

2014. XLII. évf. 1-2. sz.

2014. január - június

ŐSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Megjelenik negyedévente a magyarságtudomány és az ősi magyar nyelv kutatásának szolgálatában

Alapítva: 1972

Ára: 1.200,- Ft

La Raiz Ancestral

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Aranykapocs
Tillya Tepe National Museum of Afghanistan
(Internet)

Alapító - Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

Felelős szerkesztő: Dr. Gyárfás Ágnes
Szerkesztő: Bubcsó Gábor
Munkatárs: Bubcsó Gáborné

Kiadó: Miskolci Bölcsész Egyesület (MBE)
Adószám: 19071332-1-05
3534 Miskolc-Diósgyőr, Vár u. 9.

Levél: 3509 Miskolc, Pf. 819.

Szerkesztőségi telefonszám/fax:
+36-46-331-981

© Ősi gyökér 2014. XLII. évf. 1-2. sz.

Minden cikkért a szerzője a felelős. Egyes cikkeket csak rövidített formában közlünk.

Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza! **(Lemezen küldött anyag mellé kérnénk kéziratot is)**

Belföldi előfizetés (évente négy szám): 4000 Ft/év.
Egy szám ára 800 Ft.

Az előfizetés történhet a MBE címére (3534 Miskolc-Diósgyőr, Vár u.9.)
– Ősi gyökér előfizetés megjelöléssel –
postautalványon, a Kiadónál személyesen, vagy
banki átutalással a BB RT bankban a
10102718-10373815-00000004 számlaszámra.

Külföldi előfizetés: 80 USD/év.
Az összeg a BB bank miskolci fiókjában vezetett
10102718-10373815-00000004
számlaszámra utalható át.

Kapható: a MBE könyvtárban
(Miskolc-Diósgyőr, Vár u. 9.),
a Központi Antikváriumban
(Miskolc, Széchenyi u. 21. a színháznál),
(SZKITIA) Bp., Andrássy út 124.
ANIMA Könyvhálózat
Bp., Széll Kálmán téri (régen Moszkva téri)
Pavilonban

Az Ősi Gyökér számai megtekinthetők a nemzeti hírhálón, az Országos Széchenyi Könyvtár szerkesztésében:
<http://www.epa.hu>

Ugyancsak feldolgozza, de csak a tartalomjegyzéket közli a „materka”
<http://www.matarka.hu>

Az adójuk 1%-át várjuk a MBE SIKERESEK A TEHETSÉGESEKÉRT Alapítványára
Adószám: 18410868-1-05

ISBN 9632144546 • ISSN 1586-9423 • HU ISSN 1586-9423

Szkíta csodaszarvas
Emberek Aranyban 2012. szeptemberi kiállítás (Internet)

ÖSI GYÖKÉR

KULTURÁLIS FOLYÓIRAT

Alapító – Örökös Főszerkesztő: Badiny Jós Ferenc

2014. XLII. évf. 1-2. sz.

TARTALOM

MAGYAR TÖRTÉNELEM

Bakk István

Bálint Gábor szülőföldje (Szentkatolnai Bálint Gábor Emlék-konferencia 2013.) 2

ÓKORI MATEMATIKA

DLA Kiss István

Az obeliszk 11

CSALÁDTÖRTÉNET

Szathmáry Király Hanna

Szathmáry Király Hanna és Horváth Tamás egy éve. 2013 ... 18
Történelmi családok, kastélyok és sorsok Erdélyben (2013) .. 21

MAGYAR SZENT KORONA

Végh Tibor

A Szent Korona, az évkör és a négyzetháló összefüggései (Ünnepi gondolatok Molnár V. József 84. születésnapjára)..... 28

Scheffer Miklós

Aranyba írt evangélium.

A Szent Korona János apostol-képének titka 35

A nagymarosi római katolikus templom tájolásának lehetséges üzenete..... 39

Észrevételek a Szent Korona felső pantokrator lemezének átfűréséhez 42

MAGYAR NÉPKÖLTÉSZET

Gyárfás Ágnes

Pengő királyfi (meseelemzés)..... 48

Pengő királyfi (*Benedek Elek: Világszép Nádszál kisasszony és más mesék. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1960.*) 52

MAGYAR ZENE

L. Kecskés András

Óshazánk - Édenünk – Világunk hangja - zenei bizonyítékai 59

NAGYASSZONYOK

Tircsné Dr. Propper Valéria

Felső-Magyarország nagyasszonyai (*Előadás a XVIII. Magyar Őskutatási Fórumon*) 64

ESSZÉ

Kéri Krisztián

Az álom, mi valóra válik..... 78

Az élet ébredése 83

IN MEMORIAM

Hajdú Mihály

Nyelvész. A Miskolci Bölcsész Egyesület Magyar Nyelvészeti Tanszék vezetője és tanára. (*Szerk.*)..... 86

Miskolci Magyar Nyelvészeti Füzetek

Hajdú Mihály: Előszó 86

Dr. Pénzes Géza

Tüdőgyógyász, üzemorvos. A Miskolci Bölcsész Egyesület alapító tagja (*Szerk.*)..... 89

OLVASÓINK ÍRJÁK

Dr. Máté Bálint

Utcánk temploma 90

Dr. Végh Tibor levele Dr. Gyárfás Ágneshez

Nyelv és számítástechnika 91

KÖNYVEK

Golénya Ágnes

Tájosok barlangja (*Szerk.*) 93

Németh Zsolt

A Kárpát-medence legkülönlegesebb Árpád-kori templomai I. (Cseuz Anett.) 93

Barangolás folyóiratok, könyvek között

Őstörténeti és nyelvészeti érdekességek, újdonságok (Záhonyi András) 95

Makkay János

Hogyan kell történelmet írni? (Záhonyi András) 97

SZABINA ROVATA

Tibold Szabina

...Ha a halál árnyékában járnék is... 103

VERS

Virág szombatja estéjén

KÉPEK

Internet

Bakk István

Bálint Gábor szülőföldje

(Szentkatolnai Bálint Gábor Emlékkonferencia 2013. április 13. Budaörs-i előadás)

„Szentkatolnai Bálint tagadta a magyar nyelv finnugor eredetét, ugyanakkor a 19. század végi ugor-török háborúban a török eredeztetést sem támogatta, hanem azt állította, hogy a magyar a 150 milliós turáni nyelvek egyik önálló ága, s a hun és szkíta nyelvvel hozta kapcsolatba.”

Szentkatolnai Dr. Bálint Gábor korának legtöbbet szenvedő világgutatója, Kőrösi Csoma Sándor szellemi örököse.

Bálint Gábor *Szentkatolnán* született 1844. március 13-án, egy szerdai napon, hajnalban, a későbbi orientalista nyelvtudós, kelet-kutató, eszperantista, kolozsvári egyetemi tanár. A születési hely: Szentkatolna; ennek a helységnek a neve a mai tudásunk szerint elsőként az 1332-es pápai tizedjegyzékben fordul elő *Sancta Katherina* néven. További források szerint: *Zenthkatholna* (1533-ból, Székely Oklevéltár, IV. kötet p. 13.) *Szent-Katolna* (1561-ből, Székely Oklevéltár, V. köt. p. 81.) *Szent Katolna* (1694-ből, Székely Oklevéltár, IV. k. p. 333.)

Szentkatolna új címere

A későbbiekben egybeírva, *Szentkatolna* néven szerepel. A helységet temploma védőszentjéről Alexandriai Szent Katalin (Catalina) vértanúról nevezték el. (Kiss Lajos, FNEtSz, 560). A XVI. század első felében azután, az elkezdődő hitújítás következtében ebben a térségben is számos falu lakossága tért át papjával együtt a református hit-

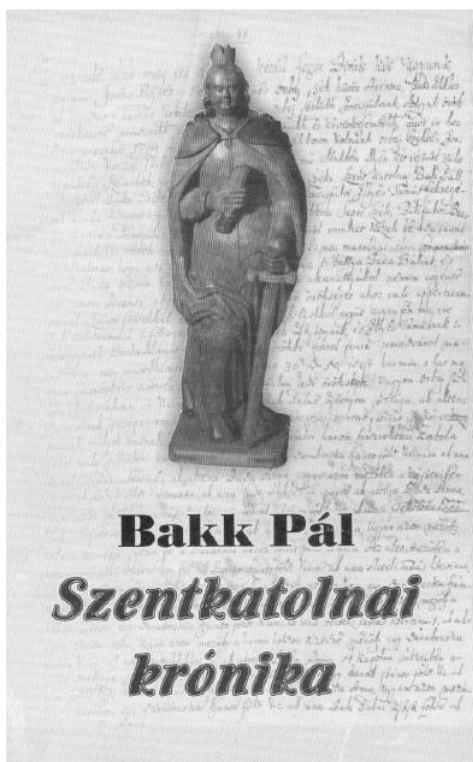
re. A Felsőháromszéki-medence központi részén elterülő község vallásfelekezeti megoszlás tekintetében a térségben vízvonalstónak számít. A község délnyugati falvai, Kézdimartonfalva és Kézdimárkosfalva lakosságának többsége a hitújítás óta református vallásfelekezethez tartozik, az északkeletre eső Hatolyka, Szentkatolna, valamint Imecsfalva lakói – a községtől északkeletre elterülő többi községgel együtt – a katolikus vallás hívei maradtak. Ezért Felsőháromszéknek ezt a területét hagyományosan a nép még ma is Szentföldnek nevezi, központja Esztelnek lévén. (Bakk Pál: Szentkatolnai krónika: Hely- és művelődéstörténeti dolgozatok, Ambrózia: Kézdivásárhely, 2001. p. 111.) Tehát mi is Kézdivásárhelyről, a hazafiság e szent földjéről, átlépünk a vallás szent földjére Szent Katolnára.

Szentkatolnai templom

De Szentföld előttünk nem csak az, hanem szent Háromszéknek minden hantja, mert azt a szabadság védelmében kiöntött vér öntözi és szentesít mindenhol. Kézdivásárhelyről Zabolára vezető út mellett fekszik *Szent-Katolna*, éppen azon ponton, hol a Kászon vize a Feketeüggel egyesül. Itt az átjáratot *Kecserévinek* nevezik, hagyomány szerint azért, mivel a honfoglaláskor *Kecse* vezér ott szállott át. Szent-Katolna hangzatos nevét Benkő szent katonáról, vagyis a katolikus hitregének sárkánnyal viaskodó Szent-Györgyéről származtatja; azonban valószínűbb, hogy az egyházközség védőszentjétől szent Katalintól ered, mit igazol a pápai

dézsák regestruma is, hol az 1332-ik év rovatában (646. p.) ezt találjuk: „Stephanus sac. de S-ta Katherina solv. 5 ban. ant. et 4 parv.”, mi néveredetének igazolása mellett egyszersmind adat arra is, hogy Szent Katolna a XIV. század első felében már tekintélyes egyházközség volt. „Szent-Katolna újabb építészetű templomát az innen származó Demien Antal, a pesti egyetem egykori igazgatója újjátta fel, s látta el alapítvánnyal, miként a szent-katolnai Bíró és Cseh család is. Szent-Katolnának filiája az alább fekvő *Hatojka*. Szent-Katolnán többször tartotta Háromszék közgyűléseit. Tudomásunk van az 1650-ben jan. 31-én tartott közgyűlésről, melyen dálnoki Kovács Ferencznek hadban szerzett érdemeiért Rákóczitól 1647-ben nyert nemeslevele kihirdetett.”

Bakk Pál: Szentkatolnai krónika című könyv címlapja.

A mongol-mandzsú nyelveknek a helyszínén való tanulmányozására 1869. jún. 14. hajóra szállt Odesszában és Moszkvát át Kazánba ment. Mongóliába 1873. febr. 21. indult el ezer mérföldet tevő útvárá Khurenbe a Khalka-mongolok fővárosába a hivatalos mandzsú nyelv tanulmányozása miatt. Ezt az utat 58 nap és éjjel tette meg. Mongóliába 155 napig volt. 1874. febr. közepén haza tért, hogy gyűjteményeit földolgozza. 1879-ben elhagyta hazáját és Törökországba költözött Da-

maszkuszban és később pedig Athénben az arab nyelv tanításából élt.¹

Dr. Bálint Gábor emléktábla (1994.)

Szentkatolna Bálint Gábor születése 150. évfordulóján emléktáblát állít nagy szülőtte tiszteletére. A tudós szüleinek telke a századunk első felében két család tulajdonába került. A szülői ház helyén *Harai Adolf* épített új lakóházat – ennek a falára került az emléktábla –, míg az udvarrészt *Harai János* építette be. A család emlékét napjainkig a *Bálintok* helynév őrzi, valamint a szentkatolnai iskola, amely 1990 óta a *Bálint Gábor* nevet viseli.

Bálint Gábor emléke az eltelt évtizedek során elhalványodott, rokonságán kívül kevesen tartották számon. Azok az intézmények, amelyekkel életében kapcsolatot tartott, illetve az eszperantisták értékelték, ápták emlékét. Születésének centenáriumán az Erdélyi Múzeum-Egyesület Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Szakosztályán György Lajos egyetemi tanár mondott emlékbeszé-

¹ 1871–1874 között Oroszországban járt.

1875–1877 között a Budapesti Egyetem (ma ELTE) magántanára volt, majd részt vett gr. Széchenyi Béla indiai expedíciójában.

1879–1892 között önkéntes száműzetésbe vonult, az oszmán birodalomban dolgozott, majd Dél-Európa városaiban egyetemeken tanított.

1893–1912 között a kolozsvári egyetem urál-altaji tanszékének egyetemi tanára.

1895-ben a Zichy-expedíció tagjaként a Kaukázusban járt.

1913. május 26-án, meghalt Temesváron.

det, (György Lajos: „Bálint Gábor emlékezete”, Erdélyi Tudományos Intézet Évkönyve 1944. Kolozsvár, 1945.). Halálának 70. évfordulójára időzítve pedig Bodor András kolozsvári professzor méltatta tárgyilagosan. (Bodor András: „Az orientalisztika és hazai magyar keletkutatás” II. Kötet 9. 1983.)

A szentkatolnai székelység

A Székely Nemzeti Múzeum sem feledkezett meg egykori támogatójáról; a tudós születése 130. évfordulóján a múzeum évkönyvében Zágoni Jenő adott róla rövid, tartalmas ismertetést. (Zágoni Jenő: „130 éve született Szentkatolnai Bálint Gábor”, Aluta, 1974-75.)

Bálint Gábor sokgyermekes székely (recuperati = hadi szolgáltra) katonacsaládból származott. A kiterjedt család ősi fészke Lemhényben található. Találunk adatot Nagyajtán a Bálint család tagjairól a székelység népesség-összeírásaiban 1635-ben (Székely Oklevéltár, V. k. p. p. 26.) és találunk adatokat 1635-ben Szentkatolnán Bálint István fia Demeter és Bálint György fia Mihok (Székely Oklevéltár, V. k. p. 190.) A Bálint családok egy része a XVII. században *Lemhényből* Szentkatolnára telepedett.

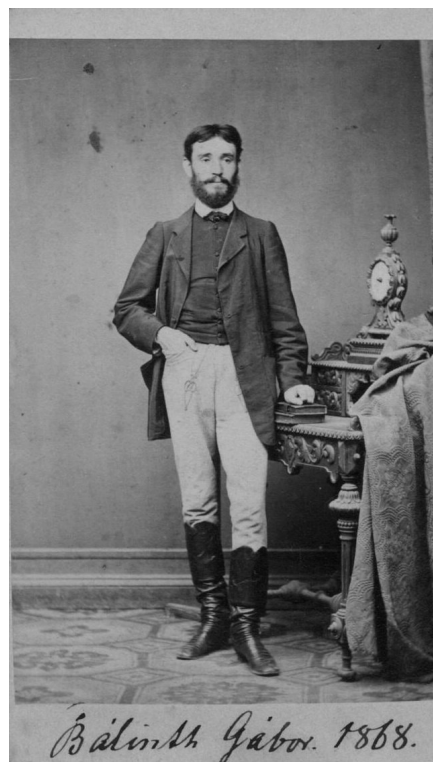
Egy korábbi a lemhényi római katolikus plébánia levéltári adata szerint 1510-ben a lemhényi templom javára a Bálint családnak hét tagja adakozott. (Bakk Pál: Szentkatolnai krónika: Hely- és művelődéstörténeti dolgozatok, Ambrózia: Kézdivásárhely, 2001. p. 178.)

A székely oklevéltár szerint 1635-ben Bálint Istvánt és testvérét Bálint Györgyöt és az ők fiait már Szentkatolnán találjuk.

Ezen családok egyikéből származott Bálint Gábor. Születésének évében 1844-ben leégett Szentkatolna és ez a tüzeset 1848-ban újra megismétlődött. (Falujegyzőkönyv, 1846. március 23. In: Bakk Pál)

A további csapások is növelték a társadalmi bajokat a természeti csapások mellett, újra a közteherviselés, ami császári katonák és a lovaik ellátását jelentette ebben az időben. (Falujegyzőkönyv, 1840. április 14.)

Bálint Gábor 4 évesként még nem érzékelte igazán a Háromszék (e szék három fiúszékből Sepsikézdi- és Orbaiszékekből állott) vármegye önvédelmi harcát amiből Szentkatolna lakossága derekasan kivette részét. (Történelmi Lapok 1896-97.; Dávid Antal: Háromszék nem alkuszik, Bp., Móra Kiadó, 1973.)

Bálint Gábor 1868-ban eredeti fotón

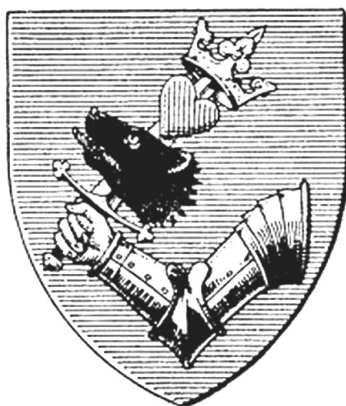
Bálint Gábor édesapja is részt vett a harcokban. A szabadságharc leverése után, igaz, sokkal súlyosabb terheket róttak Szentkatolnára. De a hősiesség kiállásnak akkor is volt eredménye, mert a kivégzések és a terror elmaradása a Háromszék önvédelmi harcából fakadó béketárgyalásoknak egyik kikötése volt.

Külön történelmi érdekesség, hogy Háromszék közel 100 000 fős lakosságával ugyanannyi ágyút tudott önteni, mint az egyesült osztrák-orosz seregnek volt. Ennek a kiállásnak volt köszönhető, hogy a tárgyalások létre jöhettek. (Egyed Ákos: Háromszék 1848-1849, Kriterion Könyvkiadó, Bukarest, 1979. Kibékülés terv p. 160.) Háromszék 1848-as Habsburg-ellenes harcának legbe-

csesebb történeti hagyományink között van a helye. A háromszéki Habsburg-ellenes harc a 48-as forradalom hajtása volt; ez s népi önvédelmi jellege kivételes helyet biztosít számára e korszak történetében. (Egyed Ákos)

„Nem kevesebb hősiességgel s gyakran győzelmesen harcolt Háromszék az oroszok inváziójakor is, annyira, hogy Háromszék területén még akkor is győzelmes csaták folytak, midőn Erdély már veszve volt, midőn Világosnál a szabadságnak sírját megásták.” (Orbán Balázs) *Szentkatolna létszámát az 1850-es évben: 199 házban 1015 fő, 1869-ben pedig 250 házban 1048 fő, 1880-ban 1005 fő, állapította meg Orbán Balázs.*

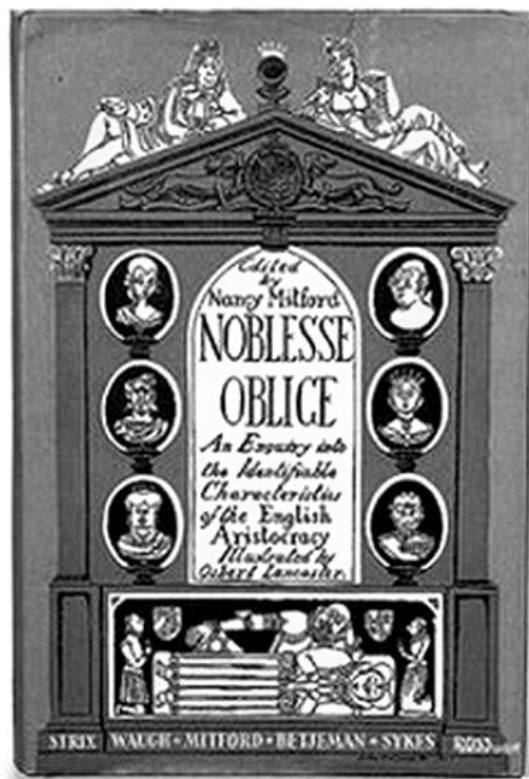
Ha a Kézdiszéki Szentkatolnát a korábbi időkben is vizsgáljuk, akkor hiteles forrásunkhoz, Orbán Balázs székely történetíróhoz kell, fordulunk. „A Székelyföldnek legszebb, legérdekesebb s minden tekintetben legkitűnőbb részét kétségtelenül Háromszék alkotja.”

Ódon Erdély c. könyv illusztrációja (a régi címert)

A székelyek nemzetségi szállások szerint hozták létre a *Kézdi*, Orbai és Sepsi *szék* közigazgatási igazságszolgáltatási és katonai szervezeti területét. Kézdi szék már jól adatolhatóan a XIII. századtól-1876-ig közigazgatási terület Erdélyben, a Székelyföldön, a Baróti-hegység és a Feketeügy folyó közötti síkságon, az Ojtozi-szoros előterében. Északon Kászon szék és Felső-Fehér vármegye, keleten a Kárpátok (Moldva), délen az Orbai szék, D-en és Ny-on Sepsi szék, Ny-on Felső-Fehér vármegye határolta. A székely lakói egy része a XIII. században telepedtek meg, V. István király (1270-72) adományozta nekik az aranyosszéki területekkel együtt, amit előbb II. András (1205-1235) elajándékozott a szászoknak. Az előbb említett *Kézdi*, Orbai és Sepsi *székeket* 5 székely

nemzetség lakta. 1427 már említetik, hogy a székely szervezet élén hadnagy/kapitány áll. Jóval később alakul ki a szervezeti forma, amely a királybíróból és 12 székűlő esküdthől állt.

A nemesség kötelez!

A székely nemzeti gyűléseiket Háromszék központjában, *Kézdivásárhelyt* tartották, a kerületi alkirálybíró elnökletével, résztvevői: a jegyző, 4 rendes és 95 számfölötti táblabíró. A széki rendszert a Habsburg uralkodó Mária Terézia (1740-1780) vármegyévé rendeztette át. 1785-86 között népszámlálást tartottak, a Bach-önkényuralom (1850-60) önállóságát megszüntette, 1849-54: az erdélyi 6 ker. létezése idején ideiglenesen, 1854-60: a 10 kerületre osztás idején is az *udvarhelyi kerületbe* sorolták, Bach bukása után 1860-76: az újabb vármegyerendezésig ismét önálló, majd Háromszék vármegyébe osztották, melynek kézdi járása lett.

„Háromszék címere egészen korunkig megtartotta a Mátyás kora előtt használt őszékely címet; mi páncélos kar által tartott szablya, melybe medvefő, szív és korona van tűzve, kétfelől – az újabb címerbe is felvett – nap és hold. A régi dicsőség e jelvényének megőrzésére valójában leghivatottabb Háromszék, hol a régi címert égisze alatt a régiek hősiessége is fenntartott, mintha e címert – mely

múltat és jelent egybe köt – a „*noblesse oblige*” elv alapján kötelezte volna az utódokat az ősök szebb erényeinek szeplőtelen megőrzésére; mit

Háromszék hűn teljesített, s azért méltó arra, hogy büszkén tűzhesse ki az *ős Székelyföldnek* dicsfény környezte régi címerét.” (Orbán Balázs)

Illyés (sepsi-szentiványi). * 1602-ben Illyés Imre és András mint nobilesek Rudolf király hűségére esküsznek fel; 1614. és 1635-ben Illyés János és Ferencz lustrál.³

A család további története ismeretlen.

Illyés (baróthi). II. Rákóczy György 1655 július 6-án a stroesti táborban baróthi Illyés Andrásnak ad primipilátust.⁴

Illyés (imecsfalvi). Ezen családból 1614-ben Illyés János⁴, 1635-ben János fiai: János és István valamint Tamás és Benedek lustrálnak.⁴

Leszármazóik közül ma Illyés Lajos és Gergely él.

Illyési (zabolai). Ezen székely család tagjaival a XVII. században gyakran találkozunk; legelőbb 1602 márczius 29-én nyertek primipilátust.⁵

1609 október 12-én Illyési Ferencz, ki 1635-ben a hét bírák között lustrál, nyert nemes levelet.⁵

1614-ben Illyési Gáspár, István, Bálint, Ferencz, Miklós, Tamás és Péter fordulnak elő.⁴

Az 1635 évi conscriptioiban pedig 17 tagja van feljegyezve.⁵

Illyéssy (bölöni). A XVI. és XVII. században szereplő székely család, melyből Illyéssy Bálint de Bölön azon actusnál szerepel, midőn János király 1531 július 5-én Miklósvárazéket önálló törvényhatósággá declarálja;⁶ ugyanezen Illyéssy Bálint 1546-ban Monyoros községgel a Simon-árka nevű jószágáért perel;⁶ Illyéssy Kristóf 1554 június hó 9-én köteleztetik Illyéssy Kozmánának negyedrészes örökségét kiadni;⁶ Illyéssy Kozma 1558 május 8-án Izabella királyné széke elé idéztetik;⁶ Illyéssy Gáspár és András II. János királytól 1567 márczius hó 5-én Nagy-Ajtán 4 ház jobbágyot kap; Illyéssy Ferencz, ki a bölöni várba szerelt falusiak által 1690-ben hozott új constitutionál mint választott bíró szerepel, időközben azonban elhal s helyette Domokos János junior ír alá⁶ és Illyéssy Gáspár 1635-ben mint nobiles lustrál⁶, de magtalanul halván el, jószágait Nemes Tamás kapta.

Pálmay József: Háromszék vármegye nemes családai (Abod-István) című könyv 214. oldala

Ilyen körülmények között indult a kis Bálint Gábor az egykori szülőháztól először a mai kántori lak helyén lévő szentkatolnai katolikus felekezeti iskolába, amelyről ő később önéletírásában hű képet rajzolt. („Szentkatolnai Bálint Gábor önélet-rajzi naplótöredéke”, közléteszi Zágony Jenő. Aula, 1980-81. 157-187. p.) Sajnos, ez a munka nem fejeződhetett be; a rendkívül izgalmas, változatos – a maga nemében páratlan – életéből az első harminc évet (1844-1874) öleli fel. Külön figyelmet érdemelnek a XIX. század közepének a szentkatolnai iskoláját leíró, valamint a korabeli orosz birodalombeli állapotokat megörökítő részei. A kézirat a szegedi Egyetemi Könyvtár tulajdona. Odakerülésének körülményei valószínűsíthetően

Dr. Miskolc Dezső marosvásárhelyi egyetemi tanárnak köszönhető.

Tizenkét éves, amikor beiratják a kézdivásárhelyi elemi iskolába, aztán Csíksomlyón, Marosvásárhelyen, Székelyudvarhelyen, majd Nagyváradon tanul tovább és ott érettségizik. Már 16 éves, amikor megszületik testvére Benedek a későbbi híres fametsző művész. Bálint Benedek munkásságát a kiállításain megismerte Kolozsvár, Budapest, Párizs és London. Testvére 1920-ban halt meg. Bálint Gábor volt szüleinek (anyja imecsfalvi Illyés Ágnes és apja szentkatolnai Bálint Endre) a harmadik gyermeke, aki után következett még kilenc fiú- és leánytestvér.

1-ső atyai nagyapja volt Bálint István, 2-odik nagyapja (dédapa) Bálint György, 3-dik nagyapja (üknagyapa) szentkatolnai Bálint Endre.

Szentkatolnai Bálint Endre	1716-1780
Szentkatolnai Bálint György	1751-1835
Szentkatolnai Bálint István	1796-1824
Szentkatolnai Bálint Endre	1818-1880

A szentkatolnai előnevet nem Gábor vette fel először, hanem ősei I. Rákóczy György (1594-1648) erdélyi fejedelem korában törzsökös szentkatolnai birtokosok voltak. Az 1635-ös Lustrakönyv szerint Bálint névvel lustrál a *primipilus* (lófő székelyek) között. Az ifjabb Bálint Györgynek – aki igazi székely nemességének igazolását – leközi az önéletrajzában. „Bálint György, aki tényleg is a fent nevezett Szentkatolnán birtokos, igaz, kétségbe nem vont székely nemes, a Katona Székelyek rendjéből, hogy birtoka székely örökség, s hogy elődei is a sokszor említett Szentkatolnán laktak éltükben, székely nemesi kiváltságnak örvendtek s azzal éltek...” „A régi katona székelyek közt, mint Primipilus lustrál akiket, az egyes Székelyeket Verbőczy Hármass könyve III-adik részének 1-edik fejezete valamint a legújabb és a legfelsőbb rendeletek is kiváltságos állapotukban törvény szerént megtartandónak rendelték... Kiadták Szentkatolnán 1806. szeptember 18-án.”

„Emlékszem, hogy a szomszéd falukból tágas udvarokon gyülekezett székely katonák fakarddal tanultak vívni.” (Részlet Bálint Gábor kéziratából)

„1852-edik év késő őszen, mondhatni telén a szentkatolnai falusi iskolába adtak...

Legelőbb is leírom Szentkatolna akkori szellemi állapotát, azután iskoláját és a tanítási módot.

Szentkatolna Háromszék egyik kis községe volt, de legintelligensebb faluja, mert az én gyermekkoromban a következő családok lakták azt, amelyeknek fejei legalább hatosztályú gymnasiumot végzett emberek voltak, de voltak olyanok is kik líceumot és jogot végeztek:

Bakk (igy ejti a Székely és nem *Bak*: 3 primor testvércsalád.

Bálint 1 katona-rendű család.

Bánfy 1 katona-rendű család. etc.

Összesen 53 intelligens család. Természetesen voltak jobbágy-rendű családok és zsellérek is...”

(„Szentkatolnai Bálint Gábor önéletrajzi naplótöredéke”, közléteszi Zágony Jenő. Aula, 1980-81. 157-p. 165.)

„Mint hogy ama korban az iskolába járás nem volt kötelező, hanem egészen a szülők tetszésére volt bízva gyermekeik iskoláztatása: az iskolába járok száma lehetett vagy 40-45; 15 leány és 25-30 fiú. A tankönyv, azaz ábécés könyv külön volt a leányok és fiúk számára.

A leányoké kezdődött a nagy és kis ábécével, amely után jött több oldalon a szótagolás akkori nyelven szillabizálás be-á = bá, bé-i = bi. Ezt követték az imádságok és a Száz kérdés. A fiúk ábécés könyve két nyelvű volt latin és magyar...” Kőrösi Csoma Sándor példáján lelkesülve érettségi után Bécsbe indul keleti nyelveket tanulni.

„... Bécsbe mentem, ahol az egyetemen a jogi szakot hallgattam, a bölcsészeti karnál arab nyelvet, a keleti akadémián pedig a perzsa nyelvet tanultam. A könyvtár kéziratok osztályában perzsa történelmi művekből kezdetem fordítani, amely fordításaimat Horváth Mihály püspök úr vett meg.”

Majd visszatér Magyarországra és Pesten folytatja egyetemi tanulmányait. Jogot tanul, bírói vizsgát tesz 1871-ben, de minden szabadidejét a keleti nyelvek elsajátítására fordítja.

„A nyári szünidő alatt a gróf Kuun családnál voltam, mint vendég és együtt utaztunk Erdélyben és Irene grófnétól spanyolul tanultam. Még 1868/9 években Budapesten a bölcsészeti karnál olaszt, francia és perzsa nyelvet. Vasárnap délutánonként eljártam a skót templomba, hogy a nehéz angol kiejtést ott tanuljam.”

Megismerkedik Vámbéry Árminnal és Fogarassy Jánossal, akik pártfogolják a fiatal nyelvtudóst. Ennek köszönhetően a Magyar Tudományos Akadémia ösztöndíjasaként Ázsiában tanulmányozhatta a magyar és a mongol nyelvek rokonságot 1871-74 között.

Amikor hazatér közléteszi a tanulmányútja eredményeit és egyetemi magán tanári állást kap Budapesten és feleségül veszi Spilmann Rozáliát.

„Fogarassy János halála után egy ideig Arany János támogatta. Karrierjét azonban Budenz József irigysége megtörte, aki szintén mongol nyelvvvel akart foglalkozni, bár tehetsége jócskán elmaradt Bálint mögött. Ekkor hatalmi eszközökkel akadályozta meg azt, hogy Bálint egyetemi tanár legyen. Történt ez annak ellenére, hogy hazatérte után be-

számolóinak hallatán többen, köztük Vámbéry Ármin, Hunfalvy Pál és Ballagi Mór az akadémia külső tagjának is ajánlotta a tehetséges keletkutatót. Mongóliai utazását Czuczor Gergely „A magyar nyelv szótárának” egyik írója is támogatta.”

1877-78-ban egy újabb ázsiai út következik, majd itthon éles vitába keveredik a finnugor elmélet kitalálóival-fenntartóival.

Erre utal az Akadémia akkori főtitkárának, Arany Jánosnak már jól ismert kétsorososa:

„*Igazi vasfejű székely a Bálint, / Nem arra megy, amerre Hunfalvy Pál int.*”

Az egyre jobban elfajuló viták után a fiatal tudós feleségével együtt elhagyja hazáját és önkéntes száműzetésbe vonul. „Később Siestraljoki nevű finn telepre a főváros közelébe, hogy az utazásom alatt elhomályosodni kezdett finn nyelvismeretemet felújítsam. Nem azért mintha Hunfalvy és a porosz-szláv Bundez nyelvészetének helyességét elismerném... Eleget is bántott az, hogy nem volt a bizonyos tekintetben szegény budapesti Akadémiában senki, aki azt kérdezte volna a finnező akadémikusoktól, hogy láttak-e már egy igazi turáni nyelvtant?”

Bálint Gábor Kolozsváron adta ki legnagyobb művét: a kabard–latin–magyar szótárát, amely Veres Péter etnográfus, a Néprajzi Kutatóintézet főmunkatársa szerint minden idők legjobb szótára.

Több mint egy évtized múltán tér vissza szülőfalujába. Aggodalommal töltötte el szülőföldjének elmaradottsága és az ebből eredő szegénység. Erről tanúskodik *Mikor kezdődött a székelység nyomorúsága?* című írása is. (Székely Nemzet, 1901. évi 19. szám) Segítő szándékának kisugárzása a XIX. század végén serkentőleg hatott Szentkatolna életére, amelyet az akkori történet változások igazolnak.

Bálint Gábor első igazi méltatása 1944-ben történt Kolozsváron. Ezt követően Szentkatolna tanítója, Bakk Pál 1969-ben közreadta a Bálint Gáborról gyűjtött helyi megemlékezéseket. Magyarországon előbb Kara György foglalkozott Bálint Gábor anyagaival (kiadta levelezése egy részét, az Akadémiának írt jelentését, stb.), majd Bese Lajos és Nagy Lajos adott ki kisebb részleteket mongol népköltészeti gyűjtéseiből. Bálint volgai tatár gyűjtését Berta Árpád dolgozta fel és adta ki 1988-ban, míg az 1990-es évek óta Birtalan Ág-

nes készíti kiadásra Bálint Gábor kalmuk és halha gyűjtéseit és nyelvi anyagát. A rendszerváltást követően, a szentkatolnai iskola felvette Bálint Gábor nevét, majd az erdélyi értelmiségiek 1994-ben, születésének 150. évfordulóján Szentkatolnán és Kolozsvárott tudományos ülést tartottak. A 'Halotti beszéd' legrégebbi nyelvemlékünkben a 'látjátok feleim szümtükkel mik vagymunk' áll és nem a 'látjátok feleim szümtükkel, *hogy* mik vagymunk'." Bálint Gábor ezzel a fontos megállapítással jelzi, hogy a magyar nyelv, – mint ahogy a nép is – nem az alárendelést, hanem a mellérendelést kedveli. (Szentkatolnai Bálint Gábor: „A tanul nyelv a turáni nyelvek sanskritja”, 1888, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyeslet Kiadványa, V. kötet, 1. füzet, 47. p.)

Bakk Pál szentkatolnai helytörténész véleménye „Azok a pesti tudós körök viszont, amelyek országunk gyarmatosítóinak kiszolgálóivá szegődtek egykor, Bálint Gábor munkásságának tudományos eredményeit nemhogy nem ismerték el, de bosszúból és irigységből még a tudományos életből is igyekeztek kizárni őt. Valóságos vesszőfutásra kényszerítették az igazáért határozottan kiállni kész Bálintot. A sors keserű fintora, hogy olyanok jelölték ki a magyar nyelvrokonság alapjait, mint a nemzettől idegen Budenz József, aki alig tudott magyarul, valamint Hunsdorfer, aki nevét Hunfalvyra magyarosította, míg az anyanyelvéhez és -nemzetéhez hű magyar tudós érveit teljesen mellőzte az akkori idők hivatalossága. Elégtételt jelenthet viszont számunkra, késői utódok számára, hogy napjainkban számos ismert magyar és külföldi Kelet-kutató tudós küzd Bálint Gábor tudományos érdemeinek a legmagasabb szinten történő elismertetéséért.

Bálint Gábor szobra, bárhol is álljon az, a mai értékválsággal jellemezhető, globalizálódó világban számunkra emlékeztető jel, hagyományaink őrtüze. A mai s az eljövendő nemzedékek számára töretlen akaraterőt, kitartó helytállást, életerőből fakadó önbizalmat sugároz, továbbá az anyanyelvhez és a szülőföldhöz való ragaszkodást, egyszerűen: a megmaradás parancsát.”

Bakk Pál gyűjtésében idézzük fel a századunk közepén még ő beszélt olyan idős emberekkel, akik látták vagy éppen személyesen ismerték az idős professzort.

A Bálint-házaspár (Korabeli felvétel)

Bakk Pál a Szentkatolnai Krónika című könyvből

A 90 éves *Pál Mária* Bálint Gábor alakjára így emlékszik vissza: Egyenes tartású, középmagas, gyors mozgású, kemény ember volt. Dús szakálla, dús fekete haja, széles homloka és éles villogó szemei voltak. Szülei halála után Szentkatolnán rokonainál, legtöbb időre húga családjánál szállt meg. Gyakran látogatott el rokonához Bakk Ádámhoz, de felkereste Katalin testvérét is. Szentkatolna ifjúsága az akkor fiatal Hamar Endre vezetésével nemegyszer találkozott vele Serény László lakásán, ahol csodálkozva hallgatták a nagy utazótudós érdekes előadásait.

Nagyapám Dr. Bakk István Szentkatolnán öccsének Bakk Lászlónak mesélte el a Bálint házaspárról, amit Bakk Pál helytörténész megörökített a Szentkatolna Krónikájában. Ami a történet szerint így hangzott: a Kézdivásárhely felé kocsikázó Bálint-házaspár nyújtotta látványt: „A sárga homokfutó kocsi hátsó ülésén feszes testtartással ült egymás mellett a Bálint házaspár. Vállukról világos színű bő gallér omlott térdükre. Fejükön drapp színű trópusi sisak magasodott. Egyik kezük az oldaluk mellett lévő esernyő fogóján pihent.”

Ezt a látványt szentkatolna népe hamar megszokta, csupán a kézdivásárhelyi járókelőknek tűnt fel.

Függetlenül attól, hogy öltözködési kultúrájuk eltért az átlagtól, ő maga szerény, barátságos ember volt. Gyűlölte a hazug embert, és kerülte a kép-mutató ember társaságát is. Az anyanyelv mellett egyedüli idegen nyelvnek az eszperantót ajánlotta, mint nemzetközi nyelvet a népek közötti kapcsolatteremtésben.

„Az 1890-es években arról értesülhetünk, hogy az Athéni Egyetemen arab nyelvet oktatott. Külföldi sikerei ellenére itthon mégsem ismerték el, mert megszerzett tudása alapján szembehelyezkedett a finnugor nézettel, és semmilyen nyomásra nem ismerte el annak helyességét. Bálint azt állította, hogy a magyarság a 150 milliós turáni nyelvek egyik önálló ága, és szoros kapcsolatban van a mongol nyelvvel. Ez azonban nem mongol, hanem inkább hun rokonságot feltételez.”

A kolozsvári tudományegyetem hallgatóinak a kérésére eszperantó nyelvtant sokszorosított és eszperantó tanfolyamot indított. (A korabeli egyetemi lapok, Kolozsvári Egyetemi Lapok 1897. október 2.) A tudós szentkatolnai látogatásai egyre gyűrűltek egy évvel a nyugalomba vonulása után, Temesváron a Piffel házban a régi Hunyadi út 14. szám alatt hunyt el 1913. május 26-án 69 éves korában. Szentkatolnán 2009. szeptemberében a negyedik alkalommal megszervezett szentkatolnai falunapok legkiemelkedőbb eseményeként került sor vasárnap az ünnepi szentmisét követően a falu legnagyobb szülőtte, a harminchárom nyelvet beszélő Bálint Gábor orientalista nyelvtudós egész alakos szobrának leleplezésére. A Petrovits István sepsiszentgyörgyi képzőművész alkotta szobrot a polgármesteri hivatal állíttatta a főtéren kialakított kis parkban. Az ünnepségen és a falunapokon Bükkösd és Tardona testvértelepülés küldöttsége, valamint Tamás Sándor, a megyei önkormányzat elnöke is jelen volt. Elsőként Tusa Levente polgármester köszöntötte a résztvevőket, a határon túlról érkezett vendégeket, a megjelent kézdivásárhelyi polgármestereket. A százhatvanöt évvel ezelőtt született nyelvész életét és munkásságát Jakab Jolán történelem szakos tanár és Bakk Pál helytörténész, nyugalmazott tanító ismertette. Mindketten azt emelték ki, hogy a hosszú évtizedeken át méltatlanul elfelejtett és mellőzött nyelvtudós emléke él és élni fog a szülőfaluban, hiszen szebb bizonyíték nincs erre, mint az idén felállított két szobor. (2009. június 13-án, az iskola udvarán

avatták fel Vetró András Bálint Gábor-mellszobrát.)

A Dr. Szentkatolnai Bálint Gábor szobra

Akit hazája és a nagyvilág értékel, annak emlékét a szűkebb szülőföld is kell, hogy ápolja s továbbadja a jövő nemzedéknek. A mai ünnepség nemzeti értékeinknek megbecsülésére is figyelmeztetni kíván. A kis nép a számot, a nagyságát és az erőt becsülettel, a szív és a szellemi erejével pótolhatja.

Szentkatolna népe ilyen gondolatoktól vezérelve tartotta feladatának Bálint Gábor emlékének megtartását és kiemelését a feledés homályából. Ahhoz sem fér kétség, hogy ez a hagyomány csak akkor lesz élő és töltheti be funkcióját, ha ápolása folyamatos és átgondolt. Erre buzdít az országunkban kibontakozó nagyarányú hagyományörző és -feltáró tevékenység is.

Amint Bálint Gábor maga mondta – „az, ki tudományával, még ha nyelvész is, az valamely nemzetnek nem emelésére, hanem önbizalmának csökkentésére törekszik, nem kenyeret érdemel azon nemzet részről, hanem egyebet.” (Szekely Nemzet, 1896. 1.)

VÁLOGATÁS BÁLINT GÁBOR MUNKÁIBÓL

Bálint Gábor: A honfoglalás revíziója vagyis A hun, székely, magyar, besenye, kun kérdés tisztázása, Kolozsvár: Szerző, 1901 Kolozsvár: Gombos Ny. 206 p.; 19 cm

Bálint Gábor keleti levelei, bev. Kara György; [kiad. a] Kőrösi Csoma Társaság. Budapest: Kőrösi Csoma

Társaság, 1973 Budapest: ELTE soksz. [80] p.: ill.; 24 cm

Bálint Gábor (1844-1913): A mandsuk szertartásos könyve, Budapest: Akadémia, 1876. 16 p.; 23 cm

Bálint Gábor: Török nyelvtan: alak-, mondattan, olvasókönyv és szótár: kézikönyvül és magántanulásra, Budapest: Egyet. Ny., 1875. XVI, 303 p.; 23 cm

Bálinth Gábor jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól: melléklet öt khálmik dano hangjegye. Budapest: Eggenberger, 1874.19, [13] p.; 23 cm. Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből

Gabriel Bálint: Tamulische (dravidische) Studien [S.l.]: [s.n.], [1898] Budapest: Franklin Ny. 432 p.; 29 cm,

Szentkatolnai Bálint Gábor: Kabard nyelvtan, [Kolozsvár]: [s.n.], [1901]. 320 p.; 21 cm

Szenkatolnai Bálint Gábor: Kazáni - tatár nyelvtanulmányok, Budatest M. Tud. Akadémia,1875. Budapest: Pesti Könyvny. 23 cm

Szentkatolnai Bálint Gábor: Párhuzam a magyar és mongol nyelv terén: magyar mongol két nyelvet egyenlítő irat Budapest: Hornyánszky Ny., 1877. XXX, 62 p.; 25 cm

Szentkatolnai Bálint Gábor: Párhuzam a magyar és mongol nyelv terén, Budapest: Hornyánszky Ny., 1877. XXX,62 p.;26 cm

Szentkatolnai Bálint Gábor: Borcsa János, Bodor András, Péntek János, Berta Árpád, Bakk Pál és Senga Toru tanulmányai. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyes., 1994. 36 p.: ill.; 24 cm (Erdélyi tudományos füzetek)

Szentkatolnai Bálint Gábor: A tamul nyelv a turáni nyelvek sanskritja, Erdélyi Múzeum Egylet, Bölcsélet-, Nyelv- és Történelemtudományi Szakosztály kiadásában, 1888. Kolozsvár, V. kötet

Szentkatolnai Bálint Gábor: Válogatott írások, Zágoni Jenő szerkesztésében és kiadásában, 2005. Budapest

Szentkatolnai Bálint Gábor: A magyar nyelv dél-Indiában, Magyar Menedék Könyvesház, 2008. Budapest

Acta reg. scient. Univers. Ung. Budapest. 1876. 42. Akadémiai Értesítő 1890. 169.

Szinnyei Repertórium. Tört. I. 682. 693. M. Könyvészet, 1876. 1877.

Petrik Könyvészte

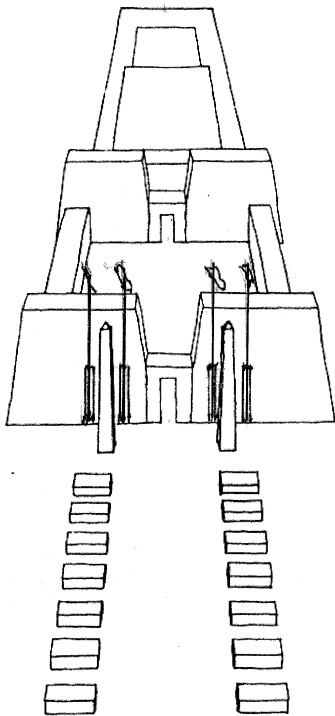
Pesti Napló 1879. 107. 108. 111. sz. Vasárnapi Ujság, 1875. 48. sz. (arcképpel)

DLA Kiss István*

Az obeliszk

Az obeliszk

Az obeliszk görög szó. Jelentése: nyárs. Matematikailag csonkagúla alakú poliéder. Alap- és fedőlapját gyakorlatilag párhuzamos síkokban elhelyezkedő két poligon alkotja, a leggyakrabban négyzet. Az alap- és fedőlap egymásnak megfelelő oldalai párhuzamosak, tehát a palástoldalak trapézalakúak. Az alap- és fedőlap síkjainak egymástól mért távolsága az obeliszk magassága. Obeliszkeket a piramisépítés megszűnte után épült nagyszabású templomegyüttesek bejáratát jelző páros pylonok előtt állítottak fel kétodalt, párosával. (1. ábra). Az obeliszk az egyiptomi építéset egyik műszaki csúcsteljesítménye, amely egyszerre mérnöki bravúr és művészeti alkotás.

1. ábra

Anyaga mindig asszuáni rózsaszínű vagy sötét gránit. Szerves formai eleme a függőleges élű, hasáb alakú kőtalapzat és a lapos lemez alakú talp. Az obeliszk fedőlapjára gúla alakú, arannyal vagy

arany és ezüst 50:50, vagy 40:60 részarányú ötvözetéből álló elektronnal bevont süvegkő, a piramidion került. Mivel az obeliszk egyszerre mérnöki tartószerkezet és szoborjellegű műalkotás, mérnöki tervezés, szerkesztés és anyagismeret kellett az obeliszk anyagának kiválasztásához, méreteinek meghatározásához és a kőtű kifejtésének irányításához, szállításának és felállításának logisztikai megszervezéséhez. Művészi érzék kellett ahhoz, hogy az obeliszknek jó arányai legyenek a templom pylonpárjához valamint főbejárati kapujához viszonyítva, továbbá ahhoz, hogy az oldalait és a piramidiont díszítő hieroglifák és vallási jelképek rávésése művészi hatású legyen.

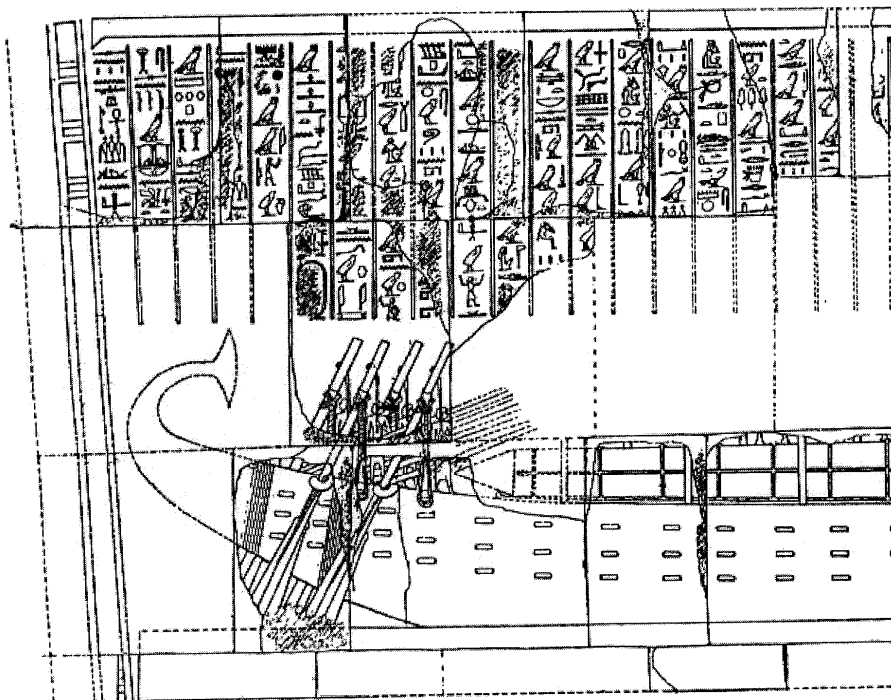
2. ábra

Az obeliszkállítás szokása az új birodalomban (i.e. 1550-1079) vált általánossá, amikor a piramisépítés részben ideológiai, részben gazdasági megfontolások miatt megszűnt. [1]. A legtöbb obeliszket – a három Thotmesz fáraó mellett – Hatsepszut fáraónő (i.e. 1479-1458) állíttatta fel, részben a karnaki templomegyüttesben, részben a Dair-el Bahiriban általa építtetett impozáns halotti temploma előtt. (2. ábra). Ebben az új vallási irányzat jegyében fogant templomkomplexumban kődombormű örökítette meg hogyan szállították a karnaki obeliszkeket hajóval a Níluson, felállítás-

* Az író posztumusz tanulmánya. Haláláról az Ősi Gyökérben megemlékeztünk. (2012. XL. évf. 1. sz.)

suk színhelyére. (3. ábra). Az egyik karnaki obeliszk talapzatán pedig azt jegyezték fel, hogy a kőtű monolit tömbjét hét hónap alatt sikerült kivágni az anyakőzetből az asszuáni kőfejtőben. [2] Ez az időadat ad lehetőséget arra, hogy a 2,66x2,66 m-

es alapnégyzetű, 2,0x2,0 m-es fedőlapú és 30 m magas obeliszk méreteiből a kőfejtők egy főre jutó, egy napra eső kővágó teljesítményét ki lehessen számítani.

3. ábra

Kőfejtés

Az obeliszk anyagát, az asszuáni rózsaszínű vagy sötét gránitot a Nílus keleti partján fejtették ki a kőbányában. Az anyasziklából kivágták, nyersen megfaragott kőtű elszállítása céljából töltést és utat építettek a folyamig, hogy vízi úton szállítsák el rendeltetési helyére, ahol felállítása előtt a finom faragást és feliratozást is elkészítették. Asszuánban obeliszkhez szükséges nagyméretű, hibátlan gránittömböt csak nagyobb mélységben lehetett találni. Ezért a szikla tetején tüzet raktak, majd a felforrósodott gránitra vizet locsoltak. Ennek hatására a felső gránitréteg úgy elmozdult, hogy kézzel el lehetett távolítani az átégett réteget. [3]. Az égetést azonban idejében le kellett állítani, mielőtt a tűz a kitermelendő kőzet tömböt elérte volna. A következő munkamenetben a kiemelő gránittest tetejét simára kellett nagyolni 5-6 kg-os dolerit vagy diorit golyóval. Ezután vésték ki a leválasztó árkot az obeliszk két hosszoldala mentén és a két végén. A leválasztó árok 60-70 cm széles és teljesen függőleges falú volt. Munkaszervezési okokból, az árok hosszában

függőleges vonalakkal jelölték ki az egy-egy kőfejtőre jutó munkaterületet. Ez 60 cm széles volt és ugyanennyi tértartást hagytak az egymás mellett dolgozó kővágók között is. Így a munkaterület 1,20 x 0,60 m méretűre adódott. A szűk, keskeny árokban többféle testhelyzetben lehetett dolgozni és, ha összhangban dolgoztak jobb volt a kőfejtők teljesítménye.

Amikor a kétoldali leválasztó árokban elérték a szükséges mélységet, meg kellett kezdeni az obeliszk leválasztását az anyakőzetről, alulról. [4]. Ékek használata előbb-utóbb egyenlőtlen feszültségeket ébresztett volna az obeliszk mentén, amit a hosszú, keskeny kőtű nem bírt volna ki. Ezért kellett a nehéz, fárasztó, csak görnyedt testhelyzetben végezhető dolerit golyós döngöléssel, esetleg meteorit-vasból – szideritből – kovácsolt vésővel való munkamódszert választani. [Ősi Gyökér, 07. 2-3., 35. p.]. Ezt a műveletet szakaszosan lehetett végrehajtani. Az obeliszk anyasziklával érintkező, alsó síkja mentén kiszabadított rést fadúccal alá kellett támasztani, majd emellett lehetett újabb rést kivésni és azt ismét aláfogni.

Obeliszkepedíció

Az írnokok

Az egyiptomiaknak több évszázados tapasztalatuk volt, hogyan kell az asszuáni kőfejtőbe küldött expedíciós különítményt összeállítani és felszerelni. A fenti munkafeltételek mellett a tényleges kőfejtő munkát csak 25-25, összesen 50 ember végezhetette a 30 méter hosszú obeliszk két oldalán, a szűkös munkaterület okán. Az obeliszk párjához ugyanennyi kőfejtőre volt szükség. A száz fős kőfejtő brigádon kívül azonban az irányítók, a szállítók, a katonák és a kiszolgáló személyzet, valamint a tartalék kőmunkások létszáma több száz fő lehetett. Az egyiptomiak gondoskodtak a közmunkát végző szabad- vagy kényszer-munkások élelmezéséről (2 Móz, 16:3.), sőt szállásáról és ruházataról is. Igavonóként elegendő számú ökröt, bivalyt és szamarat vittek magukkal. [2].

A kővágók munkáját felvigyázók irányították és katonák tartották fenn a rendet. Az írnokok feladata volt, hogy feljegyezzék a kirótt napi munkamennyiség teljesítését. (2 Móz. 5:8., 14. 18. 19.) [3]. Ezt lehetővé tette az, hogy minden egyes kőmunkásnak egyértelműen körülhatárolt munkaterülete volt. Az írnokoknak felméréssel kellett a munka napi előrehaladásról meggyőződniük és írásban rögzíteniük. Az árok-paradoxon érvényesült. Minél több kőanyagot vágtak ki az árokból, az annál nagyobb lett, és egyre jobban kirajzolódtak az obeliszk alakja. Ahhoz, hogy a kőmunkások napi kőfaragó teljesítményét meghatározzuk, a leválasztó árokból kiemelt kőanyag térfogatát és súlyát kell kiszámítani az obeliszk geometriai méretei alapján.

Az obeliszk térfogata és súlya

$$\underline{V} = \frac{m}{3} \times (T + \sqrt{Txt}) + t = \frac{30}{3} \times (7,1 + \sqrt{7,1 \times 4,0}) + 4,0 = 10 \times 16,4 = \underline{164 \text{ m}^3}$$

ahol:

V = az obeliszk térfogata (m³)

m = az obeliszk magassága (m)

T = az obeliszk alaplap területe (m²)

t = az obeliszk fedőlap területe (m²)

$$= 30 \text{ m}$$

$$= 2,66^2 = 7,1 \text{ m}^2$$

$$= 2,00^2 = 4,0 \text{ m}^2$$

$$\underline{Q} = V \times s = 164 \times 2,6 = \underline{426 \text{ tonna}}$$

ahol:

Q = az obeliszk súlya

s = a gránit sűrűsége

$$= 2,6 \text{ tonna/m}^3$$

A kifejtett tömör kőzetanyag térfogata és súlya

$$V1 - 4 = 2 \times V1 + V2 + V3 + V4$$

$$V1 = 2 \times (2,60 + 3,26) / 2 \times 30 \times 0,65$$

$$V2 = (2,0 + 2,66) \times 30 \times 0,6$$

$$V3 = (2,6 \times 3,3) \times 0,65$$

$$V4 = (3,26 \times 3,26) \times 0,65$$

összesen:

$$= 153 \text{ m}^3$$

$$= 42 \text{ m}^3$$

$$= 6 \text{ m}^3$$

$$= 9 \text{ m}^3$$

$$= 210 \text{ m}^3$$

$$\underline{Q \text{ a kifejtett kőanyag összesen: } 210 \times 2,6 = 546 \text{ tonna}}$$

Az egyiptomi munkaszervezés a hadsereg szervezési gyakorlatát követte, amelynek alapegysége az 50 fős *zau* és a 250 fős *aperu* volt. Ezeket lehetett 5-10 részre osztani, vagy többszörözve nagyobb alakulattá szervezni. Az obeliszk-

pár kötömbjének kivágásán tehát egy-egy *zau*, azaz 50 fő dolgozott, a két kőtű két-két oldalán 25-25 főre kettéosztva, két brigádban, összesen száz fő, 210 napon át [4]. Ennek alapján 50 főnek egy napra $210 \text{ m}^3 / 210 \text{ nap} = 1,0 \text{ m}^3 / \text{nap}$ volt a tel-

jesítmény követelménye térfogatban és ebből $1 \text{ m}^3/50 \text{ fő} = 0,02 \text{ m}^3/\text{fő}/\text{nap}$ volt az egyéni „norma”, azaz $52 \text{ kg}/\text{fő}/\text{nap}$.

*Ez a teljesítendő napi norma megegyezik az-
zal az adattal, amit Andai Pál ismertetett „A mér-
nöki alkotás története” c., a Műszaki Kiadó, Bp.
által 1959-ben megjelentetett könyve 13. oldalán,
miszerint „a nagyszabású ókori építkezéseken ki-
fejtett rendkívüli egyéni munkateljesítmény
5 kg/óra volt. Ez 10-12 órás munkanappal szá-
molva 50-60 kg/fő/nap teljesítményre rúg”. Ezzel
a könyv szerzője egyértelműen megcáfolja a pira-
misépítőknak a hazai (Kákosy) és külföldi (Illig)
szakirodalomban gyakran idézett $2 \text{ m}^3/\text{fő}/\text{nap}$ kő-
fejtő teljesítményét [5], ami lehetetlen, hiszen ép-
pen százszorosa a történelmi adatnak és a kifejtett
kőmennyiség fent számított értékének.*

Szállítás

A több száz tonnás obeliszk távolsági szállítá-
sára az egyetlen lehetőséget a Nílus vize kínálta.
Páros obeliszk szállításához hosszú hajó kellett.
Mérete 60-72 m között változott. Anyaga cédrus
vagy akácia lehetett. A Hatsepszut fáraónő által
Deir-el-Bahari-ban építtetett halotti templom
egyik belső felületén dombormű örökíti meg az
obeliszk-pár szállítását hajóval.[6]. Nincs azonban
ábrázolás a szárazföldi szállításról a bányától a
hajóig. Így csak feltételezhető, hogy töltést és kő-
tömbbel burkolt sima utat építettek, mint a pira-
mis kőtömbök szállításához, hogy a hepehupás te-
repet elegyengessék. Szállítóeszközük olajozott fa-
sínen csúszó hosszmerévítő szán lehetett, oldal-
irányú kitérést gátló mélyítéssel. [Ősi Gyökér,
2007. 2-3. 47. p., 6. ábra.]. Vonóerőként emberi
és állati erőt alkalmazhattak.

Obeliszkállítás

Az obeliszk felállításának módjára nézve csak
feltevések vannak. Csak annyi bizonyos, hogy elő-
re elkészítették az obeliszk talapzatát, amiben mé-
lyített horony szolgált arra, hogy az obeliszk alap-
éléhez illeszkedve elősegítse a pontos elhelyezést.
Ha az obeliszkállító munkacsapat nem tudta pon-
tosan beilleszteni az obeliszk talpélét a kivésott
fészekbe, akkor az örök időkre ferde maradt. Még

a pontosan függőlegesbe állított obeliszk is elfer-
dülhetett később, ha az alapozása rossz volt.

Az az obeliszk állításmód, amelyet Sprague L.
de Camp: „The Ancient Engineers”, című, a Dor-
set Press által 1990-ben kiadott könyve 39. olda-
lán ismertetett, az alábbi: „Az obeliszket valószí-
nűleg felvontatták egy földfeltöltés tetejére, hogy
felállítsák. A kőtű alsó vége alól kiásták a földet,
addig, amíg az obeliszk törzse talpával lefelé 45
fokos helyzetben felfelé nem billent, talpéllal rá-
támaszkodva a talapzat tetején készített, mélyített
fészekbe. Az obeliszk függőleges helyzetbe állítá-
sát kötelekkel és fordított V-alakú emelőbak se-
gítségével végezheték”. [7]

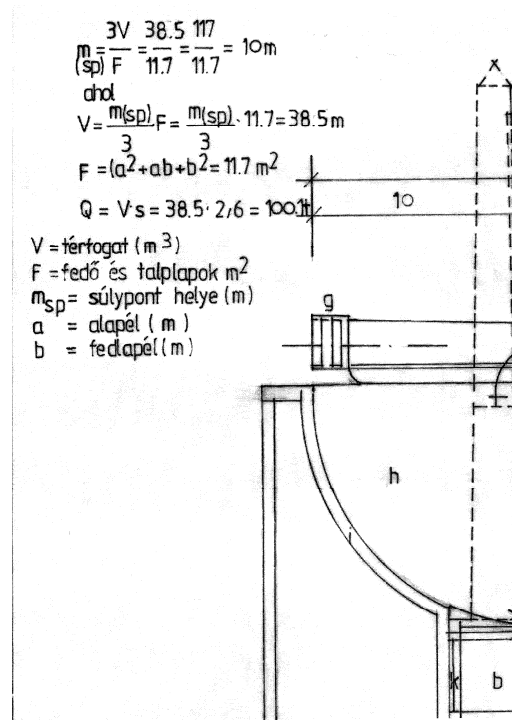
Ez a vázlatos leírás kétségeket ébreszt, hogy
a művelet szakmailag helyes-e? Laza föld feltöl-
tést ugyanis nem lehet úgy megbontani, hogy ne
keletkezzék váratlan beomlás a több száz tonnával
megterhelt, tömörítetlen földtömegben és a meg-
bolygatott föld önterületi szöge éppen 45° legyen,
amelyen a közel 426 tonnás kőtű simán becsúszik
a rögzített helyzetű horonyba. Továbbá, ha ki is
alakul a természetes lejtő, az azon felfekvő kőtű
hirtelen elbillenhet és elszabadulhat, elkerülve a
fészket! Külön gond a ferdén álló obeliszk függő-
legesbe állítása, kötéllel, emelő bikával vagy –
bakkal, állati és emberi erővel. Mai mérnöki gon-
dolkodással olyan obeliszkállítási módszert sza-
bad csak alkalmazni, amely pontos elhelyezést
tesz lehetővé és biztonságos a nehéz teher szem-
pontjából. A biztonságot szolgálja az a módszer,
amely megvédi az obeliszk a szállítás, esetleges
forogatás és a szállító útvonal egyenatlenségeiből
adódó túlterhelések ellen (gyámgerenda, kaloda),
az állítás során számol kritikus helyzetekkel és
azokat segédszerkezetekkel igyekszik megelőzni
(végállásjelzés és rögzítés, kényszerpálya, kiéke-
lés). A biztonságot és a pontosságot egyszerre
szolgálja az, ha az obeliszk mozgását állítás köz-
ben homokban végzi és emiatt lelassul, ami eset-
leges korrekcióra is lehetőséget ad. E gondolat-
menet szerint az obeliszk csak előre kiépített
kényszerpályán mozgatva lehet pontosan és biz-
tonságosan helyére juttatni a fészekbe. Ennek elő-
feltétele, hogy az obeliszk kijelölt helye körül mű-
tárgyként olyan akna épüljön, amelynek oldalfalai
nagy függőleges és vízszintes terheléseket képe-
sek felvenni, pl. a 750 m^3 térfogatú, 1200 t súlyú
homok oldalnyomását. Az aknán belül kell az obe-

liszk kényszerpályáját kiépíteni. Fontos szempont, hogy a nagysúlyú kőtű mozgása lelassuljon, mert akkor könnyebben lehet ellenőrizni, beavatkozni, esetleg leállítani a megkezdett helytelen irányú elmozdulást. Ezért kell tudni szabályozható módon leengedni a homokot az aknából. J. A. West egyiptológus „Ancient Egypt” című művének 251. oldalán egy a karnaki templomban látható domborműről számol be, amely olyan fáraót ábrázol, aki egy obeliszket emel a helyére egyedül, mások segítségével nélkül, egy kötel segítségével, amellyel a kőtű egyensúlyi helyzetét szabályozza. Ez természetesen olyan ábrázolás is lehet, amely az isteni fáraó természetfölötti képességeit örökítette meg. Mégis ez a csak hallomásból megismert jelenet adott (molnárferkós) ösztönzést olyan obeliszk állítási eljárás kidolgozásához, amely túllép az eddigi műszaki megoldásokon, figyelembe veszi a fizikai törvényeket és az egyiptomiak műszaki felkészültségét, meg a dombormű jelképes mondani- valóját is.

A mérleg-módszer

Ehhez az eljáráshoz olyan akna szükséges, amelynek a kőtű érkezésével – a rámpával – szembeni hátfala égetett téglával vagy sima fatörzsekkel burkolt íves felület. Ez a felület az előre meghatározott forgáspont körül elforduló obeliszk kényszerútját képezi. Az érkezési rámpa irányába eső aknahátfal merőleges, akár csak az oldalfalak. A forgáspont helye a párhuzamos hosszfalak tetején kiképzett U-alakú fészekben van. A forgáspont tengely 60-70 cm átmérőjű, simára csiszolt cédrus fatörzs lehet. Ehhez kell kötézzel hozzáerősíteni az obeliszk testet. Kötéllel adott jelre, a homok leeresztő nyílást szabaddá téve megkezdődhet az aknában lévő homok szintjének süllyesztése. A forgáspont helye a kőtű súlypontjától a talptól távolodva kissé a csúcs felé essen, hogy a nehezebbé váló talprész saját súlya következtében le-

felé forduljon el, majd a kényszerpálya ívét követve saját magától álljon be a függőlegesbe és üljön be a fészekbe. Ehhez ismerni kell a súlypont helyét (4 ábra).

4. ábra

Az egyiptomi matematika egyik legfontosabb forrása a közel négy ezer évvel ezelőtt készült ún. Moszkvai Matematikai Papyrusz. Ennek egyik számpéldája a csonkagúla számítását vezeti le didaktikailag és ugyanolyan pontos eredményt ad, mint a ma használt térfogat számítási formula: $V = h/3 \times (a^2 + ab + b^2)$, ahol V = térfogat, h = csonkagúla magasság, a = csonkagúla alaplap, b = csonkagúla fedőlap. Az egyiptomi módszert Borbola János ismerteti, „Olvassuk együtt magyarul” c. 2000-ben, az Írástörténeti Kutatóintézet, Budapest által kiadott tanulmányában, a könyv 44-45. oldalán. [8] A levezetett példában a csonkagúla magassága 6, az alapfelszín éle 4, a tetőlap éle 2. A számítás menete:

- „Vegyél egy csonkagúlát, aminek a magassága 6, alapfelszín éle 4, a tetőlap éle 2.”
- „Számolok, kezdek, 4-et veszem (szorzom) önmagával, kapsz: $4 \times 4 = 16$ -ot”
- „Számolok, (a négyes szorzótáblát használva) 2-n veszek 4-et, kapsz: 8-at”
- „Számolok, (most a kettes táblán) 2-t veszem (szorzom) önmagával, kapsz: 4-et”
- „Számolok, úrtartalmat: a szorzat tizenhatot összeadod a (szorzat) nyolccal, összeadod a (szorzat) négygel. Ez annyi, mint 28”
- „Számolok tovább, harmadolni hatot, annyi, mint 2”
- „Számolok tovább: 28-at szaporítom kétszer, ez annyi, mint (a végeredmény) 56.”

Ma ez egyszerűbb a fenti formulával: $V = 6/3 \times (4^2 + 4 \times 2 + 2^2) = 2 \times (16 + 8 + 4) = 56$.

A mérleg-módszerrel felállított 24 m magas, 2,1 x 1,525 m alap- és fedőlap méretű obeliszkek esetében az obeliszkektest és a piramidon térfogat- és súlysámítása az alábbi:

$$V_{(ob)} = 23/3 \times (2,1^2 + 2,1 \times 1,525 + 1,525^2) = 7,7 \times 9,9 = 76,2$$

$$V_{(pir)} = 1/3 \times (1,525^2) \text{ (gúla-formula)} = 0,3 \times 2,8 = \underline{\quad + 0,8 \quad} \quad \Sigma = 77 \text{ m}^3$$

Az obeliszkek súlya $s = 2,6$ sűrűség mellett: $Q = 77 \times 2,6$ 200,2 tonna

Az obeliszkek súlypontja $sp = Q/2 = 100,1$ tonna súly mellett a talptól 10,0 m-re van.

$$sp = 10/3 \times (2,1^2 + 2,1 \times 1,85 + 1,85^2) = 3,3 \times (4,4 + 3,9 + 3,4) = 3,3 \times 11,7 = 38,5 \text{ m}^3 \times 2,6 = 100,1 \text{ t}$$

Az obeliszkek, mint jel és jelkép

Az egyiptomi templom bonyolult tér- és tömegrendszerében megjelenő obeliszkeknek sajátos jelentéstartalmuk volt. Mint tektónikus jelek szögletes, sarkos, hegyes formaként erőt és hatalmat fejeztek ki. Megvesztegethetetlen örökként vigyázták a templomok főbejáratát. Az obeliszkek a piramishoz hasonlóan „abszolút forma”. Jelkép-rendszerük is ugyanúgy sokrétű. Az obeliszkek elsődlegesen a Napisten szimbóluma. A misztériumvallásokban a Napisten sorsa halál és újjászületés. Sorsa az, hogy szembeszálljon a sötétség és a hideg hatalmaival, ősszel bukjon el, tavasszal győzedelmeskedjen velük szemben és lépjen termékenyítő nászra az évente ugyancsak megújuló földdel. Általánosabb értelmezés szerint az obeliszkek, mint oszlop, az égi és földi világ közötti kapcsolatot is jelzi. Mint „világtengely” az „ég támasza”. Tekinthető azonban az égigérő „életfa” egyszerűsített változatának is. Az obeliszkek állítása önmagában is világteremtő aktust jelképez. Szimbolikus jelentőségét az növelte, hogy a Nap látszólagos mozgása az időszámítás alapja. A napsugárnak phallikus jelentése is van a neki tulajdonított termékenyítő erő okán.

Az egyiptomi templomok bejárata szűk és keskeny volt. Mindig két hatalmas pylon fogta közre, erőd jellegű védőtornyokként. Ezek előtt álltak az obeliszkek. Mindkét pylon falában két-két vájat metsz bele a pylonalba a talajtól a kapu magasságáig. Ezekbe a vájakba magas árbocokat fogtak be, amelyeknek a csúcsán zászlók lengtek. Az árbocok tekintélyes magasságba nyúltak fel, az edfui templom esetében 30 méterig. Első pillantásra a zászlók csupán díszként ékesítették és kijelölték a templom bejáratát. A templom két felirata alapján azonban joggal feltehető, hogy a zászlótartó rudak a tornyokat védték villámcsapás ellen. Az egyik felirat azt közli ugyanis,

hogy „Az Isten edfui templomának, a Világító Szarv székhelyének bejárati pylonja előtt párosan álló árbocok zivatar idején az ég magasságába hasítanak föl”. A másik felirat azt adja tudtul, hogy ezeket az árbocokat „az ország rezével burkolták be, hogy feladatukat jobban teljesítsék. A rézzel vagy bronzal burkolt zászlórúd jó villámlevezető szerkezet. Az obeliszkek arannyal vagy elektronnal bevont süvegekőve hasonló feladatot teljesíthetett, ha a villámcsapás földeléséről gondoskodtak. Az idézett felirat szerint (a zászlórudak előtt) „két obeliszkek áll szilárdan, hogy az eget meghasítsák”. [9]

Az obeliszkek utóélete

Az obeliszkekállítás szokása túlterjedt Egyiptom határára. Az etiópiai Axum, a Vörös-tenger partján fekvő kikötőváros lévén, az i.sz. 3-4 században Északkelet-Afrika legfontosabb elefántcsont piaca volt. Eléggé gazdaggá vált ahhoz, hogy lakói – nyilván egyiptomi előképek nyomán – saját formanyelvű obeliszkeket kezdjenek állítani halottaiknak. Axum mai főterén 119 darab helyben kifaragott gránit sztélé/obeliszkek áll. A legnagyobb 21 m magas és 300 tonna súlyú. A csúcstartó, mára ledőlt és összetört 33 m magas és mintegy 500 tonna súlyú obeliszkek a világ legnagyobb egyetlen kőből készített alkotása lehetett e műfajban. A félkörös kőtárcsával, ívesen záródó, fölfelé elvékonyodó axumi obeliszkek azt kívánták kifejezni, hogy a lélek emeletről-emeletre haladva tart az ég felé. Az emeleteket vízszintes tagozással kihangsúlyozott faragások választják el egymástól a kőtárcsés törzsén. A sztéléket sírokkal kombinálták, amelyek aknalejárók, folyosók és földalatti termek katakombák rendszerét alkotják. Az axumi „sztélé-park” minden egyes elemét az axumi kőfaragó mesterek nagyszerű mesterségbeli tudással

készítették oly módon, hogy az egyiptomi obeliszk-architektúrát egyedi szerkezeti és formai irányba fejlesztették tovább. Végül is egy fejlett, jól szervezett és virágzó kultúra mesterműveit hozták létre. [10] Az obeliszk erőt és hatalmat kifejező jelentését az Egyiptomot meghódító európai hatalmak teljes empátiával érzékelték az ókortól szinte napjainkig. A triumfáló római hadvezérek tucatnyi kőtűt szállítottak Rómába, hogy saját hadi és politikai sikereiket e tektónikus jelekkel fejezzék ki. Egyiptom i.sz. 19. századi albán származású uralkodója Mehmet Ali a „tudatlanság korából származó” felesleges hívságnak tekintette az obeliszkokat és bőkezűen adományozta európai uralkodóknak. Így lett saját obeliszkje Rómán és Konstantinápolyon kívül Párizsban, Londonnak és New Yorknak. Ez utóbbi két világvárosban állnak „Cleopátra tűi”, két darab 2,4 x 2,4 m alaplapú, 21 m magas, 180 tonna súlyú obeliszk, amelyeket eredetileg III. Thotmesz ajándékozott Heliopolisznak, i.e. 1500 körül. Az axumi sztéléparkból Abesszínia 1935-1941. évi olasz megszállása idején elszállítottak egy ledőlt kisebb, de épen maradt obeliszkot Rómába, ahol felállították. Az etióp kormány azóta is sikertelenül kísérletezik, hogy a jelenlegi helyén, Constantinus diadalíve mellett 2003-ban villámcsapást szenvedett nagy művészi értékű monolitot visszaszerezze. A Nílus-

völgyében álló obeliszkok – a piramisokkal együtt – ma is az ókori Egyiptom szellemi, vallási és politikai vezetőinek nagyvonalú képzelőerejét és népük alkotó géniuszt, mesterségbeli tudását hirdetik. Az obeliszkok évezredek óta átívelően ma is jungi archetípusként élnek a modern ember tudatalattijában. Erre utal a George Washington emlékére, az USA fővárosában 1884-ben épített 170 m magas obeliszk, belsejében felvonóval, lépcsővel és a csúcsán kilátóval.

HIVATKOZÁSI HELYEK

- [1] Kákosy (templomépítés) 194-198. p.
- [2] Clarke (gránitfejtés, 210 nap) 30. p.
- [3] Clarke (gránitégetés, -fejtés, -szállítás) 27-28., 35. p.
- [4] Kákosy (zau-aperu) 92. p.
- [5] Andai (5kg/fő/óra) 13. p.
- [6] Clarke (obeliszkszállító hajó) 37. p.
- [7] de Camp (obeliszkállítás) 39. p.
- [8] Borbola (az MMP magyarul) 44-45. p.)
- [9] Neuburger (villámvédelem 351. p.
- [10] Garlake (axumi sztélék) 43-48. p.)

SZERZŐK ÉS MŰVEK

- [1], [4] Kákosy László: (2002) Az Ókori Egyiptom története és kultúrája. Osiris Kiadó, Budapest.
- [2] [3] [6] S. Clarke and R. Engelbach: (1990) Ancient Egyptian Construction and Architecture. Dover Publications, Inc. New York. Az 1930. évi Oxford University Press 1. kiadásának reprint kiadása.
- [5] Andai Pál: (1959) A mérnöki alkotás története. A mélyépítés 5000 éve. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- [7] L. Sprague de Camp: (1990) The Ancient Engineers. Dorset Press. New York.
- [8] Borbola János: (2000) Olvassuk együtt magyarul. A Moszkvai Matematikai Papirusz két feladatának magyar nyelvű olvasata. Írástörténeti Kutató Intézet, Budapest. 44-47. p.
- [9] Neuburger, Adolf: (1919, 2000) Die Technik des Altertums. Voigtländer Verlag, Lipcse Reprint Verlag Lipcse. 315 p.
- [10] Peter Garlake: (1988) A múlt születése – Afrikai Királyságok. Helikon Kiadó, Budapest.

Szathmáry Király Hanna

Szathmáry Király Hanna és Horváth Tamás egy éve. 2013.

Már 42 éve, hogy elhagytuk Budapestet és 40 éve élünk Németországban. Ez nagy idő... Utunkon sok jó barát lemaradt mellőlünk... Hiányoznak... Az évek súlyát is egyre jobban érezzük. Ki tudja, jövőre írunk-e még ilyen beszámolót?

Egy régi kullancscsípés okozta ízületi panaszainkkal az utóbbi hónapokban sokat kellett foglalkoznunk. Ezért inkább családunkról írunk. Türelmeteket kérjük, kicsit sok családtörténetet rögzítettünk gyerekeink miatt. Ha nem írjuk le, elvesznek. Így talán, reméljük, valaki elolvassa...

Mici lányunk hőiesen viselt hosszú építkezés után, (konyha nélkül) élvezi szép, napsugaras sárga házát. Még sok a tennivalójuk, főleg a kertben, de normálisan folyhat az élet... Konyhával.

Viktória unokánk iskolás lett és lóbolond.

Mici a ZDF munkatársa, amellet bírósági esküdt.

Bence Stuttgart – Berlin – Hamburg között ügyvédkedik, örülnék, ha kevesebbet lenne úton. Ritkán látjuk, sajnós. Bár mindenhol aranyos barátai vannak, féltjük, hogy a nomád élet nem jó neki.

Eszternek változatlanul nincs állása, segélyt kap, s apró munkái vannak. Ízületi problémákkal küzd, és operálják a vállát. Aggódva nézzük élete alakulását.

Philipp unokánk 2. lett országos evezési bajnokságon. Dél-Franciaországban edzett, de térdgyulladás miatt nem mehetett a világbajnokságra, ez nagyon elszomorította. Autót vezet, csinos atléták lettek Viktorral.

Viktor is evez, eredményesen, sajnós angol órára, kerti munkára nem tudjuk elcsábítani. Még fizetségért sem. Egyre nehezebben küzdünk meg a rengeteg lombbal, gallyal. Itt a kertész egy vagonba kerül.

Rita nyakig van a zürichi kulturális életben, barátai szeretik és ő is szereti színházát. Nyáron költözött. Boldog új, valamivel olcsóbb lakásával, amit januárban fogunk látni. Márciusban rövid ideig vele voltunk Párizsban. Filmes unokatestvéremet is meglátogattuk. Tamás Ritával a Cluny Múzeumban és a St. Denis gótikus templomában volt, én a Branly Múzeumba (Európán kívüli

néprajzi gyűjtemény) és a Louvre-ba vettem be magam. Utóbbinak Richelieu udvarát kimélyítették, (arab pénzből) s repülő szőnyegre emlékeztető üveg tetővel látták el, így természetes fényt kap az Iszlám kiállítás. Andalúzia és Marokkó után nagy élvezettel nézelődtem.

Május végén Zsolcán voltunk, sikeres Marokkó előadást tartottam a Szathmáry K. Ádám körben. Putz Józsi elvitt a katolikus egyház iskolájába, melyet nagyrészt cigánygyerekek látogatnak. Elgondolkoztató beszélgetéseink voltak az ottani, nagyon komoly problémákról, mint kulturális háttér, a 15 éves anyákról, akiknek 30 évesen újból gyerekük lesz stb. Rengeteget tesz a kormány felzárkóztatásukért, de ez több generációs projekt. Tamással sokat törtük a fejünket a témán.

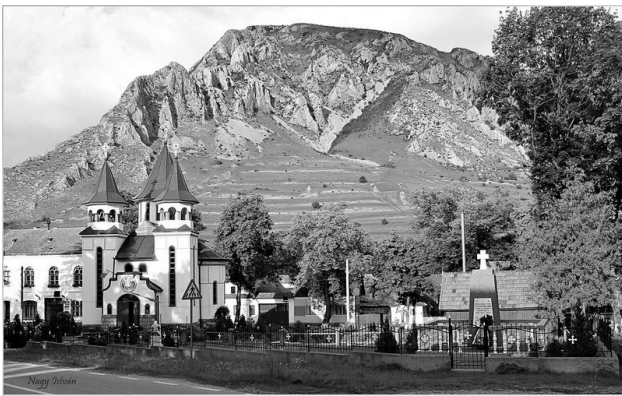
Utána 2 hetet egy szép hotelban voltunk, Hajdúszoboszlón, barátaink, Udvarhelyiek jóvoltából. Impozáns élményfürdőket építettek, sok szép park van, virágzik a város! Joseph Kádár francia festő, (azaz Kádár József) 40 év után hazatért, jelentős néprajzi gyűjteményét, s rangos párizsi festőbarátai képeit a városába hozta. Így lett egy modern nemzetközi képműkiállítás, Vásárhelyi, Hajdu, Picasso, Chagall, Dali stb. nevekkal fémjelvezve.

Nemzetközi Modern Múzeum, Hajdúszoboszló
(Internet)

Tamás 5 napig egyedül maradt, mert Németh Éva barátnőmmel kastélylátogatásra indultunk Erdélybe. Az érdekelt, miként tudnak történelmi

családok leszármazottai rendbe hozni és életet lehelni a többnyire lepusztult kastélyokba. Első éjjelünket a bájos Torockón töltöttük. Festői helyen fekszik, egy óriás hegy aljában húzódik meg a kis falu, csinos házaival.

Képek a Székelykő lábánál elhelyezkedő Torockóról (Internet)

Másnap Gernyeszegen a Telekiek nagy, szép kastélyában jótékonyági bálon vettünk részt. Gróf Teleki Kálmán Brüsszelből tért vissza, illetve ingázik, ügyesen koncertet, konferenciát szervez. Jó lenne ott textil múzeumot létrehozni, családja legendás, elveszett szőnyeggyűjteménye helyett. Miután Ádám ősem és Mikes Kelemen együtt szolgálták Rákóczi fejedelmet, megnéztük Gróf Mikes Imre, bodolai reneszánsz boltíves kastélyát. Óriás erőfeszítéssel már nagyjából berendezték. Mikes Borbála és Zsigmond uzoni (527130. Ozun) udvarházában remekül éreztük magunkat! Nyáron szép szobákat adnak ki, külön fürdővel, lovagolni, kocsikázni is lehet. (Barátoknak: Tel.: 0040-267-331-395 fejenként 15 Euro). A parkban lehet parkolni.

Mikes Katalin grófnő hosszú harc után visszakapta fészükét Zabolán. Fiai, Roy Chowd-

hury Mikes Gergely és Sándor erdészettel, turizmussal foglalkoznak. A volt gépházból sikkes vendégház lett. Nagyon szépek a kastélyok az óriás parkban. A környék gyönyörű.

Gelencén az Unesco védett templomot, Szent László freskóit, Zágont, Csomakőrösön a Kőrösi Csoma emlékházat tekintettük meg. Aszkétikus egyszerűsége nagyon megindító. Innen indult el K. Csoma Sándor, a tibetológia megteremtője. Jövőre lesz 230 éve születésének! (Megünneplésére készülünk Felsőzsolcán is!)

Hogy családtörténet is legyen, Osdolát is röviden érintettük. Kuún Kocsárd hadvezér várából nem sok maradt, talán a templom falába van valami beépítve. Egy iskola őrzi nevét.

Családunk híres orientalistája, a M. T. Akadémia elnökhelyettese, gr. Kuún Gézának otthonát Marosnémetiben, (Dévánál) most az Ausztráliából hazatért Horváth Tholdy Péter saját kezűleg renoválja. Szerencsére megmaradt a kastély berendezésének leírása Kemény Vilma tollából. Az eredeti bútorokból semmi nincs. Évekkel ezelőtt a Securitate birtoka volt, hatalmas parkja a csonkítás ellenére is jelentős. Késő éjjel zuhogó esőben robbantunk be hozzájuk. Az éjszakát a Dévai Gyermekotthon vendégszobájában töltöttük.

Másnap megnéztük, hogyan laknak a nevelők 5-6 gyerekkel a lakótelepi lakásokban. Nagy benyomást tett ránk a hely szelleme. Bőjte Csaba ferences testvér Dévai Alapítványa 2500 gyereknek ad otthont, tanulási lehetőséget. Egész Erdélyben vannak gyermek központjaik.

Kovácsnán a B. Apor Vilmos házban Lacikát, védencünket ismertük meg. Nyelveket, zenét tanul, boldog gyerek! Sok barátunk rendszeresen támogatja a Dévai Alapítványt, megérdemlik!

A Kálnoky grófok Miklósvára kívülről nagyon tetszett, Zalán- és Köröspatakra nem jutottunk el. Tudjuk, sok angol vendégük van. Károly herceg is jár oda, távoli rokonság és az érintetlen természet miatt. Még tejüzemet is létesített ott alapítványa. Parasztházakat vett, melyek bérelhetőek...

Balatoni napjainkat megkeserítette szomszédunk, aki közös határunkra épít egy 7 méter magas házat. Kilátást, napot elvesz... A padláson sokat dolgoztam, közben látogatók színesítették meg Tamásnak is a mindennapokat. Szép programok voltak, mint a vászolyi Sik Sándor Szent István színdarab, vagy a reformkori füredi ünnepség, hu-

CSALÁDTÖRTÉNET

szárokkal, krinolinós hölgyekkel stb. Egyre szebb a Balaton környéke. Fiatall barátaink is vannak.

Sokat gondolkoztunk jövőnkön. Keresünk egy jó Idősek otthonát, Füred körül, ami megfizethető, ha már nem boldogulunk segítség nélkül. Sajnos még nem találtunk.

Szeptemberben a Kainz-Pentelényi házaspár 3. kislányának keresztelőjén vettünk részt, ropant kedves ünnepség volt. Utána Savoyai Jenő Schlosshof kastélyát kerestük fel. Igazán impozáns, sok más is van a közelben, érdemes lenne becserkészni Bécs-Pozsony között ezt a területet.

A máltai lelkigyakorlat idején az ősi Admonti kolostorban volt. Innen jött Sárospatakra a Szent Erzsébet ereklye. Valóban éreztük, hogy az elmúlt századokban a művelődés centruma volt egy ilyen kolostor. Az osztrák kolostorok általában nagyon gazdagok, komfortos szobáik, szép kiállítások, gazdag könyvtáraik sokat nyújtanak a turistáknak, s mindenfélét termelnek, ügyes kereskedők. Fénypont volt Karácsonyi Miklós tündéri, több száz éves hegyi fészében a vacsora.

Másik Máltai rendezvény a rend 900 éves, a Szeretet Szolgálat 25 éves évfordulójának ünnepe volt. Gyerekeink miatt írom le, a Rend 85 évvel ezelőtti újra alakulásában Magyarországon, annak idején nagyapám, Jekelfalussy Wolnhoffer Emil is sokat tett. Több mint 200 résztvevő hallgatta Semjén Zsolt megnyitó beszédét a Parlamentben, majd cserélte ki tapasztalatait és beszélt

a Rend jövőjéről a konferenciákon. (Egy freskón a Parlamentben Máltai lovagot láttunk!) Tamás nem szívesen vesz részt ilyen nagy összejöveteleken, én meg boldogan mentem, köszönet neki érte, s Bencének, aki szponzorált! A Lovagrend nagy problémája az utánpótlás. A fiatalokat munkájuk, családjuk nagyon leköti. A M. T. Akadémia elegáns termeiben volt a vacsora.

Másnap meglátogattunk egy Máltai Házat, ahol hajléktalanok alhatnak, moshatnak, Interneten munka után nézhetnek, ha kell ruhát kapnak stb. Játszóterei házat kerestünk fel, lakótelepen, ahol a „kulcsos” gyerekek, akiknek szülei dolgoznak, játszhatnak vagy bekötözik térdüket, ha el-estek, melegben inni adnak stb.

Sokat beszélgettem albán, lengyel és balti csoportokkal, mivel azt a feladatot kaptuk, hogy külföldi vendégeinkkel törődjünk.

Voltunk a Bazilikában és a Mátyás templomban. Gyönyörűen felújították ezeket az épületeket. Felejthetetlen volt mindnyájunknak a záró vacsora. A Dunán hajóztunk, a mesebelien kivilágított város előtt úszva, mely tündérvároshoz hasonló díszes épületeivel, ékszerszerű hídjaival elragadó!

Azt hiszem, vendégeink sem felejtik el egyhamar... Abban a reményben, hogy az országra, minden Kedves Barátunkra Isten áldotta jó év vár, szeretettel küldjük karácsonyi jókívánásainkat.

Csomakőrösön a Körösi Csoma Sándor emlékszoba (Internet)

Szathmáry Király Hanna

Történelmi családok, kastélyok és sorsok Erdélyben (2013)

Már régóta érlelődött bennem egy erdélyi út gondolata. Azóta, hogy van egy védencünk Kovásznán, az Apor Vilmos Gyermekvédelmi Központban, akit szeretnék megismerni.

Böjte Csaba ferences testvér alapítása az Otthon, mint sok más hasonló Erdélyben. Sok száz gyermeknek adnak ezek a helyek meleg otthont, ételt, jó szavakat és esélyt tanulásra, művelődésre. Ami a legfontosabb, morális alapot kapnak. Becsület, hazájukat szerető felnőtteket faragnak az árva vagy magára hagyott, rossz családi környezetben élő gyermekekből.

Utam másik célja, lapunk címének megfelelően az volt, hogy kikutassam, az ősi gyökér hogyan hatott az erdélyi történelmi családok fiataljaira. Út az eltűnt idő nyomait keresve.

Mint ismeretes, Romániában hosszas, óriás türelmet, kitartást és pénzt igénylő eljárás után sokan visszakapták családjuk tulajdonát. A legtöbb épület teljesen vagy félig romosan lett régi birtokosáé. Még jól járt az, akinek kúriája, kastélya valamilyen funkciót töltött be. Raktár, juhistálló, mint Vargyason a Daniel reneszánsz kastély, vagy gyermekgondozó volt, mint a Gernyeszegi Teleki kastély.

Azok a középkorúak vagy idősebbek, akik még valamelyest tűrhető állapotban éltek meg őseik birtokát, fészket, mindég visszavágytak, sosem mondtak le igazán az épületről, mely családi történelmük színhelye volt. Ismerték az ottani embereket, történetüket és élő kötődésük volt a helyhez.

De mi hozza vissza a fiatalokat? Akik kis gyerekek voltak, esetleg külföldön születtek, iskoláikat Ausztriában, Svájcban vagy máshol végezték, Londonban, Párizsban, Karlsruhe-ban vagy New Yorkban éltek, dolgoztak? Valamikor, bár sikeres pályán mozogtak, nagy szakmai távlatok nyíltak előttük, hirtelen elhatározták, hogy visszatérnek Erdélybe. A romos épülethez, Romániába, melynek nyelvét az angol, német, francia mellett nem beszélték, sőt, talán még a magyar nyelvet is kisgyermek nívóján vagy még annyira sem... Minden adminisztráció, beadványok özöne hétfejű sárkánnyként meredezhetett előttük...

Ezek az emberek, régi épületek, ezek a sorsok érdekeltek, mikor barátnőmmel Dr. Németh Évával 2013. május 24-én elindultunk Hajdúszoboszlóról Nagyvárad felé.

Az úton arról beszélgettünk, hogy egy párizsi magyar festő, Joseph Kádár, azaz Kádár József 40 év után visszatért hazájába, s pár éve képgyűjteményéből Nemzetközi Modern Galériát alapított Hajdúszoboszlón. Évtizedek óta gyűjtött kortárs művészetet, s így Picasso, Dali, Braque, Chagall stb. is képviselve van a kiállításon, Vásárhelyi, Hajdú és más magyar vonatkozású nevek mellett.

A művész élete Párizs és Szoboszló között zajlik. Szereti francia gyökereit, de nagyon kötődik Magyarországhoz is. Életművét, gyűjteményét visszahozta oda, ahonnan elindult...

Első éjszakánkat régi kedvencünknel, a gyönyörű óriás hegy alatt meghúzódó Torockón töltöttük. Nem is tudtam, hogy a Világörökség helyeinek listájára került. Az Anna panzióban kaptunk szállást, barátságos szót, meleg szobát, szerény de tiszta fürdőt és tanulságos beszélgetést. Anna néni elmondta, milyen sokat köszönhetnek a Budapest Lipótvárosi Transylvánia Alapítványnak. Tagjaik eljöttek hozzájuk, beszélgettek velük és díjakkal tüntettek ki egyik másik szép házat. A díjjal járó anyagi segítség, a turizmusra való ösztökélést célozta, s bár nem volt igazán nagy anyagi segítség, mégis csodát tett és szárnyakat adott nekik. Minden évben többen csinosították, hozták rendbe portájukat. Apró lépéseket téve, hiszen senkinek sem volt tőkéje, de azért mégis az elismerés sokat számított, s aki semmilyen segítséget sem kapott, az is gondosabban festette át a régi ablakot vagy a kaput megcsinálta, virágot ültetett. Ma már képeskönyvbe való a település! Bár nagy pravoszláv templom épült a Ceaușescu időben, a diktátor halála után nem telepítettek be a magyar faluba román családokat. Örömmel hallottuk a kis vendéglőben, hogy angol, francia csoportok is jönnek kirándulni, gyönyörködni a festői környezetben, s a növekvő vendégsereg hozzájárul, hogy jobban éljenek az emberek.

Rövid időre beugrottunk Marosvásárhelyre, a híres matematikusok, a két Bolyai városába. Bolyai Farkas matematika mellett irodalommal is foglalkozott, a vásárhelyi szalonokban otthonos volt, drámákat írt, de koncerteken is megjelent, zenéről, társadalomtudományokról is értekezett. Volt egy nagyon művelt réteg, melynek tagjai értékelték mindazt, ami más európai városban is honos volt. A 19. század sok értelemben kultúrtörténetileg rendkívül termékeny s szerencsésnek mondható. Farkas fia, Bolyai János az euklidészi axiómákkal foglalkozott. Lassan most már elismert tény, hogy sokkal előbb jött rá Bolyai János az abszolút geometriai, nem euklidészi nagy matematikai igazságra, mint bárki a világon, s Einstein kutatásai Bolyai nélkül elképzelhetetlenek lettek volna. A Bolyai Társaság mindent megtesz, hogy elismerje a világ ezeket a tudósokat.

Annak idején Kún Zsigmond unokabátyámnál többször voltam Vásárhelyen. Csodáltam őket, hogy alig fűtött lakásukban, egy-két 40-es villanykörte mellett ott maradtak és kibírták az életet. Már sokan nem tudják, minimális villanyfogyasztást engedélyeztek a hetvenes években, s este többnyire gyertyafénynél ültek az emberek.

Emlékezetes marad látogatásunk Zichy Josephánál. A 90-es éveiben járó hölgy 3 nyelven tanította a fiatalokat. Ebből élt. Mikor később nyugdíjat kapott, s kártérítést, már nem lett volna szüksége erre a foglalatosságra, de ugyanúgy csinálta tovább. Most már ingyen tanította a fiatalokat kicsiny, szerény de előkelő tartást sugárzó otthonában.

Tovább menve Gernyeszeg felé, a második éjjelt a White Horse Hotelban töltöttük, mivel jegyet rendeltünk a Teleki Kastélyban rendezett jótkonysági bálra.

Uniók hirdetésre egy tucatnyi fiatal, „Udvarmesterek” címszó alatt Gernyeszegi pályázatukkal díjat nyertek. Így 3 napot Brüsszelben tölthettek. Ők találták ki, hogy kellene egy bál, melyen sok erdélyi és külföldi megismerheti ezt a gyönyörű, de segítségre szoruló épületet, sorsát és „régí új” gazdáját. Gróf Teleki Kálmán vegyész-mérnök volt, de Brüsszelből tért vissza, hogy kezébe vegye Gernyeszeg, román nevén a Gornesti kastély sorsát.

A Teleki családról ezt olvasom: Telek birtokosává lettek a 13. században. Csarnai Telekiek voltak Borosjenőn, mint végvári vitézek... 1608-

ban már Báthory testőre Mihály nevű ősük. 1596-ban Báthory adományával, Szék birtoklásával nyerték előnevüket. 300 éven át – így írja Vajay Szabolcs, – a magyarság számos politikai, egyházi és szellemi vezetője került ki soraikból: diplomaták, koronaőr, akadémikusok, felfedezők. Teleki Sámuel Afrika kutatóként még a Kilimandzsáróra is feljutott, vulkán őrzi nevét, a Rudolf-(Turkana) tavat ő keresztelte el. Blanka a magyar nőnevelés fontosságáért kelt síkra, Nőnevelő Intézetet alapított. Az 1848-as forradalom alatti tevékenysége miatt 10 évre ítélték, ebből 5 évet letöltött Brűnben, Olmützben és Kufsteinben.

A gernyeszegi bál indulást jelentett egy úton, mely minden romantika mellett nem egyszerű. Prózai problémák özöne fogja kísérni Teleki Kálmánt, nem folyik-e be a tető, mit tegyünk a „Miki eger freskókkal” melyeket a fogyatékos gyerekeknek rajzoltak a falakra, mennyibe jön a biztonsági őrség, mekkora lesz a villanyszámla, stb... De most, ezekre a makacs tényekre nem gondoltunk. Élveztük az elegáns házigazda többnyelvű üdvözlő beszédét, estélyi öltözetben lévő családját és a vendégeket, a zenét, a Kolozsvárról jött táncosok kosztümös menüettjét, a szép lányokat a divatbemutatón, a finomságokat a terített asztalokon. Olyan asztalnál ültünk, ahol jóra való szorgos vásárhelyi vállalkozók voltak, akik szívesen fizették meg a 10 000 forint belépőt a kastély javára és még ráadást is adtak. Roppant elgondolkoztató volt egy bankos, aki kastély hasznosítási hitelekkel foglalkozik, s mindenképpen a hotel rész kiépítés mellett tette le a garast.

A Bethlen család egyik hölgytagjától a csodaszép Keresdi kastély felől érdeklődtem. Sajnos sorsára van hagyva, féltő, hogy az enyészeté lesz. Nagyon régen édesapámmal jártunk ott, ültünk a lépcsőn és régi, szétmállott, fényes zöld tető cserépeket nézegettünk a földön. Verlaine francia verse jutott eszembe: visszagondolok a régmúltra és sírok... Miért nem lehet Keresdet megmenteni?

A Teleki kastélyban régen óriási szőnyeggyűjtemény volt. Erdélyben a szőnyeg, szóttos mindég nagy becsben állt, templomokat és otthonokat díszítettek velük. Milyen szép lenne, ha ismét egy ilyen gyűjtemény kapna helyet Gernyeszegen. Vajon ki ajándékozna ilyesmit? Vagy legalább is letétbe tenné... Mi lenne, ha adako-

zókat keresnénk, régi szőttest, textilt sokan gyűjtenek...

Másnap utunk Segesvár felé vitt, megnéztük a hangulatos szép óvárost, majd a Kálnoky grófok birtokai felé, Zalánpatak, Kőröspatak és Miklós-vár felé vettük utunkat.

Ez a család III. Béla királyig vezet vissza történetét. Kőröspataki Kálnoky, gróf és primor. A primor a székely hármasságban főembereket jelent, nemességhez hasonló jogokkal. „A belső övezetből a délkeleti gyepükre kitelepített székely határvédelem egyik szervező nemzetsége” volt a Kálnoki, olvasom Vajay Szabolcs A Máltai Rend lovagjai című könyvében. Miután Kálnoky Tibor apja K. Alajos Hugó a lovagrendben, az osztrák Nagyperjelségben volt, ebben a hatalmas család-történeti könyvben, lexikonszerűen majd minden információt könnyen megkapok. 1428-ig Kálnoki Nemesnek hívták tagjaikat, majd az 1459-es medgyesi országgyűlésen birtokaik után családnévvé változtatták a Kálnoki nevet. Kamaraispán, bírókancellár, országgyűlési képviselő, tábornagy, titkos tanácsos, nagykövet, külügyminiszter, stb. került ki ebből a családból. Vajay megemlíti, bár számos osztrák és morva házasságkötés volt az elmúlt évszázadokban, de a család rendkívül erősen őrzi és ápolja magyar gyökereit. Most, annyi év után, ismét magyar vér jött a családba, ottani magyar asszony, aki a Kálnokyak régi szenvedélyét, a lovak szeretetét is újból felelevenítette.

Nádasdy Péter hosszú évekkal ezelőtti rádió beszélgetése jut eszembe a gyökértudatról. Ő olyasmit mondott: családunk sokszor volt anyagilag a teljes megsemmisülésnél... De gyökértudata erős volt és valamiképpen túljutott a holtponton. Nem a kastély, a föld, műkincsek vagy a könyvtár az, ami segít, bár nem árt, ha megvannak a múlt tárgyi emlékei. A „gyökértudat” a titkos szó. Ha ezt sikerül a szülőnek az új generáció szívébe és eszébe átplántálni, akkor megvan a remény, hogy kicsirázik a mag.

Négy gyermekes anya vagyok, 1971-ben hagytuk el Magyarországot. Érdekes, milyen különböző mértékben csiráztak ki ezek a magok Budapesten született gyermekeinkben. Utólag szemrehányást teszek magamnak, sokkal többet kellett volna mesélni, történelemről, tájakról, hősökről. De különösen az emigráció elején sok gond volt,

nem tudtunk ezzel a nagyon fontos témával eleget törődni.

Visszatérve a Kálnoky családra, a Kossuth rádióban egyszer hosszasan beszélt az Arcvonások nevű műsorban gróf Kálnoky Tibor. Ha jól emlékszem, Párizsból tért vissza birtokaira, s nagyon ügyesen megszervezte az idegenforgalmat. Szállást, vendégszállítást kellett biztosítani, programokat, városnézéstől vadászatig. Elmondta, egyik őse révén az angol királyi családdal is távoli rokonságban van. Károly herceg ezért mondta, hogy 1%-ban magyar... Rémlík, egyik utunkon vagy 20 éve egy erdélyi falucskában sírt láttunk, melyet a brit követség tett rendbe. A magyarokat Vilmos herceg lakodalmán Kálnoky Tibor és felesége képviselték... Károly herceg sokszor járt náluk, sőt, egyik alapítványa segítségével tejüzem alakult valamelyik faluban. Ez sok embernek ad munkát, bár csepp a tengerben, de mégis valami, hogy ne hagyják el az emberek a falut a munkanélküliség miatt. A herceg néhány régi romos falusi házat is helyreállíttatott a turistáknak. Azt hiszem ennek a kapcsolatnak volt az utóhatása az a hír, hogy angol botanikusok száj tátva nézték azt a rengeteg csodás virágot a mezőkön, s a hozzátartozó bogarakat, lepkéket is, melyeket a „haladó” ipari országok már réges-régen kiirtottak...

Sajnos idő híján csak a Miklósvári kastélyt néztük meg. A kapu nyitva volt, éppen kijött valaki, érdeklődésünkre azt mondta, nyugodtan nézzük meg a felújítás előtt álló szép várkastélyt, csak a lovak miatt, akik édenkerti szabadságban élnek ott, jól csukjuk be a kaput. Ezt meg is tettük. Még hallottuk a faluban, hogy a vendégeket gyönyörű erdélyi népviseletben fogadják az asszonyok.

Kovácsnán az Apor Vilmos Gyeremekvédelmi Központban először találkoztunk Lacikával, 13 éves védencünkkel. Barátaink segítettek, hogy bekerüljön Zaboláról az Otthonba. Favágó apukája sokszor heteken át távol dolgozott, s a kisfiúra néha ránéztek a szomszédok, de igazán senki sem törődött vele. Azt hiszem, sokat éhezett. Sok a gond arrafelé, mindenki örül, ha maga megbirkózik vele, így gondviselésszerű volt, hogy barátaink megismerték a vézna, fénylő szemű okos fiúcskát. Először nem akart az Otthonba menni, de egy idő után belátta a papa is jobb lesz a fiának Kovácsnán. A hétvégére hazamegy Zabo-

lára. Az Otthon kertben áll, tiszta, rendezett, a gyerekek nagyon illedelmesek, kedvesen köszöntöttek. Bizony elég szorosán vannak az emeletes ágyak a kis szobákban, de van szép ebédlőjük, tiszta ruhájuk, még zenét is tanulnak, mert a vezető, Noémi asszony férje zenész. Nem néztem a tányérjukba, bizonyára nehéz lehet gazdálkodni kamasz gyerekekkel a háztartáspénzzel, de van meleg étel, törődés, németet, angolt tanulnak... Hát kell-e ennél több?

Ha arra gondolok, ismeretségi körünkben mennyi a computer játék szenvedélyével küzdő fiatal, azt mondom jobb ezekben az Otthonokban, mint sok német családnál...

Örültek a sok téli ruhának, amit összegyűjtöttem. Mondták, mosószer, nagy lábos stb. is jól jönne, de mindent felhasználnak, ha nem kell, továbbadják a másik Otthonnak, varrnak, szabnak. Ötletgazdag, talpraesett társaság! Csak ne lennének olyan messze!

Milyen csodálatos a táj arrafelé! Kevés az autószára, – a kicsiny falvakban siralmas az utak állapota... Elmúlt a délután az ismerkedés jegyében. Szeretnék visszajönni és sok „kereszt-szülőt” találni, akik havi összegecskével erősítik a magyarságot, az új hajtásokat Erdélyben.

A közeli Bodola felé vettük az irányt, a Mikes Grófok várkastélya felé. Mikes Imre és Panni aranyosan vártak. Nehéz évek, sok-sok munka van mögöttük. Megszenvedték Erdély elhagyását, küzdelmes életük volt Németországban, hiszen mint mindnyájan a nulláról kezdtünk. A mérnök és orvos házaspár, mint nyugdíjasok visszajöttek a bodolai birtokra. A kastélyt nagy részben 2 kezükkel is, (padlózás, festés) belülről nagyon szépen rendbe hozták, boltíveket is, persze van tennivaló még. A birtok kapuja egy erődszerű ház, roppant érdekes, biztos nagyobb, erősebb volt, 400 évesnek vagy régebbinek gondolom. Gyönyörű osztott címerük még a falhoz támasztva, de majd újból felkerül régi helyére! Mennyi erőbe, pénzbe és leleménybe kerülhetett, hogy berendezzék a csodaszép boltíves szobákat. Interneten régi majolika kályhákat vettek, egyik Meissenben, másik Darmstadtban élte le előző életét. De milyen óriási kihívás az ilyesmi!

Egyszer hallottam egy német arisztokratát, aki internacionális karrierjét félbeszakítva visszament Kelet-Németországba, hogy a romokba új

életet varázsoljon. Azt mondta: ilyen esélyt csak minden 100 évben kap az ember... De mögötte állt Európában szétszórta családjá, a német Műemlék Védelem és az EU is besegített...

Az éjjelt Uzonban a másik Mikes család tágas udvarházában töltöttük. A módos udvarházba szép lépcső, oszlopos veranda vezet, a tágas szobák a múlt báját idézik vissza. Szívélyes fogadtatásban részesítettek, külön szobát kaptunk, gyönyörű fürdővel. Mikes Borbála és unokaöccse Zsigmond 8 éve élnek itt. Rengeteg munka lehetett, míg a ház ilyen állapotba került. Persze nagy esőnél mindig izgalom van, mert nem lett a tető felújítva. Óriás összeg lenne. A lovardában Zsigmond lovaglást tanít, szállást ad lovaknak is, sétakocsizásokat szervez. Nem lehet egyszerű a családot eltartani. A táj álomszép... Ha nem sietnénk, benne lennénk egy túrában... A környék kis falvai sok meglepetést rejtenek.

Zsigmond Németországban a Telecom-társaságnál dolgozott, ígéretes pálya állt előtte. Azt hiszem kicsi lehetett, mikor elmentek Erdélyből. Visszahúzta a szíve. Nagy a szegénység arrafelé, bizony hamar eltűnik ez az, szüleinél betörték, összes szerszámukat elvitték. Óriás érték, valószínűleg egy komplett szerszám láda, német gépekkel...

Nem olyan régen ismerem személyesen a családot, de őseink révén mindig is fel akartam venni velük a kapcsolatot.

Családunk tulajdonában volt egy kicsiny aranyozott ezüst pohárka, Mikes Kelemen apjéé volt a 17. században. Eredetileg 12 darabból állt, talán menyegzői ajándék volt. Egyik pohárka, a miénk, ma a Sárospataki Rákóczi Múzeum vitrinjében áll. Rákóczi Ferenc fejedelmet annak idején zágoni Mikes Kelemen gróf és Szathmáry Király Ádám apródok kísérték el a szabadságharc leverése után Franciaországba, XIV. Lajos udvarába. Szathmáry Király Ádám naplójában írta le mindazt, amit látott, hallott, megélt lengyel útjuk során, majd francia földön, Versailles-ban és Clagnyban. Mindig reménykedem, hogy a Fejedelem szokásairól írt könyve, mely elveszett, talán egyszer előkerül... Micsoda öröm lenne, de sajnos senki sem tud róla, csak azt, hogy létezett. Még szerencse, hogy naplója megmaradt. Később Ádám szülei öregek és betegek lettek, kegyelmet eszközöltek ki fiuknak, s kérték jöjjön haza. Sűrű könnyhullatás kíséreté-

ben vett Ádám búcsút a nagyságos Fejedelemtől, mikor azt sorsa Törökország felé vitte. Az áldott jó Mikes Kelemen gróf ment tovább, nem nősült meg, zágoni képzelt „néjének”, francia szokás szerint írt leveleiben hűségesen beszámolt minderről, ami a Fejedelemmel történt. Soha többé nem látta szeretett Erdélyét...

Középső lányunk, Orsolya esküvőjén Philipp és Viktor unokám Rákóczi korát idéző apród ruhát viseltek. Meggypiros nadrágot, égszínkék dolmányt aranyos dísszel, nercprémes fécántollas süveggel. Az egyik ruhát a Borsi várkastélynak, a Rákóczi Társaságnak adtuk. Itt született a Fejedelem. Minden ünnepségen használják! A másikat Uzonba hoztam, abban a reményben, hogy sokszor lesz használatban Rákóczival kapcsolatos megemlékezéseken. A pár hónapos kis Zsigmond majd csak egyszer belenő...

„A Mikes családnév valószínűleg I. Hunyadi Mátyás király idejében élt ősiüktől jöhet, ama Mihály vélelmezhető névadóként, akinek becéző névformája, – Mikes – utódainál családnévként állandósult.” – írja Vajay a családról. Később mint orbai – széki főemberekként említi egy hadrendről ránk maradt összeírás a nevet. „Miklós Papolcon kapott birtokot, utódai anyjuk révén Zágonban éltek. Ez az ág 1761. október 2-án zágoni Mikes Kelemennel Rodostóban kihalt.”

Mikes Benedek dédunokája Kelemen az Erdélyi Rendek elnöke volt.

„Grófi rangemelésben... Mihály háromszéki főkapitány részesült... I. Lipót királytól, 1696. május 4-i bécsi kelettel, címerbővítéssel egybekötve.”

A Zsigmond vezette lovasiskolát Uzoni Béldi Pál Lovardának hívják.

Béldi Pál 1679-ben az Apaffi elleni összeesküvés során tanúsított hűsége jutalmául fejedelmi adományt nyert Uzonra, írja Vajay. Nagy benyomással volt ránk, mennyire ismerik és ápolják gyökereiket. A család sok értékes emberrel, elit társadalmát adta az erdélyi vezető rétegnek: tanácsosok, főispánok, fő királybírák, császári és királyi kamarások, lovassági főparancsnok, megyéspüspök stb. kerültek ki közülük. Ezek közül az állások közül a legtöbbről már csak halvány fogalma van a mai embernek, mint pl. császári és királyi kamarás. A középkorban a kamarás bizalmi pozíció: a királyi hálósoba kulcsának őrzője.

A későbbiekben a cím, udvari szolgálatot, jelenlétet jelent, melynek szimbóluma, arany rojtokon függő aranykulcs. 16 nemesi ős kimutatásával lehetett erre a pozícióra pályázni. A 21 évnél fiatalabb jelöltek nemesi apród minőségben nyerhettek felvételt, udvari szolgálatra, mint például Rákóczi apródjai. Az utolsó kamarási kinevezések 1918-ban voltak, olvasom Vajay tollából.

A család egyik hölgytagja Johanna, édesanyja révén a Bornemisza család leszármazottja is volt. A Bornemisza névről a világ egyik legizgalmasabb és legnagyobb privát gyűjteménye jut eszembe, Báro Thyssen Bornemisza Henrik lugánói gyűjteménye. A gyűjtemény ma már Madridban van, sajnos, hiszen a báró magyar érzelmű volt és szeretete volna Budapestre adni legalább egy részét képei-nek, de nem talált jó partnereket. Így aztán spányol feleségével Madridnak adták a mesés gyűjteményt... Óriás tudású, nagy érzékenységgel rendelkező gyűjtő volt, megismertem Őt Párizsban, Nagy Imre szimbolikus temetésén. Nagy élmény volt.

Ez a temetés óriási erővel bíró aktus volt, a kommunizmus még javában állt, bár – ahogyan azt valaki írta, – már belső bomlásnak, erjedésnek indult. A Père-Lachaise temetőben, ahol világhírességek várják a feltámadást, ott kapott helyet Nagy Imre szimbolikusan. Sokan voltunk, nemcsak a párizsi magyarság. Akkor családommal már Németországban éltem, s bár rokonaim voltak Párizsban, nehéz volt az útiköltséget előteremteni. De mindenképpen ott akartam lenni, méghozzá kalotaszegi ruhában, gyönyörű köténnyel. Így „erdélyi lány Nagy Imre temetésén” címmel egy fotóra kerültem, a Nagy Imréről szóló könyvben.

Szomorú, mennyire szétszórta a magyar családokat a történelem vihara, a Mikesek Amerikában, Német- és Magyarországon élnek, de most erősödött az erdélyi ág!

Miután számos érdekes falu volt közelünkben gyorsan kocsiba ültünk, s a gyönyörű mezőkön, dombos tájakon elmentünk, a Világörökségi listára került Gelencei templomot megnézni. Nagyon szépek a Szent László freskói, és a mennyezete az erődszerűen megerősített templomnak, minden nagyszerűen rendben tartva.

Ozsdolára is elmentünk, szép a templom, falai-ba bedolgozták Kuún Kocsárd hadvezér várának maradványait. Gróf Bethlen Miklós (1642-

1716) aki megírta élettörténetét, itt tartotta menyegzőjét a gyönyörű 15 esztendős Kuún Ilo-nával.

Csomakörösön a falu nagy Fiára Kőrösi Csoma Sándorra gondoltunk. A régi ház leégett, csak a diófák állnak ott, melyek talán a kisgyermek Sándort látták játszani a fa alatt. A ház mását kicsit messzebb újra felépítették. Hihetetlen egyszerűség, csak a legszükségesebb, ami ott van. A paraszti élet cellaszerű szerzetesi egyszerűségben folyt. Megértem, hogyan bírta ki az egyszerűséget és magányt Kőrösi Csoma Tibetben. Csak a legfontosabbra, a kutatásra koncentrált.

Sokat gondoltam breton barátunkra. Bernard Le Calloc'h-ra, akiről Antall József azt mondta: „a magyarok nagy barátja”. Ő végigjárta Kőrösi Csoma Sándor útját, Teherántól Kabulig, Tibetben Ladakban kutatott mindazok után, akikkel Csoma találkozott, s képzelt naplóban feldolgozta Erdély fiának életét. A legkülönbözőbb helyeken, múzeumokban talált fotókat, információkat, s ezeket mind egy könyvbe fogta össze. A Párizsban élő diplomata, történész, nyelvész, író, számtalan könyvet írt magyarokról, húnokról, csángókról. Franciákról Magyarországon és magyarokról Franciaországban. Rákóczi és Szent Erzsébet kutatásaink során sok önzetlen segítséget kaptunk ettől a hallatlanul művelt, kedves embertől. Kőrösi Csoma Sándornak jövőre lesz születése 230. évfordulója. Kovásznán van egy Kőrösi Csoma Kutató Centrum, bizonyára megünnepelik!

Zabolán szintén Mikes kastélyokat láttunk. Nagyon csinos vendégházzá alakítottak egy régi gépházat, a modern és a régi szellemes ötvözetét.

Mikes Katalin grófnő harcolta ki a kastélyt 2001-ben, mikor erre lehetőség nyílt. Egy szép alpesi faházban lakik, fiai a renovált kastélyban családjukkal. Erdőket is visszakaptak, így ennek bevételeiből tudják a parkban lévő második kastélyt is renoválni.

A grófnő férje egy bengáli arisztokrata volt. Gergely és Sándor, 2 délceg dalia született a házasságból, külsejükben csodálatosan egyesítve indiai és magyar tulajdonságokat. Az érdekes az, hogy mindketten hazatértek Erdélybe, sok más nyelv után megtanultak magyarul és mindketten patinás, erdélyi Apor és Ugron családból nőstültek. Az Apor család története II. Béla királyig nyúlik vissza. Bírák, miniszterek, író és vértanú

püspök, a boldoggá avatott Apor Vilmos került ki soraikból. Az Ugron családot őshonos székely családnak írja Vajay Szabolcs. Egyik ősiük Bethlen Gábor „tanácsura” s I. Rákóczi György Főasztalnoka. Később bírákat, kapitányokat, főispánt, minisztereket is adtak az országnak. Ezeknek a családoknak is tagjai, „oldott kéveként széthullva”, – Tompa Mihály szavait idézve – Amerikában, Ausztráliában, és Európában honosak. Ezért csodálatos az, hogy a Roy Chowdhury of Ulpur-Mikes Fiúk, megtartva internacionális baráti körüket Erdélyben élnek!

Utunk utolsó állomása felé közeledtünk, a Déva közelében lévő Marosnémetibe (románul Mintia) vitt az út. Rettenetes felhőszakadás, nagy forgalom volt és baleset is, késő éjjel érkezünk meg Horváth Tholdy Péterhez. Nincsenek véletlenek. Már évekkel ezelőtt is eljutottunk a kastély kapujáig, mikor a titkosszolgálat nyaralója és kiképző helye volt Erdély egyik legnagyobb klasszicizáló stílusú épülete. Most is el akartam menni, s ezt Uzonban Mikes Borbálának említettem. „Rokonok vagyunk, (Erdélyben mindenki valahogyan valamikor rokonságba került) – gyakran beszélünk, nemrég voltak itt.” – mondta ő! Ez nagy segítség volt, bár gyakran teljesen ismeretlenül be-robbanok valahová, de csak másként van, ha előkészítik az illetőt, bejelentik látogatásunkat. Így szegényekhez késő éjjel estünk be, s rögtön elvittek a Dévai Alapítvány Központjának vendégházába. Boldogok voltunk a tiszta, de szerény szobával. Egyedül lévén nem kellett az emeletes ágyra felmászni és a fürdőben remekül működött a tusoló. Azért ez nem olyan természetes Romániában de még máshol sem...

Reggel megnéztük a bérlakásban élő gyerekeket, bizony elég zsúfoltan vannak, de tisztaság és szeretetteljes légkör volt, örültünk, hogy képet kaptunk róluk is. Dél előtt Horváth Tholdyék megmutatták a hatalmas pár száz éves fában bővelkedő parkot és végigvezettek az épületen. Éppen a villanyszerelésnél tartottak. A tető remek, de gond egy megereszkedett mennyezet, a vakolat stb.

Péter feladta Ausztráliában otthonát, munkáját, barátait. Nemesfémekkel, érmekkel foglalkozott és még sok minden mással, informatikával is. Hazajött. Renoválnak, terveket szőnek Évával kiállításról, koncertről, Gyulai Társaságról. Próbálnak mindent úgy visszaállítani, ahogy volt.

A kastélyban élt gróf Kuún Géza orientalista. Ő történészként a Magyar Tudományos Akadémia elnökhelyettese, sok nyelvet beszélő, sok helyet bejárt nagyon művelt ember volt. Összegyűjtötte a magyar eredetű foglalkozó keleti forrásokat, de vallástörténettel és nyelvészettel is foglalkozott. Sajnos legtöbb műve latinul jelent meg, ami a mai olvasónak nem olyan könnyen érthető, mint 1880-ban, mikor nagy műve a Codex Cumanicus megjelent. Feleségével báró Kemény Vilmával élt itt. Ez a család adta Kemény János fejedelmet a 17. században, és báró Kemény Zsigmond író. Utóbbi a Helicon irodalmárok csoportjának alapítója volt, nagy bőkezű mecénás, színingazgató Kolozsvárott.

Kuún Géza halála után hirtelen szertefoszlott a csodálatos tündéerkerti állapot, érdekes emberek, utazások, konferenciák világa. Így nem sokkal azután Kemény Vilma tollat ragadott, s papírra vetette mindazt, ami eddigi élete volt. Gyönyörűen berendezett otthonáról írt, vendégei névsoráról időrendben, férje érdeklődési területéről. Érezte, hogy napról napra szertefoszlanak a múlt emlékei, fakulnak a színek és illannak az illatok a pompás óriás parkból. Elfelejtődnek nagyszerű beszélgetéseik és mélyenszántó viták más tudósokkal, s a csodálatos két évtizedből szinte semmi nem marad.

A könyv aranszegélyű csodaszép kiadásban ott állt házigazdánk asztalán. Én is olvastam, évekkal ezelőtt, szerényebb második kiadásban, s

mindég el akartam ide jönni. Most ezt a könyvet forgatva gondolkodik Péter és nagyszerű, talpraesett felesége Éva, hogyan alakítsák vissza eredeti állapotába az épületet... Megajándékoznak Óváry Zoltán Souvenirs című könyvével.

Óváry Zoltán 1907-ben született, szellemi gyökerei anyja kolozsvári szalonjából erednek. Széleskörű érdeklődése az egész világba elvitte ezt a nagy tudóst, immunológust, aki még 90 évesen heti hétszer bejárt a New Yorki Orvosi Egyetemre kutatni, előadni.

Mennyi tehetségről, milyen sorsokról és történetekről hallottam! Erdély történelme óriás kincsetár, tele batyum a látottakkal, hallottakkal, sokáig élek még az élményekből.

Üzen a múlt... Visszatér a régi kor? Nem, de lassan és vajúdva csodálatos dolgok történnek...

Legyünk részesei, ne csak szemlélői ennek a változásnak!

FORRÁSOK

Vajay Szabolcs: A Máltai Rend magyar lovagjai 1530-2000.

Vajay Szabolcs: A Johannita Rend lovagjai 1854-1987.

Utazások Erdélyben. Panoráma Kiadó

Barangolás a Székelyföldön

Kovácszna megye. Pallas Akadémia Könyvkiadó.

Adémiai Kislexikon

Huszka József akvarellmásolata a Szent Jakab legendáról a gelencei katolikus műemléktemplomban (Internet)

Végh Tibor

A Szent Korona, az évkör és a négyzetháló összefüggései

(Ünnepi gondolatok Molnár V. József 84. születésnapjára)*

Hogyan függ össze a címben említett 3 „dolog”? Úgy, hogy mind a 3 szervesen illeszkedik az Univerzum rendjébe, és ezáltal nemcsak magában hordozza ezt a rendet, hanem képes annak megjelenítésére is. A Szent Korona ugyanis világmodell, az évkör és a négyzetháló pedig univerzális kulcsként alkalmazható a Mindenség megismerésében.

Egymástól igen távolinak és merőben különbözőnek látszó 2 témakör összefüggését és kapcsolódásait szeretném a következőkben bemutatni. Az egyik a Szent Korona-kutatás egyik ágának, a Boldogasszony-központúságnak a témája, a másik pedig a Zodiákusnak Molnár V. József által megalkotott geometrikus szimbólumrendszere, és annak alkalmazási lehetőségei.

Azt, hogy kik tervezték, készítették a Szent Koronát, és hogy ki szerkesztette meg és használta először valaminek a kifejezésére, bemutatására, jelképezésére a 4x4-es vagy a 7x7-es négyzethálót magát, mint eszközt, mint módszert, nem tudjuk, de azt tudjuk, hogy Molnár V. József néplélek-kutató az 1980-as években a 4x4-es négyzetháló keretében megszerkesztette a Zodiákus geometriai szimbólumainak rendszerét.

Az állatövi jegyeket szimbolizáló 12 geometrikus alakzat mindegyike 3 követelménynek felel meg a 4x4-es négyzethálóban:

- a háló 16 eleméből („kockájából”) 10-et tölt ki,
- az így létrejött alakzat a háló bal alsó sarkától a jobb felsőig tartó felezővonal, mint tengely mentén szimmetrikusan helyezkedik el,
- és a hálót függőlegesen 4 (egyenként 4 elemes) oszlopra bontva minden alakzatban kell 1 olyan oszlopnak lenni, amelyben mind a 4 elem ki van töltve, 1-nek, amiben 3, 1-nek, amiben 2, és 1-nek, amiben 1 elem van kitöltve, – persze nem csak ebben a sorrendben.

Lásd az *1. sz. ábrát* (Az alakzatok alatt látható számokról később lesz szó)

Érdekes módon ezt a 3 követelményt betartva csak 12 alakzat állítható össze, ezért alkalmas pl.

a Zodiákus jegyeinek szimbolizálására is, mert abból is 12 létezik. (A 3. követelményt elhagyva 64 alakzat állítható elő.)

A szenteket ábrázoló 16 zománckép a Szent Koronán a térben helyezkedik el, de a Szent Koronának a képeket hordozó felületét síkban kiterítve a képek a 7x7-es négyzethálóban együttesen is szemléltethetők, szemben az oldal- vagy felülnézettel, amikor is a pántok és az abroncs egyes képei nem látszanak. Lásd a *2. sz. ábrát*.

A Szent koronához használt 7x7-es és a Molnár V. József állatövi jegyeihez használt 4x4-es négyzetháló úgy függ össze a szerkezetében, hogy míg a 7x7-es hálóban 7 sor, illetve oszlop van, addig a 4x4-es hálóban 7 „réteg” van. Lásd a *3. sz. ábrát*. Magukat ezeket a rétegeket – bizonyos felhasználási esetekben – egyébként lehet úgy is értelmezni, mint az Univerzum 7 rétegét: a leganyagszerűbbtől a legszellemibbig.

A Szent Korona világmodell jellegének egyik velejárója, hogy magán viseli az általunk érzékelhető világ, a földi világ mind a 4 dimenzióját: szélessége – magassága – hosszúsága a térbeli 3 dimenziót, a képek szentjeinek névünnepéhez tartozó dátummal pedig a 4. dimenziót, az időtényezőt is.

Meg kell jegyezni, hogy a Szent Korona jelenlegi – szakrális szempontból rontottnak minősülő – állapotában 3 kép helyett másokat vagyunk kénytelenek feltételezni, mert azokat valakik, valamikor, valamiért kicserélték. Ez a 3 kép az abroncs hátsó részén:

- az abroncs fölé magasodóan Dukász Mihály (görög császár) képe, annak helyén eredetileg Szűz Mária képe volt, ezt Révay Péter koronőr írása tanúsítja 1613-ból
- és alatta, két oldalt az abroncsra Konstantin (görög császár) és Geobitzas (= Géza fejedelem?), amelyek helyén a magam részéről – más szerzők feltételezései mellett és ellenében – Szent Józsefet és Keresztelő Szent Jánost tételezem fel. Ennek a feltételezésnek a részletes indoklása külön tanulmányt igényel, ismer-

* 2014. március 17.

tetése itt hosszadalmas lenne, de megtalálható (pl.) a pécsi egyetem Jogi Karának JURA c. folyóirata 2007/2-es számában¹, vagy a Miskolci Bölcsész Egyesület „Ősi Gyökér” c. folyóirata 2009/3-as számában².

Szűz Mária képe a szentek említett 16 képén felül a Szent Koronán még meglévő 3 kép közé tartozik (: A Teremtő, Krisztus, Szűz Mária), de azokkal most nem foglalkozunk. Megemlítésére mégis szükség volt a képcserék tényének rögzítése miatt.

A Szent Korona 7x7-es négyzethálóban elhelyezett képeihez tartozó dátumokat a csillagászati évkörben arányosan bejelölve a 4. sz. ábrát kapjuk. A névünnepek dátumát az Új Ember c. katolikus újság 2002-es falinaptárából vettem. A csillagászati évkörrel pedig tudni kell, hogy – hagyományos módon – az óralap 9-esének megfelelő helyen van az évkezdet: március 21-e, a Tavasz Napéjgyenlőség napja. Bár a Szent Korona készítésének pontos idejét nem tudjuk, annyi mégis biztos, hogy a ma használatos időszámítás és dátumozás általános elterjedése előtti időből származik, ezért indokolt a régmúlt időkben viszont általánosan használt csillagászati időbeosztás szerint kezelni az adatokat.

A dátumokat az évkörön elhelyezve a 4 Napforduló táján feltűnő „sűrűsödések”, csoportosulások jelennek meg:

- a tavaszi Napéjgyenlőségnél és a téli Napfordulónál 2-2 ünnep 2-2 szenttel
- a nyári Napfordulónál és az őszi Napéjgyenlőségnél 2-2 ünnep 3-3 szenttel (: 2 olyan szent-páros van a Szent Koronán, akiknek közös az ünnepük: Péter-Pál és Kozma-Damján.)

Ez a 4 csomópont az évkörben félreérthetetlen szimmetriatengelyt jelöl ki. Lásd az 5. sz. ábrát. A szimmetriatengely augusztus 15-ére, Nagyboldogasszony ünnepére mutat. Ennek a napnak a pontos meghatározása és a meghatározás módja ugyancsak külön tanulmányt igényel, aminek az ismertetése itt hosszadalmas lenne, de megtalálható (pl.) a cserkészvezetők Táborkereszt c. folyóiratának 2006. augusztusi számában. Emlékeztetek, hogy ez a tengely megegyezik Molnár V.

József jegyeinek a 4x4-es hálóban meglévő tengelye irányával. Lásd a 6. sz. ábrát.

Az évkör, mint 12 részre osztható kör, és a 16 elemből álló 4x4-es háló összefüggése a 7. sz. ábrán látható: a hálónak a negyed körbe tartozó részén. A sugárral képzett egyenlő oldalú háromszög magassági vonala megfelel a negyed körbe tartozó területet, és így a háromszög 90° -os elforgatásával kijelölhető a kör 12 részre osztása is és a 4x4-es háló is.

A geometrikus szimbólumok speciális eljárással 4-számjegyű kódokká alakíthatók át, és fordítva is igaz: ha olyan 4-jegyű számmal találkozunk, amelyben az 1-es, 2-es, 3-as és 4-es csak egyszer fordul elő, akkor abból egyértelműen vissza lehet következtetni az állatövi jegyre. Lásd újból az 1. sz. ábrát.

A 7x7-es hálóba rajzolt Szent Koronának a képek által elfoglalt kockáit függőleges oszloponként számba véve és az eredményt az előbbieket szerint kódolva a Bak állatövi jegyének szimbólumát kapjuk. Lásd a 8. sz. ábrát.

A hálóban kitöltött kockák sorszámát tőszámként összegezve pedig a Nyilas jegyét kapjuk meg, mint a Szent Korona keresztény (: „Isten báránya”), és magyar jellegének (: a Nyilas a magyarok csillagképe) egymástól elválaszthatatlan bizonyítékát, hiszen mindkét szimbólumot ugyanabból a hálóbéli szerkezetből vezettük le. Lásd a 9. sz. ábrát.

Hogy a kereszténység és a magyarság, mint jellemzők szorosan összetartoznak, azt bizonyítja az is, hogy a Bak és a Nyilas jegye 3 elemük áthelyezésével egymással alakítható át. (A 8-as és 9-es ábrán szaggatottan jelölve)

A középső adatok kétszeres felhasználásának jogosultságával kapcsolatban (mindkét eljárásban a 8-as és 9-es ábrán) hivatkozom Pap Gábornak arra az általános érvényűként ismertett magyarázatára, miszerint ami középen van, az mindig egyszerre tartozik kétfelé is. Ha réteges a megosztottság, akkor az alsóhoz és a felsőhöz is, ha pedig kétoldali, akkor a baloldalihoz és a jobboldalihoz is. (Elhangzott Pécsen az Ifjúsági Házban 2004. március 25-én a Nagyszentmiklósi kincsről tartott előadásában.)

Ne feledkezzünk el arról, hogy a Szent Koronán 16 szentnek van képe, és a 4x4-es hálóban a kockák száma ugyancsak 16, valamint,

¹ http://jura.ajk.pte.hu/JURA_2007_2.pdf

² http://epa.oszk.hu/02300/02387/00013/pdf/Ősi%20Gyökér_2009_3_007-020.pdf

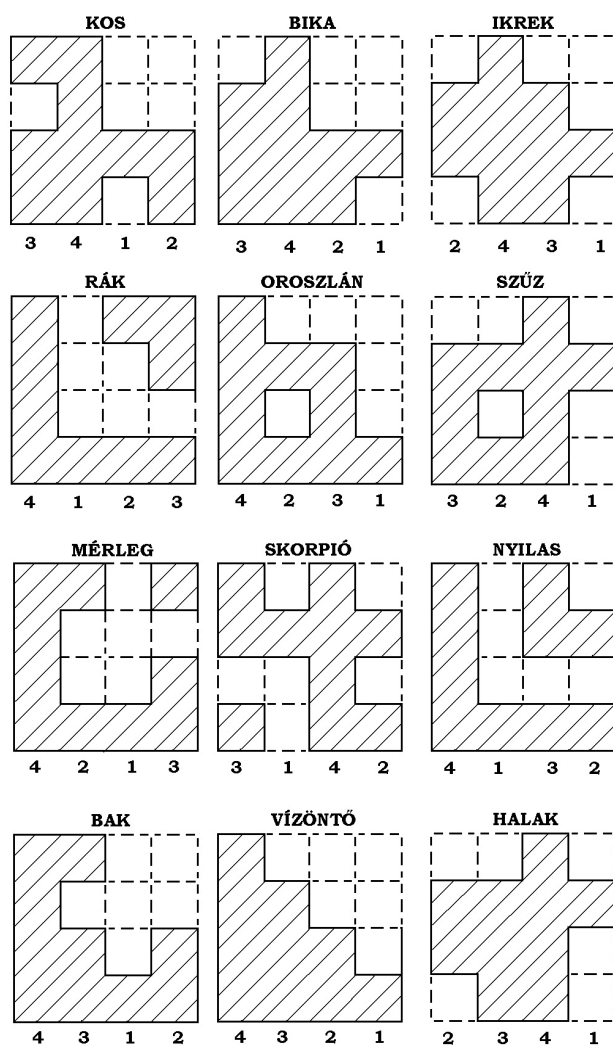
hogy a Szent Korona eszmei rendszerében (a Boldogasszony-központúságra utaló évköri adatokban) 10 szent (= $2 \times 2 + 2 \times 3$) képezi a Boldogasszony-központúság alapjának meghatározását, a szimbolikus állatövi jegyek pedig 10 elemből állnak.

Ha az évkör 4 Napfordulójánál levő szentek számát (a tavaszinál és a télinél 2-2-t, a nyárinál és az őszinél 3-3-at) a négyzetháló oszlopainak és sorainak sorszáma szerint elemenként jelöljük be a hálóba (: 2 szent = 2. oszlop, és a 2. sor, 3 szent = 3. oszlop és 3. sor), akkor a 10. sz. ábrát kapjuk. S ha ezután megnézzük, hogy melyek azok a jegyek, melyekben éppen ez a 4 elem szerepel, akkor azt a 4 jegyet találjuk meg, melyek évköri helyzetükkel a Napfordulók iránymutatását további adatként megerősítve szintén meghatározzák a Boldogasszony-központúság tengelyét. Lásd a 11. sz. ábrát.

Tudjuk, hogy a szentek létszáma szerint összetartozó Napfordulók vezettek rá bennünket az évköri szimmetria felismerésére. Így tartozik össze a Rák-beli és a Mérleg-beli, valamint a Kos-beli és a Bak-beli Napforduló. Ámde ennek a 4 jegynek, mint 2 párnak a geometrikus alakzatban megvan az a jellegzetessége, hogy a párok tagjai egymás között 2 elemük áthelyezésével egymással alakíthatók át. A Rákból Mérleg (és fordítva), a Kosból Bak (és fordítva) lesz. Lásd a 12. sz. ábrát.

Eddig ennyit sikerült észrevennem a Szent Korona és Molnár V. József geometrikus állatövi szimbólumainak összefüggéséből, de nem zárható ki, hogy még más összefüggések is rejtőznek a vizsgált 2 témakör között, hiszen az itt bemutatott összefüggések 5 év alatt fel-felvillanva gyűltek össze. Legyünk hálásak Molnár V. Józsefnek, hogy kezünkbe adta ezeket a kulcsként használható geometrikus állatövi jegyeket.

Molnár V. József geometrikus állatövi szimbólumai

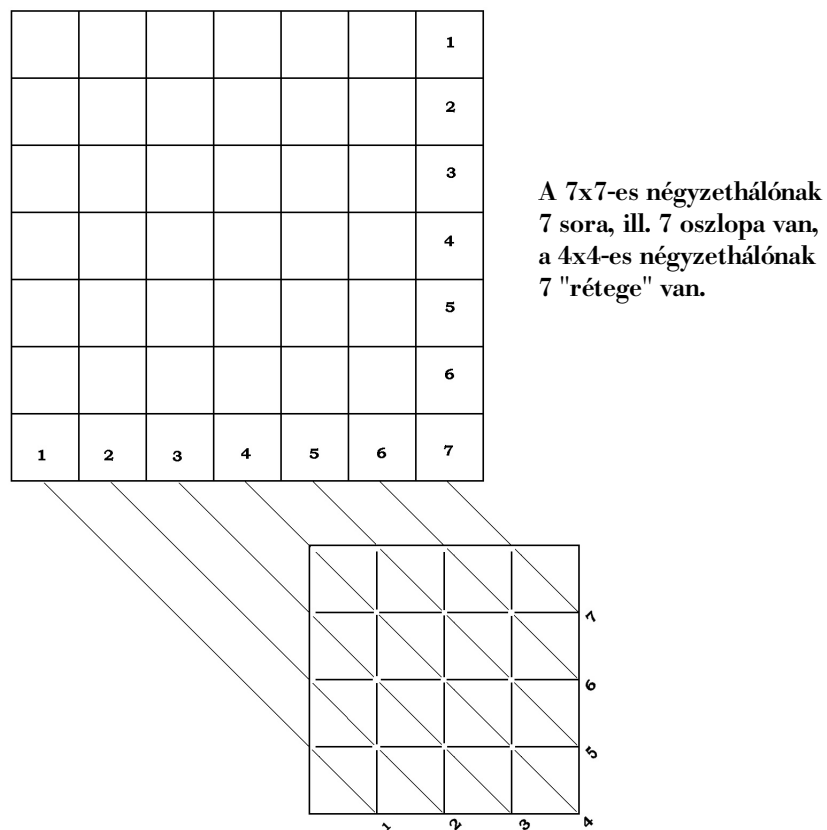
1. sz. ábra

A Szent Korona zománcképein ábrázolt 16 Szent neve, névünnepének dátuma és a kép helye a Szent Korona 7x7-es négyzethálóban síkban kiterített felületén

		József III. 19.		Ker. János VI. 24.		
			Tamás XII. 21.			
Kozma IX. 27.			Jakab VII. 25.			Damján IX. 27.
	András XI. 30.	Péter VI. 29.		Pál VI. 29.	Fülöp V. 1.	
György IV. 24.			János XII. 27.			Deme- ter X. 26.
			Berta- lan VIII. 24.			
		Mihály IX. 29.		Gábor III. 24.		

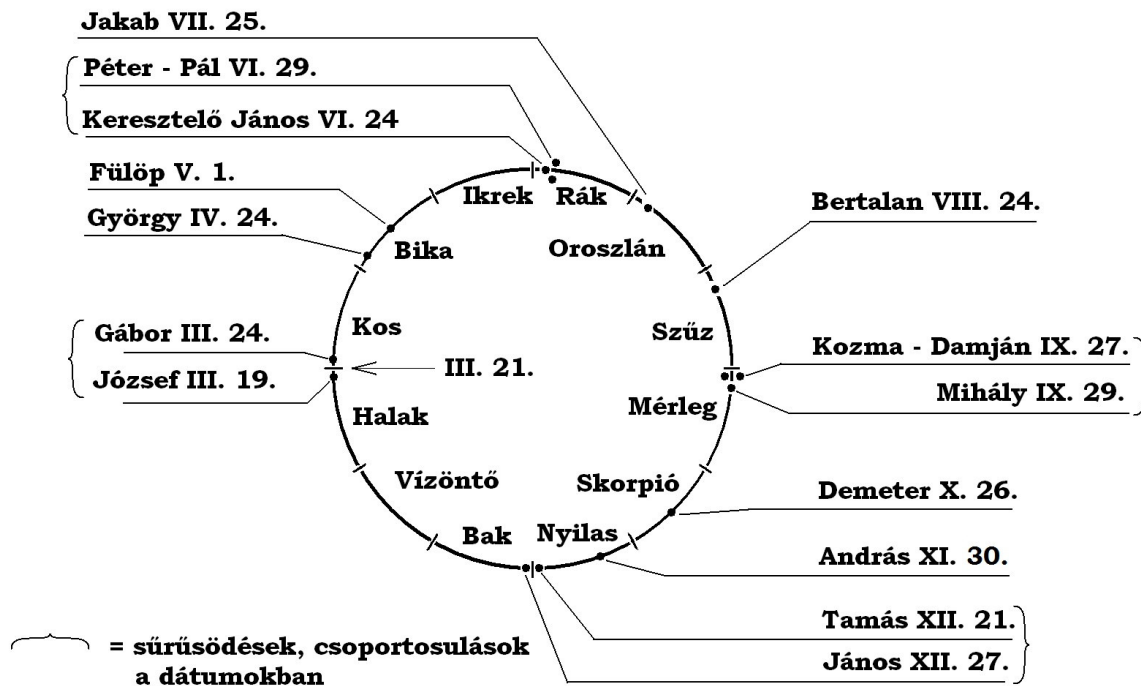
2. sz. ábra

A 7x7-es és a 4x4-es négyzetháló összefüggése

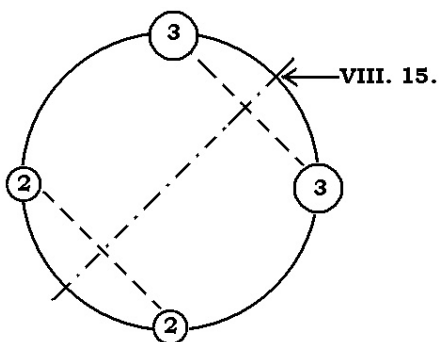
3. sz. ábra

A Szentek névünnepe az évkörben

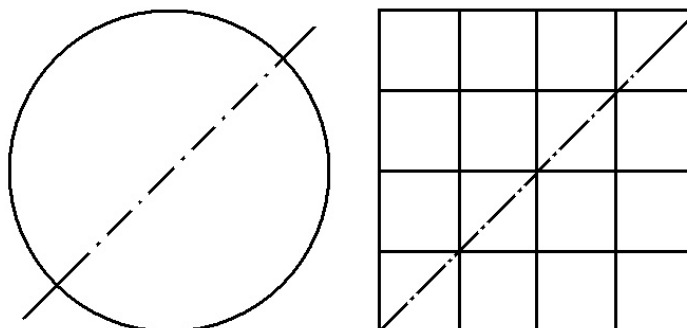
4. sz. ábra

A Boldogasszony-központúság szimmetria tengelye

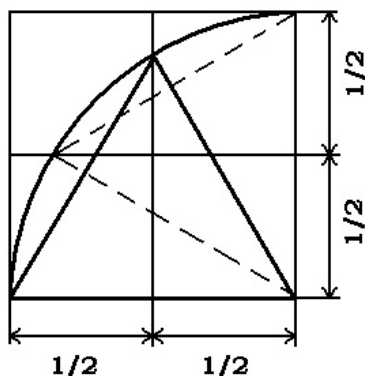
5. sz. ábra

Az évkör és a háló tengelyének egyezése

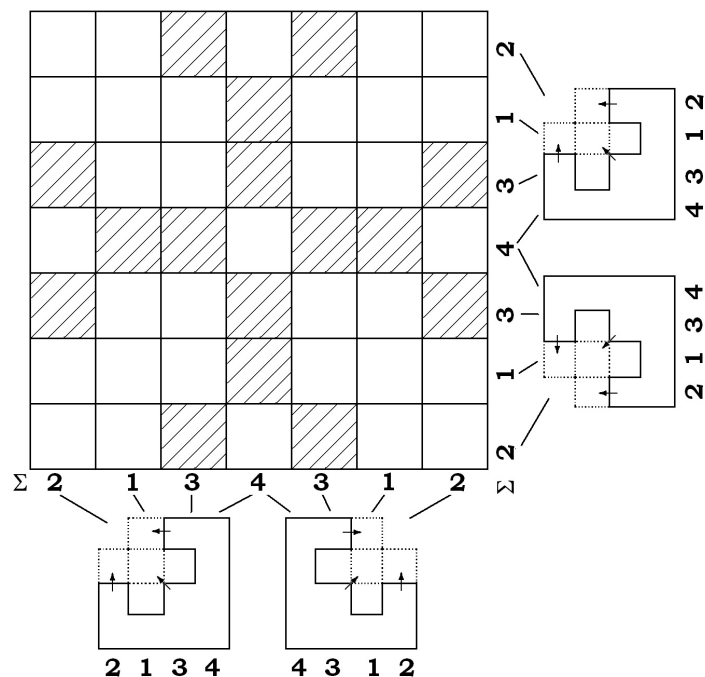
6. sz. ábra

A kör 12 részre osztásának módja a sugárral szerkesztett egyenlő oldalú háromszöggel - a 4x4-es háló bal felső negyedében bemutatva

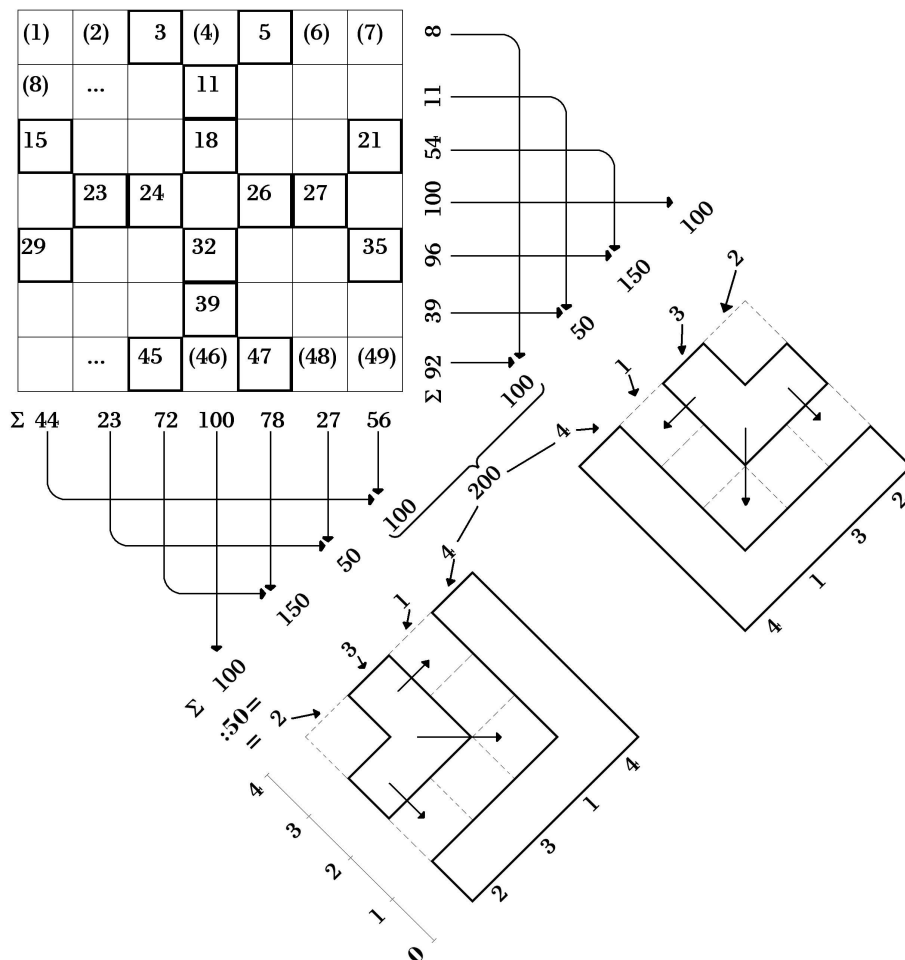
7. sz. ábra

A Bak kódolt jegye a Szent Koronában

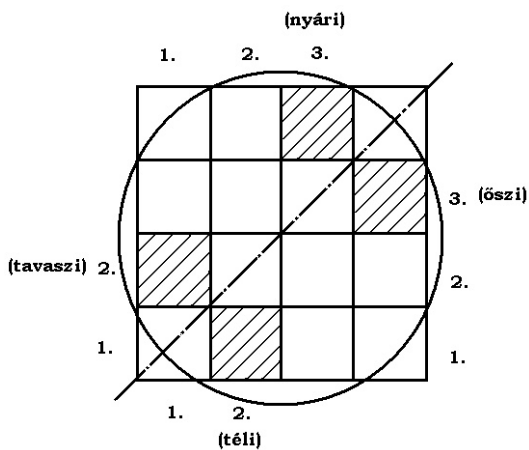
8. sz. ábra

A Nyilas kódolt jele a Szent Koronában

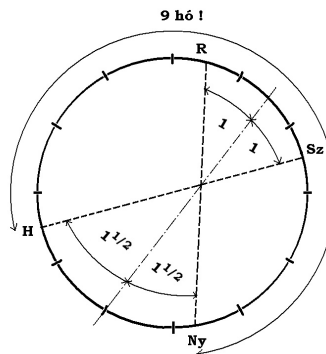
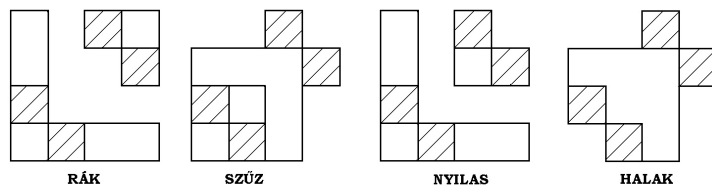
9. sz. ábra

Az összetartozó Napforduló-párok a négyzethálóban

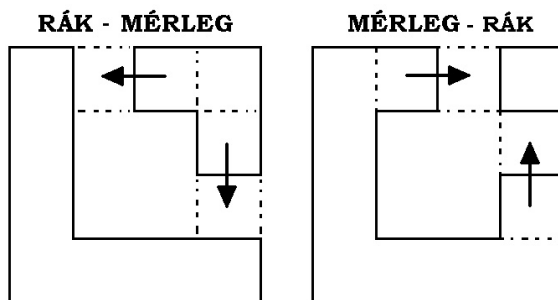
10. sz. ábra

A Boldogasszony-központúság tengelyét másodlagosan meghatározó állatövi jegyek

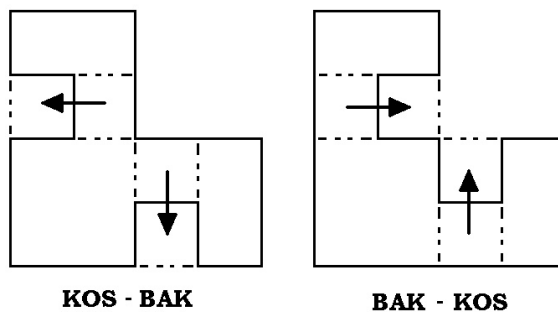

11. sz. ábra

A Napfordulók jegy-párosainak egymással alakíthatósága

A 3-3 szenttel kijelölt Napfordulók az egész hálót betöltik, a 2-2 szenttel kijelölt Napfordulók a hálónak a jobb felső negyedét nem töltik ki

12. sz. ábra

Scheffer Miklós

ARANYBA ÍRT EVANGÉLIUM

A Szent Korona János apostol-képének titka

Koronánk számos titkot őriz. Készítésének helyét és idejét csupán találgatni tudjuk, a számos sérülés, javítás, tudatos átalakítás körülményének, okának pusztán töredékéről rendelkezünk többé, kevésbé biztos ismeretekkel. De ugyanígy homályos, vagy csak részben megfejtett kérdés nemzeti ereklyénk üzenete. Márpedig *van* üzenete. Ezt egyértelműen mutatja az a különleges képi program, amit készítői a világon egyedülálló módon 19, isteni, angyali és szent személyeket ábrázoló, bravúros technikai kivitelezésű rekeszománc képben valósítottak meg. Az abroncs képeire stíluskritikai alapon még ismerünk párhuzamokat, de a keresztpántok nyolc apostol-lemeze annyira egyedi, hogy sehol a világon hasonlókról nem tudunk.

Ha közelebbről szemügyre vesszük az apostolképeket, díszítéseikben, felirataikban furcsa „logikátlanságokat” vehetünk észre. És az összes közül talán a János-kép a legrejtélyesebb.

János apostol képe a Szent Koronán

Míg a többi lemezen az alakokat két oldalról övező díszítés egyforma, itt különbözik. (A különböző-

ségre Borbola János kutatásai adnak elfogadható magyarázatot.) A figura ruhájának jobb oldalán szokatlan hasadást láthatunk. (Erre Ludvig Rezső kínál logikus megoldást.) Jobb kezével a balban tartott könyvre mutat. És a felirat, mely alapján a figurát János apostollal azonosítják, a legfurcsább. Ennek megfejtésére teszünk most egy kísérletet.

Vizsgáljuk meg közelebbről a feliratot!

Az SĀS betűk a *sanctus* szót jelölik, ahogy a többi apostolnál is. A következő betűk olvasata: *iohs*, vagy *ions*. És máris több problémába ütközünk.

Először is: a János név latinul *Ioannes*, vagy *Iohannes*. A feliratunk O betűje fölötti vízszintes vonás jelzi a betűösszevonást. Ilyen összevonásokat, minden apostolfelirat *sanctus* szavánál megfigyelhetünk, de ezeken kívül csak a János nevében fordul elő. Nyilvánvaló, hogy az SĀS rövidítés használatára a helyhiány miatt volt szükség, de János esetében indokolt-e a további összevonás alkalmazása? A többi felirat analógiájára a következő névváltozat lenne ésszerű:

SĀS IOANNES

vagy

SĀS Iohannes

Talán így nem fért volna ki? De igen! Így a karakterek száma tíz, vagy tizenegy lenne, és mindkét esetre találhatunk példát más apostolképeken:

SĀS ANDREAS – tíz karakter

SĀS PHILIPUS – tizenegy karakter

Ráadásul János nevét annyira sikerült lerövidíteni, hogy a felszabaduló hely kitöltésére jobbról, balról két díszítőmotívumra volt szükség. (A motívumok értelmezésére is történtek kísérletek.) Véleményem szerint belátható, hogy bőséges hely kí-

nálkozott volna a teljes név kiírására. Mi lehet a magyarázata az indokolatlan rövidítésnek?

A másik következtetlenséget a H-nak, vagy N-nek olvasható karakter rejti. Bárhogy is olvassuk, az biztos, hogy kisbetűt látunk, holott egyik apostolfelirat sem tartalmaz kisbetűt. Hogy a zománcképek készítője ismerte és használta a H és az N nagybetűs változatát, arra a PHILIPUS és az ANDREAS nevek megformálása az egyértelmű bizonyíték.

A készítő mester a János-képen miért alkalmazott a megszokottól eltérő megoldást?

E problémák mögött véleményem szerint többszörösen összetett titokzatos szándék húzódhat meg – mégpedig másodlagos üzenetek elrejtése.

A lehetséges megoldásra Dr. Tóth Judit: *Szent Korona, a mágikus pecsét* című könyve vezetett rá. A szerző is kitér a János apostol nevének furcsaságaira, és felveti, hogy a betűket nemcsak latinul, hanem görögül is el lehet olvasni. Nézzük:

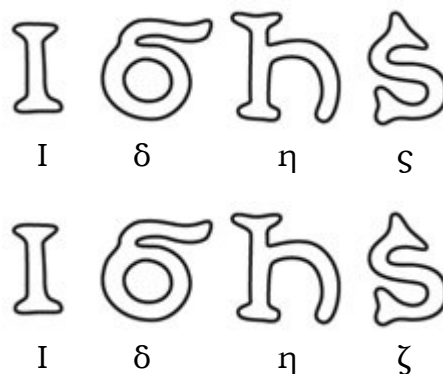

A I mint iota (ι), Ō mint delta (δ, azért delta, mert mint a fenti rajzon látható, a betű és a felette látható hullámvonal kialakítása hasonlatossá válik a görög deltához), h vagy n mint éta (η). Itt a szerző nem viszi tovább a gondolatmenetet, az utolsó karaktert latin S-ként felhasználva az *idés* olvasatot javasolja, amit *idő*, *idős*-ként értelmez.

Bár a megfejtés tetszett, némi következtetlenséget éreztem a végén, hiszen minden „rejtjelezés” alapja, hogy végig egyazon szabály szerint történjen. Ezért némi módosítással élve más irányba vinném a kutakodást.

Ha az értelmezés logikáját folytatjuk, az utolsó betűt is görögül kell olvasnunk. Van-e rá mód? Természetesen van, hiszen a görög abc két olyan betűt is tartalmaz, ami az apostol felirat utolsó ka-

rakterére hasonlít. A szóvégi szigma (ς) és a zéta (ζ). Tehát a végső értelmezés kétféleképpen fest:

Első esetben *idész*, másodikban *idéz* lesz az olvasat.

Foglalkozunk először a másodikkal, hiszen ez egy magyar szó! Vizsgáljuk meg az *idéz* jelentéseit a Magyar Értelmező Kéziszótár segítségével:

1. megjelenésre felszólít valakit
2. távol levő, vagy túlvilági személyt megjelenésre hív
3. valamit a maga vagy mások tudatában, képzeletében megjelenít
4. mástól, vagy máshonnan származó szöveget (mondanivalót) szó szerint közöl
5. okozza, hogy valami valahol megjelenjen, létrejöjjön.

Aki egy kicsit is járatos a magyar Szent Korona jelentőségének, szellemiségének, jogrendjének világában, az már most érzi, mennyire helyénvaló az *idéz* olvasat. Koronánk jóformán mást sem tesz csak (meg)*idéz*! Lássunk néhány példát a szótári pontok alapján!

1. A *Szent Korona* megjelenésre felszólít valakit:

Mindannyiunkat, hiszen a korona országainak minden polgára a Szent Korona tagja. Felszólít a legfőbb hatalom előtti megjelenésre, az ország jobbtításán, védelmén való munkálkodásra.

2. A *Szent Korona* távol levő, vagy túlvilági személy(eke)t megjelenésre hív:

Hívja és kéri az égi hatalmakat; Istent, a főangyalokat és a koronán ábrázolt szenteket, hogy a mennyek áldását hozzák országunkra, munkálkodásunkra, a Szent Korona minden tagjára.

3. A *Szent Korona* valamit a maga vagy mások tudatában, képzeletében megjelenít:

Megjeleníti az általa képviselt hatalom és jog forrását, magát a történeti alkotmányt, felidézi történelmünk nagyjait.

4. A *Szent Korona* mástól, vagy máshonnan származó szöveget (mondanivalót) szó szerint közöl:

Ezt kiemelve tárgyaljuk.

5. A *Szent Korona* okozza, hogy valami valahol megjelenjen, létrejöjjön:

Hogy megjelenjen az országon és tagjain Isten áldása, mindaz a pozitív energia és üzenet, amit Isten kegyelméből képvisel.

Látható, hogy minden pont különösebb erőltetés nélkül megfeleltethető a Szent Korona eszméjének, szellemiségének.

Nézzük meg a 4. pontot részletesen: mástól, vagy máshonnan származó szöveget (mondanivalót) szó szerint közöl. Lehet, hogy a fenti általános megfeleléseken kívül konkrét szöveget is idéz a János-kép?

A képen Szent János apostol egyik kezében könyvet tart, a másikkal pedig rámutat. Mintha azt szeretné, hogy valahol, valamit olvassunk el. Mivel János nemcsak apostol, hanem evangélista is volt, nyilván a saját írásaira utal. Az Újszövetségben Jánosnak evangéliuma mellett három levelet, és a Jelenések könyvét tulajdonítjuk. De hol, és hogyan találjuk meg az általa sugallt idézetet?

Ha már görögül olvassuk a János-feliratot, azt is tudnunk kell, hogy a görög abc betűinek számértéke is van. A szóban forgó betűké így fest:

$$\iota = 10 \quad \delta = 4 \quad \eta = 8 \quad \zeta = 7$$

Tehát adottak János írásai, és a számok, amiket némi leleménnyel szentírási fejezet- és sorszámokként is felhasználhatunk.

A bibliai utalások szerkezete a következő. Elöl áll a szerző neve, vagy annak rövidítése, aztán két szám vesszővel elválasztva. Például: *Márk 10,15* vagy *Mk 10,15*. Az első szám a fejezeté, a második a verssoré.

Hogy a koronán János mely írására utal, azt maga a név adja meg, *János* azaz János evangéliuma. A fejezet és a verssor tekintetében kénytelenek vagyunk néhány variációt kipróbálni, és utó-

lag a korona szellemiségében értelmezni, vagy elvetni. Itt most nem írom le minden kísérletemet, csak azt a hármát, amely a legegyszerűbb módon, mindenféle zsonglórködéstől mentesen használja a számokat.

1. János evangéliuma 10. fejezetének 4., 8. és 7. sora, ahol ezeket olvassuk:

4. sor: *Amikor mindegyiket kivezeti, elindul előttük, s a juhok követik, mert ismerik a hangját.*

8. sor: *Azok, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók. Nem is hallgattak rájuk a juhok.*

7. sor: *Jézus folytatta: Bizony, bizony, mondom nektek: Én vagyok a juhok számára a kapu.*

Jól értelmezhető a Szent Korona kapcsán. Az általános bibliai üzenetén kívül érvényes minden Isten kegyelméből és akaratából uralkodó apostoli magyar királyra, ki népének nyáját tereli a legfőbb égi király földi képviselőjében.

2. Ha a négy számot kettesével összeadjuk, János evangéliuma 14. fejezetének 15. sorát kapjuk, ahol Jézus ezt mondja:

Ha szerettek engem, tartsátok meg parancsaimat.

Világos üzenet, szintén jól illik koronánkhoz, nemcsak jézusi értelemben, hanem mint az újonnan koronázott király üzenete népe számára, aki persze az égi törvények szellemében kell, hogy uralkodjon. És ne felejtjük el a Szent Korona-tan legfőbb tételét: *minden hatalom és jog forrása a Szent Korona*. Az általa képviselt rend és törvényesség pedig az Égből származik, így maguk a parancsok is.

3. Részleges összevonást alkalmazva: János evangéliuma 14. fejezetének 8. és 7. sorához jutunk:

8. sor: *Erre Fülöp kérte: Uram, mutasd meg nekünk az Atyát, s az elég lesz nekünk.*

7. sor: *Ha engem ismernétek, Atyámat is ismernétek, de mostantól fogva ismeritek és látjátok.*

A következő sorban Jézus ezt így foglalja össze: *Aki engem látott, látta az Atyát is.* (Jn 14,9)

Hogyan értelmezzük ezt a Szent Koronán?

A hivatalos kutatás értetlenül áll a tény előtt, hogy a koronán két Krisztus-kép van. Egy az oromzaton, egy a boltozat tetején, a pántok metszéspontjában. Aki a koronát egységes rendszernek látja, az tudja, hogy a felső Pantokrator nem

lehet más mint az Atya. A középkori ikonográfia szabályai tiltották az Atyaisten ábrázolását, ugyanis önmagát az emberiségnek csak a Fiú képeben mutatta meg. János evangéliumában olvashatjuk, hogy az Atyát földi ember még nem látta, (Jn 6,46) tehát képi megjelenítése tilos.

Hogy a fenti evangéliumi sorokat értelmezzük nagyon fontos tudni, hol helyezkedik el János apostol képe. Szemből nézve, elől a homlokrészen Krisztus, felette a pánton János, legfelül az Atya, akit a nép sohasem láthatott, csak az a néhány kiváltságos személy, aki a koronával közvetlenül érintkezett. János üzenete az összekötő kapocs a Fiú és az Atya képe között, aki *idézi* saját evangéliumában Jézus szavait: aki *Ő* látta, az Atyát is látta. Így, ilyen rejtett formában bújlik meg az Atya és Fiú egylényegűségének tana a Szent Koronán a János-kép üzenete által.

Ezzel kapcsolatban van még egy érdekesség. János a baljában tartott könyvre mutat. A fenti evangéliumi szakaszban olvashattuk, Fülöp kéri az Urat, mutassa meg nekik az Atyát. Fülöp is megtalálható az egyik pánton, baljában szintén könyvet tart, de ez Jánoséval ellentétben nyitva van, az apostol pedig Jánoshoz hasonlóan rámutat. Bár a keresztpántok szentjei közül többen tartanak csukott könyvet, vagy irattekerésre emlékeztető formát, az összes alak közül – Jánoson kívül – *csak Fülöp mutat rá*, és csak Fülöp könyve van nyitva. Mintha azt sugallná, ha jól fejtetted meg a János-kép üzenetét, eljuthattál Fülöphöz, aki a nyitott könyvre mutatva jelzi, feltárult előtted a titok.

Fülöp képe a Szent Koronán

Most rátérhetünk a másik olvasat magyarázatára. Mint láttuk, ha a János-felirat utolsó jelét a görög szigmának (ς) vesszük, a szó *idész*-re módosul.

I O H S
I O H S

Az *idész* ragozott szó, alapszava az *eidó* (εἶδω). Jelentése: észrevesz, ismeretet szerez valakiről vagy valamiről valamelyik, vagy minden érzékszervével, észrevesz, lát a szemével, meglát, tudomása van valakiről.

Megdöbbentő, hogy ez a második olvasat mennyire egybecseng a fentebb leírtakkal! Mintegy megerősíti, alátámasztja a 3. pontban közölt evangéliumi sorokat (Jn 14,8-7), hiszen ott pontosan a *látásról*, a *megtapasztalásról* esik szó.

De ez a jelentés általánosabb értelemben is megállja a helyét. Miközben János a könyvre mutat, a felirat azt közli velünk: ember, *vedd észre*, hogy itt rejtett üzenet van a számodra!

Egy empirikus szemléletű kutató joggal kérdezhetné, ez mind nagyon érdekes, de vajon a zománcképek készítőjének korában ismert volt-e a Biblia mai fejezetbeosztása és vers-számozása.

Az Újszövetség teljes görög szövegét már igen korán, a kereszténység első századaiban fejezetekre tagolták. A művelet Alexandriai Kelemen, Ter-

tullianus, Cezárei Euszébiosz, Euthaliosz nevéhez fűződik. Fejezetcímek már az V. századi kódexekben is fellelhetők. A ma is használt beosztás Stephan Langton munkája volt 1206-ban, de valószínűleg az ókeresztény bibliatudósok munkájának figyelembevételével történt. A versek számozása viszont sokkal későbbi, csak a XVI. században, a könyvnyomtatás kapcsán jelenik meg.

Ezen történeti tények a száraz materiális tudományosság szintjén cáfolhatnák ama feltevésünket, hogy a János-felirat görög olvasatában bibliai helyre való konkrét utalást keressünk, mert a zománcképek készítője előbb élt, mint az a bibliatudós, aki először ellátta számozással a Szentírás soraikat. Akkor véletlen lenne, hogy a három evangéliumi szakasz ennyire pontosan illik a Szent Korona eszméjéhez?

Scheffer Miklós

A nagymarosi római katolikus templom tájolásának lehetséges üzenete

A középkori templomok művészettörténeti leírásai általában azzal kezdődnek, hogy „a templom keletelt”, vagyis hossz tengelye kelet-nyugati irányú, a szentély az épület keleti végében található.

A keletelés (idegen szóval orientálás) nem keresztény találmány. Az újkőkori kultúrák, az ókori mediterráneum vagy a távol-keleti térség vallásai számára egyaránt fontos volt, hogy a szakrális építményeiket kelet felé állítsák. Folytatva, de átlényegítve az ősi hagyományt, már a legkorábbi keresztény iratok is említik a kelet felé való imádkozás fontosságát. A felkelő Nap első sugarai felé fordulás az összegyűlt hívők számára felidézi Krisztus szavait: „*Én vagyok a világ világossága. Aki követ engem, nem jár sötétben, hanem övé lesz az élet világossága.*” (Jn 8,12) A templomok keletelésének szabályát igen korán, a 325-ös niceai zsinaton írásba foglalták.

Mi sem természetesebb, hogy Magyarország középkori templomai is e szellemben épülnek. Ám a keletelés szimbolikája a keresztény liturgiában többlettartalmat, rejtett üzenetet nyer, amit csak némi csillagászati ismeret segítségével tudunk megfejteni.

Egy olyan bolygón, aminek forgástengelye merőleges a keringési síkjára, az év során a Nap

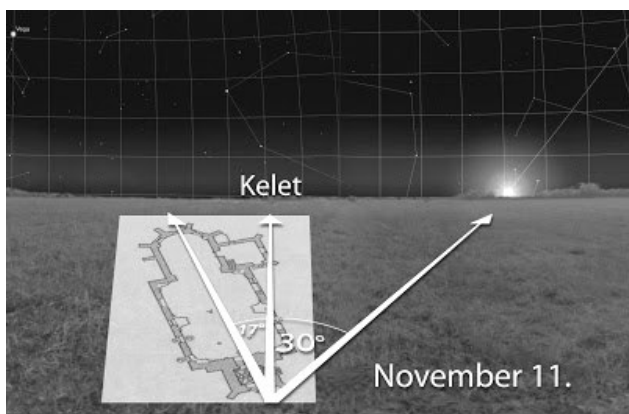
Valamit fontos, hogy szem előtt tartsunk. A korona képi programja, szellemisége, minden hozzá kötődő eszme és képzet, messze túlmutat az anyagi világon. Akik a Szent Koronát csak tárgynak tekintik, azok számára nem lesz más, csak néhány kiló arany és nem is annyira értékes drágakő. Egy ötvösmű, legjobb esetben is csak egy relikvia. Akik viszont az anyag mögött meglátják szentségének erejét, spirituális üzenetét, azok vonalzó, mérleg, és okleveles források helyett, elsősorban *hittel* közelednek hozzá. Hittel abban, hogy bárhol és bármikor is készült, mestereinek kezét a földi ok-okozat logikai láncolata felett álló égi hatalom irányította. Hittel abban, hogy a Szent Korona sugalmazott mű, aranyba írt evangélium.

mindig egyazon helyen a földrajzi keletponton kel fel. Nem úgy a Földön, aminek forgástengelye 23,5 fokkal eltér a függőlegetől. Ebből adódóan a napfelkelte helye nem állandó, az év során a keleti látóhatár egy bizonyos szakaszán hol északra, hol délre tolódva vándorutat jár be. A földrajzi kelethez viszonyított legészakibb felkelést a nyári napfordulón (június 21.), a legdélibb felkelést a téli napfordulón (december 21.) figyelhetjük meg, és csupán két alkalommal, a tavaszi és az őszi napéjegyenlőség napján láthatjuk pontosan keleten kelni a Napot.

A kor templomainak döntő hányada nem a földrajzi kelet felé néz, hossz tengelyük azzal észak, vagy dél felé való kitéréssel szöveget zár be. A Nap éves „ingázásából” következik, hogy irányuk csak az év egy bizonyos napján fog a napfelkelte pontjára mutatni. Általános vélekedés szerint ez a nap annak a szentnek, vagy vallási eseménynek az ünnepnapja, akinek/aminek a templomot szentelték. A védőszent-napi keletelésen kívül létezik még napéjegyenlőségi és napfordulós tájolás is, minek értelmében az adott időpont hajnalán megjelenő Nap irányába igazították az építendő templom tengelyét. A templomokat tehát keletelési fajtájuk szerint csoportosítani lehet, de

vannak olyanok is, melyek sehová sem sorolhatók, ezeket egyedileg kell vizsgálni, helyzetükből adott esetben különleges üzenet olvasható ki.

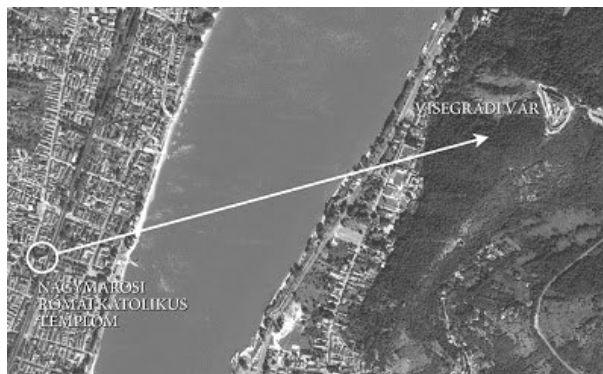
A Duna bal partján, Visegráddal szemben fekvő Nagymaros büszkélkedhet a festői Dunakanyar egyetlen, ma is álló középkori egyházi műemlékével. A templom nem mindig viselte a jelenlegi *Szent Kereszt felmagasztalása* titulust, a XIV. században, építésének idején Szent Mártonnak volt szentelve. Vizsgáljuk meg, hogy érvényesíthető-e rá a védőszent napi napfelkelte szabálya. Ehhez két adatra van szükségünk: a templom hossztengegyének és a Márton-napi napfelkeltének a keletponttal bezárt szögére. Ha a két szög és irányuk egyezik, alkalmazható a védőszent napi szabály. A katolikus liturgia Szent Mártonról november 11-én emlékezik meg. Ekkor már a tél közeledtével a Nap egyre délebbben kel, egyre alacsonyabb íven járja a pályáját. Az említett napon a napkelte helye a keletponttal jóval több, mint 30 fokos szöveget zár be déli irányban. Mi a helyzet templomunkkal? Hossztengegyének iránya észak felé tér el úgy 16-17 fokkal. Látható, hogy a két érték nem hogy egyezést nem mutat, de irányuk is ellentétes, tehát ez esetben nem igaz a védőszent napi tájolás szabálya (de a többi általános tájolási szabály sem). Guzsik Tamás, a sajnos már elhunyt építészettörténész, a téma nagy szakértője, felveti a lehetőségét annak, hogy az ilyen sehová sem sorolható templomok esetében egyedi, másodlagos, eddig ismeretlen tájolási indokokat kell keresni.

Vajon a nagymarosi templom esetében meg lehet-e fejteni az épület elhelyezésére vonatkozó szándékot. Erre teszek most egy kísérletet.

Ha tágabb környezetében vizsgáljuk a templom helyzetét, előbb-utóbb fel fog tűnni, hogy

hossztengegyének iránya a visegrádi várra mutat. Véletlen? Miért kell egy szakrális épületnek, egy világi, stratégiai célokat szolgáló építményre irányulni? Hogy ennek értelmét megfejtsük, a visegrádi vár történetét kell megvizsgáljunk.

A tatárjárás után erős, jól védhető kővárakra volt szüksége az országnak, a hasonló inváziók feltartóztatására. Ennek jegyében IV. Béla és felesége Mária királyné, sok hasonló várral együtt, az 1240-es 60-as évek között építteti fel a visegrádi várrendszert. Az építés költségeit a királyné ékszerai fedezték. Az Árpád-ház kihalása utáni zavaros időkben Vencel király, majd Csák Máté kezére kerül. Végül Károly Róbert 1317-ben ostrommal beveszi és 1323-ban ide helyezi székhelyét. Ekkor kerül a Szent Korona a várba, és kisebb-nagyobb megszakításokkal itt őrzik a mohácsi csatavesztésig. És itt meg is állhatunk.

Bár ezen írás nem hivatott részletesen bemutatni a Szent Korona történetét, eszméjét, jelentőségét, mégis fontos tudni, mit jelentett a nemzetnek. Szent István koronája, a legfőbb hatalom, az égi kegyelem földi közvetítője, egyfajta Ég és Föld közötti szövetség tárgyi megnyilvánulása. A világon sehol nem tiszteltek úgy koronát, mint nálunk. Nagy valószínűséggel értékelhető indokot nyertünk, miért áll a templom a vár felé, de hogy feltételezésünk igazolást nyerjen, tekintsük át a nagymarosi templom építéstörténetét.

Nagymaros elválaszthatatlanul kapcsolódott a királyi udvarhoz, magához Visegrádhoz. Uralkodók és főurak igen kedvelt tartózkodási helye volt, kúriákat építettek, lovagi tornákat rendeztek itt. Károly Róbert Budával azonos jogokkal ruházta fel, melyeket később több uralkodó megerősített, így hát Maros lendületes fejlődésnek indult. Mivel Szent István 1002-ben Visegrádon hozza létre a királyi várispánság központját, több mint valószí-

nű, hogy ebben az időben már Maros is lakott hely lehetett. Ha lakott hely volt, akkor temploma is kellett hogy legyen. Bár a legkorábbi szentegyház építéséről nincs adat, az biztos, hogy már a XIII. század második felében biztosan állt egy templom a mai helyén. A kutatások szerint a kis templom első jelentős átépítésére a XIV. században került sor. Károly Róbert 1324-es kiváltságlevele a város növekedését hozta, így a templom bővítését nemcsak a helyhiány, de a település presztízisének emelkedése is indokolhatta. (Elképzelhető, hogy a szentmiséket alkalomadtán az itt tartózkodó királyi személyek és főurak is látogatták.) A következő jelentős építési periódus a XV. század végén, XVI. század elején történt. A toronyalj csillagboltozatának zárókövén még ma is olvasható az 1509-es évszám.

Látható tehát, hogy a templom legkorábbi építési szakasza időben megelőzi a Szent Korona visegrádi várban való elhelyezését, mégis feltételezem, hogy a XIV. századi átépítés a hajó tengelyének vár irányába történő korrigálásával is járt, hogy a szentmisék alkalmával szimbolikusan is kifejezték a korona, de inkább az általa képviselt legfőbb égi szentség iránti tiszteletet. Ez csak feltevés, és valószínűleg az is marad, de van valami, ami ezt megerősíti.

Kíváncsi voltam, hogy a templom felől nézve mely napon, vagy napokon látszik a felkelő Nap közvetlenül a vár, vagyis a Szent Korona felett. Ennek szimbóluma világos. A Nap mint Krisztus jelképe tündöklök a legfőbb hatalmi jelkép felett, égi kegyelmével beragyogva, mintegy legitimálva azt. A modellezést csillagászati szoftverrel végeztem, és leginkább az érdekelt, hogy ama bizonyos napon ünnepelt szent kapcsolatba hozható-e a koronával.

A modellezés eredménye szerint nagyjából az április utolsó hetétől május elejéig és a július végétől augusztus elejéig tartó időszak jöhet számításba. Fellapozva a középkori egyházi kalendáriumot kiderül, hogy a sejtés a vártól is jobban igazolódik, ugyanis az említett időszakokban több, a Szent Koronán szereplő szentnek is van ünnepe!

Április 23. Szent György

(alsó koronarész)

Május 1. Szent Fülöp és ifjabb Szent Jakab

(keresztpánt)

Július 25. (idősebb) Szent Jakab

(keresztpánt)

Augusztus 1. (bilincses) Szent Péter

(keresztpánt)

Négy olyan nap, amikor éltető csillagunk fénye a koronán látható szent személy ünnepén tündöklök a vár felett, és árad be a nagymarosi templom keleti ablakain a főoltárra! Feltűnhet, hogy két különböző Jakabot írtam, de a koronán csak egy van. Annak eldöntése, hogy melyik Jakabról van szó, és ezáltal melyik ünnep veendő figyelembe, nem is olyan egyszerű, de erre most nem térünk ki. A lényeg az, hogy a templom visegrádi várra való tájolásának értelmét a Szent Korona tiszteletében keresem, amit az is megerősít, hogy a templomból nézve a vár mögül korona-szentek ünnepén bukkan fel a Nap.

És utoljára egy érdekesség. Ahogy már szóba került, a templom mai titulusa a Szent Kereszt felmagasztalásának ünnepe szeptember 14-én. Ez nem az egyetlen Szent Kereszttel kapcsolatos ünnepnap, május 3-án emlékezünk meg a Szent Kereszt megtalálásáról. Mivel a vár feletti napkelték egyik időszaka április vége május eleje, ebbe a Szent Kereszt megtalálásának ünnepe is belefér. Ha úgy vesszük – figyelmen kívül hagyva a várra való tájolást – a templom tengelyének iránya a május 3-i Szent Kereszt napi napfelkeltére mutat. Mégis a templom búcsúja szeptember 14-én van. Miért, ha a májusi ünnep még illetet volna a templom tájolásához is? E kérdésre csak további kutatás adhat választ.

A nagymarosi római katolikus templom

Scheffer Miklós

Észrevételek a Szent Korona felső pantokrator lemezének átfúrásához

A magyar Szent Korona kutatásának egyik sarkalatos vitatémája a keresztpántok metszéspontjában látható, közkeletűen felső Pantokratornak nevezett zománckép átfúrásának kérdése. A főszodratú, és a tulajdonképpen hivatalosnak tekintett álláspont szerint a képet – mint ahogy a keresztpántokat egyáltalán – eredetileg nem a Koronához készítették, azon csak másodlagos felhasználás által nyert elhelyezést. Ebből következőleg a Pantokrator-képre erősített kereszt felszerelése miatt a lemezt „durván” (ez a szó szinte kötelező tartozéka az ilyen ismertetőknél) át kellett fúrni. Ezzel a kijelentéssel – mint ahogy más hasonlókkal is – kimondva-kimondatlanul, Magyarország évszázadokon keresztül a legmagasabb fokon tisztelt nemzeti relikviájának, a magyar történeti alkotmány tanúsága szerint mindenek felett álló szakrális hatalom birtokosának dilettáns módon való, a kapkodó nemtörődömség szellemét idéző kialakítását sugallja.

A Korona egységes rendszerét hangsúlyozó, manapság „alternatív”-nak nevezett kutatók mégis máshogy gondolják. Bár a kérdés van annyira összetett, hogy tulajdonképpen nem szabadna tárgyalni, csak a Korona egészének keletkezéséről alkotott olyan elméletek fényében, amelyek az akadémikus irányultsággal ellentétben a problémákat nem kikerülik, elkendőzik, hanem felvetik

és megpróbálják magyarázni, mégis most csak a felső Pantokrator lemezt önmagában tárgyalva, az átfúrás körülményének vizsgálatán keresztül kísérlek meg a „durva” és nemtörődöm módon való rongálás elméletének ellentmondó érveket felsorakoztatni.

Nos lényegében kit is látunk a felső zománcképen? Az akadémikus kutató már itt az értetlenség hangján szól, mivel számára megmagyarázhatatlan tervezői következetlenség, hogy a Szent Koronán két kép, bár némileg eltérő stílusban, de ugyanazt a személyt ábrázolja. Ugyanis mind az oromzat központi alakjában, mind a szóban forgó felső lemezen Jézus Krisztust ismerhetjük fel. Természetesen szó nincs átgondolatlanságról, mert a hivatalossággal szembeni kutatók között alapvető tételnek számít, hogy a felső zománcképen az Atyaistent kell látnunk. A Biblia tanúsága, és főképpen Jézus kijelentései szerint az Atyát földi ember nem látta és nem láthatja soha, mert a teremtett világ felé önmagát csak egyszülött fiában mutatta meg. És mivel az Atya és Fiú egylényegű, a középkori keresztény művészet csak a Fiú képében jelenítette meg az első isteni személyt. Példaként lássunk olyan bibliai történetek ábrázolásait, amiknek főszereplője az Atya:

A képeken látható glóriás alakot első ránézésre Jézusnak vélhetnénk, ha nem ismernénk fel a megjelenített történet további szereplőiben Ádámot és Évát. E képeken ugyanis az ember teremtését láthatjuk.

Amikor 1880-ban egy akadémiai bizottság, Ipolyi Arnold elnöklete alatt engedélyt kapott a koronázási klenódiumok vizsgálatára, munkájuk a szemrevételezés, a méretek, drágakövek stb. meghatározása és dokumentálása mellett rajzok, valamint a kor modern technikai lehetőségeit kihasználva, fényképfelvételek készítését is magában foglalta. Többek közt készült egy igen érdekes fénykép, amely az Atya zománclemezét felülné-

zetből, a rajta helyet foglaló gömbös kereszt nélkül mutatja. Pap Gábor művészettörténész szerint ezt a képet a mai napig nem szívesen mutogatják, mert látható rajta, hogy a lyuk széle „fel van perezve”, vagyis a kereszt felerősítésül szolgáló lyuk a rekeszzománclemez készítésével egy időben lett kialakítva. Így tehát nem helytálló az utólagosan, „durva” módon való átfúrás elmélete.

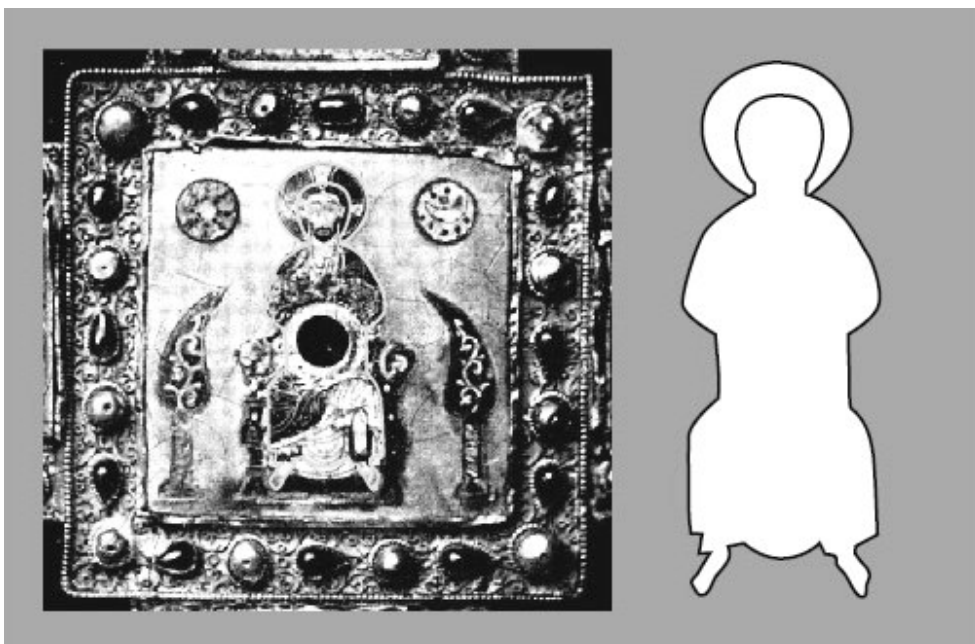

Bár a fotográfián valóban megfigyelhető egy szélesebb sáv, amely a furatot körülveszi, nem hallgathatjuk el, hogy Ipolyi Arnold, aki nemcsak e fotón, de az életben is tanulmányozhatta a kereszt nélküli lyukat, az utólagos átfúrás elmélete mellett tört lándzsát. Hogy a látvány nem volt számára meggyőző, vagy csak értetlenül fogadta egy rekeszzománclemezen látható lyuk tényét és jutott helytelen következtetésre, már nem tudjuk eldönteni, de a kérdés végleges megválaszolása a kép nélkül lehetetlen lenne, ezért köszönettel tartozunk neki, és Diwald Adolfnak, fotográfusának.

Nem csupán a lyuk szabaddá tétele miatt fontos ez a fotó, hanem azért is, mert minden azóta készült társával ellentétben itt a kereszt látványa

nem akadályozza a szemlélőt abban, hogy az Atyaisten alakját zavartalanul szemügyre vehesse. Véleményem szerint az alak rajzolatának, arányrendszerének vizsgálata is közelebb vihet bennünket a rejtély megoldásához.

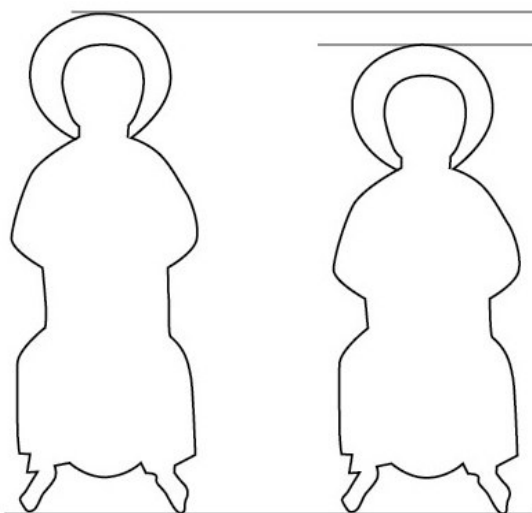
Bár a lyuk látványa még így is zavarólag hat, más lesz a helyzet, ha az Atyaisten alakjának befoglaló formájáról egy vonalrajzot készítünk. Így két, eddig kevésbé nyilvánvaló tényre is felfigyelhetünk. Az egyik az, hogy az Atya törzse furcsán meg van nyújtva, a másik pedig, hogy a baljában tartott könyvet – az Élet könyvét, vagy az Evangéliumot – egészen felhúzza a mellkasa felé. Vizsgáljuk meg részletesen a két megállapítást.

Ha tehát a lyuk zavaró látványának kiiktatása után csak az alak arányaira koncentrálunk, láthatjuk a kellelénél jobban megnyújtott törzset. A térdek így nagyon messze kerülnek a felsőtesttől, az alsó lábszárak rövidnek tűnnek. A jelenség azért is figyelemre méltó, mert a keresztpántok többi zománcclemezén látható apostolok figurái ezzel ellentétben zömöknek hatnak, vagyis a nyújtás nem általános stílusjelenség, vagy „típushiba”. (Van, aki ezt a zömökséget azzal magyarázza, hogy

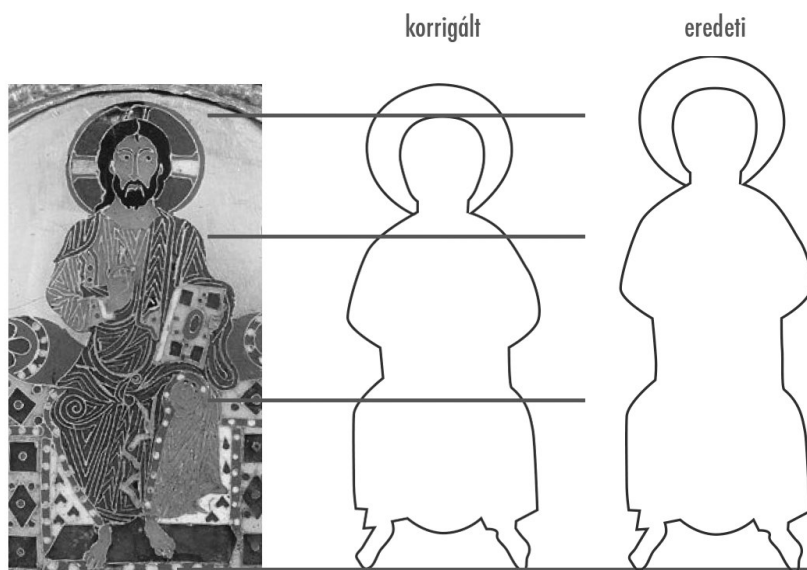
az apostolok ülnek. Véleményem szerint a figurák ruharedőinek esése ezt nem támasztja alá, ellentétben az Atya képével, ahol a mester egyértelműen jelezte az ülő helyzetet.) Nyilván e képek zsenialitását és minden tekintetben páratlan voltát nem az anatómiai pontosságuk adja, itt nem is ez volt a mester célja.

Elkészítettem az Atya rajzolatának egy olyan variánsát, amelynek törzse jobban harmonizál a teljes test arányaival. A különbség jól érzékelhető.

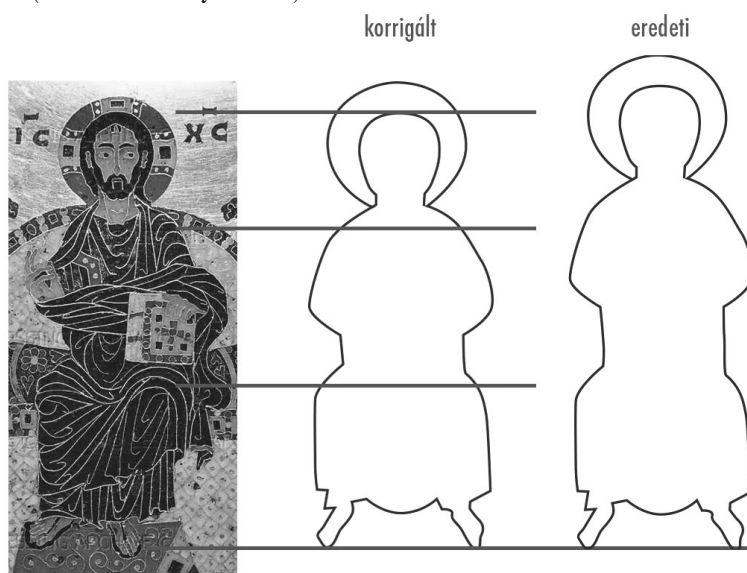

Nagyon fontos, hogy ezt összevessük hasonló Pantokrator-ábrázolásokkal, hogy könnyebben belássuk a korrigált rajz helyességét.

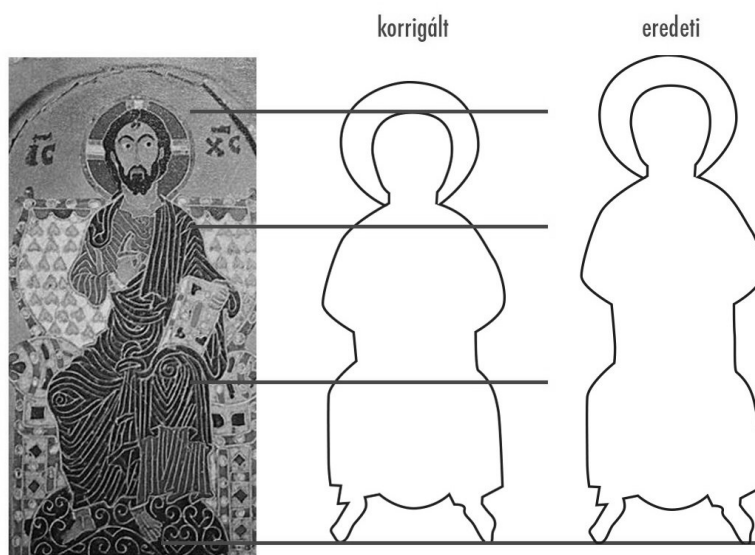
Nem is kezdhethetnénk mással, mint a Szent Korona oromzati Krisztus-képével:

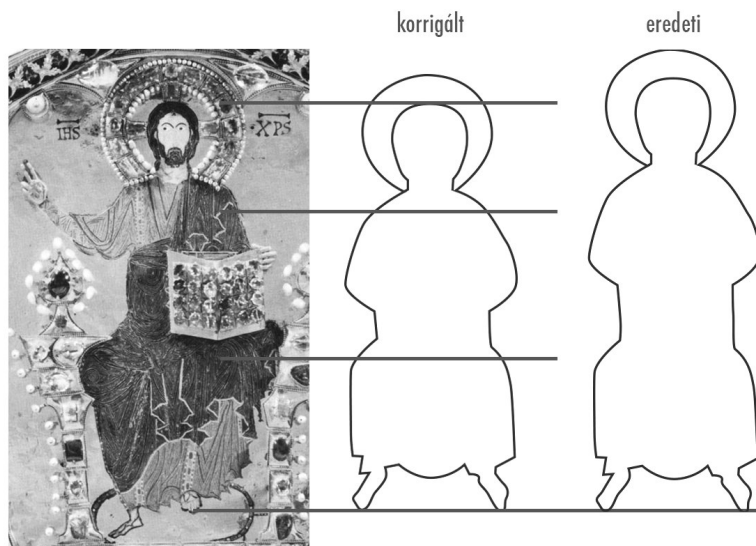
A limburgi sztaurotéka (kereszt-ereklye tartó) Jézusa:

Kép a khakuli triptichonról:

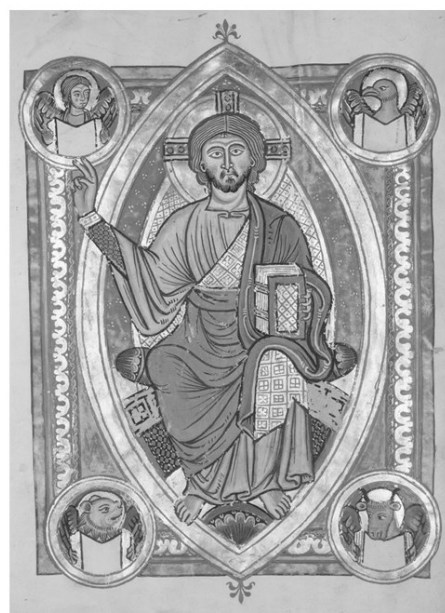
És a velencei Szent Márk székesegyház talán legbecesebb remekének, a Pala d'Oronak Krisztusa:

Folytathatnánk a sort, de itt most legyen elég ennyi. Látható, hogy minden esetben a javított rajz áll közelebb az adott képhez.

Gondolom már sejtjük, mi volt az elnyújtott törzsű alakot készítő mester szándéka. Feltevésem szerint a lyuk helyének ismeretében tervezte meg és vázolta fel a kép rekeszrajzát, és a már lyukkal ellátott lemezen dolgozta ki a végleges zománc-képet. Hogy a lényeges képi elemeket láttatni tudja, kénytelen volt széthúzni a lábakat és a felsőtestet.

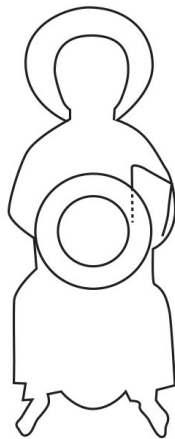
Lássuk a második megállapítást! A Jézus Krisztus képében megnyilatkozó Atya a baljában tartott könyvet egészen a mellkas magasságában, a váll közelében tartja, ellentétben a hasonló ábrázolásokkal, ahol a könyv minden esetben a figura térdén nyugszik. Bár a fenti képek is ezt illusztrálják, további párhuzamokkal támasztanám alá állításomat.

Az indokot természetesen itt is a lyuk helye szolgáltatja. Ha a korrigált arányú figurán nézzük a könyv eredeti helyzetét, látható, hogy az jócskán belelógna a lyukba. Ha pedig az Élet Könyvét a

térdén tartaná, még sokkal jobban. Ezért a mester csak úgy tudta megoldani a könyv ábrázolását, hogy amennyire tudta, felemelte, hogy kikerüljön a furat zónájából.

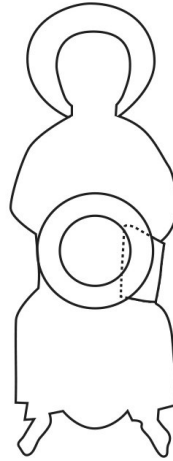
korrigált aránnyal

eredeti

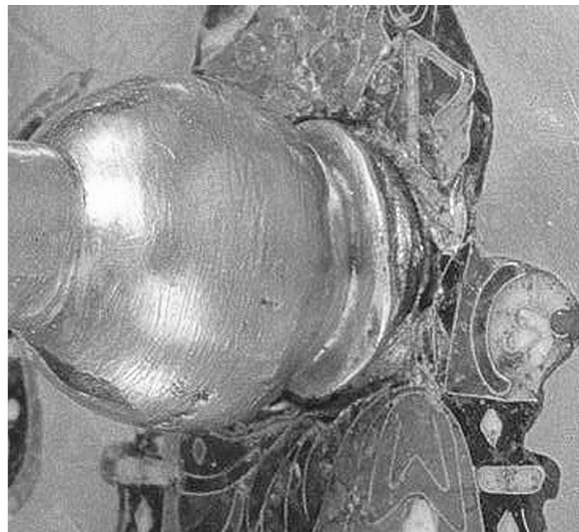

könyv a térdén

Most vegyük szemügyre a könyvet magát, és vessük össze a keresztpántok apostolai által tartott hasonló tárgyakkal. A Szent János, Szent Pál, Szent Fülöp, és Szent András kezében látható Evangéliumok borítói díszítő motívumokkal van-

nak ellátva. Az Atya könyvéről ezek hiányoznak, a többihez képest egyébként is kisebb könyv fedlapja teljesen üres. Márpedig leginkább az övének kellene díszesnek lennie.

Tegyük fel, hogy igaz az utólagos átfúrás teóriája. Ebben az esetben a zománckészítő mester, aki mit sem tudott arról, hogy művét valamikor a jövőben egy lyukkal fogják roncsolni, úgy tervezte volna meg a képet, hogy az általánosságban megfeleljen a típus egyéb képviselőinek. Vagyis az Evangélium nagyobb, az Atyaisten a térdén nyugtatja, és minden bizonnyal gazdag díszítésekkel látta volna el felületét. De nem így történt, mert a készítőnek látnia kellett a furatot, és ehhez igazítania a kompozíció elemeit. Így a Szentírást a rendelkezésre álló szűkös hely miatt kisebbre méretezte, az alak mellmagasságába emelte, és a láthatóan amúgy is kicsiny felületét üresen hagyta.

Bár e lyuk keletkezésének témája viszonylag apró mozzanat a Korona szerkezetének, misztériumának, szakrális küldetésének és egyéb titkainak nagy kérdései mellett, mégis annak bizonyítása, hogy nem későbbi fúrás eredménye, hanem a zománcclemez készítésével egyidős, közvetetten azon nézeteket erősíti, melyek szerint a keresztpántok nem holmi könyvtábláról lefeszegedett és erőszakosan hajlítgatott aranylemezek, hanem tudatosan, átgondoltan és előzetes tervek alapján, magához a magyar Szent Koronához készültek.

Gyárfás Ágnes

Pengő királyfi (meseelemzés)

A Pengő királyfi olyan mese, amely a személyiség múltbéli előéletének útját járja be és itt végzi el a rá rótt munkákat, s ezzel sok régi, családi, nemzeti hibát, bűnt levezekel, sőt levezekel-tet, szóval helyre teszi a világban azt, ami elromlott.

Tehát a múltba megy vissza és nem dimenziókat utazik át. Mi a különbség? A dimenzió kiterjedés a sík, kétdimenziós. Ahhoz, hogy „Síkországba” jussunk, lappá kellene változnunk, másként nem juthatunk oda. A tündérek birodalma éterikus, ide egy-két sánta (szantó, szent) madár jut el, aki a hős öreg lelkét viszi át, hogy ott Tündérszép Ilona vagy Erzsébet az újjászületés vizében új életre keltse.

Pengő királyfinak két Nagy Napév múltjába kell visszatérnie, s ott elvégezni a három munkát, megmenteni Feketeországot az óriások inváziójától, felszabadítani a bölcsességet sziklához rögzítése alól, s elpusztítani az idők mélyén a 99. szigeten gomolygó ősködben megbúvó gonoszt, a bakarasnyi embert és bogár képében megmaradt erejét.

Volt egy munka, amelyet a két idősebb királyfi végzett el. Őrködés közben lelőtt egyikük egy vadkant, a másikuk egy sasmadarat. Eltettek a tarisznyájukba 2 arany vadkanfogát és két ezüst sastollat. Ezek az állatok a bakarasnyi ember fiai voltak. Az erejük pedig a vadkanfogban és a sastollakban volt. A fogak és a toll őrzi a gonosz ivadékok erejét, mert a tarisznyában ott lapulnak ma is.

Az ősgonosz tehát elpusztult, az ereje porrá égett, de ivadékai ma is hatnak, a mai hősök dolga ezek elpusztítása.

Ezt a kis összefoglalást azért tettem az elemzés elejére, hogy iránytű lehessen a mese olvasásához. Magyarázatot, tartalmi háttérrel ad a Tellői jóslat olvasatához is, mert a Pengő királyfi történetében értjük meg, miért rótt ránk a Teremtő „csapást”.

Mi a csapások elszenvedői vagyunk, mint a négy szép kanca a banya istállójában. A csapások közben sikerül lecsapni a dongót, a boszorkányt magát. A lovak, a lóvá tett gyűrűs mátkák a csa-

pásokat elszenvedték, s visszakapták eredeti, Isten képére teremtett női voltukat, de a gonosz elpusztult.

A továbbiakban minden elemzés skolasztikus rendszertanba jutna, ezért itt befejezzük, nézzük a mese tartalmát, azután a részletesebb elemzését.

I. Kezdet

1.) Az öreg király végakarata: naponta új csizmát hordjanak a fiai. Elszegényednek.

A két idősebb szerint kár volt apjukra hallgatni.

A legkisebb szerint azért volt rá szükség, hogy menjenek országot, világot látni.

2.) Kilövik nyilaikat, azután mennek. Éjjel őröködnek. A legidősebb őröködés közben lelőtte az aranyfogú vaddisznót, a középső egy sast ezüst tollakkal, a legkisebb megmentette az aranyhalat, amely később a *segít ője* lett. Visszament a bátyjaihoz, de a tűz elaludt.

II. Túlvilági kaland a megállított időben

1.) Felmászott egy fára, s tüzet látott. Odaindult. Megkötözte a szembejövő Éjfél és Hajnalt, hogy legyen ideje a tűz megszerzésére. Ez az az időszak, amikor a Vízöntő és az Oroszlán között a nagy tűznél 12 óriás ücsörgött. Adnak tüzet szívesen, de meg kell érte dolgoznia:

forghassa meg a pecsenyét (ökör) a nyárson,
lőjje le a kakast a fekete vár tornyáról,
bújjon be a lyukon a várba és nyissa ki a kaput.

A mese gócpontja: A 12 óriás a bakarasnyi ember szolgája. Nekik kell bevenni a fekete várat. Ott lakik a fekete király és három lánya. A legidősebbet a bakarasnyi akarja a másik kettőt a két fia, a vaddisznó és a sas képében (ezeket már lelőtte a két idősebb fiú).

2.) *A fekete vár bevétele*

A legkisebb királyfi bebújt a lyukon, s mondta, hogy ő a kaput nem tudja kinyitni, jöjjenek

utána az óriások. Sorba levágta a fejüket, s berángatta a testüket.

A királyfi bement a palotába, aludtak a királylányok. Az egyik szobájából elhozott egy fél gyertyát, az egészet pedig meggyújtotta. A másikéből az aranyrojtos selyemkendőt hozta el. A legkisebb királykisasszony gyűrűjét lehúzta és elhozta.

Szaladt vissza a tűzhöz, vett egy kis parazsat, eloldotta a Hajnalt és Éjfélét, s mire a bátyjai felébredtek, már lobogott a tűz.

S e n k i n e m t u d t a a z t , a m i t a t ö b b i , a kommunikáció irányítja a dolgokat.

Ennek hiánya is szerepet kap az életünkben. Családok titkai lapulnak a tarisznyában.

A fekete király megszabadult és kereste a hőst, aki felszabadította az óriások fenyegetésétől, akik be akarták venni a várat.

III. A királyfiak házassága

A fekete király nyitott egy kocsmát, ahol mindenki ehetett, ihatott, nem kellett fizetni, csak az élete történetét kellett elmondania. Betért oda a három királyfi evett, ivott, hordta a három királylány a bort. Alig mesélte el a történetüket a kis királyfi, máris keblére ölelte a fekete király, hintókat hozatott és megülték a lakodalmat.

Haza is kell térniük, megvan-e még az országuk. Az úton vergődött a sárban a bakarasznyi ember.

Az idősebb fiú nem segített.

A középső sem.

A legkisebb királyfi leszállt a hintóból, kiemelte a bakarasznyi embert a sárból felvitte a hintóba. Ott a bakarasznyi a hétrőfös szakállába tekerte a királykisasszonyt és eltűnt vele.

A bánatos királyfi nem ment haza a bátyjaival, a hintót visszaküldte, s gyalog ment a felesége megkeresésére.

IV. A tudás hatalma. Korok az ősidők előtt.

1.) Ment mendegélt a királyfi egy patakhoz ért és ott eszébe jutott az aranyhalacska. Elővette a két halpénzt, s megkérdezte, hol, s merre lehet a felesége.

– A hegyen túl van egy bölcs ember, aki 3 dolgon túl mindent tud.

Egy magos hegy tetején ült, lelógott a szakálla.

– Előbb te segíts rajtam. Keresd meg a mátkámat a gyűrűjével, mert csak akkor tudok innen felkelni.

A halacska tudta, hogy a bölcs ember mátkája a gyémántvárban van. Palackban vitte magával a halacskát és tanulta a leckét.

– A gyémántvárban minden fekete, de egy falat fekete ételt ne egyél.

Úgy is volt, s ettől KIFEHÉREDETT a vár. Szép nótákat énekeltek.

2.) A CSAPÁSOK OKA az őskor előttre mutat, arra a 3 dologra, amit a bölcs ember nem tudott

a.) a vár a vén boszorkáié

b.) lányokat, mátkás lányokat rabol, lóvá változtatja, agyonhajszolja, vízbe veti és újakat szerez helyettük.

Pengő királyfinak négy lovat kellett megmentenie. A vén boszorka DARÁZS képében egyikről a másikra szállt. ADDIG CSAPKODJ az ostoroddal, amíg a dongót le nem ütöd. A királyfi CSAPÁSOK ÁRÁN váltotta meg a lányokat.

A négy lányt vitte a bölcs emberhez.

V. Jelenet a sziklafokon

A bölcs emberhez eljutott a négy lány, köztük a mátkája, mégsem tudott felkelni a szikláról, mert a gyűrű nem volt ott, azt a vén boszorkány elvette, s magával vitte.

Közben odaért a farkas- sas- meg hollókirály.

– Levegőben nincs, mert akkor tudnunk kellene. Akkor a tengerben van. A kis aranyhal összehívta a halakat.

– Nem láttátok-e a mátkagyűrűt?

– Egy gyűrűt találtam a tengerben, s azt elittam a kocsmában – mondta a s á n t a c s u k a .

– Ilyen-olyan teremtette – kiáltott az aranyhalacska –, mindjárt visszahozd azt a gyűrűt!

Visszahozta, s ekkor felkelt a szikláról a bölcs ember, s végre megmondta, hogy hol találja meg Pengő a feleségét.

A tenger 99. szigetén van a bakarasznyi embernél. Ha megtudod, hol van az ereje, haza tudod hozni a feleséged.

VI. Jelenet a 99. szigeten

Itt élt a bakarasznyi ember és a Pengő felesége. Az erejét nem a fadarabban, nem a seprűben, nem a pizskafában őrizte, hanem az erdőben az aranyzarvasban, benne aranybárány, benne aranykacsa, benne aranybogár.

A királyfi mentében nem lőtte le a farkast, a sast, a hollót, de a patakparton lelőtte a fürdőző szarvast, kiugrott belőle a bárány, azt elkapta a farkas. Ebből az aranykacsa, erre lecsapott a sas. Ebből az aranybogár, ezt bekapta a holló. Átadta Pengőnek, aki zsebkendőjébe csavarva vitte a bakarasznyi emberhez.

– Megfogtad az erőmet, királyfi, de ha visszaadod, cserébe neked adom minden vagyonomat.

– Nem kell a vagyonod, mert te jó helyett rosszal fizettél nekem. Bedobta a bogarat a tűzbe, s hamuvá vált a bakarasznyi is.

Visszamentek a fekete királyhoz, s nagy lakodalmat csaptak.

Pengő királyfi

A megszámlálhatatlanul végtelen világ őstörténete

Kalandos történet. A kalandok oka egy korábbi világkorszak hagyatékának megoldása. Először vissza kellett szegényedniük, hogy megismerjék a világot. A három fiú három jó ember. A két idősebb tudtán kívül lelőtte a bakarasznyi ember két fiát vaddisznó és sas képében. Tehát a két idősebb fiú is kivette a részét a történelemben, de a győzelem szimbólumait, az arany fogakat és az ezüst tollakat betették az iszákjukba, s nem beszéltek róla senkinek. A nemzeti hőstettek rejtve maradtak, nem került sor a kibeszélésre. Pengő sem mondta el, hogy megállította az időt, hogy megvédte a fekete király várát, lányait és királyságát. Csak a legvégén, a nagy lakodalmon derül fény mindenre.

Nemzeti és családi szinten egyaránt rejtve marad a múlt. Ha a család titkolózik, azt a nemzet rovására teszi.

A dicsekvés hiánya ellenreakciót vált ki a legfontosabb haditettek, egyéni sikerek, a gonosz legyőzésének állomásai nem kerülnek bejelentésre, a hősök hallgatnak, még egymás között sem beszélnek meg az eseményeket, hogy ki, mit csinált.

A meg nem beszélés rámutat az idő munkájára is. Idővel feledésbe mennek a dolgok, az idő rostáján leperregnek a múlt történései. A jelenkor gondjai azonban csak akkor oldhatók meg, ha a múlt portáját rendbe rakjuk. Az a mozdulat, amikor a fiúk a tarisznyájukba rakták a lelőtt állatok fogát és tollát, olyan volt, mintha a mélytudatba dugták volna vissza. De a két fiú ezzel megtette a kötelességét a bakarasznyi fiait eltették láb alól. De az apa, az ősgonosz még élt, s az ő kiirtása a legkisebb fiúra hárult.

A sok-kalandú mese nem dimenzióutazásról szól. A főhős végig saját képében szerepel. A sok szintér mást mutat. A múlt kódéba vesző ősi világokba. A családi- nagycsaládi események régésregi labirintusát járta be, amíg megtalálta a boldogságot.

Ez csak akkor sikerülhetett, ha legyőzi a bakarasznyi embert. A baknak nincs arasa. A valószínűtlen mérték a személy valószínűtlen voltára mutat rá. Nem emberszabású lényről van szó, nem is törpéről. A Bak horgának ura, a gonoszság megtestesítője ő, aki becsapja azt, aki segített rajta.

A mesékben természetes dolog, hogy „jöttet helyébe jót várj”. Itt azonban ez a toposz nem érvényesült. A két idősebb fiúnak volt igaza, amikor nem húzták ki a sárból.

– Nem húzlak én, minek mentél bele.

Viszont, ha Pengő királyfi ki nem húzza és sok viszontagság után végül le nem győzi, a bakarasznyi ember uralma alá vonta volna nemcsak Feketeországot, nemcsak a bölcs ember hazáját, nemcsak a tenger 99. szigetét, de az ő kis országukat is. Pengőnek küldetése volt, ezt teljesíteni kellett. Meg kellett menteni a világot a gonosz uralmától.

Egy lyukon kell bebújni. Pengő első munkája.

A másik világba vagy a múlt birodalmába a léleklikon át jut az ember. A lyukon való áthatolás maga a révülés folyamata. Pengőnek sikerült, az óriásoknak nem. Ez a 12 óriás hasonlít Petőfi Já-

nos vitézének óriásaihoz. Buták, rászédhetők. Tudták, hogy a lyukon ők nem képesek áthatolni, mégis, mind a tizenketten megkísérelték és rajta-vesztettek.

Pengő a várban az alvó királykisasszonyok szobájából zálogtárgyakat hozott el. Ezek közül csak a legkisebb királylány gyűrűje kapott szerepet a későbbiekben. A két idősebb királylány zálogtárgy nélkül is elfogadta a két idősebb királyfit.

Kocsmát nyitott a király, hogy megtalálja a hőst, aki legyőzte az óriásokat. A kocsmá az égre tereli a figyelmünket a Cassiopeia = Kocsmárosné csillagkép mindig útba esik, ha a Bak csillagkép térfeléről a Rák és az Oroszlán felé vesszük utunkat. Így indult el Galgamás is, így Molnár Ferkó. Több mesében a gonosz testvérek leragadnak a kocsmánál, s nem mennek tovább.

Pengő a révülés útján eljutott a kocsmáig, s itt bemutatta magát és elvitte testvéreivel együtt a maga jegyesét. A lakodalom után *v i s s z a m e n n e k* a régi királyságukba.

Visszafelé mozgás a Nagy Napév útja, a Föld 26 ezer éves retrográd körforgása, mely a tengelyének ferdesége miatt valósul meg. Most már világos, hogy a lyukon a Világidő múltjába tévedt, s az itt felhalmozott ősemlékekkel kell megküzdenie. Hajnalt és Éjfél el is engedi, már nem kell megállítania az időt, mert Pengő szert tett a révülés gyakorlatára, s nem egy napra és éjszakára, hanem évezredekre szólóan kell behatolnia a múlt birodalmába. A bakarasnyi ember a jelenkorban ügyesebb, mint ő, hiszen hétrőfős szakállába csavarva elrabolta a feleségét. A gonoszság muharveteményének gyökeréig le kell hatolni, hogy végleg kipusztuljon a világból. Ez volt Pengő küldetése.

...a hegyen túl van egy bölcs ember... Pengő második munkája

Egy nagy szikla tetején ült a bölcs ember. Megmondom, hol a feleséged, ha visszahozod a mátkámat meg a gyűrűjét. Az egész olyan, mint egy déja-vue (dézsavú) az egyszer már megtörtént dolgok újra átélése. A bölcs ember ugyanúgy járt, mint Pengő; elvesztette a jegyesét. Átok ült rajta, s nem tudott felállni a szikláról. Három dolgot nem tudott a világon, s ez volt az egyik.

Pengőnek a fekete királyság ősmúltjába kellett visszatérni, ahol minden valóban fekete volt.

Kínozták, gyötörték ott őt, de nem evett a fekete ételből, nem ivott a fekete vízből. S íme reggelre minden kifehéredett. Még a királykisasszonyt is meg kellett találnia, akit társaival együtt lóvá tett a boszorkány. Ahhoz tehát, hogy a paradicsomi állapotok megváltozzanak, meg kellett változnia a női minőségnek, azok, akik hallgattak a banyára, lóvá változtak, húzták az igát és túrték az ostorcsapásokat. Az aranykor bukásának okára is rávilágított a mese. Nemcsak a viszonyok, a nők is megváltoztak.

A boszorkányt is csak akkor tudta lecsapni az ostorával, ha közben a négy lovat is csapkodta. Minden csapás a vezeklés része. A mai nehéz női sors, a sok értelmetlennek vélt csapás réges-régi botlások levezeklése. Az a tény, hogy a nők számára privilegizált aranykor megszűnt a világ egyetemes romlását eredményezte. A boszorkány e folyamat irányítója volt. A lóvá tett gyűrűs mátkák elszenvedték azokat a csapásokat, amelyek végeredményeképpen a dongó képében röpködő boszorkát megsemmisítette Pengő. Azt hiszem, hogy a mai világban a legtöbb nő lóvá tett királykisasszony, aki a boldogság, az aranykor elvesztéséért vezekel.

Külön sorsa volt a bölcs ember mátkagyűrűjének, amelyet a boszorkány elvett a lóvá tett leánytól, hát az hol lehet? Erre a sánta csuka tudott választ adni, mert ő megtalálta a tengerben s nyomban elitta a kocsmában.

– Ilyen-olyan teremtette – kiáltott az aranyhalacska –, mindjárt visszahozd azt a gyűrűt!

A kocsmá újból felbukkant, egy Nagy Napév lejátszódott. Az aranyhal, a patak, a tenger tisztította az embereket s a dolgok kezdtek helyreállni.

A bölcs ember is felállt már a szikláról, talán újra hatni tud szellemiségével az emberekre és beköszönt a gondolatok megtisztulásának ideje is.

Miután a szellem érdekében a bölcs ember felszabadításával elvégezte munkáját Pengő, elmondta neki a bölcs ember, hogy a tenger 99. szigetén őrizi a Pengő feleségét a bakarasnyi ember, onnan kell elhozni.

Pengő egy nagy cethal hátán úszott a 99. szigetre. A királyfi harmadik munkája.

A bakarasnyi ember egy fantom nem őt kell elpusztítani, hanem az erejét. A királykisasszony ügyes fondorlattal kitudakolta, hol tartja a baka-

rasznyi ember az erejét. A 99. szigeten a hatalom a bakarasznyi emberé volt, aki a gonoszság fantomképe. Ember nem lakott ott, csak akit odacipelt, Pengő mátkája a királykisasszony. A bakarasznyi ember erejét is állatok őrizték: szarvas, benne bárány, ebben vadkacsa, ebben bogár. Pengő csak a szarvast nyilazta le. A többi a segítségére küldött állatok a farkas, a sas és a holló fogta meg. Úgy látjuk tehát, hogy ez a sziget az eredendő gonoszság fészke volt, ahol az állatok is a gonosz ügyét szolgálták, mert őrizték a gonosz erejét. Az állatot állat győzte le, így állt helyre a rend a Világmindenségben. Pengő csak a hollótól kapott bogarat vitte haza a zsebkendőjében és ezt a bakarasznyi ember szeme láttára égette el. Ahogy elégett az erő, porrá vált a test is, igazolva a gonosz valóságképét: a gonoszság elemi rossz, amely hat és sziklához nyűgözi a legbölcsebb embert is, de a testet öltött képe nem realitás, csak lázálom, fantom. Nem elég tehát ezt a fantomképet elpusztítani, mert ezzel semmit nem oldunk meg. A gonosz erő ősmagját kell tűzzel felemészteni.

A 99. sziget az a hely, ahová a gonoszság be-

fészkelődött. Ezt tudta a bölcs ember, ide utat tudott mutatni Pengőnek, de azt nem tudta, hol lehet a bakarasznyi ember két fia, a gonoszság birodalmának két várományosa.

A mesében az a dramaturgiai trükk, hogy ezt a két fiagonoszt még a mese elején lelőtte a két idősebb királyfi, mint aranyfogú vadkant és ezüsttollú sasmadarat. Csakhogy a fogakat és a tollakat „eltették a tarisznyájukba és nem szóltak egy szót sem”. A két fiagonosz ereje ott lapul a tarisznyában és az adott pillanatban újra hatni kezd.

Ezt a szimbólumrendszert beilleszthetjük családi legendák megoldásához. Ki tudja kinek, mi lapul a tarsolyában. Alkalmazhatjuk a világ képének megértéséhez is. Kinek a tarsolyából ugrott elő a disznófejű nagy úr aranyfoga és a kétfejű sas ezüsttolla?

Családi titkok és a világ sorsának kulcsa ez a mese, amely valamennyiünk számára rávilágít arra az útra, amelyet „az öreg király” kijelölt számunkra. A szellem, a bölcsesség kiemelése lenyűgözött állapotából és a gonoszság kiirtása. Ezután újra felfénylik az aranykor.

Pengő királyfi*

Volt egyszer egy király, annak három fia. Ez a király a halála órájában meghagyta a fiainak, hogy minden áldott nap új csizmát húzzanak fel, ne sajnálják a pénzt, mert ha szavát megfogadják, bizony nem bánják meg. Meghal a király, nagy ceremóniával eltemetik, s a királyfiak csakugyan mindennap új csizmát húztak. De két-három esztendő múlva úgy leszegényedtek, hogy még az is alig volt, amit egyenek, nemhogy mindennap új csizmát húzzanak a lábukra. Mondja az idősebb királyfi:

– Látjátok, látjátok, kár volt megfogadni az apánk szavát. Elkoldusodtunk mi is, el az ország is, most már mit csinálunk?

– Igazad van – mondotta a középső királyfi –, bizony kár volt hallgatnunk az apánkra, elég lett volna, ha mindennap szépen kifényesítjük a csizmánkat, mindenki újnak hitte volna.

Azt mondja a legkisebb királyfi, akinek Pengő volt a neve:

– Ne panaszkodjatok, tudta édesapánk, hogy mit beszél. Ha el nem szegényedünk, itthon maradunk egész életünkre, így legalább el kell mennünk valamerre, s látunk országot-világot.

Hát hiszen nem is tehettek egyebet, el kellett, hogy menjenek világgá. Ahogy kimentek a városból, azt mondja a legidősebb királyfi:

– No, fiúk, én kilövöm a nyilamat, s ahol leesik a nyílvevő, ott hálunk meg.

Kilövi a nyilat a királyfi, egy nap s egy éjjel folyton-folyvást mentek, akkor találták meg a nyilat rengeteg erdő közepében. Ott leheveredtek, vacsoráltak, de a legidősebb királyfi azt mondta az öccseinek, ő nem alszik el, strázsál az éjen, nehogy valaki megcsúfolja.

Elalszik a két kisebb királyfi, az idősebb meg fel s alá sétált, s hát egyszer csak jön egy rettentő nagy vadkan: szörnyű nagy agyarái voltak, mégpedig tiszta színarany agyarái. A királyfi kirántotta a

* Benedek Elek: Világszép Nádszál kisasszony és más mesék. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest. 1960.

kardját, megölte a vadkant, az agyaraít kirántotta, s eltette a tarisznyájába.

Reggel felébredtek az öccsei, semmit sem tudtak arról, hogy mi történt. A bátyjuk sem szólt, s mentek tovább. Most azt határozták, hogy a középső királyfi lője ki a nyilát, s három nap, három éjjel mentek, amíg a nyílvesszőt megtalálták.

Leülnek, vacsorálnak, a legidősebb s a legkisebb el is alszik, de a középső fennmaradt strázsának. Alig szenderül el a két királyfi, lecsap a magas levegőégből egy szörnyű nagy saskeselyű, rettenetes nagy szárnyával nekivág a királyfinak, de a királyfi hirtelen kirántotta a kardját, s kettéhasította a saskeselyű fejét. Két gyönyörű ezüsttoll volt a saskeselyű két szárnyában, ezt a királyfi kihúzta, tarisznyájába tette, s reggel, mikor a testvérei fölébredtek, egy szót sem szólt, csak mentek tovább.

Most már a legkisebb királyfi lőtte ki a nyilát. Mentek is hét nap s hét éjjel megállás nélkül, amíg a nyilát megtalálták. Nagy tüzet raknak, letelepednek, vacsoráznak, s vacsora után azt mondja Pengő:

– No, ma éjjel én strázsálok.

A bátyjai nem akarták engedni, eleget mondták, hogy kicsi legény ő még ahhoz, de Pengő azt mondta, nem gyerek ő már, s fennmaradt strázsának.

Amint járt fel s alá, egyszer valami szomorú éneket hall. Vajon ki lehet, vajon mi lehet, gondolja magában, s elindul a hang után. Megy, mendegél, s egy patakhoz ér, de abban alig volt víz; ami kevés volt, az is állott benne. Ebben a száraz patakban fickándozott, vergelődött egy aranyhalacska, az énekelt olyan búsán, olyan bánatosan. Kérdi Pengő:

– Hát neked mi bajod van, aranyhalacska?

– Ó – mondja az aranyhalacska –, nagy bánatom van énnékem. Megáradott a patak, lesodort ide, messze az én hazámtól, most meg elapadt, nem tudok visszaúszni, s így kell elpusztulnom.

– De már ezt nem engedem – mondotta Pengő, s fölvette az aranyhalacska, s addig vitte a patak mentén, amíg jó mély vizet nem talált. Ott szépen a vízbe eresztette.

Mondotta az aranyhalacska:

– Köszönöm, hogy megmentetted az életemet, te jó fiú. Nesze, adok neked két aranypikkelyt,

tedd el jól. Ha bajba kerülsz, csak lehelj rájuk, s eljövök a segítségedre.

Azzal a halacska nagy vígan tovább úszott, Pengő is visszament a bátyjaihoz. Az ám, de mire visszaért, a tűz elaludott.

Megijedt Pengő, hogy mit gondolnak róla a bátyjai, ha felébrednek. Bizonyosan nem strázsált, aludott ő is. Gyújtott volna tüzet; nem volt mivel, mit csináljon, merre forduljon? Fölmászott egy magas fa tetejére, hátha lát valahol tüzet. Látott is valahol messze-messze az erdőben, s ő bizony fogta magát, elindult abba az irányba. Alig indul el, szembe jó vele az Éjfél. Köszönti illendőképpen.

– Adjon isten jó estét, öregapám! Álljon meg egy kicsit, az isten áldja meg, amíg tüzet hozok.

– Jaj, édes fiam – mondja az Éjfél –, amíg te azt megjáród, addig én hétszer megyek s hétszer jövök, nem lehet nekem olyan sokáig várnom.

– Bizony, ha nem vár szépszerént, majd vár másként – mondotta a királyfi. Volt a zsebében egy jó erős spárpa, s azzal Éjfélnek mind a két kezét egy fához kötötte. Megy tovább, de egy óra, kettő alig telik belé, jó szembe vele a Hajnal. Köszönti ezt is:

– Jó reggelt, húgomasszony!

– Adjon isten, te királyfi!

– Álljon meg lelkem, húgomasszony, míg amonnét tüzet hozok.

– Jaj, azt nem lehet – mondja a Hajnal. – Amíg te azt a nagy utat megjáród, hétszer megyek s hétszer jövök én. Nem alhatnak az emberek olyan sokat egyfolytában.

– Bizony, ha meg nem vár, mindjárt meg is kötözöm, húgomasszony. – S megkötözte a Hajnalt is egy fához.

Most már mehetett bátran a királyfi. Meg nem állott, amíg ahhoz a nagy tűzhöz nem ért. Látja messziről, hogy tizenkét óriás ül a tűz körül. Hej, gondolja magában, itt nem kapok én tüzet szépszerével. Fogja a nyilát, odacéloz, s kilő egy égő szöveget a tűzből. De megint meggondolja magát, mégis elmegy oda. Ne mondják, hogy lopja a tüzet. Odamegy, köszön illendőképpen, az óriások fogadják, jól megnézik tetőtől talpig, s kérdik tőle:

– Ugyan bizony, te lövöd-e ki a szöveget a tüzüinkből?

– Én lőttem ki – mondja Pengő –, de meg gondoltam a dolgot, mégis idejöttem. Adjanak kendtek egy darab égő szöveget Isten nevében.

– Adunk mi jó szívvel – mondotta a legidősebb óriás –, hanem előbb forgasd meg a pecsenyénket.

Éppen ott sült a tűz felett egy ökör, nyársra húzva. Pengő megfogta a nyársat a kisujjával, s úgy forgatta-pergette, akárcsak egy leány az orsót. Mikor jól megpirult az ökör, mondotta Pengő:

– De már most csakugyan adjanak tüzet, mert sietős az utam nagyon.

– Várj csak egy kicsit – mondja az öreg óriás –, látod-e amott azt a fekete várat? Annak a falán van egy kakas, azt elébb lödd le, akkor aztán adunk tüzet.

Célba veszi Pengő a kakast, s úgy lőtte le, hogy egyszeriben lefordult a vár faláról. Hej, az óriások nem tudták, hogy mit csináljanak nagy örömükben.

– Hát ennek ugyan mit tudnak kendtek örülni? – kérdezte Pengő.

– Hm – mondja az öreg óriás –, mindjárt megtudod. Tudd meg, fiam, hogy mi a bakarasnyi ember szolgálai vagyunk. Nekünk kell bevenni azt a várat. Abban a várban lakik a fekete király s annak három szép eladó leánya. A bakarasnyi ember feleségül akarja venni a legidősebb királykisasszonyt, a középsőt meg az idősebb fiának szánta, aki saskeselyű képében szokott járni, a legkisebb királykisasszonyt pedig a legkisebbik fiának, aki vadkan képében jár. Hiszen rég bevettük volna mi ezt a várat, hanem az a huncut kakas mindig felébresztette a kukorékolásával a katonákat. No, többet nem ébreszti fel. Hanem azért neked velünk kell jönnöd. A vár falában van egy lyuk, azon bebújsz, aztán kinyitod a kaput.

A királyfi nem szólt semmit, mit volt mit tenni, ment az óriásokkal, szépen bebújt a lyukon, hanem mikor benn volt a várban, visszaszólt az óriásoknak:

– A kaput nem tudom kinyitni. Már ahogy tudtok, úgy jöjjetek utánam, különben kint maradtok.

Mit csináljanak az óriások. Ha bőrüket ott hagyják is, mégiscsak rászánták magukat. Sorjában bújtak keresztül a lyukon, s amint az első bedugta a fejét, Pengő lecsapta a kardjával, a testét meg utánarántotta, s így tovább mind a tizenkettőnek levágta a fejét. Akkor fölment szépen a palotába, lábujjhegyen végigment a szobákon, s hát a három királykisasszony mind más-más szo-

bában alszik.

A legidősebb királykisasszony szobájában egy egész meg egy félig leégett gyertya volt. Az egész gyertyát meggyújtotta, a félig leégettet a zsebébe tette. Aztán ment a középső királykisasszony szobájába, annak az aranyrojtos selyemkendőjét vette el. Ment a legkisebb királykisasszony szobájába, de már annak a gyűrűt húzta le az ujjáról. Azzal szépen kiment a szobából, el az óriások tűzéhez, fölkapott egy darab égő üszköt, s szaladott vissza a bátyjaihoz. Amint ment visszafelé, eloldotta a Hajnalt.

– No, most mehet, húgomasszony, szerencsés utat!

Aztán eloldotta az Éjfélt.

– Menjen kend is, bátyámuram, Isten hírével, eleget aludtak az emberek!

Mire kivirradott, s a testvérei fölébredtek, csak úgy ropogott-pattogott a tűz. De egy árva szó nem sok, annyit sem szólt arról a bátyjainak, hogy hol s merre járt, s hogy milyen sokáig aludtak.

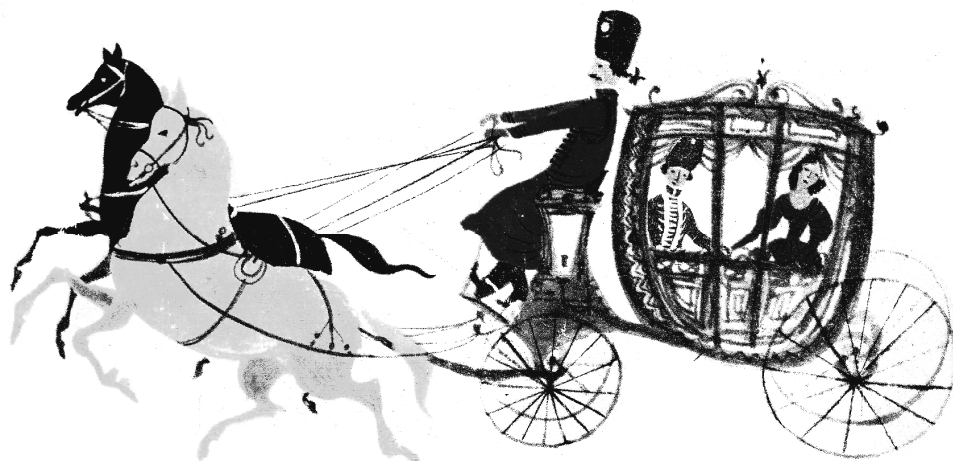
Hát jól van, továbbment a három királyfi, mentek hetedhét ország ellen. Egyszer betértek egy kocsmába. Hej, sok vendége volt annak a kocsmának, alig fértek el benne az emberek. De nem is csoda, mert itt minden utas annyit ehetett-ihatott, amennyi belefért, s egy árva krajcárt sem kellett fizetni. Az volt a fizetés, hogy aki ide betért, s evett-ivott, mielőtt elment, el kellett hogy mondja a maga történetét. Azám, ti nem is gondoljátok, hogy ki lehetett a kocsmáros. Ez a kocsmáros az a király volt, akinek a várat az óriások be akarták venni. Mióta Pengő megölte az óriásokat, mindenfelé kereste a király, hogy ki lehet az a derék vitéz ember, aki az óriásokat megölte, de senki sem állott elé. Kocsmát nyitott, úgy akarta megtudni az igazságot.

No, bemennek a királyfik ebbe a kocsmába, jól esznek-isznak. Hordják a bort a királykisasszonyok, kínálják a dali szép legényeket, aztán Pengő elkezd beszélni, de még felét sem mondta el a történetének, int a király a legidősebb lányának, az eltűnik, s hát egy kicsi idő múlva megáll a kocsmá előtt négy aranyos-bársonyos hintó. Mind a négy hintó elé hat ló volt fogva.

– No – mondja a király –, csak azt akartam megtudni, édes fiam, hogy ki ölte meg az óriásokat. A fiaim vagytok mind a hárman. Gyertek velem a váramba, s még ma megtartjuk a lakodal-

mat. – Beleülnek a hintóba párosával, hazavágtatnak a fekete várba, lett nagy dínomdánom, lako-

dalom, folyt a bor Hencidától Boncidáig, nem volt vége a hejehujának hét álló hónapig.

– Látjátok, látjátok – mondotta Pengő a bátyjainak –, mégis javunkat akarta az édesapánk, mert különben nem láttunk volna országot-világot, s tán hírét sem halljuk ennek a három szép leánynak.

– Igazad van – mondották az idősebb királyfik –, javunkat akarta az édesapánk. Hanem most már illendő volna, hogy megnézzük a mi országunkat is.

– Jó lesz biza – mondják az öccsei, s mindjárt megegyeznek, hogy indulnak haza, hadd lásák, nem szökött-e meg az országuk.

Befogatott a király három hintóba, s indultak haza mind a hárman, s vitték magukkal a feleségüket is. Az első kocsiban a legidősebb királyfi ült, s egyszer csak látja, hogy az út közepén a nagy sárban egy bakarasznyi ember vergelődik. Kéri a bakarasznyi ember:

– Húzz ki a sárból, te királyfi, bizony meg-szolgálom!

Mondta a királyfi:

– Nem húzlak én, minek mentél bele – s azal továbbhajtott.

Jön utána a középső királyfi, azt is megszólítja a bakarasznyi ember, de a középső királyfi sem húzta ki. Hanem a legkisebb királyfi, az már megállította a hintáját, leszállott, kihúzta a bakarasznyi embert a sárból, még fel is ültette a hintóba. Hát egyszerre, uramteremtőm, mi történt! A bakarasznyi ember megragadta a királyfi feleségét, belecsavarta a hétrőfös szakállába, s úgy eltűnt vele, mintha a föld nyelte volna el.

Hej, nagy búbánat nehezedett a királyfi szívére. Mondotta a bátyjainak:

– Ti csak menjetek haza, mert én addig meg nem nyugszom, amíg a feleségemet meg nem találom.

Visszaküldötte a hintót az apósához, s elindult gyalog. Ment hetedhét ország ellen. Amint megy, mendegél, egy patakhöz ér, s eszébe jut az aranyhalacska, hátha ez tudna segíteni rajta. Előveszi a két arany halpénzt, ráfuvint, s abban a pillanatban ott volt az aranyhalacska, s kérdezte:

– Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja Pengő:

– A bakarasznyi ember elragadta a feleségemet, ugyan bizony nem tudnád-e megmondani, hol s merre lehet?

Feleli az aranyhalacska:

– Én nem tudom megmondani, de azon a hegyen túl, látod-e, van egy bölcs ember, az három dolgon kívül mindent tud ezen a világon, s talán meg tudja mondani, hol van a feleséged.

Elment Pengő királyfi, s addig meg sem állott, amíg a bölcs emberhez nem ért. Ott ült a bölcs ember egy nagy sziklának a tetején, lelógott hosszú fehér szakállá. Köszönti Pengő illendőképpen, s elmondja, hogy miben jár.

– Tudom, ha nem is mondod – szolt a bölcs ember –, de ha meg akarod kapni a feleségedet, előbb te segíts rajtam. Kerek száz esztendeje, hogy ezen a sziklán ülök, s nem tudok felkelni, mert a mátkám a gyűrűjével együtt elveszett. Ha megtalárod a mátkámat s a gyűrűjét, akkor te is

megkapod a feleségedet.

Kérdezte Pengő:

– Hát hol találom én meg a te mátkádat?

– Hej, fiam – felelte a bölcs –, hiszen éppen azt nem tudom, hogy hol van. Mert tudd meg, hogy csak három dolog van a világon, amit én nem tudok, s ez éppen a közül a három közül való.

Visszament Pengő nagy búsan az aranyhalacskaéhoz, s elpanaszolja, hogy mivel fogadta őt a bölcs ember.

– Csak ne búsulj! – mondja az aranyhalacska. – A bölcs ember mátkája a gyémántvárban van. Meríts egy palack vizet, tégy bele engem, s vígy magaddal, majd visszaszerezzük a bölcs ember mátkáját.

Elindul Pengő királyfi. Megy hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül, egyszerre csak megérkezik a gyémánt várhoz. Azt mondja az aranyhalacska:

– No, te királyfi, jól megjegyezd, hogy ebben a várban minden fekete, még étellel is csak fekete étellel kínálnak. De te, akármit csinálnak veled, akárhogy megkínózzanak, egyebet el ne fogadj fehér ételnél.

Bemegy Pengő a gyémántvárba, hát belől olyan fekete, mint a korom. Feketék a falak, feketék a garádcikok, az ablakok; megy a szobákba, azok is mind feketék. Jönnek a szolgák, fekete az arcuk, fekete a ruhájuk. Aztán asztalt terítenek, fekete abrosszal, fekete tálakkal. Hozták az ételeket, kínálták Pengőt, egyék. De Pengő semmihez sem nyúlt, mert minden étel fekete volt. Akkor egyszerre csak megtelt a szoba fekete emberekkel s asszonyokkal, s úgy megverték Pengőt, hogy elnyúlt a földön. Második nap éppen így járt. Hiába erőltették, hiába kínozták, hozzá nem nyúlt az ételekhez.

Elkövetkezik a harmadik nap, s hát megfehéredtek mind a szobák, fehér ruhás emberek s asszonyok jöttek a szobába, fehér abrosszal terítették asztalt, csupa fehér ételeket hoztak, s énekeltek Pengőnek szebbnél szebb nótákat. De most már Pengő is evett mindemből, amennyi csak belefért. Mondja reggel az aranyhalacska Pengőnek:

– No, a próbát jól kiállottad. Most menj le az istállóba, ottan találsz négy fekete paripát. Ez a négy paripa négy leány. Egy a bölcs ember mátkája, egy a farkas-, egy a sas- s egy a hollókirályé. Ezt a négy leányt az a vén boszorkány rabolta el,

akié ez a gyémántvár. Mert úgy tudd meg, ennek a vén a boszorkánynak abban telik kedve, hogy mátkás leányokat rabol, azokat lovakká változtatja, hintó elé fogja, mikor jól lejárta őket, vízbe fullasztja, s megint más lányokat szerez helyettök. Majd az istállóban meglátod a vén boszorkányt darázs képében. Hol az egyik, hol a másik ló hátára száll. De te csak végy egy ostort a kezébe, csapkodj a lovakra, s ha meg is kínozzod szegényeket, addig csapkodj, amíg a darázst el nem találod.

Úgy tett Pengő, amint a halacska tanácsolta. Lement az istállóba egy jó szíjostorral, elkezdte csapkodni a lovakat, hogy azok fájdalomukban mind felrúgták a hídlást, nagyokat nyerítettek: hanem egyszer eltalálta a darázst is; lefordult egyik ló hátáról, abban a pillanatban vénasszonnyá változott, nagy sivalkodással kiszaladt az istállóból, s úgy elszaladt, hogy talán meg sem állt a világ végéig. Hát, amint a banya kiszaladt az istállóból, a négy ló meg gyönyörűséges szép négy leánnyá változott. Pengő mindjárt indult a négy leánnyal, s vitte őket a bölcs emberhez. Megérkeznek a sziklához, föl akar kelni a bölcs ember, s hát nem tud felkelni, pedig ott volt a mátkája előtte.

– Hát a gyűrűt nem hoztátok el? – kérdezte a bölcs ember.

– Jaj, istenem – sírt a leány –, azt a vén boszorkány elvette tőlem, s magával vitte.

Gondolkozott egy keveset a bölcs ember, s mondta:

– Azt már tudom, hogy a földön nincs a gyűrű, mert ha ott volna, tudnom kellene. Hát vagy a levegőben, vagy a vízben van.

Eközben odaérkezett a farkas-, a sas- meg a hollókirály is a mátkájáért, s a sas- meg a hollókirály mondotta:

– No, annyit mi is mondhatunk, hogy a levegőben nincs a gyűrű, mert különben tudnunk kellene róla.

Megszólal az aranyhalacska:

– Akkor bizonyosan a tengerben van.

Egyszeriben összehítta a halakat mind, s kérdezte, hogy nem láttak-e egy mátkagyűrűt.

Mind azt felelték, hogy ők nem láttak.

– Mind itt vagytok-e? – kérdezte az aranyhalacska.

– A sánta csuka még nincs itt – felelték a többiek.

Hát egyszer jön a sánta csuka is. Ráförmed az aranyhalacska:

– Hát te hol voltál, hol késtél meg?!

Mondja a sánta csuka:

– Én bizony egy gyűrűt találtam a tengerben, s azt elittam a kocsmában.

– Ilyen-olyan teremtette – kiáltott az aranyhalacska –, mindjárt visszahozd azt a gyűrűt!

A sánta csuka nagy dérrrel-dúrral elinalt, visszahozta az aranygyűrűt, odaadták a böles embernek, s ím az abban a pillanatban felállott, s

mondta Pengőnek:

– A te feleséged a tenger kilencvenkilencedik szigetén van a bakarasznyi embernél. Eredj oda, ott megtalálod, s ha igazán szeret, majd ki tudja a bakarasznyi embertől, hogy miben van a szörnyű nagy ereje, mert szörnyű nagy ereje van. Akkor aztán elhozhatod a feleségedet.

Az aranyhalacska mindjárt előszóltott egy nagy cethalat, Pengő a hátára ült, s úgy úszott a kilencvenkilencedik szigethez.

Hát amint odaérkezik, s kilép a szigetre, éppen ott sétál a felesége. Ölelik-csókolják egymást, de mikor vége volt ölelésnek, csókolásnak, azt mondja az asszony nagy búsan:

– Hiába fáradtál ide, édes uram, nem tudsz megszabadítani a bakarasznyi embertől, mert szörnyű nagy ereje van, s én meg nem tudom, hogy miben tartogatja.

A bakarasznyi ember éppen a déli álmát aludta. Mondta az asszony Pengőnek, csak bújjon el valahová, majd mégis megpróbálja, hátha mézesmázos szavakkal kiveszi belőle a titkot.

Fölmegy a királyné a palotába, éppen akkor ébredett fel a bakarasznyi ember, odamegy az asszony hozzá, simogatja a hétrőfös szakállát, cirógatja az arcát, s mondja:

– Látod, látod, mindig mondd, hogy így meg úgy szeretsz engem, de én nem hiszek neked.

– Hát azt én mivel tudjam bebizonyítani? – kérdi a bakarasznyi ember.

– Mivel-e? Azzal, ha megmondanád, hol tartogatsz az erődöt, legalább én is vigyáznék reá.

Nagyot kacagott a bakarasznyi ember.

– Hát megmondom neked. Ott van ni, az ajtó mellett, abban a darab fában.

– Jaj, istenem, hát hogy lehet ott tartani? Hátha valaki elvinné! – mondotta az asszony. Azzal fölkapta a fát, s bezárta az almáriumba.

A bakarasznyi ember nagyot kacagott.

– No, látod-e, elbolondítottalak, mert nem a fában van az eröm, hanem abban a seprűben, ni!

– Bizony, ha abban van, akkor azt is elzárom – s elzárta az almáriumba.

A bakarasznyi ember még nagyobbot kacagott.

– Látod-e, megint elbolondítottalak, mert nem a seprűben van az eröm, hanem a piszkafában.

Az asszony szépen felvette a piszkafát, kendőbe takargatta, s úgy zárta el az almáriumba.

Azt mondta akkor a bakarasznyi ember:

– No, most már látom, hogy igazán szeretsz. Hát tudd meg, hogy sem abban a fában, sem a seprűben, sem a piszkafában nincs az én eröm. Ott van az én eröm messze innét az erdőben, egy aranyszarvasban. Ez az aranyszarvas, amikor én

alszom, mindig lejár inni az aranypatakba. Ha valaki meglőné, egy bárány szöknék ki belőle. Akkor ebben lenne az erőm. A bárányt ha meglőnék, kirepülne belőle egy aranykacsa. Aranykacsát ha meglőnék, abból kiszállana egy aranybogár, s ha ezt el nem pusztítanak, ebben megmaradna az erőm, de ha ezt is elpusztítják, akkor az én erőmnek vége.

Hiszen csak azt várta az asszony, hogy elaludják a bakarasznyi ember. Mindjárt kisurrant a palotából, szaladott Pengőhöz, s töviről hegyire elmondotta neki, amit a bakarasznyi embertől hallott. Megy Pengő az erdőbe, s amint megy, megdegél, meglát egy farkast; meg akarja lőni, de a farkas megszólal:

– Ne ölj meg, királyfi, mert engem a farkaskirály küldött a te segítségére!

Megy tovább Pengő, s egyszer csak a feje fölött egy sas repül el. Veszi a nyilát, megcélozza, de a sas megszólal:

– Ne lőj meg, királyfi, mert én tereád vártam itt! A saskirály küldött a segítségére.

Jól van, nem lövi meg, hogy lőtte volna meg?

Megy tovább Pengő királyfi, s hát egy holló repül feléje. Célba veszi azt is, de a holló is megszólal:

– Ne lőj meg, királyfi, mert engem a hollókirály küldött a te segítségére.

Pengő nem lőtte meg a hollót, hanem ment egyenesen az aranypatakhoz. Ott meghúzódott egy bokor mögé, s várta az aranyszarvast. Hát egyszer jön az aranyszarvas, hegyezi a fülét, néz erre, néz arra, s hogy nem látott senkit, belemegy a patak-

ba. Úszott benne fel s alá, fürdette magát, s akkor Pengő szépen célba vette a nyilával, lelőtte. Szalad oda Pengő, hogy megfogja az aranyszarvast, de már abban a szempillantásban ki is ugrott belőle az aranybárány. Uccu, ott volt a farkas, nekiszökött a báránynak, szétszaggatta. A bárányból kiröppent az aranykacsa, de arra lecsapott a sas, összetépte. Aranykacsából kiszállott az aranybogár, de azt meg a holló fogta meg. Szépen odavitte Pengőnek, s Pengő a zsebkendőjébe kötötte a bogarat, úgy vitte a bakarasznyi ember palotájába. Fölmegy Pengő a palotába, mondja nagy örömmel a feleségének, hogy megvan a bakarasznyi ember ereje. Hát arra a szóra támolyog ki a szobából a bakarasznyi ember is, s mondja Pengőnek:

– Megfogád az erőmet, királyfi, de ha visszadod, cserébe neked adom minden vagyonomat.

Mondotta Pengő:

– Nem kell a vagyonod, s nem is hiszek a szavadnak, mert te jóéert rosszal fizettél nekem.

Azzal a bogarat beledobta tűzbe, porrá égett, s ím halljatok csudát, szemük láttára porrá s hamuvá lett a bakarasznyi ember is.

– No, feleség – mondotta Pengő –, most már kettőnké a világ.

S mentek haza az asszony apjához. Csaptak nagy lakodalmat, meghítták rá a böles embert, a saskirályt, a hollókirályt, a farkaskirályt, Pengő királyfi két bátyját, s hét nap s hét éjjel szólt a muzsika, folyt a bor Hencidától Boncidáig. Lakodalom után a király Pengőnek adta egész országát, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

(Folytatása a következő számban.)

L. Kecskés András

Őshazánk - Édenünk – Világunk hangja - zenei bizonyítékai

Vorleser

A Cosmographia térképe

A térkép a kézirattal együtt nagyobbára már 1458-ban készen volt. Elméletileg a kiadványt ősnymtatványnak/incu-nabulumnak is nevezhetnők, de ez az elnevezés/titulus csupán az 1500 előtt kinyomtatott műveket illeti meg.

A Cosmographia c. (V. Münster, 1504) könyv HHH túloldalán/rectóján a kezdetleges térkép ellenére jól szemlélteti az egykor nyugatra, majd északra s innét napnyugatra és napkelet felé, az oda-vissza áramló magyar néprészek bebarangolt, nagykiterjedésű területét. Fontos adat számunkra ez a régi térkép, hiszen az itt föltüntetett országok-népek területén keresztül áramlott hajdan a magyar nép történelmének folyója. Sokan Indiában kutatják s tudják eredetünket, mások Tündérszép ILONÁnk Boldogság-szigetének AVILON ill. EVILAT földjét szeretnék megtalálni.

Minden jel arra mutat, hogy a magyar édent, a magyarság őshazáját e régi „földabroszon” kell keresnünk. Vegyük szemügyre kissé torz, de még értelmezhető őstérképünket; mit mond nekünk:

Balról a fenti részekben, térképünkön Moszkva környékén eredő Volga menti és más rús területek fekszenek: Rosztov, Novgorod. A vele ellentétes oldalon a Permi tartomány látható az Ural hegylánccal. Délebbre Orlov, a mai nagyváros Kírov alatt, ettől keletebbre: a Magna Hungáriának nevezett Baskíria található.

Középen a Tanais/Don és a Volga folyók közrefogta TaRTaR/ia ill. Szkítia területe olvasható. Az egykori RHa/VÍZ, azaz a Volga folyó baloldali kanyarulatában, a Volga-könyöktől észak-keletre az „Ázsia-Szarmácia”, Baskíria vidéke látszik. Ettől keletre a „kaukázusi népek” s azok alatt a

Colchia, Ibéria és Albánia neve áll. A **Colchis** népszerűsége a mai **Karacs/ájföld**, a **Kercs/i-szoros**, (**Kalancs/a** a Don folyó 30 deltaágából az egyik) földrajzi nevek őrzik. Fölöttébb figyelemre méltó, hogy az ókori nevén Georgia – ma Grúzia – a térképen *nem látható*.

A térkép alján balról, a Tigris és az Eufrates forrásvidékén a kurd hegyek, Gordia-hegyek (ma Ordosz) néven, majd keletre és délnyugatra tőle Nagy- és Kis-Örményország, a jobb alsó sarokban a ragozó/agglutináló nyelvű **MéD**/ek régi birodalma, **MeDiA** tűnik föl, amely az ókori Perzsia, a mai Irán területén fekszik. Minket, magyarokat ez utóbbi fölöttébb foglalkoztat, hiszen *a zenei hangtávolság perzsa „mérő” – szava = „messzel”*, hiszen a hangerősség mérésére a mai napig deci űrmértéket használunk: decibel. De egy magyar távolsághatározó szava is megtalálható benne: **messze**. A szó hazánkban egy régi űrmértékkel azonos: „meszely”. Két meszely = egy icce (kb. 1,4 liter). A **MéD**eket számos kutató a **MaDá**/kkal, a **MaGY**/arokkal rokonítja. Mi, magyarok a bőrlajbit és a bő-gatya viselését tőlük örököltük. A következő mondatok a **MaGYaR** nevünk többes, mélyen szakrális jelentéséről lebbentik föl a fátylat. A turáni **MaDaR**, **MaDZSaR** **MaGYaR** v. **MeGYeR** rokon szavak a folyamközi, sumér **MaTaR/u**-val tartanak alaki és jelentésbeli atyafiságot. A **MaTaR/u** jelentése *csatorna vájat, kiásott csatorna nyilván az életet adó víz helyes irányba terelésével hozható kapcsolatba*. Ezzel szorosan összefügg a „**MeDeR**” szavunk. A női minőségű latin **MaTeRiá**t és a **MaTeR** – egy sorba lehet állítani, hiszen a földet a nedvesség, a permetezés bírja termőre; jelesül, a női termékenység-csatornája így segíti és vezeti sikerre az anyagi világba átfolyó égi harmatot. Harmatozzatok égi magasok... zeng advent idején az ének. Az ókori szópár a magyar nyelvben is megtalálható: **aNYa/G** ↔ **aGYaG** ↔ **aNYa**. Minden jel arra mutat, hogy Szent István őstudását kamatoztatva ajánlotta föl a Boldogasszonynak a **MaGyaRok** szent **koronáját**, ui. a sumér **KuRuNNu** szó az élet vizét jelenti. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a fény-gyümölcs, a szőlő erjesztett leve sumérul **KaRaNu** azaz a „bor”, amely a keresztény egyházak istentiszteleti szertartásainak elengedhetetlen kelléke.

Elsősorban a Kaspi-tengertől délre rajzolt **MéDiA** köti le ismét figyelmünket. Egykori területén az Eufrates és a Tigris forrásvidékét, a Van és az Urmia-tavat a mai térképeken Kurd-Zagrosznak nevezett hegycsúcs választotta el egymástól, és ez lehetett az időben legtávolabbi egyik őshaza. Erre a földre tehetjük a magyar nép, nyelv és népzene egyik indító, kézzelfogható, fontos állomását. Mindezeket zenei adatok is alátámasztják: az ugariti, kétszólamú Hold (Nikala)-himnusz és a Szivárvány havasán kezdetű népdalunk (Kr.e. 1400 k.) és egy házassági énekünk, nemkülönben az Elment a két lány virágot szedni... és egy kurd dalam rokonsága. Hegedű szavunk nevét csak a Kelet-Anatóliában használt népi hegedű a „higit vagy hegit” vonós hangszer őrzi. Bartók dél-kelet anatóliai gyűjtésének eredményei még alaposabb munkára serkentenek, a magyar-török énekek dallami egyezései okán. Minden jel arra mutat, hogy a szóban forgó terület és a kurd vidékek alapos zenei átfésülése sikerrel kecsegtet. A magyar történelem, zene és nyelv legrégebbi *leírt emlékei* – Herodotos, Ptolemaios, Plinius, Strabon, Ovidius tudósításai – a Kr.e. időig vezetnek bennünket vissza az **MD/T** mássalhangzóval kezdődő ősnéveink felsorolásával: proto **MéD** (ugarit, guti), **MiT/ani**, **MaD/ai**, **MAT/ian**, **MaT/er**, szir- és szar/**MaTa**, **MeóT**, **MéT**, **MeD/ok**, dal/**MaTa** stb.

A hunokkal, szkíta népekkel, avarokkal való rokoni ismerveink leginkább a régészet eredményei. A bizánci, kínai és az arab mozaikírások kutatásainak részeredményeként kezd őstörténetünk hiteles képe összeállni az újabb időkben. Az egyre több és értékelhető parányi adat nyomán lassan kirajzolódnak azok a Sárga tenger felé és a visszavezető útvonalak is, melyek mentén őseink és a beléjük olvadt népek kisebb-nagyobb részei egy közös ázsiai kultúrában megfűződhetnek. A Kárpát-medencében eltöltött idő alatt a magyar, a magyarsággal szomszédos és a nyugati népek zenei hagyományainak oda-vissza áramlását tették lehetővé a magyarság befogadó és átadó alaptulajdonságai. E történelmi, szellemi, népi- és komolyzenei erőfeszítések eredménye a magyar jelen zenei állapota.

Az ókori népmozgásokat őseink krónikái és az énekmondók/históriók szorgalmasan őrizték, terjesztették. Így ezredéves történések szájról-szájra szálltak. Juliánusz barát Magna Hungariát

kereső útja (1236) után újabb hittérítőkről kapunk hírt. 1314-ben Johanca – a vándorló-hittérítő német ferences barát Baskíriába érkezett három társával, („Fratres Peregrinantes”) egy angollal és két magyar (ferences) testvérrel – tudjuk meg levéléből. A két magyar az Evangéliumot hirdette és szent énekeket tanított. Levele keltezésében a helyet is megnevezi: „...nem messze Baskíriától /...iuxta Baschardiam”. Térképünkön Johanca útvonalának rajzolata elhelyezhető. Térítő útján eljutott a DoN forrásvidékére. Tapasztalatait egy másik ferences, a későbbi pápa, Aeneas Sylvius Piccolomini így írja le: „...az ázsiai Scythiában, a Tanaisztól (Dontól) nem messze, műveletlen népek laknak: bálványokat tisztelő emberek. Ezek ugyanazt a nyelvet beszélik, mint a Pannoniában lakó magyarok”.

Bonfini és Mátyás király tudott a Magna Hungariában maradtokról. Mátyásnak terve volt a baskír-magyarokkal. Ő szintén magyarul tudó ferenceseket küldött több százezernyi honfitársunk áttelepítése végett. Nagyléptékű tervét korai halála húzta keresztül.

Hol keressük a magyar Édent (Ter 2,8), krónikáink szerint EviLaT Föld/jét.

Az „eViLaT földje” kifejezést Kálti Márk krónikaíró (1351), és Hertul fia Miklós miniátor örökítette ránk. Úgy véljük: eViLaT valamely magyar nemzettestnek lehetett egyik átmeneti otthona: az EuFRaT/es forrásvidékének környéke: a volt Nagy-Örményország, a török-kurd-iráni terület, a Középső-Taurusz (ma Toros) hegység. A görög-latin eredetű euFRaT(ész) még a germán-szemléletű, mássalhangzó-átalakulási szabályoknak is megfelelően kiadja az eVLaT szót. FRT = VLT. Az Ószövetségi Biblia (Ter 2,10 és a 27,23) pár település nevével együtt Gozán városát említi, melyhez hasonló városnév az Eufrátész jobb oldalán fekszik: GaZiaN/tep. Kissé távolabb KoZÁN városka található. A várossal kapcsolatos a Bartók-gyűjtötte, magyar vonatkozású török ballada: *Hiy, Kurt paşa çik ũ GuZaNa...*

*Keménye: $\text{♩} = 264$ 1-8, 8,

Hiy, Kurt pa- sa çik- ti Go- za- na

A- kil yet- mez — bu- dü- ze- ne;

Öl- dü- müş- ler — Gu- zan oğ- lu, — yig,

Ya- sak me- ze- rin ya- za- na- na, yig

(Keménye)

E török dallam a felvidéki Gyemesben énekelt „Üveg az ablakom nem réz...” kezdetű, ereszkedő,

ötfokú ének ikertestvére, amely Hontfüzesgyarmatról Kodály Zoltán gyűjtéséből ismert.

2

() - veg az ah - la - kom, nem réz,

kin az én ga - lam - bom ki - néz,

ki kö - nyö - kol gyöngy - kar - já - ra,

Most is - hitt, hogy men - tek ar - ta

Gozan vagy Kozán városkától délre terül el a lüktető milliós város, ADaNa, melynek mássalhangzói igen megközelítik az általunk keresett ÉDeNét. GaZiaN/TePtől északra (Nemrutdaği) Nimród-hegyének romvára alussza álmát. A török helységnevek után ragasztott „TeP” vagy TePe, azonos a magyar TeLeP/pel, TeReP/pel, TeLeP/üléssel; mongolul: TaLBi-khu. Nógrádban, Pásztó város mellett egy TeP/Ke puszta ma is létezik. A TeP ↔ PeT/e a lakosok ragaszkodása, TaP/adása, az édes anyaföldön, egy állandó, egy élet kifejlődésére alkalmas hely megtalálását jelenti. Az összefüggés még szemléltetőbb, ha tudjuk, hogy a bibliai ÉDeN = puszta és vidéket is jelent magyarul. Ehhez kapcsolódik szervesen egy ősi szóbokor része, az e/ViLaT, amely hazát, földet, a mi világunkat, két folyam által védett és határolt FaLu/t jelöl. Az eViLaT-földje éppen a folyamközi területet, benne a sumer földet jelentheti az eu/FRaT/eszszel való mássalhangzós keret-rokonság okán. Ez volt a PaRaD/icsom/ az éDeN. E területek névadását a perzsa-görög-latin időkben származtatják. A DN mássalhangzó-páros megjelenése nem véletlen. Ui. a későbbi szkíta területek vizet, vizes területet jelentő DNyeszter, DNyeper, DoNec, DoN vagy TaNaisz, DuNa szavaknak itt van a kapcsolódási pontja. Fontos tudni, hiszen az anyagi létünk számára legfontosabb a NeD/vesség a VíZ. A NáD növény vizes élettere és a „NáD/sípot fújtam” kezdetű, gyermek mondóka szorosan összefügg. Perzsiában – s ma

már az arab országokban szintén elterjedt – a NáDnak = NeY a neve, amely egy peremfuvolyát takar. Turkesztánban, Kasmírban, de még az indiai Pandzsáb államban is egy ötlukú fuvola erre a névre hallgat. Könnyen belátható, hogy a NeY vagy NaY egy női minőségű, valamely nedves-séggel összefüggő muzsikás szerszám. A NáD hangszer Nő/iségét részben alátámasztja, hogy az ókori megszólaltatók zöme hölgy volt. Népmeséink egyik főhőse a csillaghagyományokkal rokon ViLÁG/szép NáD/szál kisasszony története. Más szembe ötlő nyelvi hasonlóságot is találunk még a ViLÁG szóval kapcsolatban. A sumér BiL/u = ViLÁG/ít, égni / ViLL/oG, ViLL/ám, PiLLoG, MeLeG rokonszavak alaki nagyszerűsége az, hogy a jelentése évezredek alatt szinte alig változott, valamely nemzetek feletti, szellemi döntés eredményeként. Mit kell gondolnunk a ViLÁG/ról = a földgolyóról vagy az angol-kelta ViLLaGe-ről, amely az ott élőknek a világ közepét jelenti? Miként vélekedjünk a védő sövényről, a FaL/lal körülvett FaL/uról és az angol-kelta Wall összefüggéseiről? A rokoni vonások még szembevetőbbek az anya- ill. a szülő-FÖL/D és az ugyancsak rokon kelta (ma angol szó!) FieL/D = mező, magyarul RéT szavak esetében, mely utóbbi tükrö a TéR. Minthogy mindezekhez nagyobb fényt és ViLÁG/osságot kell társítani; a FieLD-WoRLD-WeLT – és a hun-magyar eViLaT, a paradicsombeli tisztánlátás, a fényesség és a (nagy) ViLÁG ekként rokonok.

Isten áldja meg a magyart

Szurdokpüspöki
(Budai J. gy.)

3 Is-ten áld-ja meg a ma-gyart, tart-son ne-ve, míg a Föld tart!

5 Pa-ra-dí-csom ha-zá-já-ba' él-jen, mint a hal Du-ná-ba'

él-jen, mint a hal Du-ná-ba'

Töltse békével napjait, egyezve lássa fiait,
Tatár, török, más ellenség minket meg ne rendíttessék,
Minket meg ne rendíttessék.

Isten áldja meg a magyart, tartson neve, míg a Föld tart!
Isten áldjon meg bennünket, minden igaz magyar embert,
Minden igaz magyar embert!

IRODALOM

- René LABAT: (Sumér) Akkád ékjelek. Párizs. 1948. No.210., 255.
- Bendefy László: A magyarság és közép-kelet. Bp., 1945. 240-284.
- Farkasinszky Tibor: Magyar őstörténet új alapokon. Miskolc, 2008. 28-39., 64-67.
- Gábry György: A magyar hegedű. Ethnographia. 4. sz. Bp., 1983. 588-593.
- Záhonyi András: Ősi titkok nyomában. Miskolc, 2005.
- Bérczi Szaniszló és Detre Csaba: A hunok művészete. Bp., 2004.
- Kristó Gyula: Képes Krónika. Bp., 1986. 13.
- Z. Tóth Csaba: A hun-magyar eredethagyomány kérdései. Turán. Új IV. évfolyam. 5. szám. 29-43.
- Götz László: Keleten kél a Nap. I. Hn., 1981. 222.
- Czuczor-Fogarasi: A magyar nyelv szótára. Pest, 1870.
- Gyárfás Ágnes: Infántis Lacika. Hajóút. Miskolc, 2000. 42-43.
- Curt Sachs: Reallexikon der Musikinstrumente. Hildesheim. 1972.

Tircsné Dr. Propper Valéria

FELSŐ-MAGYARORSZÁG NAGYASSZONYAI

Előadás a XVIII. Magyar Őskutatási Fórumon

A múlt történelmének kutatói rendszerint férfiak, és az általuk felkutatott múltban is többnyire férfiak szerepelnek. Királyok, hadvezérek, politikusok és csak nagyon ritkán nők.

Nem tudom, ki mondta először, de mindenestre egy nagy igazságot mondott ki akkor, mikor megállapította, hogy minden sikeres férfi mögött ott áll egy sikeres nő. Azt már én teszem hozzá, hogy csak másként sikeres az a háttérben tevékenykedő, férjét segítő nő.

Magyarországon sok olyan hölgy élt, akik nem csak férjük jogán kerültek be a történelembe, hanem saját jogukon is. Akik nem maradtak a háttérben. Sőt!

Már ez a kifejezés, hogy „nagyasszony”, többet jelent a magyar nyelvben, mint szó szerinti jelentése, vagy fordítása. Olyan asszonyt jelent az én olvasatomban, aki ha kell karddal, ha kell fakanállal, ha kell, íróttal tevékenykedik és szerez elismerést nevének és nemének.

A Bölcsész Egyesület elnök nagyasszonyának, Gyárfás Ágnesnek felkérése alapján, már harmadik éve tartok előadásokat ezen, a minden évben nagy sikerrel megrendezésre kerülő fórumon, és szinte mindig azzal kezdem, vagy fejezem be beszédemet, hogy csak szubjektív, saját véleményemet, vagy egyéni válogatásomat tolmácsolom.

Különösen igaz ez a mostani előadásomra, hiszen oly sok nagyszerű nagyasszony élt az elmúlt századokban Felső-Magyarországon, hogy egy fél óras előadásba értelemszerűen mindenkiről beszélni lehetetlenség. Ezért kényszerültem válogatásra, és elnézést kérek, ha kimaradt valaki, akiről Önök szívesen hallottak volna.

Előadásomban nem említem királynőinket, vagy csak igen kivételes esetben, és nem fogom szentjeinket sem felsorolni, bár mindannyian tudjuk, hogy a világ uralkodócsaládjai közül legtöbb szentet az Árpád-ház adott a katolikus egyháznak. (Sőt, az egyetlen, a görög keleti egyház által tisztelt nyugati szent, a mi István királyunk.)

Máris megcáfolom saját magamat, mert *Árpád-házi Szent Erzsébet*tel (1207. Sárospatak, vagy Pozsony – 1231. Marburg) kezdem mondanómat, és teszem ezt azért, mert Sárospatak nagyasszonyaival szeretném kezdeni előadásomat, és a legenda szerint Erzsébet Patakon született 1207-ben. Bár más kutatások Pozsony királyi várába teszik születésének valószínűsíthető helyét. Erzsébet az a királyleány, akire elmondhatjuk, hogy igen messze esett királyi anyja almafájától, hiszen II. Endre királyunk felesége, Meráni Gertrúd volt az anyja.

Árpád-házi Szent Erzsébet

Erzsébetet már négy éves korában eljegyezték a thüringiai örgróf fiával, és az akkori kor szokásainak megfelelően a gyermeket elvitték jövendőbelije várába, hogy ott nevelkedjen, és megismerje jövendő hazáját. Így került Erzsébet 1211-ben Wartburg várába. De Erzsébetről nem akarok részletesen beszélni, bár szent volt, és valódi nagyasszony.

De Patak első, tagadhatatlanul igazi „nagyasszonya”:

Lórántffy Zsuzsanna, Erdély fejedelemasszonya volt, (1600. Ónod – 1660. Sárospatak), aki egész gyermekkorát a pataki várban töltötte.

Lórántffy Zsuzsanna

1616-ban, 16 éves korában ment feleségül Rákóczi Györgyhöz, Borsod vármegye főispánjához.

Rákóczi György 1630-ban Erdély fejedelme lett és felesége is Gyulafehérvárra költözött, de továbbra is bőkezűen támogatta a pataki kollégiumot. (Bár a debreceni, nagyváradi, kolozsvári, gyulafehérvári kollégiumoknak is nagylelkű adományozója volt.)

Szívvvel-lélekkal szerette hitese urát. Reánk maradt levelezésük bizonyíték szerelmes kapcsolatukra:

„Szolgállok kegyelmednek, mint szerelmes uramnak. Tegnap vettem az kegyelmed levelet. Áldom érte az én Istenemet, hogy egészben és egyéb állapotban is jól van kegyelmed. Kérem Őfelségét, ezután is tartsa meg jó egészségben kegyelmedet, és minden dolgiban adjon boldog előmenetelt kegyelmednek.”

1644-ben íródott ez a levél, mikor már 28 éve voltak házasságban.

Férje 1648-ban meghal, és az özvegy Lórántffy Zsuzsanna kisebbik fiával, Zsigmonddal visszaköltözött a Sárospataki várba.

Támogatta továbbra is a kollégiumot, református lelkészeit, taníttatta külföldön a tehetséges diákokat, sőt, a korszerű oktatás bevezetésére is kiterjedt figyelmét. Lórántffy Zsuzsanna állította a kollégium élére Tolnai Dali Jánost, aki több mint

három évig látta vendégül a kollégium falai között Comenius Ámos Jánost.

Lórántffy Zsuzsanna igazi asszonyként csodálatos virágoskertet is ápolt Patak falai között. Reánk maradt levelezéséből tudjuk, hogy 131 különleges tulipánhagymát és 12 nárciszhagymát rendelt Pozsonyból.

Már betegen feküdt 1660-ban, amikor a kedves pataki kollégium diákjai megharagították, mert szigorú intézkedései ellen fellázadtak és a diákok egy része Tállyán, más része Göncön telepedett le.

(A lázadás oka az volt egyébként, hogy a kollégium rektora minden pataki szőlősgazdától egy köböl bort kapott járandóságként, amely egy részét a kollégium korcsmájában eladhatott. Ezt sérelmezték a diákok, mivel ebben az eladásban a kollégium őket is megillető járandóságának a megrövidítését látták. Lórántffy Zsuzsanna viszont jóváhagyta a rektori döntést, sőt, szigorú törvényeket hoztak a diákok beleszólási jogának korlátozására.)

1660. április 18-án, a diáklázadás után egy héttel szenderült jobblétre Patak első nagyasszonya.

Patak másik jelentős fejedelmi nagyasszonya:

Báthory Zsófia, Erdély fejedelemasszonya, (1629. Szilágysomlyó – 1680. Munkács)

Báthory Zsófia

Szilágysomlyón született 1629-ben, Báthory András és a lengyel Zakreszka Anna leányaként, és éppoly szép volt, mint a legtöbb Báthory.

1643-ban Gyulafehérváron esküszik meg a 14 éves Zsófiát az akkor 22 éves II. Rákóczi Györggyel, Várad kapitányával, Lórántffy Zsu-

zsanna és I. Rákóczi György, Erdély fejedelmének fiával.

Zsófia leányasszony hitbuzgó katolikus volt. A vőlegény és Lórántffy Zsuzsanna – a jövőendő anyós – viszont reformátusok voltak. Ezzel már meg is volt az ok, egy igazi anyós és meny „kapcsolatra.”

II. Rákóczi György igaz szerelemmel szerette választottját, aki végül 1643. április 5-én áttért a református hitre, bár korabeli vélekedés szerint szívében soha nem szűnt meg katolikusnak lenni, és csupán külsőségekben lett protestánsná.

1648-ban férje Erdély fejedelme lett. De Zsófia a gyulafehérvári palotát ridegnek találta és igazi örömet csak Ferenc fiában talált. Annál is inkább, mivel férje korábbi lángoló szerelmét asszonya iránt, a hatalmi szenvedély váltotta fel.

II. Rákóczi György 1660-ban meghalt. Anyja, Lórántffy Zsuzsanna alig több, mint egy hónappal korábban, és aki végrendeletében meg sem említi menyét, Zsófiát. Ez is bizonyítja a két nagyaszonny közötti viszony változatlanágát.

Zsófia 31 éves volt férje halálakor. Visszatért a katolikus hitre, a támogatását is megvonta a pataki református kollégiumtól, és a továbbiakban a jezsuitákat részesítette adományaiiban. Katolikus iskolák épültek a Rákóczi birtokokon. Fiát, a későbbi I. Rákóczi Ferencet összeházasította gróf Zrínyi Ilona leányasszonnyal, bár Báthory Zsófia tartott ettől a házasságtól.

Báthory Zsófia ugyanis ekkor már Habsburg párti volt, és féltette fiát a hagyományosan Habsburg-ellenes Zrínyi-lánytól. Félelme be is igazolódott. Ferencet alig – csak hatalmas pénzadomány árán – tudta megmenteni a halálbüntetéstől, mivel Zrínyi Péterrel együtt részt vett a Wesselényi-féle Habsburg-ellenes összeesküvésben. (Zrínyi Pétert és Frangepán Ferencet kivégezték. Csoda, hogy Zrínyi Ilona sem kedvelte anyósát? Hiszen apja és nagybátyja életét vették el. Madarász Viktor festette az ismert történelmi festményt az összeesküvőről.)

Zsófia unokája – a későbbi II. Rákóczi Ferenc – 1676-ban született meg, s ugyanebben az évben az apa, I. Rákóczi Ferenc viszont meghalt. Ettől kezdve a nagymama, az anya és az unokák a Munkácsi várban éltek együtt.

Két évvel később Zrínyi Ilona elhagyta Munkács várát, és saját birtokaira költözött. Hol a re-

géci, hol a makovicai várban élt gyermekeivel. Kapcsolatát nem szakította meg anyósával, bár ez a viszony mindvégig hűvös, ám tiszteletteljes maradt.

Báthory Zsófia fia halála után négy évvel 1680-ban halt meg, 51 éves korában. Kassán temették el, fia mellé a jezsuiták templomába, nem messze a kassai dómtól, ahol unokája is örök álmát alussza.

A legkalandosabb életű pataki nagyaszonny két-ségtelenül:

Dobó Krisztina (1561? – 1590)

Dobó István, az egri vár kapitánya nem csak kiváló várkapitány, hanem remek gazdasági szakember is volt, aki bérbe vette a Habsburg kincstártól Patak várát, és a hozzá tartozó várföldeket. A bérleti jogot halála után özvegye, Ferenc fia és Krisztina leánya örökölte. Az igazi úr és gazda a fősvény és hatalmaskodó Dobó Ferenc volt.

Krisztina hamarosan hozzáment Várday Mihály főpohárnokmesterhez, aki jóval idősebb volt feleségénél. Várday uram hiába követelte felesége jussát és mozgatta meg széles ismeretségi körét jogai érvényesítésére, Dobó Ferenc hajthatatlan volt, és nem adta ki húga apai örökségét.

Krisztinának két kisgyermek volt már, mikor 1584-ben elhunyt a férje. A fiatal özvegy most már gyermekei miatt is kénytelen volt perét folytatni bátyja és a kincstár ellenében. Harcához talán az is erőt adott, hogy a fiatal özvegy mellett feltűnt kora leghódítóbb gavallérja, Balassi Bálint, a költő, aki anyai ágon egyébként Krisztina elsőfokú unokatestvére volt.

A költő 1584-ben írta egyetlen költeményét hölgyéhez, „Christina nevére” címen. A vers kezdő sorából a „Christinám” szó olvasható össze.

*„Cupidó szívemben sok tüzes szikrákkal,
Szerelmét most újítja,
Tüntetvén előttem szép csillagom képét,
Velem csak kívántatja...”*

(Az irodalomtörténészek úgy vélik, hogy a Célia dalok egy része minden bizonnyal Dobó Krisztinához íródtak, hiszen ismerve Balassi Bálint szerelmi költészetét, elképzelhetetlen, hogy feleségéhez, – a beteljesült szerelemhez – csupán csak egyetlen költemény szóljon. Korábbi nagy

szerelmét, a Júlia dalok műzsáját, Losonczy Anát, éppen Dobó Krisztina miatt hagyta el. Bár később, feleségétől történt válása után, – annak hűtlensége miatt – ismét szeretett volna visszatérni Losonczy Annához, de a hölgy ekkor már Forgách Zsigmondnak nyújtotta kezét.)

Így vallott szerelmet kedvesének a kor legnagyobb költője, legszebb daliája, és legfékezhetlenebb kalandora. Bár talán ekkor már nemcsak szerelméről beszélgetett „Christinájával” a költő, hanem arról is, hogy hogyan szerezzék meg a hölgynek Patak várát.

Azt tudták a szerelmesek, hogy karácsony táján a fősvény nagyr, Dobó Ferenc nem lesz Patak városában.

December 25-én, az ünnepi nagymisén az ájtatos tömeg meglepetten látta, hogy a mise végén egy díszruhába öltözött ifjú pár tűnt fel a templomban. Odavonultak az oltárhoz, és a csapatból kiválva egy evangélikus pap (Balassa András udvari papja) a szokott szertartás keretében a 30 éves daliát és a 24 éves kétgyermekes özvegy szépasszonyt házastársaknak nyilvánította.

Az ifjú pár ezután sietve a várba vonult, és az ifjú férj csapatai a kapuőrseget ügyesen lefegyverezték, majd a várnagytól megszerezték a vár kulcsait is. A felvonóhidat felhúzták, a vár népét összetrombitálták, és feleskették új uruk hűségére. Az ellenszegülőket kihajították a várból.

Így szerezte meg a költő szerelmének igaz jussát, ha nem ment a jog segítségével, akkor furfanggal.

És itt abba is hagyhatnám a történetet, de az igazságnak, vagy a történelmi hűségnek tartozom annyival, hogy folytatom az eseményeket.

Néhány, a városban kint rekedt katona felhármázta a várost és betörték a várba. A várkatonák ismét átálltak, és a szorongatott helyzetbe került Balassi, ifjú hitvesét karjába fonva, katonáival jót nevetve a Dobó uramon megesett csúfságon, kivonult a várból.

Így ért véget Dobó Krisztina pataki nagyaszonysága 1584 karácsonyának ünnepnapján, aki aztán nászéjszakáját egy pataki polgáraszony házában töltötte. Majd pedig Tokaj várába húzódtak az ifjú házások egy jó ismerősük jóvoltából, innen indultak tovább közös életükbe, s további kalandok felé.

Még december elején írta a költő a következő sorokat:

*„Áldj meg mindkettőnket igaz szerelemmel,
Jó ép egészséggel és szent félelemmel,
Kétség és versengés közülünk vesszen el,
Éljünk csendességgel...”*

Nos, Balassi Bálint és Dobó Krisztina közös élete a továbbiakban is sok mindennek volt nevezhető, csak csendesnek nem. De az már egy másik történet.

Sárospatak vára

És ismét eltérek ígéretemtől, hiszen egy magyar királynéről fogok szólni előadásomban:

Cillei Borbála, magyar királyné, (1392 – 1451. Melnik)

Borbála királyné pecsétje

Apja, Cillei Henrik nevét a Hunyadiakkal vívott hatalmi harcokból jól ismerjük. Nagy Lajos király halála után Luxemburgi Zsigmond került a magyar trónra. A főurak 1401-ben a Garai fivérek vezetésével fogságba ejtették a királyt. Cillei remek húzással, az akkor 9 éves Borbálát hozzáadta

a királyhoz, kisebbik leányát, Annát, pedig Garai Miklóshoz.

Borbála a korabeli iratok szerint szép, mérész, zabolátlan és okos volt. 13 éves korától élt együtt Zsigmonddal. Nemsokára megszületett egyetlen gyermekük Erzsébet, akit a kor szokásainak megfelelően, már gyermekként eljegyeztek Habsburg Alberttel.

A korabeli híresztelések szerint Borbála igen bővérű is volt, ellenlábasai megvádolták, hogy megcsalta királyi férjét. Tény, hogy Zsigmond Nagyváradra száműzte feleségét, de 1421-ben megbocsátott neki, és már ismét az udvarban láthatjuk a szépséges királynét is.

(Sokan voltak az udvari emberek között, akik állították Zsigmondnak, hogy felesége udvari özszeesküvés áldozata lett és nem csalta meg hitese urát. Ki tudja ma már?)

Borbálát már 1414-ben Aachen császárnéjává, és Zsigmond halála előtt cseh királynévá is megkoronázták.

Annyi bizonyos, hogy 1421-ben – békülésük után – Zsigmond imádott feleségének adományozta a felvidéki bányavárosokat, és Diósgyőrvára is királynéi bírtok lett. (Természetesen ezért került be Borbála az én előadásomba is.)

De Borbála hatalmi törekvésében ismét szembe fordult Zsigmonddal, és esze ágában sem volt a trónt Albertnek és Erzsébet leányának átadni. Inkább Jagelló Ulászlót és unokatestvérét látta volna szívesebben a királyi trónon. Így aztán halála előtt nem sokkal, Zsigmond ismét elfogatta Borbálát. Albert, Borbála veje, Zsigmond temetése és királlyá koronázása után viszont hamarosan szabadon engedte áskálódó anyósát.

Borbála – mivel cseh királyné is volt –, Königsgratz-be vonult vissza, ahonnan továbbra is Albert ellen szervezkedett, majd elmenekült lengyel földre, és még háborút is kirobbantott a két ország között ezzel a tetteivel.

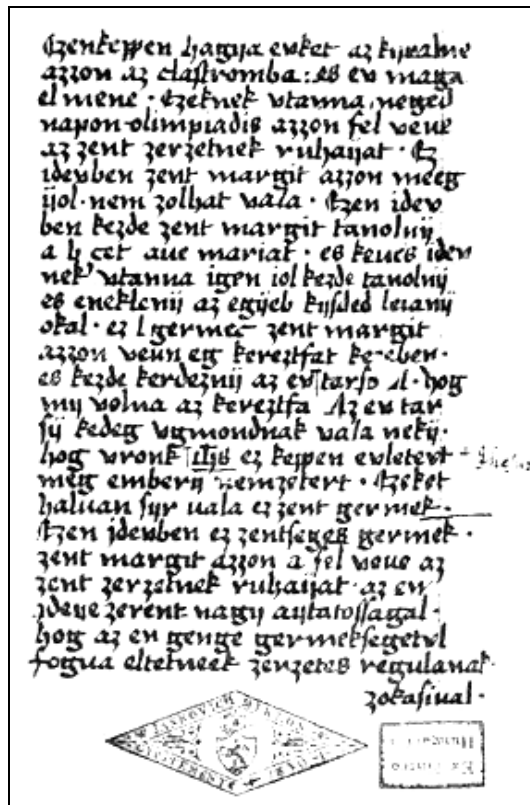
Borbála 1451-ben hunyt el, de még megérte, hogy politikai cselszövései eredményre vezettek, hiszen Habsburg Albert igen fiatalon elhunyt (1439-ben, felesége Erzsébet, – Borbála és Zsigmond leánya – pedig 3 évvel később), és a magyar főrendek Jagelló Ulászlót választották magyar királlyá.

És most következzenek előadásomban a toll, Felső-magyarországi nagyasszonyai:

Ráskai Lea, az első magyar kódexmásoló, (? – 1530 ?)

A Zemplén vármegyei Ráska települést neveként kapott nemesi család leszármazottja volt, aki a IV. Béla alapította Nyulak-szigetén lévő domkos rendi zárdában, vagy ahogyan magyarul mondták, dömés zárdában másolta a kódexeket. (Latinul is, amely abban a korban nőtől, igen ritka teljesítmény volt.)

1510-től 17 éven át volt a kolostor könyvtárosa. 1530 körül halt meg. Több kódexmásolói munkája közül számunkra különösen azért fontos tevékenysége, mert Ráskai Lea kódexeiben olvashatjuk először Árpád-házi Szent Margit legendáját.

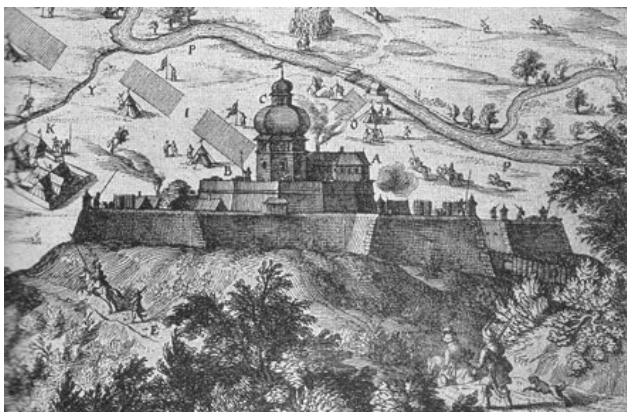

Szent-Margit legendája. A Ráskai Lea által 1510-ben másolt codex első lapja. (Internet)

Kevesen ismerik **Patócsi Zsófia**, (1530 körül – 1583) nevét. Talán Bebek Györgyné néven már ismerősebben hangzik majd neve.

Az én előadásomba azért került be e nevezetes nagyasszony, hogy bizonyítsam, a magyar történelemben egyáltalán nem volt ritka, hogy asz-

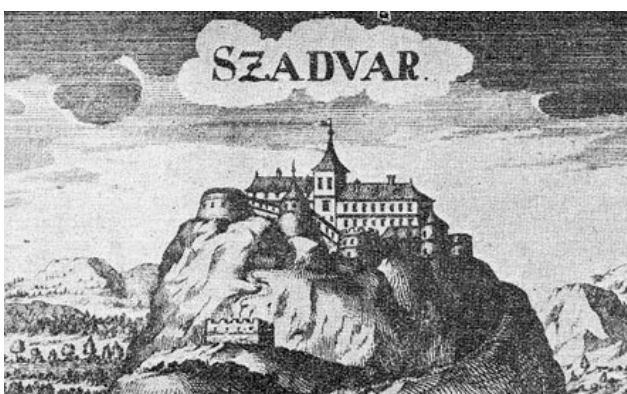
szony állt a várfalakra, védeni a hazát és családja értékeit. Hasszán bég, Fülek várkapitánya ármánnyal elfogatta Bebek György uramat, és ostrommal fenyegette Bebek várát. De a menyecske, aki 1546-ban világraszóló lakodalomban fogadott örök hűséget Bebek Györgynek, nem ijedt meg a kontyos fenyegetésétől és állta a török ostromot.

Bebek vára, Szendrő

Majd négyévi raboskodás után szabadult meg Bebek György a Jedikulából, hatalmas anyagi áldozat árán.

Hazánk vérzivataros esztendei ismét rákényszerítették Patócsi Zsófiát, hogy várát védje. Akkor már Miksa császár csapatai ellen, és leányával együtt Szádvár falain harcolt. Miután az ellenség hatalmas pusztítást végzett, csak úgy volt hajlandó átadni a várát, ha minden kincsét és megmaradt embereinek életét megkímélik. (Mindkét vár, Bebek és Szádvár is itt van, nem messze Miskolctól, vagyis a mi vidékünkön.)

Szádvár

Leányainak életéről alig tudunk valamit: csupán annyit, hogy Zsófia lánya somlyói Báthory István felsége lett.

Egy nevezetes Borbála életéről már beszéltem. Következzen most egy másik híres-hírhedt Borbála:

Fánchy Borbála (? – 1563)

Vitéz Balassa Zsigmond uram 20 ezer arany forintért vette árendába Diósgyőr várát a hozzá tartozó földekkel és jobbágytelkekkel egyetemben. Míg Balassa uram élt, addig Borbála asszony a korabeli főúri asszonyok tevékeny gazdasszonyi életét élte. Bár Fánchy Borbála korában igen művelt és olvasott asszonynak számított, és kiterjedt levelezést is folytatott, szerte a három részre szakadt hazában. Reánk maradt levelei bizonyítják tájékozottságát.

Borbála asszonynak – ahogy akkoriban mondták – helyén volt a szíve, vagyis asszonyként is, férfierővel igazgatta javait, és a magából egy jotányit sem engedett.

Diósgyőri vár

Mikor Balassa uram jobblétre szenderült, a jámbor miskolci polgárok és a velük szövetkező diósgyőri jobbágyok úgy gondolták, hogy itt az idő, és lerázhatják magukról a földesúri terheket, vagy legalábbis enyhíthetnek rajta.

Na, ennél nagyobbat sem tévedhettek volna a jóemberek, mert Fánchy Borbála asszony sem magát, sem birtokait nem engedte ebek harmincadjára jutni.

Bizony a jámbor miskolciak visszasírták még Balassa uramat, a keménykezű Borbála asszony helyébe.

Ettől kezdve megindult a nagyasszony és Miskolc városa között a háborúskodás. Mindenféleképpen megvádolták a miskolciak Fánchy Borbálát, és

igyekeztek igen rossz hírért kelteni. De a nagyasszony sem volt rest, és viszont védte magát. Ha kellett karddal és erőszakkal, ha lehetett, akkor Miksa király előtt processzióval.

1561-ben a nádorispánnak egy vádra az alábbi írja:

„Ha minden ember úgy szeretné az tereket, mint én, bizony több terek fő volna az karóba.”

Így aztán folytatódott a háborúskodás.

A miskolciak Ferdinánd királyhoz jártak panaszra, Borbála meg Miksa királynál keresett orvoslátot.

Fánchy Borbála halála után 1563-ban – a kincstár üres lévén – Ferdinánd király megegyezett Perényi Gáborral hatvanháromezer forint fejében a Diósgyőri birtok használati jogában. Az egyezés egyik pontja pedig úgy szólt, hogy Perényi Gábor köteles Fánchy Borbála asszony valamennyi intézkedését érvényben tartani.

1564-ben a miskolciak ismét panasszal fordultak a királyhoz, aki szigorúan meghagyta, hogy a panaszosokkal éppen úgy bánjanak el, ahogyan azt Fánchy Borbála szokta.

A Zrínyi- lányok

A Zrínyi család címere

A Zrínyi az a család, amely a Dunántúlnak adta Zrínyi Doricát, a felvidéknek Zrínyi Katát, a keleti országrésznek Zrínyi Margitot, az egész országnak Zrínyi Ilonát, hogy most csak a Zrínyi család hölgyeiről szóljak.

Kata Thurzó Ferencnek, Margit Homonnai Drugeth Miklósnak, Dorica pedig Batthyány Boldizsárnak lett a felesége. Mind-mind olyan család-

doknak lettek tagjai, ahol férfinak, nőnek egyként a magyar hazáért dobogott a szíve.

Zrínyi Dorica

Zrínyi Ilona

A leghíresebb Zrínyi lányról, Ilonáról, nem beszélek, hiszen ezen a fórumon egy teljes önálló előadás emlékezik meg róla.

Csak néhány kis érdekesség: *Zrínyi Ilona* (1643-1703) életéből, aki 14 évvel volt idősebb Thököly Imrénél (1657-1707). 38 éves volt, mikor felségül ment az akkor 24 éves kuruc vezérhez. Merész tett volt ez abban a korban!

Zrínyi Ilona két évig védte Munkács várát. Mikor feladni kényszerült, akkor is olyan megállapodást kötött Caraffa császári generálissal, hogy a vár védői amnesztiát kapnak, a hatalmas Rákóczi-vagyon gyermekei nevén marad, és őt magát, – bár Bécsbe kell mennie – nem szakítják el gyermekeitől. (Lipót császár viszont legalábbis a megállapodás ezen pontját megszegte, pedig még Caraffa is azzal érvelt a császárnál, hogy „ő nőnek adott szavát még soha meg nem szegte”).

Zrínyi Ilona az Orsolyák bécsi zárdájában élt leányával, Juliannával, Ferenc fiával viszont soha többé nem találkozott. (12 éves volt II. Rákóczi Ferenc mikor édesanyjától elszakították.)

És mivel azt mondtam, hogy Zrínyi Ilona életéről és tetteiről nem akarok beszélni, a továbbiakban, csupán egy Zrínyi Ilona által írott levélből szeretnék idézni. Méghozzá abból a levélből, melyet búcsúként írt fiához, – mikor végre a kuruc király kiválthatta a fogságból szeretett feleségét, (az elfogott gróf Heissler császári altábornagyért cserébe), – mivel nem engedélyezték az anyának a személyes búcsút gyermekétől. Azt sem engedélyezték, hogy magyarul írja meg levelét, és természetesen keményen meg is cenzúrázták az írást. Ezért Zrínyi Ilonának nagyon árnyaltan kellett fogalmaznia, ha azt akarta, hogy levele el is jusson Ferenc fiához. (Valószínűleg egyébként ezt a levelet II. Rákóczi Ferenc soha nem kapta meg.)

A latin nyelvű levél szó szerinti fordításából ragadtam ki sorokat:

„Isten áldása legyen rajtad! Édesfiam, Ferenc! ...” – így kezdődik a levél.

„... mert te nékem bánatot sohasem okoztál, azért méltán várhatod az Isten áldását...”

Tudod jól, hogy hozzád mindig hű voltam, s gondom is volt rád és javaidra!...

Nincs a világon szebb és dicsőbb dolog, mint a becsületes név és a jó hír!...

Ezért, édesfiam, tebenned lévén minden gyönyörűségem, ne szerezz nékem keserűséget, mint nővéred, aki miatt oly sokat szenvedtem!...

Becsüld az embereket...

Aki másokat megbecsüli, magamagát becsüli...

A rossz társaságot szorgalmasan kerüld...

Egyébként a hatalmas Istentől anyai áldással egyetemben minden jót kívánok néked. Bárhová vet a sors, maradok mindenütt és mindenkor a te forrón szerető anyád:

Zrínyi Ilona.”

Gróf Koháry Judit (1560 – 1718 vagy 1719)

Gróf Barkóczi György felesége és gróf Károlyi Sándor anyósa volt Koháry Judit.

Páter Kelemen Didák minorita szerzetes és író 1744-ben halt meg Miskolcon. Nevéhez fűző-

dik a miskolci minorita templom és iskola építése. Ő írta gróf Koháry Juditról, mint igazi nagyasszonyról és jámborságáról a következő szavakat:

„Ismerte és tudta ezt az egész föld, sőt istenes szép életének dicséretes emlékezete tovább is elterjedt. Szegényekhez, ügyefogyottakhoz való könyörületessége, bőkezűsége, nagy ajtossága tiszta életének épen való megtartása mindenütt hirdettetett. Nem volt, aki őfelőle egy rossz szót szólhatott volna, szólhatna, avagy szóla.”

Kétségtelenül a magyar történelem legismertebb és legromantikusabb életű nagyasszonya:

Rimaszécsi gróf Széchy Mária, a murányi Vénusz, (1610. Balogvár – 1679. Kőszeg)

A csodálatosan szép főnemesi leány Murány várában töltötte gyermekkorát.

Rimaszécsi gróf Széchy Mária

Petőfi így ír a várról:

*„Gömör bércei közt magas Murány vára...
Magas és meredek, felnyúl a fellegig,
Tán még a villám is alatta születik.”*

Arany János: Murány ostromá-ban pedig így ír:

*„Álla még Murányvár szűzi épségben
Hozzáférhetetlen szikla tetejében,
Kevélyen tekintett völgye laposára,
Vesselényi Ferenc ostromló hadára.”*

A széplány először – 17 évesen – Bethlen István Bihar vármegye főispánjának felesége lett. Az ifjú férj alig négy évi házasság után az ecsedi várban váratlanul meghalt.

Ezután Mária rozsári Kun István felesége lett. Ez a házasság viszont nagyon rossz lépésnek bizonyult. Kun István bizony nagyon rosszul bánt szépséges feleségével. A menyecske ezt nem tűrvén, Déva várába menekült kegyetlenkedő férje elől. A férj katonáival megostromolta „magos” Déva várát, persze a legkisebb siker nélkül. A bátor amazon ekkor világraszóló tette szánta el magát: országos botránnyá kerekedő per keretében elvált a kegyetlen férjtől. Tette mindezt a XVII. század elején!

Megszabadulva Kun Istvántól visszatért családi várába, Murányba. Itt ekkor a valódi várúr Illésházi Gábor, Éva hűgának férje volt, aki I. Rákóczi György hűséges embere.

A királyi udvar értesülvén egy kulcsfontosságú erősségük elpártolásától, a szomszédos Fülek várának kapitányát bízta meg, hogy szerezze vissza a koronának Murány hűségét. Fülek kapitánya Wesselényi Ferenc, aki meglátva a 938 méter magas mészkő szirtre épült sasfészket – ismerve Mária legendás szépségét –, úgy döntött, hogy hosszas és kimerítő várostrom helyett, inkább Mária szívét próbálja meghódítani. Egy lakáj megvesztegetésével érte el, hogy szerelmes levele egy uborkába rejtve eljutott a szépasszonyhoz. Ettől kezdve nappal folyt az ostrom, éjjel pedig az ostromlétrákon szerelmes levelekkel mászkáltak a bizalmas szolgák.

Első titkos szerelmi találkozásjukon így fogadkozott Wesselényi Ferenc:

„Jutalmad nem fog elmaradni, kegyelmes asszonyom, a várnak egyedüli tulajdonosa is te léssz.”

„Ha Isten úgy akarja, hogy a tiéd legyek, igaz szeretettel és hűséggel leszek hitvesed!”

Mária csellel átadta regényes udvarlójának Murány várát, majd három nappal később a várkápolnában örök hűséget esküdtek egymásnak.

A történethez hozzátartozik, hogy Wesselényi csillaga okos felesége mellett gyorsan emelkedett. 1655-ben a pozsonyi országgyűlés az ország nádorává emelte. 1671-ben Murány várát ismét ostrom alá vették a császári csapatok. Wesselényi Ferenc ugyan ekkor már halott, de a nevével jelzett összeküvés miatt özvegyét is ki akarták űzni a várból. Mária 1672-ben kénytelen a várát feladni, mivel készletei kimerültek. Minden vagyonát elkobozták és Bécsbe internálták. Később enyhítettek szigorú

büntetésén és kegydíjat is megítéltek számára. Kora legszebb és leghíresebb nagyasszonya 69 éves korában Kőszegen hunyta le szép szemeit.

Nem maradhat ki előadásomból:

Géczy Julianna, a lőcsei fehér asszony (1680 körül – 1714)

Géczy Julianna

Jókai Mór, a nagy magyar mesemondó regénye nyomán terjedt el a magyar történelemben, hogy Korponay Jánosné, Géczy Julianna 1710. február 13-a éjjelén szeretőjével, Andrassy István generálissal egyetértésben megnyitotta Lőcse városának kapuit a császári csapatok előtt. A valóság persze sokszor egészen másabb, mint a regény, bár sokszor a valóság is lehet olyan romantikus.

Géczy Julianna 1709-től tartózkodott Lőcse városában, és a pletyka szerint akkor már Andrassy generális szeretője volt. A város kapuit természetesen nem nyitotta meg, hanem hosszas tárgyalások után Lőcse kapitulált. Julianna csupán levelezéseket közvetített a két fővezér között. Juliannának állítólag pénzjutalmat ígértek, melyet nem kapott meg. Ezért szerepét megpróbálta felnagyítani és felkereste Pálffy Jánost, Magyarország főparancsnokát és azt állította, hogy Rákóczi-féle leveleket adott át neki, amelyek egy újabb felkelés tervezetét tartalmazták. Julia valószínűleg nem volt tisztában helyzetének kényes voltával és azzal, hogy milyen politikai-hatalmi ütközőpontok középpontjába került. A hadvezér a leveleket követelte, melyeket Julia nem tudott előadni, mivel

– állítása szerint – azokat elégette, védve ezzel saját családjának tagjait is.

A hadvezér letartóztatta, és a korabeli szörnyű vallatásmódnak következtében olyan vallomást csikartak ki belőle, melynek birtokában a nemesi bíróság halálra ítélte. 1714. szeptember 14-én lefejezték a magyar Mata Harit.

Vesztét az okozta, hogy szerencsétlen lépésével veszélybe sodorta a magyar főnemesség és a Habsburg uralkodó közötti törekény Szatmári béke törekvéseit: nemesi és jobbágyi kiváltságok, vallásszabadság, alkotmány tiszteletben tartása.

A következő felvidéki nagyasszony:

Petróczi Kata Szidónia, (166? – 1708)

Édesanyja, Thököly Erzsébet, Thököly Imre nagynénje volt. 1658-ban, vagy 1660-ban született a Felvidéki Illava melletti Kaszavárán. (Illava várában a Monarchia legszigorúbb börtöne működött, amelyről kedves írom, Jókai Mór: A lélekidomár című regényében oly plasztikus képet fest.)

Petróczi Kata Szidónia

Apja, majd később férje is, és családjának férfitagjai részt vettek a Thököly-féle, majd a Rákóczi szabadságharcban. Kata Szidóniát Rabutin császári generális 5 leányával együtt vettette fogásba.

1704-ben Pekry Lőrinc – a férj – egy elfogott császári tábornokért és több tisztért visszaszerezte feleségét és lányait.

Kata Szidónia költeményeiből Thaly Kálmán közölt először szemelvényeket 1874-ben.

Teljes életművét 1915-ben adták ki.

„*Mi lelünk világossága*” című költeménye Kölcsey Hymuszának korai megfogalmazása. Ezért került be Kata Szidónia előadásomba:

„...*Kit bűnünkért érdemlettünk?*

*Az te haragodba estünk,
Idegen nemzet van rajtunk
Jaj igen sanyargattatunk!*

*Ránk jöve, mint az zsidókra
Szörnyű egyiptomi iga,
Nincs életünknek oltalma,
Mert ingerlettünk haragra.*

*Pusztítják édes hazánkat,
Elvonják mi javainkat,
Nevetvén mi siralminkat,
Csikorgatják ránk fogokat...”*

Illava vára, ma

Lósárdy Zsuzsanna 1681-ben született Sátoraljaújhelyen.

Czinka Panna, (1711-1772) az első magyar prímásasszony életéről, aki Amati hegedűjén játszotta a nagyságos fejedelem kedves nótáit, melyeket elődei szerettek, szinte mindent tudunk.

De szinte semmit nem tudunk a fejedelem udvari költőjéről,

Lósárdy Zsuzsannáról, aki 1681-ben született Sárospatakon.

Első műve több ezer példányban jelent meg 1704-ben, és egy óda volt az Erdélyi Rendekhez.

1705-ben a zsidói csatában fogságba esett és halálra ítélték. De a költőasszony nem adta meg

magát sorsának. 1706-ban megszökött és Törökországba menekült. További életéről semmit nem tudunk.

Kazinczy Ferenc kézírásával maradt reánk „Rákóczynak tábori éneke” című költemény, amelyről az irodalomtörténészek valószínűsítik, hogy Lósárdy Zsuzsanna dala.

Ennyi információval én viszont nem elégedtem meg, és elkezdtem tovább kutatni Lósárdy Zsuzsanna után, egyszerűen azért, mert nekem is nagyon ismeretlen volt a neve, és hajtott a kíváncsiság.

Legnagyobb megdöbbenésemre arra bukkantam, hogy nem is élt ez a Lósárdy Zsuzsanna nevű költőnő, hanem a XIX. században oly „divatos” hazafiúi „történethamisítások” eredménye lett élete és költészete.

Kemény József (1795-1855) erdélyi történész-levéltáros – aki nem csak kutatta a történelmet, hanem „csinálta” is – találta ki a Rákóczi udvari költőnőjének alakját. Tőle már tényként vette át Thaly Kálmán (1839-1909), a másik nagy történelem-hamisító, és így tovább, szépen bekerült az irodalmi köztudatba Lósárdy Zsuzsanna neve. Kemény József még verseket és leveleket is írt úgy, hogy azok Lósárdy művek.

Thaly Kálmán után a Szemlélő említi tényként életét és munkásságát, majd 1858-ban a Marosvásárhelyi Füzetekben Zilahy Károly.

A csúcsa egyébként szerintem ennek az „életműnek”, hogy az Élet és Tudomány egy számában (ennek már nem jártam utána, hogy melyik szám-

ban) már hiteles forrásként emlegetve és hivatkozva az alábbi cikk jelent meg:

„A régi magyar irodalomban oly ritka tollforgató nőknek egyik kevésbé ismert, ám érdekes képviselője Lósárdy Zsuzsanna,... méltó arra, hogy történeti és irodalmi szempontból megemlékezzünk róla a közelgő nőnap alkalmából.”

Petőfi Sándor háromszor is járt Miskolcon és itt Diósgyőrben is. Kedves költőnk kedvesének, Csapó Etelkának nevét mindannyian ismerjük.

De tudjuk, hogy ki volt *Csapó Mária*, (1830 – 1896), a nővér?...

Író, szerkesztő és műfordító. Csapó Mária fordította le először magyarra James Fenimore Cooper regényeit, a Vadlót, a Bórharisnyát és Csapó Mária volt az, aki meghonosította nyelvünkben a rézbőrű és a sápadtarcú fogalmakat. (Az újabb kiadásokat már Réz Ádám és Szinnai Tivadar fordították.)

Egész élete hosszú tragédiák sorozatából állt, ám ez a nagyszerű asszony nem adta meg magát a sorsnak. Zala megyei lévén életéről nem beszélek részletesen, de ennyit legalább szükséges volt tisztelgésként elmondani erről a nagyszerű nagyasszonyról.

Katonanők az 1848-as szabadságharcban

Lebstück Mária

Lebstück Mária, vagyis Mária főhadnagy 1830-ban Zágrábban született, és 1892-ben halt meg. Először a bécsi jurátusok csapatában harcolt, majd a híres tiroli vadászoknál katonás-

kodott. Károly vadásznak becézték. A branyiszkói csatában különösen kitüntette magát derék helytállásával. Végigharcolta a szabadságharcot, a szabadságharc bukása után fél évig Aradon raboskodott.

29 éves korában férjhez ment Jónák József őrnagyhoz és egy fia is született.

1892-ben, 62 évesen halt meg. Elismertségét semmi sem bizonyítja jobban, mint hogy nekrológját Jókai Mór közölte a Pesti Hírlapban.

Pfiffner Paulina, (1825 Gyula – 1853) Ligeti Kálmán néven főhadnagyként szolgálta a magyar szabadságharc ügyét.

Pfiffner Paulina

Viola Anna, (1831 – 1896) tizedesként, **Zoltán Istvánné** pedig honvédként, Nagyenyedi Kiss Gyula néven harcolt az elnyomás ellen.

E harcos amazonokról azért emlékeztem meg, mert ugyan nem a Felvidéken születtek, de a szabadságharc alatt részt vettek a felvidéki hadjáratban, és harcoltak a mi vidékünkön is.

A színpad nagyasszonyai

Elsőként **Déryné Széppataki Róza**, (1793. Jászberény – 1872. Miskolc) –ről szeretnék néhány érdekességet elmondani.

„Édes Déryné! Mikor ezen leveletem veszi, azonnal pakoljon és jöjjön Pestre, mentse meg a magyarok becsületét!”

Mérey Antal írja ezen sorokat 1822-ben. Ugyanis a Wiener Blatt Déryné a kor leghíresebb

énekeséhez, az olasz Catalanihoz hasonlította. Egy Pesten vendégszereplő német zongoraművész viszont úgy nyilatkozott, hogy a magyaroknak nincs olyan nagy énekművésznőjük, aki a Pesti Német Színházban fel merne lépni. Nos, Déryné jött, illetve ment, és hatalmas sikert aratott.

Déryné Széppataki Róza

De Széppataki Róza asszony nevéhez fűződik a magyar színházművészet egy másik jelentős eseménye is.

Kassán volt ugyanis Katona József: Bánk bán drámájának ősbemutatója, – 1833. február 15-én – ahol is Déryné, Melinda szerepét játszotta. Elsőként volt Melinda a magyar színházművészetben. (Petur: Szentpétery Zsigmond, Ottó: Egressy Gábor, Biberach: Megyeri Károly, Gertrúdis: Kántorné Engelhardt Anna.)

Déryné 54 évesen vonult vissza a színpadról. Időskorára kibékült férjével is, és itt Diósgyőrben éltek és gazdálkodtak. Déry István 1862-ben bekövetkezett halála után Déryné Miskolcra költözött testvééréhez. Nagyon nehéz anyagi körülmények között élt. Segélykérő levelére Jókai nem is válaszolt. Alapítványokból és fiatal színművészek támogatásából tengette életét.

76 éves korában kezdte meg naplóját írni, – amely igen jelentős kortörténeti dokumentum – de csak 1840-ig jutott.

A Szent Anna temetőben alussza örök álmát.

Csak megemlítem előadásomban a másik csodálatos színésznő-nagyasszonyt, a miskolci születésű

Laborfalvi Róza, született Benke Juditot (1817. Miskolc – 1886. Budapest), akiről – miskolciként – nagyon sokat tudunk.

Laborfalvi Róza

Laborfalvi Róza egyértelműen a magyar színi- játzás nagyasszonyának számít. A legjobb Vörösmarty-tolmácsolóként tartották számon és zengő altját Széchenyi István a legszebb muzsi- kának nevezte.

Bár eltérő természetük miatt nem illettek össze Jókai Mórral, ennek ellenére, halálukig lán- golón szerették egymást.

Utolsó előtti nagyasszonyként, csak néhány érde- kesség:

Báró Orczy Emma, író, (1865. Tarnaörs – 1947. London) életéből.

Báró Orczy Emma

Az első természetfeletti képességekkel ren- delkező irodalmi alakot Orczy Emma magyar írónő találta ki, „Vörös Pimpernel” néven. A figura világhíres lett, és regényét 14 nyelvre fordították le.

Ez annál is inkább rendkívüli teljesítmény, mivel az író 15 éves koráig egyáltalán nem be- szélt angolul. Szüleivel először Brüsszelbe, majd Londonba költözött, és csupán ekkor kezdett an- golul tanulni. Ezért is nagy eredmény, hogy angol nyelven lett világszerte ismert író. Orczy Emma természetfeletti hőséneke mintájára születtek meg az amerikai szuperhősök figurái is: Batman, Su- perman, Spiderman és a többiek.

Orczy Emma Tarnaörsön született, amely földrajzilag nem tekinthető már a Felvidék részé- nek, de hozzánk közel van. Meglehetősen külön- leges élete okán – úgy gondolom – méltán került be az író a nagyasszonyokról szóló előadá- somba.

A Vörös Pimpernel 1934-ben vitték először filmre, Leslie Howard és Merle Oberon fősze- replésével.

1941-ben, szintén Leslie Howard főszerep- lésével kicsit más környezetben, „Modern Pim- pernel” címen ismét nagy sikerű filmet készítet- tek az alkotók.

Hazánkban 1945 után a regény indexre ke- rült, hiszen akkoriban nem lehetett a nép tetteit bírálni, még akkor sem, ha azok a véres tettek 1789-ben történtek meg.

Tisztelt Hallgatóim!

Elrepült az idő, és még nem beszéltem a leg- újabb korok csodálatos nagyasszonyairól: Majláth és Sztáray grófnőkről, Perényi Jánosnéról, Teleki grófnőről, Csákyiné Wesselényi Annáról, hogy csak néhány további nagyasszony nevét em- lítsem, akik így vagy úgy, de kötődtek a Felvi- dékhez, vagy ha nem, akkor is olyan nagyszerű asszonyok voltak, hogy szükséges lett volna szólni róluk, de idő hiányában ezt nem tehetem.

Utoljára hagytam mégis egy olyan nagy- asszonyt, aki időrendben nem itt következett vol- na, de azonnal megértik majd, hogy miért be- szélek utolsónak

Sziklay Szeréna (1881. Kassa melletti Jánok – 1923. Budapest) költőnőről.

Gömör vármegye szolgabírájának leánya Sziklay Szeréna, akit három verssor tett ismertté minden magyar ember számára:

A trianoni békediktátum után a Sziklay család Budapestre menekült. Ekkor hirdették meg azt az irodalmi pályázatot, amelynek témája egy legfeljebb 20 szóból álló ima megírása volt.

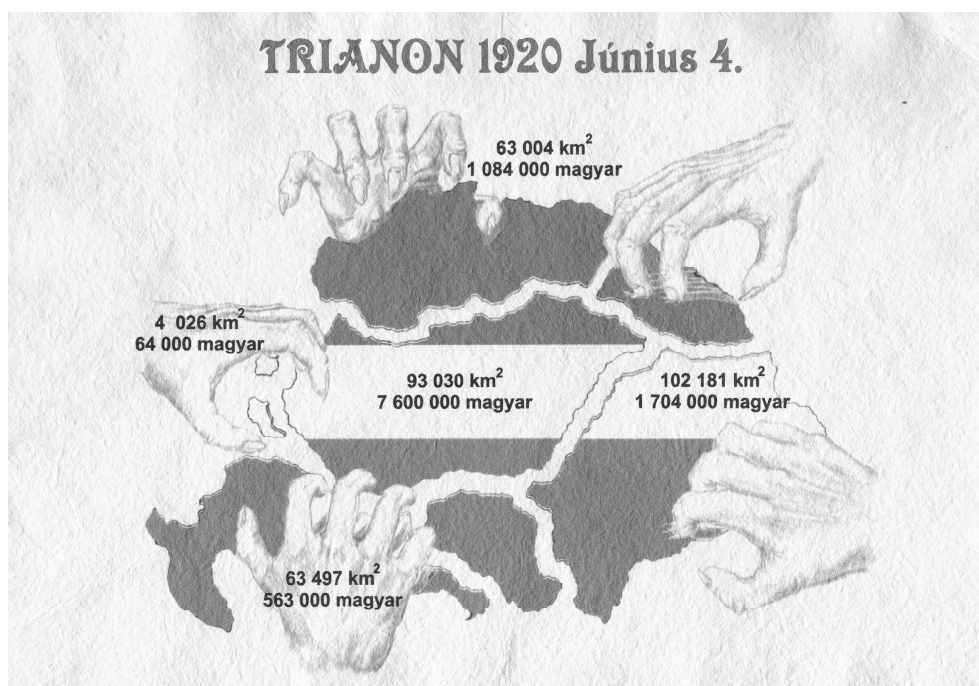
Rákossy Jenő elnökletével összeült a bíráló bizottság, és Sziklay Szeréna „sorainak” ítelték a győzelmet. (A következő években nemzeti ima rangjára emelkedtek e verssorok, amelyek mindössze 15 szóban mondják el a szétszakított ország fájdalmát.)

E három verssorral zárom előadásomat!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Sziklay Szeréna sorai tehát így szólnak, kérem mondják velem együtt:

*„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.”*

IRODALOM

Fehér Erzsébet: Pataki nagyasszonyok. Sárospatak. 2007. 96 p.

Takáts Sándor: Régi magyar nagyasszonyok. Bp. Szépirod. Kiad. 1982. 352 p.

Ozogány Ernő: A nemzet virágai. A magyar történelem legérdekesebb asszonyai. Somorja. 2011. 182 p.

Ozogány Ernő: Magyar nagyasszonyok. Dunaszerdahely. Lilium Aurum. 2003. 117 p.

Estók János: Királynék könyve. Magyarország királynői, királynéi, kormányzónéi, és fejedelemasszonyai. Bp. Helikon. 2000. 169 p.

Mitták Ferenc: Híres nők a magyar történelemben. Arcképvázlatok a honfoglalástól a XX. századig. Debrecen. 1999. 143 p.

Farkas Emőd: Magyarország nagyasszonyai. Bp. Wodianer. 1911. 218. p.

Hegyaljai Kiss Géza: Nagyasszonyok a magyar reformációban. Bp. Bethlen. 1924. 69 p.

Kéri Krisztián

Az álom, mi valóra válik

Néztem a naplementét, vártam, hogy látszólag alábukjon a nap korongja, az erdő fáinak csúcsához érven. Gyönyörködtem a fény játékában, ahogy a narancsszínű felhők lassan búcsúznak, s fölöttük a türkizkék égbolt még rámosolyog a földre. Kiskertem sarkában üldögéltem, kedves fűzfám mellett, ki az évek során hatalmasra nőtt. Terebélyes koronája szerteágazott, vékony vesszői a földet simogatták. Mosolyogtam, egy emlékkép villant elő bennem egy filmből. Imígyen üldögéltem, miközben gondolataimba révedtem. A szabadságra gondoltam, gyermekkoromban álmodoztam róla, hogy egyszer majd valóra válik minden álmom. Sőt, még inkább felnőtt fejjel vágyakoztam érezni valami vad, szabad érzést, mi néha néha megérinti az embert. El-elkapja egy röpke pillanatra, de megtartani csak egy szempillantásra tudja. Utána a vágy marad, mi lassan elhalványul. Aztán a semmiből jön, mint kósza szellő, újra megérint, megdobogtatja szívedet, érzed, szárnyalnál, de nem tudod, hogyan tedd. Miközben ezeken törtem a fejem, lassan egyre mélyebb állapotba kerültem. Éreztem, elillanok, tovaszálok, mint a hajnali köd, mely lassan beborítja az erdei tisztást, s pillanatok alatt eltűnik, mintha sosem lett volna.

Tudtam, ismét megtörténik velem, hiszen megmondta, hogy folytatjuk. Éreztem őt magamban és mindenütt körülöttem. Üdvözöllek Istenem.

– *Köszöntelek, barátom. Jó, hogy újra itt vagy. Új kalandok várnak rád. Készen állsz?*

– Igen, teljesen kész vagyok, vigyorogtam. Hová megyünk?

– *Elviszlek a paradicsomba, a föld eredendő állapotába, ahol a szabadság, oly édes, mint a méz, s oly tiszta, mint az élet vizének forrása. Ott, megtapasztalhatod, mit szabad érzésnek hiszel, és vágyakozol átélni azt. Gyere velem, jöjj, csak jöjj, bátran.*

Elengedtem magam, valamiféle örvénybe kerültem, örült sebességgel zuhanni kezdtem. Egy erdőben ébredtem, lassan kinyitottam a szemem, hatalmas fák között voltam. Éreztem valamit, de nem tudtam szavakat találni rá. Tudatom kitisz-

tult, élek, élek, élek, a levegő friss, tapinthatóan jelen van. Puha avar és mohaszőnyeg borítja a talajt. Elindultam, magamba ittam a láthatatlant, mi itt szinte kézzel fogható.

– Mi ez az érzés Istenem?

– *Az érintés, melyet tapasztalsz, a forrás mindenütt jelenvaló VAGYOK érintése.*

Ez, ez annyira fantasztikus, édes, jóóóóóóó. Tiszta örömet éreztem bensőmben. Valami feszít belülről, nyughatatlanul birizgál, annyira, hogy majd szétvet. Futni szeretnék, rohanni.

– *Fuss, csak fuss,* – kiáltotta. Én pedig futottam, éreztem átjárja a testemet az erő, sebesen rohantam. Meghajtottam fejemet, így köszöntöttem az erdőt, a fák bólintottak koronáikkal, szellő remegtette meg leveleiket. Körbe-körbe pörögtem, élveztem a szél játékát. Annyira jó itt.

– *Ez még, csak a kezdet barátom. Légy bátor, merd átélni, mit neked szántam, s nem csak neked, mindannyiótoknak. Nézz a szívedbe, lásd, mit szeretnél elérni, majd képzeleted szárnyain váltsd valóra az édes álmot. Láthatod a földet paradicsomi állapotában. Emeld fel hozzá a jelenlegit, egy magasabb létállapotba, gyertek velem gyermekeim, társaim, emeljétek Földanyátokat a földi paradicsom rezgésállapotába. Mire vártok, a csoda nem magától születik meg. Tennetek kell érte, vedd elő ember tarsolyodból a csillagok porát, s hintsd szét álmaid útján. Meglásd ha szívből szórod szét a szeretet magjait, kivirágzik a föld, melyen éltek. Tedd félre büszkeséged, vesd le vasálarcod és a vastag páncélt, mit gondolataid árnyas oldalával teremtettél magad köré. Nézd most tenmagad, tekints önmagadra. Nézd szép ruhádat, fényből szőtt köntösöd, színes köpönyeged. Nézd tested kecses vonalát, kissé áttetsző, könnyű és erős. Nem voltál más sosem, csak eltakarta személyiséged, tiszta formádat.*

– Ó Istenem, hát tényleg ilyen az ember?

– *Óh, gyermekem, még semmit nem láttál. Fizikai formádon túl, több vagy, mit legmerészebb álmaidban elképzelni tudnál.*

– Elmondod? Ugye elmondod?

– *Igen, elmondom, de előbb, nézz szét még egy kicsit, ne légy türelmetlen.*

Tovább mentem, kiértem az erdő szélére, elém tárult a táj szépsége. Végtelen mező, a szél simogatta a fűtengert, szinte ragyogott az élet. Befutottam és csak szaladtam, lefelé fordítottam tenyereimet, becsuktam a szemem és megérintettem a fűszálak bóbitáját. Boldogság járt át.

– *Menj tovább, menj, menj!*

Kiértem a mező szélére, egy magaslaton álltam, alattam a tenger. A sziklafal szélére ültem, és csak néztem a végtelen nyugalmat árasztó vizet. Olyan csodás itt Istenem, legszívesebben repülnek veled.

– *Akkor hát? Gyerünk, mi tart vissza?*

– De hát, nincs is szárnyam.

– *Ne légy hitetlen, hisz olvashattad, hegyeket mozgathattok meg, és még többre is képesek vagytok. Legyen hited, s engedd szabadjára szíved dalját.*

Kiálltam a sziklapárkány szélére, szívem örülten kalapált, kivártam a pillanatot.

Ugrottam!!!

Ordítottam, éreztem, ahogy a szél felkap, Zuhantam, de tudtam, hogy repülök.

– Istenem, repülj velem!

Nem szólt, a szavak itt már értelmetlennek tűntek. Mindenütt éreztem jelenlétét, testem elhagyta fizikai formáját. Együtt voltam vele.

– *Táncoljunk a széllal Istenem –, s Ő a Teremtő, az egyetlen, táncolt velem. Összefonódunk, repültünk, egészen a tenger felszínét érintettük, a sziklákhoz csapódó hullámok között szárnyaltunk.*

– *Gyere kedvesem!*

Mi történik? Csodálkoztam, különös érzéseim támadtak. Szívemből dallamok szökkentek a térbe, valami megváltozott. Rám mosolygott, láttam valahogy őt. Lelkem lángba borult, szívem örült, vad ritmusban itta magába az élet melódiáját. Megdöbentem, a legszebb női arc nézett rám a mindenségből. Lényem szerelemre lobbant, égi szerelem gyúlt bennem. Az ősi teremtés tüzeben égtem. Minden felborult, átértékelődött. Az Isten-nővel repültem, fel, egyre magasabbra.

– *Csodálkozol?*

– Nem tudom, mit mondjak.

– *Azt hitted férfi vagyok?*

– Valahogy úgy.

– *Nos, én nem vagyok sem férfi, sem nő, mégis mindkettő vagyok.*

ÉN VAGYOK a fény a lelkedben, a legtisztább érzésed, a legszentebb pillanatot.

ÉN VAGYOK a szeretet benned és körülötted.

ÉN VAGYOK az erő, mely egyben tartja a mindenséget, s alkotja azt.

ÉN VAGYOK a minden, és te vagy a minden, egy az egyben, szent egységben.

– Szeretlek Istenem.

– *Tudom – mosolygott –, én is szeretlek.*

Elolvadtam fényében, ebben a pillanatban, szerelmes voltam Istenbe, ez a legtisztább érzés a világegyetemben. Ebből a tisztaságból fakad a teremtetés öröme. Innen szabadul fel az anyag, a csillagpor, mi alkotja a bolygókat s a csillagokat.

Magasan voltunk, lenéztem a földre, láttam a teremtés eme csodáját, eredendő állapotában. Az egész bolygó egy összefüggő, teljes egységben élő, harmonikus rendszert mutatott. Tökéletes rendben erdők, mezők, folyók, minden fényvel telített. Városokat nem láttam, viszont, fantasztikusan rendezett kertek sokasága tárult elém. Ezek a kis szigetek megbújva a tájban, olyan helyeken állnak, ahol még teljesebb az energia. Itt élnek az emberek, ezekben a csodálatos életterekben, miket magához ölel a természet, s minden, mindennel egygyé válva él. Az emberek teste áttetsző, szinte fényből álló, de mégis fizikai. Színek ragyognak körülöttük, valahogy belőlük árad, mindenkié más. Láttam, ahogy ragyog Földanya az ő szent szépségében, és megpillantottam a fény ébredését az emberekben. Tiszták, Isteniek, amilyennek teremtetete őket, minket az egyetlen.

– Szóval, akkor ilyen az ember? Most már elmondod?

– *Igen. Az ember, a legszentebb teremtett lény a világegyetemben, tiszta és szeretettel teljes. Akiket ott látsz, mind ti vagytok, fényes, fényteteitekben mely fizikai jelleget ölt magára. Ez a valóság vár reátok, de van ennél tovább is. Tiszta angyali fényesszenciák vagytok, s még tovább, egyre feljebb, az Isteni forrás középpontjáig, ahol, teljesen azzá váltok, akiből eredtek. Ti vagytok én. Az álmom valósággá vált formái vagytok. Isteni lények, kik benépesítették az egész világmindenséget. Most azonban gyere velem, mutatok, még valamit!*

Hirtelen gyorsultunk, a végtelen kitarulkozott, majd egyetlen pontba sűrűsödött. Éreztem innen árad ki a mindenek forrása. Semmit nem lát-

tam, mégis minden ott volt abban a pontban. Vártam, hirtelen felsejlett előttem az Istennő arca, lángba borultam ismét, mellette, vele, Istennek éreztem magam.

– Hol vagyok?

– *A szívemben vagy, innen árad ki a teremtőfolyamat a térbe, a látható és láthatatlan világok összességébe. Jöjj velem, váljunk eggyé, hogy érezd!*

– Rendben.

Ebben a pillanatban, az Istennő és az Isten eggyé váltak bennünk, benne, bennem. Fényes szikrák lobbantak, az egyesülésbe beleremegett a mindenség. A teremtés vágya fizikai formába ömlött. Isten szívéből, a tiszta vágya szárnyain, álom született, mely gondolattá lett. Fénysugárként rohant, széttárulkozott, szétáradt. Szent erő vitte a szent lélek igéjét, s formálta szent szeretettel, fizikai formát öltő sűrűségbe. Világok születtek egy pillanat alatt, rendszerek képződtek, látszólag a semmiből. Isten formát öltött magára, álmát valósággá alkotta. Megalkotta önnön magából, legszentebb gyermekét, az embert.

– *Lásd gyermekem az egység lényegét. Nézd, mindez én vagyok és te vagy, rajtad, rajtatok keresztül tapasztalódik a létezés folyama.*

– Köszönöm e szentséget, Istenem.

– *Szívesen, társam.*

Láthatjátok a föld készen áll, ő tudja eredetét. Most már ti is kicsit átláthatjátok, átérezhetitek a jelentőségét az eljövendőknek. Kérlek titeket, szeretettel forduljatok egymás felé, tegyétek szebbé földanyátok! Merjetekek álmodni, meglátjátok, ez, az-az álom, ami valóra válik!

Ne féljetekek, ugorjatekek és repüljetekek velem, együtt táncolunk a széllel, szabadok leszetekek, mert azok is vagyatekek! Veletekek vagyatekek e szent küldetésben, ugye tudjátatekek? Érzitekek már, hát nem látjátatekek? Láthatatekek engem, csak nézzetekek a fátylon túlra. Nézzetekek a szíveteken keresztül! Nos?

– Látlak téged, Istenem.

– *Én is látlak téged Isteni társam, s látlak mindannyiotekat.*

Így búcsúzott, s közben mosolygott.

* * *

Csendes őszi délután volt, selymes napfény ragyogta be a tájat. A fák levelei aransárgán és egyéb pompázatos színekben adták tudtomra,

megérett a föld a megújulásra az évszakok és korszakok örök kozmikus körforgásában, de előtte az elmélyült pihenés időszaka következik, felkészülés az örökkévaló tiszta fény fogadására, a tavasz arany korszakának befogadására.

Kiskertemben üldögéltem s ekképpen idéztem meg magamban az örökkévalót. Nagyon vártam őt, bár tudtam eljő ismét a pillanat, hogy együtt repüljek vele. Gondolataim cikáztak még egy darabig, de lassan kitisztult bennem minden. Hirtelen lelassult az idő, ökönyálfoszlányok lengedeztek a légben, s csendes, röppenő mivoltukban elakadtak az aranyló lombok között. Elcsendesült a természet, kiélesedtek a kontrasztok, a fény különös varázslatos táncba kezdett, örvénylett, hömpölygött, mint vad folyam, majd lecsendesült, mint szelíd folyó. Éreztem hív, vonz magához, engedtem hát hadd öleljen át, ragadjon magával. Szédítő utazás vette kezdetét, majd hirtelen megállt. Teljes volt a csend, a semmiben voltam, de éreztem a mindenben vagyok. Tudtam, éreztem őt, teljessége jelen volt bennem és körülöttem.

– Köszöntekek Istenem.

– *Üdvözöllek társam, jó hogy jöttél. Vártalak ám, hogy újra elkalandozzunk időn és téren át a végtelen országútján, hogy ismét megosszam veled az örökkévalóság titokzatos és állandóan változó folyamatának eseményeit.*

– Köszönöm neked, nagyon várom a kalandot, és nagyon vártam, hogy újra együtt legyünk, legalábbis ebben a formában is.

– *Nos, felkészültél? Mehetünk?*

– Igen készen állok.

Alighogy kimondtam, magával ragadott, beleolvadtam, sodródtam ebben a megnevezhetetlen szeretetfolyamban.

– *Megjöttünk.*

Nem is tudom, hogyan írjam le, ott álltam valami előtt, egy gyönyörű forrás volt, ami semmiből tűnt elő, nem láttam, hogy kezdete lenne, mégis megjelent, ott volt a térben, kitöltötte azt, majd végeláthatatlan folyamként zúdult bele a mindenségbe.

– Hol vagyunk Istenem?

– *Az idő kezdeténél vagyunk, az idő forrásánál, itt ömlik bele a térbe és a fizikaiságba az időnek nevezett folyamat. Megalkotva a káprázat s az illúzió közegét számotokra, miben kedvetek szerint fejlődhetetekek, s hosszú-hosszú utakat bejár-*

va juttok egyre előrébb lelki fejlődésetek rögzös útján. Amint láthatod az idő forrásából ömlik ki s hőmpölyög tova az életidők folyama, messze kanyarogva a fizikaiság síkján. Több részre szakad, végtelen ágú mindent magába foglaló hálózatban, folyamatosan változva. Az alfa pont az alkotó kezdet pillanatából fakad ki, s teremtő közeget hoz létre, melyben létrejön a fizikai világok sokasága. Végtelen számú lehetőség és kifogyhatatlan energia van itt jelen. Galaxisok, s benne rengeteg bolygó kínál lehetőséget az életidők kitöltésére, ki-ki a neki megfelelő rezgésmintázatú és szintű világot választja. No de ne fussunk ennyire előre, jöjj velem, menjünk tovább, sok mutatni valóm van még.

Tovalibbentünk, egy különös alagútban találtam magam, minden energiából volt, mégis látható és szinte tapintható. Színek és formák különleges egyvelege, az alagút fala különleges örvénylő energiamintázatokból állt, néhol pedig mintha kis ajtók vagy kijáratok lettek volna. A belsejében állandó folyamként száguldott az erő.

– Hol vagyunk?

– Ez itt az idő alagútja, benne folyik az élet folyama, innen nyílnak kapuk az idősíkokra. Itt választják ki a lelkek melyik időben és melyik világban akarnak inkarnálódni. Várj türelemmel és figyelj!

Hirtelen apró fénykapu nyílt az alagút falán, rajta egy csodás fénylény jelent meg, rám mosolygott, majd belevetette magát az időnek nevezett folyamat kezdetébe, kicsit szemlélődött, majd kiválasztott egy kijáratot, s kilépett rajta. Meglepve néztem, lassan kezdtem érteni, na, nem nagyon, de azért egy aprócskát.

– Honnan jött és hová ment, – kérdeztem möhón?

– A felsőbb világokból jött, mely szorosan kapcsolódik az idő alagútjához. Majd kilépett az egy szinttel lejjebb lévő asztrális síkra, mely szintén szoros kapcsolatban áll az idő alagútjával és szervesen kötődik az általad ismert fizikai világhoz is. Itt minden mindennel összefügg, lényeged lassan, csökkentve energiaszintjét és rezgéstartományát beleszületik a fizikaiság káprázatos világába, hogy ismét visszatálhasson önnön magához, vagyis végeredményben hozzám.

– Annyi minden van itt és annyi kérdésem van, nem is tudom, mit mondjak.

– Nyugalom, ne zavarodj össze, majd én, vezetlek, te csak figyelj és írd!

Figyelmem elkalandozott, lelkek jöttek és mentek össze-vissza kalandoztak az időben, s mindez egy szempillantásnak tűnt az örökkévaló folyamatban, állandóan nyíltak a kapuk oda-vissza, mint egy váróteremben ahol nyüzsögnek az utasok, mindegyik kiválasztja a neki megfelelő út-irányt, majd felszáll a megfelelő vonatra, mely elviszi céljához a születéshez.

Ő várt rám türelemmel, nem sürgetett, csak mosolygott mennyire elbambultam.

– Jó a hasonlat a vasútállomással, vannak lelkek, akik felsőbb világokból inkarnálódna s vannak, akik az alsóbb szintekről születnek újra, de mindenképpen belépnek az alagútba. Összetett és hosszú folyamat lenne mindezt leírni, ezért lépünk tovább, most egy különleges kapuhoz viszlek.

Tovasodródtunk az élet folyamának energiájában, megváltoztak a színek, felgyorsult minden, szinte tapintható feszültség keletkezett, izzott az energia. Különös kapuk előtt álltunk. Néztem az egyik kaput, úgy vonzott, mint a mágnes, szinte delejes erővel magához. Tiszta fényben ragyogott, földöntúli ibolyaszínben vibrált benne az energia. Kérdeztem sem kellett, már jött is a válasz.

– Ezek különleges kapuk, csak azok a lelkek léphetnek be, akik már elérték fejlődésük azon szintjét, hogy képesek befogadni Isteni énjük tiszta energiáit, ezen kapu nem az újraszületések váltakozásával van kapcsolatban, hanem a fizikai testben élő emberi és immár Istenivé váló lélek átalakulásának kezdeti lépcsőfoka előtti pillanatban vagyunk. Nos, ez itt a lehetőségek kapuja, a még emberi testben élő lélek itt dönthet arról, belép-e ezen a misztikus kapun, feladva személyiségét, átadva ezáltal önmagát valódi isteni énjének, hogy feltárujanak előtte legbensőbb titkai. Ez a döntés egyszerre történik a fizikaiságban, s egyszerre különböző felsőbb szinteken. Mikor úgy döntesz, belépsz, feltáru előtted az átjáró. A lehetőségek kapuján keresztüllépve vezet az út a titkok ösvényére, ahol megtalálod belső bölcseségedet, s a hazafelé vezető utat. Jöjj, velem átlépünk, kicsit felturbózzom az energiádat, földiesen kifejezve, hogy beléphess.

Beléptünk, különös utazás vette kezdetét, ahol az emberi én érzése idejemúlttá válik s

elveszlik valahol az idő köntösének apró redőiben. Végtelenség érzése járt át, csodás misztikus utazás, ahol levettem magamról álarcaimat, miket eddig magammal hordoztam. Nem volt itt helyük ebben az isteni megnyilvánulásban, személyiségnek hitt energiáim lefoszlottak rólam, mint szakadt rongyos ruhák, helyette fényből szőtt köntösöm átragyogta belső fényem tisztaságát.

– *A titkok itt feltárulkoznak előtted valódi önmagaddal kapcsolatban, s már-már nem emberi szemszögből nézel önmagadra, hanem isteni fényed, felsőbb tudatosságod tisztasága kezd átragyogni rajtad, e képességed fizikaiságodban is megmutatkozik. Mondanivalód megváltozik, gondolataid tisztábbá válnak, már nem befolyásol környezeted milyensége és minősége, mert amit adsz az már a forrás tisztaságából fakad. Lassan haladsz a titkok ösvényén s utad során egyre tisztábbá válsz, mivel egyre inkább azonosulsz isteni önvalóddal, ezáltal egoista akaratodat teljesen a háttérbe szorítva az isteni akarat színterére lépsz át, majd lassan megérkezel a következő állomásra.*

– *Nos, itt is vagyunk barátom.*

Egy csodálatos fénykapu előtt álltunk, mely egy hatalmas barlangba vezetett.

– *Ez a kapu az Isteni bölcsesség csarnokába vezet, ahol a bölcsesség barlangjában találsz magad. Itt a mindentudás rejtelmes igazsága rejteződik. Aki ide be tud lépni az már elérte a legmagasabb fokozatokat, hosszú utat tett meg idáig, tapasztalataiból merítve, megmártózik az isteni bölcsesség energiájában. Magában hordozza a tudást, a legfelsőbb igazságról, s mindezt át is tudja adni embertársainak, segítve ezzel fejlődésüket hosszú rögös útjaikon. Itt tartózkodásod alatt egyre fokozódó energiákban részesülsz, melyek felkészítik a végső valóságok felfedezésére, megélésére. Jöjj, menjünk még egy lépést!*

A barlang végénél különös tisztaságú és féhérségű fényt pillantottam meg, ez is egy átjáró, gondoltam.

– *Igen jól gondold, ez is egy kapu, kapu az örökkévalóságba, kapu a végtelenbe. Nos, kíváncsi vagy mi van mögötte?*

– *ÖÖÖ, hát hogyan lennék kíváncsi.*

– *Akkor gyere, ne torpanj meg itt!*

Átléptünk, a végtelen mindenség legfelsőbb peremén álltunk, innen, mint egy csodálatos min-

denen átívelő, mindent magába foglaló energiafolyamként ömlött a végtelenbe egy csodás forrás.

– *Az élet forrásánál vagyunk barátom, ez fenntartó és mozgató ereje mindennek. Ez a pont vagyok Én és ez a pont vagy te is, innen ered minden, és ha jól megnézed innen ered az idő forrásába az élet energiája. Az élet forrása a fenntartó, az idő forrása az alkotó energiákat táplálja. Mikor ide eljutsz, azonossá válsz velem, elérkezel a kiindulási ponthoz, itt már nincs te és én. Nincs itt sem és ott sem, nincs tér és nincs idő. Egyszerűen csak a jelenvaló és örökkévaló tudata van annak, ami van. A vanságban leledzel. Az élet forrása vagyok, beleömlök tiszta energiaként a mindenségbe, részekre osztva magamat, beleolvadok az idő játékába. Elfeledve ki is vagyok, lassan visszatérek önmagamhoz, hogy ismét elindulhassak örökkévaló utamon. Táplálom az időket és az időtlenséget, mert vagyok, aki vagyok.*

Lenéztem a végtelenségbe, spirális folyóként emelkedett felfelé az élet folyama az idő alagútjában, belőle pedig megannyi életút, ösvény ágazott el kesze-kusza valahogy mégis rendezett sokaságban, s mind-mind felfelé törekedett, mindegyiken járta valaki életének útját, tapasztalt, fejlődött. Mindebbe az óriási rendszerbe pedig beleömlött az élet forrásának energiája, táplálva, fenntartva az idő síkjába letranszformálódott rendszert, mindezek felett, további téren és időn túli dimenziók kapcsolódtak az idő világához amiket megnevezni sem tudnék, nemhogy leírni. Talán majd egyszer eljutok oda is, és írok arról is.

– *Igen barátom ezekről a világokról, vagyis energetikai rendszerekről is tudomásot lesz, de ez már egy másik történet. Mikor majd eljuttok fejlődésed útján a lehetőségek kapujához, ne hogy kihagyjátok a lehetőségét a belépésnek, járjátok végig a titkok ösvényét, s töltekezzetek fel a bölcsesség barlangjában, az élet forrásához lépve pedig igyatok annak vizéből, mert aki iszik, nem ismeri többé a halált csak az örökkévaló életet, ő maga válik forrásává a tiszta Isteni energiáknak. Ekképpen megélve, az idő síkján egy magasabb szintre emelkedik a folyamat az isteni körforgásban.*

– *Köszönöm Istenem ezt a csodás élményt.*

– *Én is köszönöm, hogy közelebb léptél felém s ez által valódi önmagad felé.*

Kéri Krisztián

Az élet ébredése

Ültem némán, merengve, a lemenő nap utolsó sugarait figyeltem. Gondolataim, cikázva rohantak bennem. Kiskertem távoli sarkában üldögéltem, itt építettem fel az én személyre szabott, kicsiny szentélyemet, mi azt a célt szolgálta, hogy alkotásra sarkalljon, vagy legalábbis kibillentsen, hét-köznapjaim zavaros gondolatforgatagából. Valami nem hagyott nyugodni, kislányom szavai jártak a fejemben, fogott egy piciny levelet és megmutatta nekem. Apa, ez egy kulcs, egy mókuskulcs, mellyel a mókusok titkos világába lehet átjutni. Emberi szem számára láthatatlan világba. Mily csodás és szárnyaló a gyermeki hit, képzelőerő, oly tiszta, felnőttek számára szinte már megfoghatatlan. Sokszor csak legyintünk, mert elfelejtettük az álmainkat, miket gyermekként álmotunk.

Mindeközben beesteledett, a csillagok milliárdjainak fénye, ráragyogott a földre, sóhajtottam egyet, úgy éreztem én is lehetnék újra gyermek, végre álmodhatnék valami merészret. Közelebb hajoltam egy kis fához, s letéptem az egyik levelét. Gyertyát gyújtottam, fényénél percekig bámultam a levélkét. Itt a kulcs, kulcs a titkos világhoz, mely közelebb visz az igazsághoz. Letettem az asztal lapjára, a gyertya fénye meglíbbent, lágy esti szellő borzolta meg a fák lombját, felkapta kis zöld barátomat és vitte-vitte, fel a magasba. Szemeim lehunytam, éreztem, valami csodás érzés magával ragad és visz fel, egyre csak fel, a végtelenbe.

Csend Csend és Csend.

– Hol vagyok? – Kérdeztem, s vártam a választ, mert éreztem nem vagyok egyedül.

– *Ott vagy ahol lenni szeretnél, pontosan ott.*

De, de nem látok semmit, és húúúú, a levél tényleg kulcs volt.

– Mi történik most? Jaj, elnézést és ki vagy te?

– *Tudod, jól ki vagyok, sokan keresnek engem, vannak, akik rám találnak, ha igazán szívből keresnek, és nem az eszükkel próbálnak válaszokat alkotni mibenlétem felől.*

– Akkor te Isten vagy, de nagyon kerestelek már, olyan jó, hogy rád találtam.

– *Én is örülök neked, látod, a gyermeked képzelete által szőtt hídon, eljutottál hozzám, mert ő, még hisz a csodában, nem szab korlátokat, nem gyárt elméleteket. Mer hinni a varázslatban és a szívével lát, legalábbis addig, amíg el nem nyomják a technikai vívmányok rezgései, amikben nap, mint nap részesül. Vigyétek gyermekeiteket a természet energiái közé, lehetőleg minél többször, hagyjátok őket hinni a csodákban, sőt nektek sem ártana!*

– Annyi mindent szeretnék kérdezni tőled, oly sok mindenre kíváncsi vagyok. Mutass meg nekem mindent, legalábbis amit lehet.

– *Lassíts gyermekem, nyugodj meg! Mindent, nem mutathatok meg, egyrészt, mert nem értenéd, másrészt, nem is tudnád befogadni. Utad azon részéhez érteztél, amit előre elterveztünk, te és én. Most pedig gyere velem, mutatok valamit! Felkészültél?*

– Naná, alig várom, indulhatunk.

Még, ki sem gondoltam, máris ott voltunk az űrben, lebegtünk, néztük a földet, oly gyönyörű, annyira káprázatos színekben ragyogott. Vártunk, körülöttünk sötétnek tűnő állapot, de minden olyan étellel teli.

– Most mi lesz, mire várunk?

– *Figyelj, csak figyelj!*

Nem szóltam, csak figyeltem, ha Isten azt mondja, hogy pihi, akkor minek ellenkezzek. A távolból egy fénysugár közeledett, őrült sebességgel jött, a föld felé tartott, elszárgult mellettünk, gondolom fénysebességgel, én meg csak bambán bámultam utána.

– *Nos, barátom, mehetünk?*

– Utána, de hát utolérjük?

– *Ne hitetlenkedj, Isten gondolata gyorsabb a fénynél, sokkalta gyorsabb. Ideje lenne, hogy bízz bennem, hiszen nem azt ismételvegeted állandóan, hogy legyen meg az én akaratom. Nos, akkor, mehetünk?*

Ekkor, átadtam magam neki, s a pillanat töredéke alatt a fényben voltunk, őrületes sebességgel szárgultunk az űrben, mindeközben éreztem a kis fénysugár kacagva szállít bennünket. Leírha-

tatlan volt az érzés, nem érzékelttem a körülöttem lévő időt és teret, úgy éreztem fény vagyok és információkat szállítok magamban. Megérkeztünk a földre, szétáradtunk minden irányba. Éppen tavasz volt, megmelengettük a földfelszínt, de jó érzés, gondoltam éppen, mikor, nézőpontváltás következett be. Láttam, ahogy a napfény átmelengeti a földet, a benne nyugvó magocskák lassan életre kelnek. Éreztem ébredésüket, valahogy belelátam genetikai információikba. A fény sugar nem csak meleget adott neki, hanem egy kódolt információ csomagot közölt vele és a magban lévő genetikai kód kinyílt. Tudatára ébredt, szó szerint felébredt. Tudta mi a célja, mi a rendeltetése, mi vé fejlődik, s megkezdte földi utazását.

– Ez csodálatos, Istenem.

– *Látod gyermekem, egy kis magban is benne rejlik az élet csodája, közületek, mégis sokan azt képzelik, nincs mindezek mögött értelem és tudatosság. Láthatod a teremtés csodáját a magban, ott van benne a vágy, a gondolat, a szeretet. Mindannyiótokban ott lakozik, ott lapul, egy kis magocskára. A fény, mely az információs kódokat tartalmazza, már beáramlott földanyátok terébe. A tudás, mely bennetek váráhozott, most ébred, kezd kiáramlani belőletek. Nemsoká kivirágoztok, kinyíltok és elkezdődik igazi utatok. Most azonban nézz körül, láss és érezz!*

Én pedig csak néztem és néztem a sok csodát, magamba ittam minden cseppjét. Éreztem a fákban keringő nedveket, ahogy az ágakba hatolnak s fel a gallyakba, mind-mind információk tömkelege áramlott a jelenvaló térben és azon túlról. Éreztem a rügyek örömét, hogy kibonthatják szárnyaikat, a leveleket, tudván, hogy tisztulást hoznak a földnek. Már az első pillanatban benne volt a termést teremtő öröm is, hogy táplálékául szolgálnak a földön élő embereknek és élőlényeknek. Mindez tudatos, élő, lélegző jelenlétként nyilvánult meg. Ott volt a fában és körülötte, része volt Istennek, de valahogy megvolt a saját lélek-része is. Mondhatom, hogy éreztem a fa lelkét, a fák népének csodálatos entitását. Éreztem még az esőcsepp örömét, ahogy megitatja a szomszéd földet, a növényeket és ebben az egyetlen cseppben, ott létezett a sziklákön átszűrődő tiszta élő víz csodája, a forrás kacaja, a patak csobogása, a folyó sodra és a tenger morajló hullámjainak hangja. Mindezek mellett egységben ott lebegett a víz

örök körforgásának szelleme, ami szintén egy volt Istennel.

– Ez, ez annyira szép, nem is tudom mit is mondhatnék.

– *Látod ez is az élet ébredése, a tavasz igézte és ígérete. Örülök az örömdnek, gyere, mutatok még valamit!*

Megint fent voltunk az űrben, ismét a földet néztük.

– Csodás volt, köszönöm.

– *Talán elég volt, hová lett a nagy lendület, hogy mindent tudni akarsz?*

– Nem is tudom, olyan meglepődöttség érzésem van.

– *Azért még mutathatok valamit?*

– ÖÖÖ, hát jó.

– *Gyere közelebb barátom, érezd, hogy egy vagy velem, s ha csak egy pillanatra is, de láss a szemeimen keresztül a világra.*

– Nem is tudom, hogy merjem-e?

– *Kishitűség, bizonytalanság, tedd végre félre, ezen érzéseidet!*

– Oké-oké, beleegyezem, hogy is mondhatnék nemet Istennek.

– *Mondhatsz, ha akarsz, erről szól a szabad akarat. Na, gyere már, mire vársz, hisz erre vágytál!*

Nos, ami most következett, azt csak halovány fogalmakba tudom leírni. Minden kitágult, az érzékelés képessége határtalan és végtelen lett, én és Isten összefolytunk, eggyé lettünk, mert öröktől fogva az is voltam és vagyok: EGY-VELE. Most mindezt éreztem, és ehhez fogható nem lehet semmiféle földi szavakkal, érzésekkel kifejezni, teljességében. Én voltam abban a pillanatban minden, átérezhettem, hogy vagyok: VAGYOK AKI VAGYOK. Egyszerre voltam jelen a jelenben mindenütt. Ott voltam minden kézzel foghatóban és a megfoghatatlanban. A mindenség kitérülkötött, spirálisan tekeredett egymásba az univerzumok sokasága, valamilyen rend szerint, amit Ő, vagyis én alkottam. Legalábbis akkor ott ezt éreztem egyként vele. Igazság szerint a jelenlegi énem, akit énnek nevezek nem nagyon volt érezhető. Az én jelentése teljesen más formátumot mutatott. A föld különböző dimenziói ragyogtak, egymást különböző rétegekben fedve, szoros kapcsolatban egymással. Mindezen síkok egyre távolabb terjedtek és a többi bolygó síkjaival érintkez-

tek. Távoli csillagok energetikája láthatatlan szá-
lakon kapcsolódott a rendszer teljességéhez.
Minden-mindennel összeért s állandó folytonos
kölsönhatásban volt egymással. Mindezen ener-
getikai kapcsolódások között és benne ott volt Is-
ten mindent átható jelenléte, amivel azonosulni
tudtam. Befogadtam a befogadhatatlannak tűnőt,
szabadnak éreztem magam és végtelennek, annyi-
ra csodálatos érzés volt. Viszont azt is éreztem, itt
az ideje, hogy újra emberré legyek. Ő érezte ezt, s
újra az űrben voltunk. Azonban meglepetésként
ért, hogy a föld síkjainak rétegződését még láttam.

– Mik ezek a rétegek?

– *Különböző síkok, ott folyik minden, mit
életnek és halálnak gondoltok, éreztek, éltek át.
Egyik síkból a másikba léptek át, sűrűbből a tisztá-
bb rezgésűbe és fordítva. Tapasztaltok és fejlőd-
tök ez által. Nézd a körforgást, mint a természet-
ben is láthattad.*

Láttam a halált, mint folyamatot, innen nézve,
oly egyszerűnek és természetesnek tűnt, mind-
eközben éreztem a Földanya jótékony szeretetét,
amint befogadja önmagába az eltávozott lélek testi
ruháját, ahogy az eggyé válik vele. Láttam te-
remtődés csodáját, miképpen két különbözőnek
tűnő sejt összeér. Genetikai kódok egyesülnek,
fényszálak születnek a térben és az időtlenségben,
hihetetlen kapcsolódások keletkeznek, s minden-
nél egyesülnek szó szerint mindennel. Éreztem a
két emberpár gondolati energiáját, amit kivetítet-
tek önmagukból, a vágyuk, a tiszta szándékuk, a
szívükben ott lakozó tiszta Isten esszencia kiáram-
lott és teremtő folyamatot hozott létre. Valahonnan
feltűnt egy jelenség, egy angyal állt a földi dimen-
zió síkjának kapujában, mosolygott, érezte hívják,
szeretettel szólítják őt szüleinek választott angyal-
társai. Elfogadta a hívást és egy részét besűrítve, a
fizikai világ síkjára lépett. Éreztem Földanya örö-
mét, amint terébe fogadja az újonnan érkezettet.
Szinte fel sem fogtam, amit láttam, megszólalni
nemigen tudtam.

– *Látod gyermekem ez az élet ébredése, amit
szerettem volna, hogy láss.*

– Köszönöm. Kérdezhetek még, bár ennyi
szépség után tán nem ildomos?

– *Kérdezz csak nyugodtan.*

– Mi az a gomolygó szürke felhőszerű, egé-
szen lent a föld légkörében?

– *Azok az emberek nem túl tiszta gondolati
energiái, és a föld, környezeti szennyeződései által
okozott sebek hatásai. Ezek, mint láthatod, át-
nyúlnak a másik közvetlen sík alsó részébe is.
Ezen gondolati energiák asztrális kivetülései, fé-
lelmek és aggodalmak, jó és rossz, földi megnyil-
vánulásainak eredményei, de ezen energiák rövi-
desen törölődni fognak, vagyis átalakulnak.*

– És mi van a tiszta gondolatokkal?

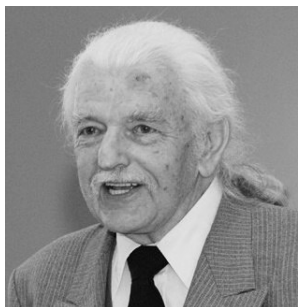
– *A tiszta gondolatok kiáradnak a minden-
ségbe és teremtő energiájukat megsokszorozva,
visszaáramlanak a földre, táplálva az embert, jóté-
kony hatásukkal, lassan, de biztosan eloszlatva a
tudatlanság illúzióját. Amint láthatod, a föld di-
menzionális síkjai kölcsönhatásban vannak egy-
mással. Amiben jelenleg tartózkodsz, egy sűrűbb
rezgésű dimenzió. Minél tisztábbak a gondolatok
és a szándékok, annál jobban emelkedik ez a szint
a felsőbb szintekhez közeli állapothoz. Majd egy
időtlen, de tervezett pillanatban, átbillen a föld
egy tisztább valóságba. A folyamat mely közeleg
elkerülhetetlen, de ez már a következő beszélge-
tésünk része lesz.*

– Köszönöm Istenem.

A távolból hallottam még hangját.

– *Nagyon szívesen barátom.*

Mást, nem is tudtam mondani, a következő
pillanatban a kiskertemben ébredtem. Mosolyog-
tam, az asztal lapja különös rajzolatokat rótt ábrá-
zatomra. Üdének és étellel telinek éreztem ma-
gam. Nos, van mit megosztanom az emberekkel,
ezt gondoltam magamban. Felálltam s léptem
egyet, langymeleg szellő csiklandozott meg, kis le-
vélkét hozva magával mely ruhámhoz tapadt.
Mefogtam és jó mélyen a zsebembe rejtettem, hi-
szen ez a kulcs a titkos világhoz. Eszembe jutottak
ismét kislányom szavai és éreztem, öröm járja át
szívemet. Láttam és éreztem az élet ébredését.

IN MEMORIAM

Hajdú Mihály nyelvész

A Miskolci Bölcsész Egyesület
Magyar Nyelvészeti Tanszék vezetője és tanára

(1933-2014)

Fájó szívvel búcsúzunk „Miska Tanár Úrtál” a Miskolci Bölcsész Egyesület első Magyar Nyelvészeti Tanszékvezetőjétől. Emblematikus jelenség volt, amikor megjelent a tanszék ajtájában hatalmas tarisznyával a vállán, szép, ősz hajjal és bajusszal, akár Sinka István számadó juhászának is hihette az ember. A tanterem ajtáján pedig át-szűrődött a halk moraj, amint a hallgatók hangosan olvasták a „lekottázott” tájszós szövegeket, népdalokat, mondókákat. Valójában csak a halál választotta el iskolánktól, mert élete végéig a legjobb baráti kapcsolatot tartotta fenn velünk.

Leveleit őrizzük, könyvei a Hungarika gyűjteményünk megbecsült kötetei. Legutoljára a Magyar vezetéknevek könyvét kaptuk tőle ajándékba, én pedig megtiszteltetésnek vettem, hogy elfogadta tőlem a Halotti Beszéd mondattanáról írt könyvemet. (Elismerő szavai talán életmunkásságom egyetlen szakmai sikerének könyvelhetők el a Dr. Czeglédi Katalin méltatása mellett.)

Iskolánk színvonalát kiváló tudósokkal gazdagította. Neki köszönhető Harmatta Professzor Úr közreműködése, vele együtt fogadtuk díszdoktorrá a híres nyelvész-antropológust. Ő vezérelt el László Gyula közelébe, akit élete utolsó évében ugyancsak díszdoktorrá fogadhattunk.

Hajdú Mihály nyelvész volt, de a magyar népi kultúra és költészet elkötelezett híve. Amit Ő tudott a nép nyelvéről, azt minden művelt magyar embernek ismernie kellene, aki a magyarság tudománnyal foglalkozik. A palóc és más nyelvjárások kiejtéséből lehet észrevenni a történelem előtti régi nyelv és a mai magyar kapcsolatait. Sőt, mivel a kéziratos és korai kódex irodalom nem válogatta meg a „helyesírási szabályzat” szerint az írásmódját, a régi magyar irodalom is a kiejtési mód szakrális törvényszerűségével olvasható és érthető meg helyesen.

Személy szerint is és intézményünk nevében is nagy hálával tartozunk Hajdú Mihálynak az oktató munkásságáért és csodálattal, tisztelettel, szeretettel emlékezünk meg róla halálában, úgy, ahogy életében is tettük. „Erős vár a mi Istenünk” és ennek a várnak az alapköveit a magyar nyelv ős-tömbjeiből emelte magasra a Teremtő. Hajdú Mihály életműve Isten munkáját gazdagította.

Még 1993-ban megalapította a Miskolci Magyar Nyelvészeti Füzeteket, amelynek első számához Ő maga írta az előszót, melyben történeti pontossággal leírta a nyelvészet tudományának sorsát Miskolcon. Ennek forrása a Miskolci Bölcsész Egyesület Magyar Nyelvészeti Tanszéke volt, amely közvetlenül az ELTE anyaintézményéből táplálkozott. Olvassuk el a tanszék történetét magától Hajdú Mihálytól.

(Szerk.)

ELŐSZÓ

A Miskolci Bölcsész Egyesület Magyar Nyelvtudományi Tanszéke 1990-ben alakult. Dr. Gyárfás Ágnes elnöknő Benkő Loránd akadémikust kereste föl tanácsért, segítségért, s Ő tanszékének két igen tehetséges és kiváló szervezői képességekkel rendelkező oktatóját, dr. Hegedűs Attila és dr. Papp Lajos adjunktusokat javasolta a szervezési munkák elvégzésére és az oktatás megindítására. Lelkiismeretes és körültekintő tevékenységük eredményeként nemcsak az oktatás indult meg, hanem elkészültek a szakmai tantervek, az óra- és hálózati tervek, a vizsgarendek, kollokviumi, szigorlati ütemezések a tanszéken, s a két fiatal oktatónak nagy része volt az egész egyetemi tanulmányi és vizsgaszabályzat előkészítésében is.

A Magyar Nyelvtudományi Tanszék indítása arra épült, hogy a hallgatók tételes fölvételi vizsga nél-

kül, elsősorban a rátermettség megállapítása céljából írt dolgozat és rövid beszélgetés után jutnak be az Egyesület különböző szakjaira, így a magyar szakra is, és a féléves alapképzésen túl nyelvi, nyelvtani tudásuk biztonságáról is kell gondoskodni. Ezért a szokásos prozemináriumok és általános nyelvtudományi bevezetés mellett a leíró magyar nyelvészetet kell először, a nyelvtörténeti stúdiumok előtt alaposan megtanítani, s csak ennek a sikeres szigorlata után kezdhetik a nyelvtörténet hallgatását, s annak szigorlata után specializálódnak: tanulnak finnugrisztikát, pszicholingvisztikát, onomatológiát, szakmódszertant stb. Jelenleg is ennek a tervezetnek az alapján folyik az oktatás a Magyar Nyelvtudományi Tanszéken.

Az első tanév jelentős sikere volt, hogy az igen magas egyetemi színvonal megvalósult mind az oktatásban, mind pedig a vizsgáztatások és gyakorlati munkák során. Ezt igazolták az Oktatási és Művelődésügyi Minisztérium által kiküldött akkreditációs bizottságok jelentései, amelyek az első szigorlatok, az úgynevezett alapvizsgák tapasztalatai alapján készültek. A szigorú követelményeknek jelentős hallgatói létszámcsökkenés lett a következménye. Az első éven még közel kétszáz magyar szakos közül a második évfolyamot alig nyolcvan kezdték meg, s közülük még később is többen kiestek. Egyetemünk magas színvonalú oktatásának és szigorú vizsgakövetelményeinek híre azonban elterjedt, s nem elriasztotta, hanem inkább megbecsüléssel töltötte el a jelentkezőket, s számuk az előző évfolyamokénál is nagyobb lett. Az ő tanításukra már ketten kevesen voltak a tanszéken, s új tanárokat kértek föl az oktatásra. Nagy lelkesedéssel kezdett itt tanítani, Horváth Katalin, Kovács Zsuzsa, Oszkó Bea, Laczkó Krisztina, Járai Csongor, s ekkor kerültem ide magam is. Az ezt követő esztendőben Járai Csongor a bukaresti magyar kulturális képviselőként kapott jelentős szerepet, Kovács Zsuzsa pedig speciális kollégiumok tartását vállalta. Sikerült azonban megnyerni előadások tartására a magyar nyelvtudomány sok ágában európai hírű Szathmári István professzort, aki éppen akkor tért haza Helsinkiből, ahol évekig oktatott vendégprofesszorként. A stilisztikai kutatások és a szövegterületén szintén kiemelkedő kutatásokat végző kolozsvári Szabó Zoltán professzor főállásban vállalt órákat. Ugyancsak tanít nálunk a néprajz, szociolingvisztika, nyelvművelés és leíró nyelvészet kiváló fiatal kutatója és oktatója, Balázs Géza kandidátus is. Hasonlóképpen nagy nyeresége lett a tanszéknek Bodáné Kovács Mária helybeli magyar szakos tanárnő bekapcsolódása az

oktatásba, a leíró nyelvészeti szemináriumok vezetésébe.

Közben bekövetkezett a közismert váratlan és szerencsétlen fordulat: a Miskolci Műszaki Egyetem megszervezte Bölcsészettudományi Karát, ahová főlvételi nélkül átvették másod- és harmadéves hallgatóinkat. Természetes az, hogy a tandíjmentesség és az ösztöndíj elcsábította hallgatóink nagy részét. Megértéssel, az irántuk érzett szeretetünk következtében egyetértéssel kellett fogadnunk döntésüket, s tudomásul kellett vennünk az új helyzetet. A tömegszakok (magyar és történelem) hallgatói létszámának drasztikus csökkenése, tandíjjaik kiesése válságos helyzetbe hozta a Miskolci Bölcsész Egyesületet. (Hozzájárult még ehhez az épületek bérleti költségeinek követelése, a majdnem megvalósult kilakoltatás a volt megyei pártházból stb.) Mindennek következményeként a tanárok fizetése bizonytalaná vált, s így sajnos éppen a fiatalok nem tudták vállalni a további oktatást. Néhányan azonban kitartottunk, s bizalmunkat most sem veszítettük el, így folyamatosan és az eredeti terveknek megfelelően folyik az oktatás némi átszervezéssel, óráösszevonással. És ha a felsőbb évfolyamokon kevés is a magyar szakos (10-12), már van teljes első évfolyamunk, s bízunk abban, hogy megoldódnak a gondok, s nem dől dugába ez a nagyszerű, egyedülálló vállalkozás.

A Miskolci Bölcsész Egyesület Magyar Nyelvtudományi Tanszéke ezzel a füzetel sorozatot szeretne indítani, mint ahogyan a borító is mutatja: Miskolci Magyar Nyelvtudományi Füzetek címmel. Ezt a szándékunkat jeleztük már az Egyesület első évkönyvében (*Annales Universitatis Litterarum at Artium Miskolciensis*. I. Szerk. Büky Béla és Gyárfás Ágnes. Miskolc, 1991. 386). Kiadványainkkal kettős főladatot szándékozunk teljesíteni. Elsősorban teret adunk minden Miskolccal vagy környékével, az egész régióval kapcsolatos magyar nyelvészeti dolgozatnak, tanulmánynak, hogy minél többen és jobban megismerjék mindazt a nyelvi értéket, tájszólást vagy társadalmi-nyelvi sajátosságot, amelynek közzététele által nemcsak önbecsülésünk növekszik, hanem nemzeti nyelvünk is gazdagodik. Ezt természetesen nem egyedül ez a sorozat valósítja meg a jövőben sem. Mint ahogyan a múltban a Herman Ottó Múzeum, a Borsod Megyei Állami Levéltár kiadványai, az országos folyóiratok és nyelvészeti sorozatok megjelentettek erre a városra vagy környékére vonatkozó nyelvészeti, nyelvjárási, rétegnyelvi, csoportnyelvi, nyelvtörténeti stb. munkákat, minden bizonnyal ezek után sem zárkoznak el ha-

sonló jó dolgozatok közlésétől. Sorozatunk tematikus egyszínűsége következményeként kiterjedtebb szakmai olvasottságra, az érdeklődők körében nagyobb ismertségre számíthat, de emellett szól a helyi és környékbeli értelmiséghez, valamint minden olvasóhoz, akár csak az érdekességeket keresi benne, akár pedig a nyelvi törvényszerűségek különböző területeken történő érvényesülésére kíváncsi.

Másik főladatunk ennél sokkal fontosabb. Lehetőséget teremtünk a Miskolci Bölcsész Egyesület minden oktatójának és dolgozójának, elsősorban főleg hallgatóinak, hogy nyelvészeti témájú kiemelkedő munkáikat megjelentethessék. Országos és központi kiadványaink túlterheltsége, a szebb kivitellel együtt járó anyagi gondok nem teszik lehetővé, hogy valamennyi jó munkát fölállaljanak publikálásra. Megjelenésében kisebb igényű, de tartalmában színvonalas kiadványsorozatot szeretnénk megvalósítani, amihez mindenkinek a segítségét kérjük és elfogadjuk, akár egy-egy érdekes tanulmány följajánlása, akár csak megszívlelendő jó tanács legyen is az. Elsősorban hallgatóink és volt hallgatóink munkáit szeretnénk kiadni, hiszen ez módszertani gyakorlatot jelent számukra: a filológiai kutatás, adatgyűjtés, formába öntés igényessége elképzelhetetlen

a megjelenés vágya és igénye nélkül. Mint a legtöbb társadalomtudománynak a nyelvtudománynak leginkább a szó és az írás nem csupán vizsgálati tárgya, hanem megformálási anyaga, megvalósulási területe is. Az egyetemi hallgatók különböző szemináriumi és szakdolgozatai akkor lehetnek csak igazán igényesek és magas színvonalúak, ha a közlés szándékával, vagy legalább annak lehetőségével készülnek. Laboratóriumnak kell tehát tekinteni sorozatunkat, amelyben lehetőséget kapnak munkatársaink (hallgatók, oktatók és mások is) az ismert módszerek alkalmazására, újak keresésére, egyéni kísérletek végzésére, elkészített munkáik megjelentetésére.

Azt kérem a Tisztelt Olvasótól, hogy elsősorban ezt tartsa szem előtt, amikor kiadványunkat kézbe veszi, munkáinkat mérlegeli. Jót akarunk, s jól. Ha az első lépések botladoznak is néha, bízunk megértésében, türelmében. S bízunk abban, hogy a Miskolci Bölcsész Egyesület megkapja mindazt a lehetőséget, anyagi szükségletet, erkölcsi támogatást, aminek eredményeképp a Magyar Nyelvtudományi Tanszéke által is bizonyíthat: megvalósítja az elképzeléseket, véghezviszi célkitűzéseit, kiváló tanárokat és értékes kutatókat is képez a jövő magyar társadalmának.

*Ama nemes harcot megharcoltam,
futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam:
végzetre eltétettem nékem az igazság koronája,
melyet megadt nékem az Úr ama napon, az igaz Bíró:
nemcsak nékem pedig, hanem mindazoknak is,
a kik vágyva várják az ő megjelenését. (2Tim 4, 7-8)*

Szomorúan, de Isten szerető akaratában megnyugodva tudatjuk, hogy

Dr. HAJDÚ MIHÁLY

nyelvész

Orosháza város díszpolgára

az Eötvös Loránd Tudományegyetem professor emeritusa; a Magyar Tudományos Akadémia doktora és köztestületének tagja; a Magyar Nyelvtudományi Társaság választmányi tagja, volt tikára és egykori Névtani Szakosztályának vezetője; a Magyar Néprajzi Társaság tiszteleti tagja; a Nyíregyházi Főiskola, a Miskolci Bölcsész Egyesület, a Pécsi Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem, a Miskolci Egyetem és a Károli Gáspár Református Egyetem volt tanára;

a Csúry Bálint-emlékérem és -díj, a Honismereti Emlékérem, a Pais Dezső-emlékérem és -díj, a Révai Miklós-emlékérem és -díj, az Akadémiai Díj, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pro Universitate Emlékérem és Aranyoklevél kítüntetettje és a Széchenyi Professzori Ösztöndíj jutalmazottja

2014. január 7-én, életének 81. évében elhunyt.

Hamvasztása után

2014. február 15-én, szombaton, 11⁰⁰ órakor

az Orosházi Evangélikus Egyházközség templomában a református lelkész búcsúztatja.
A Tudományos Akadémia és a Nyelvtudományi Társaság nevében dr. Kiss Jenő akadémikus;
kollégái képviselőként dr. Zelliger Erzsébet, az ELTE nyugalmazott docense;
Orosháza város részéről Németh Béla volt polgármester
és hajdani iskolájának főigazgatója, dr. Blahó János
mond gyászbeszédet.

Temetése a templomi búcsúztatást követően, szűk családi körben történik.

A család, az elhunyt végakaratainak megfelelően, arra kéri a gyászolókat, hogy virágok és koszorúk helyett az erre szánt összeget adományként az elhunyt és testvére által tett két iskolai alapítvány valamelyikének javára utalják, vagy a templomban az erre a célra kihelyezett pörsölyök egyikében helyezték el.

A Székács József Evangélikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium kiemelkedően jó helyesírású 6. osztályos tanulót jutalmazó **Ravasz Erzsébet Helyesírás Alapítvány** bankszámlaszáma: 11733041-20039084-00000000 (OTP Bank). Az **Orosházi Református Iskola Szülőföldismeret Alapítvány** – amely a végzős diákok magyar történelmi és földrajzi, valamint Orosháza helytörténet-ismereti tudását díjazza – bankszámlaszáma: 10700316-67236286-51100005 (CIB Bank).

Gyászolják

testvére Erzsébet; gyermekei Virág, Boglár és Farkas; veje Péter;
a Hajdú-, Ravasz-, Brebovszky-, Borcsiczky-, Pusztai- és Zoltai-család;
valamint barátai, kollégái, tanítványai és tisztelői.

Távirat-cím: Hajdú-család, 5900 – Orosháza, Zombai u. 10.

IN MEMORIAM

Dr. Pénzes Géza

Tüdőgyógyász, üzemorvos, a MBE alapító tagja

(1927. július 28. Visóvölgy – 2014. május Miskolc,)

Szalmárnémetiben járt gimnáziumba, de Debrecenben érettségizett és az orvosi egyetemet is itt járta ki, 1953-ban végzett. A Diósgyőri Kórház tüdőrontgen részlegébe került, s itt lett tüdőgyógyász. Később elvégezte az üzemorvosi szakot és a Miskolci Önkormányzat üzemorvosa lett. 25 évig a Miskolci Rádió orvosi szaktanácsadója, 30 évig a Miskolci Nemzeti Színház orvosa volt. Innen ment magas állami kitüntetéssel nyugdíjba.

Pénzes Gézát mindenki ismerte, Ő volt az az emberbarát jelenség, akihez mindenki bizalommal fordult. Soha nem bántott meg senkit és nem élt vissza senki bizalmával. Valószínűleg morális lény volt, megingathatatlan erkölcsi elvekkkel. „Élem a magam magyar életét” mondta egyszer, mikor hogyléte után érdeklődtem.

Temetésén a koporsóját egy gyönyörű család vette körül. Erzsike, a felesége, lánya, fia család-

dostól és egy olyan közönség, akik mind ismerték egymást. Ekkor értettem meg, hogy Pénzes Géza nem csak a rádió, a színház, az önkormányzat, hanem Miskolc orvosa volt.

Mivel gyógyított? Humorral, szeretettel, maliciózus, szelíd iróniával, versekkel, emlékekkel és példaadó életével. A többi szakmai ráadás, mert nála a gyógyítás eszköze maga az ember volt, a személyisége varázsa.

Elsők között csatlakozott a Miskolci Bölcsész Egyesülethez és a legkeményebb zaklatások idején is kitartott, nem rendült meg, azt kereste, hogy hol segíthet.

Élete áldás volt a városnak. Halálával egy igaz, „magyarul élni tudó” embert veszítettünk el.

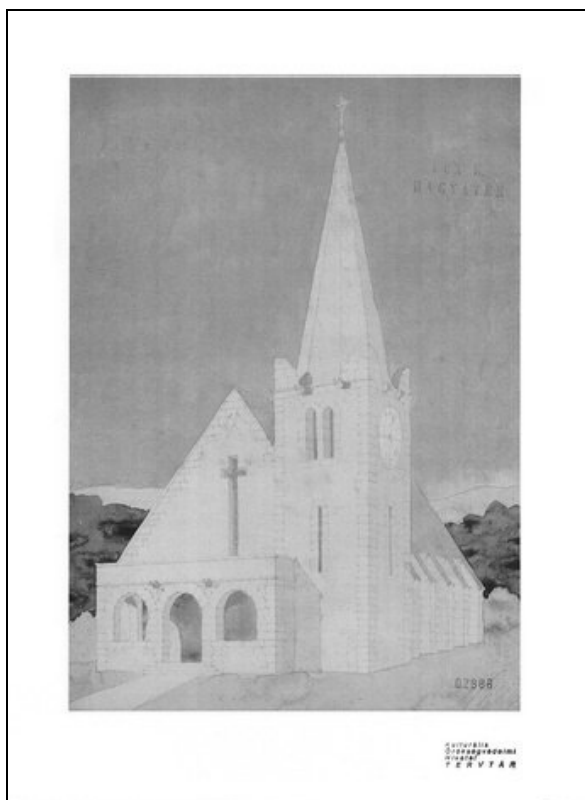
(Szerk.)

Dr. Máté Bálint

UTCÁNK TEMPLOMA

Hol volt, hol nem volt, valamikor a XX. sz. harmincas éveiben egy ötlet, mely megvalósításra is került Rudabányán! Az eddigi két felekezet – római katolikus és református – mellé a Lutheránusok is kaptak templomot! A tervezést az evangélikus vallás kelet-magyarországi püspöke egyeztetve a Rimamurány-Salgótarján Vasmű Rt. vezetésével, illetve az 1920-tól Rudabányán bányagazgatóként regnáló és igen nagy tiszteletnek és megbecsülésnek örvendő Kállai Gézával a kor legnevesebb építésze: Lux Kálmán professzorral bízták. A professzor eddigre már több felújítást – kassai Miklós börtön, Kecskeméti Nagytemplom, Vajdahunyad vára – és új tervezéseket pl.: a Gellért-hegyi Sziklatemplom is végzett. Volt tehát imidzse, ahogyan ezt ma használnánk, mint kifejezést! A tervek 1832-re készültek el, s az első képen ez látható!

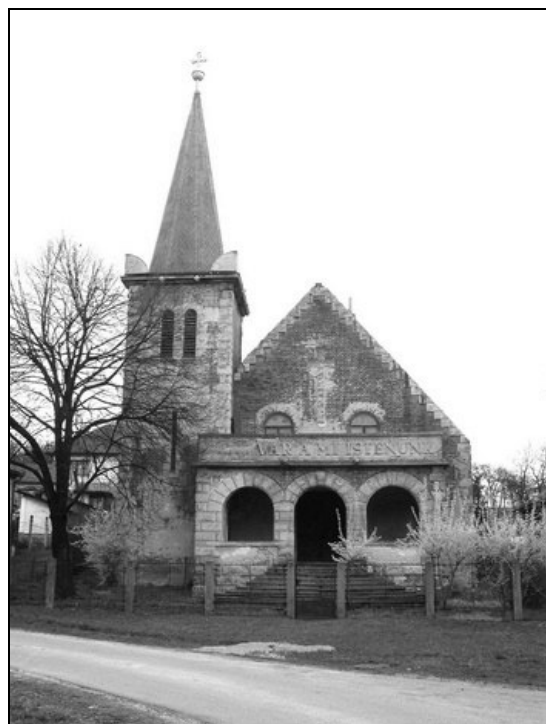
Evangélikus templom kulturális örökségvédelmi hivatali tervtára (I. kép)

A cél persze az is volt egyházügyi tekintetben, hogy nem csak az áttelepült többnyire német ajkú felvidéki bányászati vezetőknek, bányász-

szoknak elkészüljön Isten Háza, hanem a reformált vallás ellensúlyozása is, hiszen a múlt század első évtizedeire Rudabánya római katolikus lakossága háttérbe szorult Luther híveivel szemben!

A tervet megvalósítás követte. E sorok írójának Édesanyja még emlékezett éltében a templomépítésére és sokszor említette azt a „rettentően mély” alapot, melyet a toronyhoz ástak. Akár egy középkori várnak...

Nos úgy is néz ki, jelenleg rettenetesen elhanyagolt és az egyik közeli esperes által orgonájától megfosztott állapotában is! (2 kép)

**A rudabányai evangélikus templom homlokzata napjainkban (2. kép)
(Fendrik Zsuzsa felvétele, 2007.)**

A mű elkészült, s annak ellenére, hogy egy túlművelt „szakértő” nem vette a fáradságot, hogy Magyarország evangélikus templomai című könyvébe belerakja, szépsége korábban – kisebb mérete ellenére – még a Fasori templommal is felvette a versenyt (lehet a lokálpatrióta túlzása ez utóbbi mondat!!)

A háborút megelőzően, de még Róth és Csermanek elvtársak uralma alatt is tartottak benne isztentiszteleteket egészen addig, ameddig a volt esperes olyan viszonyt alakított ki a megcsappant hívekkel, hogy a havi egy alkalom is soknak bizonyult...

E sorok írója ismerte a ma már nyugállományú evangélikus püspököt, aki 1964-65-ben a templomnak az e célra kialakított két helyiségből álló részében lakott. Aztán püspök lett a nyolcvanas évek végén, s megkerestem az urat egy létrehozandó alapítvány ügyében. Leírtam: a templom előtt járok el naponta, s zavar a jelenlegi állaga! Készítettem egy tervezetet a megmentéshez és telefonon értekeztem, osztrák evangélikus papokkal. Ja! A válasz nem elutasító volt, mert nem volt válasz!

Manapság a templom tetején fűzfa nőtt(!) hívek már nem járnak oda, csak a „közeli” Indonéziából a volt múzeumigazgató meghívására jöttek el két alkalommal nők és énekelték el sajátos

népzenéjüket! A gondnoki feladatokat egy német gyökerekkel rendelkező férfi látja el, de szegény szinte semmilyen eszközzel nem rendelkezik, s így néma pusztulás vár erre a régebben csodálatos szörny-vízköpőkkel (mint a sigmaringeni vár) és külsőleg is várra hasonlító, de a valóságban az enyészetnek átadott templommal kapcsolatban.

Szervezni szerettem volna koncerteket, írtam az új püspöknek... Ja! Válasz ismételten: semmi!

Rudabányán nem csak a semmitmondóvá le-redukálódott Múzeumot és a református templomot kellene emlegetni, mint turisztikai látványosságot, hanem e szerény Isten házát is, még ha hívei e vallásnak már alig lelhetőek fel a településen!

----- * * * -----

Dr. Végh Tibor levele Dr. Gyárfás Ágneshez

Kedves Ágnes!

Március 15-e közeledtével nyelvvédelmi szabadságharcos gondolataim támadtak. Engedje meg, hogy ezeket megosszam Magával.

Kézcsókkal: Dr. Végh Tibor

Nyelv és számítástechnika

Hallom, hogy Nyelvstratégiai Intézet létesül, méghozzá bizonyos hatósági jogkörrel felruházva. Kíváncsi vagyok, hogy ez az intézet becsületbeli kötelességének fogja-e tartani, hogy legelső teendői között ellensúlyozza az e-mail és www cím-meghatározási lehetőségnek azt a korlátját, hogy csak ékezet nélküli (kis)betűket fogad el, és ezáltal bizonyos nyelvekben használatos speciális (pl. ékezetes, áthúzásos, stb.) betűk nem jelenhetnek meg bennük. Így ezeket a korlátozott betűkészlet kiválasztott tagjával helyettesítik.

De miért kell nekünk a magyar nyelvünk miatt az á helyett a-val, az é helyett e-vel, az ó meg

az ö, ő helyett o-val (stb.) megelégednünk. Fájó, bosszantó olvasni azokat a félreérthető, pontatlan címeket, amelyekbe a magyar szavakat ilyen feltétlen megalkuvással belekényszerítik.

Annakidején, amikor még magyar volt a Magyar (Királyi) Posta, a XIX-XX. század fordulója táján, és elkezdődött az u.n. Hughes-gépeken a távirdákban a szalagos szövegtovábbítás (: a telex elődje), amit aztán a kézbesítendő a távirati úrlapra ragasztottak, józan megfontolásból és kellő nyelvi öntudattal legalább az ö, ő-t oe-vel és az ü, ű-t ue-vel helyettesítették (pl. uedvoezlettel), merthogy annak a technikának a korlátai közt sem lehetett ékezetes betűket találni. Miért ne lehetne most rendeleti hatállyal elérni, hogy az ezután megnyitandó e-mail és www címekben már

az	á-t	aa-val,
az	é-t	ee-vel,
az	í-t	ii-vel,
az	ó-t	oo-val,
az	ő-t	oe-vel,
az	ő-t	oee-vel,
az	ú-t	uu-val,
az	ü-t	ue-vel,
az	ű-t	uee-vel

OLVASÓINK ÍRJÁK

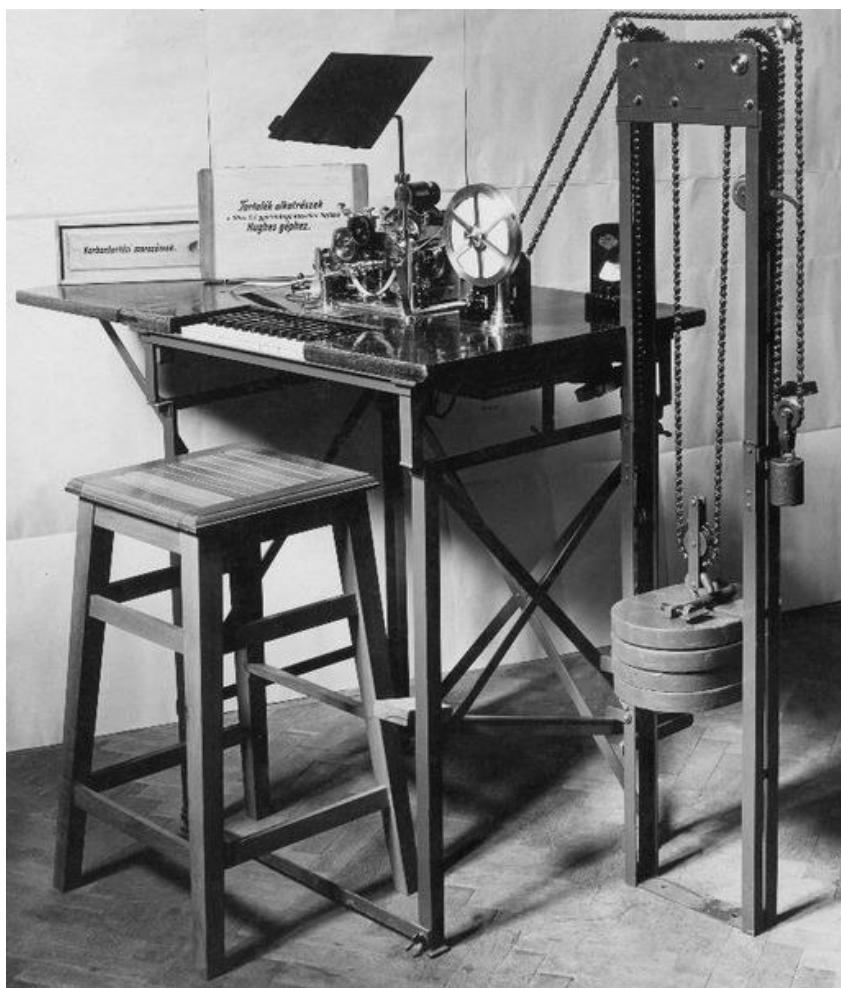
legyen kötelező helyettesíteni, és így a szavak értelmét megtartani (... ha már *információ*technikáról és nem hülyítésről van szó).

Az angol szigetországot annakidején leigázó rómaiak nyelvét eltorzítva átvevő benmszülött lakosság rossz példájára mi ne hagyjuk lezülleszteni, kiherélni, érthetlenné süllyeszteni nyelvünket csak azért, mert új technika jelenik meg. Nemcsak a gazdasági leigázás, hanem a szellemi pusztulás ellen is harcoljunk, ha már egyszer nem a latin vagy az eszperantó, hanem sajnálatos módon az egyik legprimitívebb nyelv, az angol lett a világnyelv. (A kultúrtörténetben ismeretes a „lefelé hasonulás” törvényszerűsége. Valószínűleg ezért lett épp az angoltól, és nem valamelyik más, fejlettebb, gazdagabb nyelvből világnyelv, és ezért

lett a beatlesből világzene, a farmernadrágból meg baseballsapkából világdivat).

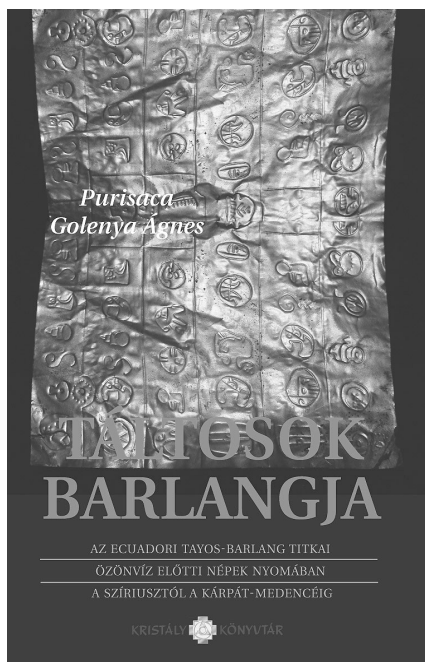
A számítástechnika nem cél, hanem eszköz. De tudni kell élni vele, használni. Ne szolgálai módon használjuk, ne hagyjuk, hogy uralkodjék rajtunk, hogy elnyomja nyelvünket. Kénytelenül tudomásul veendő korlátai között is meg kell és meg lehet találni azokat a megoldásokat, amelyek nyelvi szabadságunkat megőrzik. Szomorú, hogy eddig a legkézenfekvőbb megoldások irányában sem tettek semmit – az egyébként oly találékony – magyarok. 100 évvel ezelőtt még természetes volt, hogy tűrhetetlen lenne az a nyelvtorzítás, amit az akkor új technika okozott volna. Ma már az a természetes, hogy gondolkodás nélkül behódolunk a torzításnak.

* * *

Hordozható Hughes-távírógép összecusukható lábazzal (Internet)

Golenya Ágnes
Táltosok barlangja
(Magánkiadás, 2013.)

A könyv borítója

A szerző 2013-ban konferenciát szervezett Kőrmenden, a város támogatásával Móricz János tiszteletére, ahová több fontos személyiséget is meghívott azok közül akik kapcsolatban álltak Móricz-al az Ecuador és Peru határán lévő Tayos barlang felfedezőjével. Golenya Ágnes átadta olvasóinak a konferencia szellemi üzenetét, frissen, üde stílusban a nagy eredmények hatása alatt.

Értékes beszámolót kaptunk tőle a móriczi életműről, melynek keretében objektív képet festett magának a barlangnak jelenlegi állapotáról is.

Móricz Jánost is megszólaltatta, s eredeti írásával mutatta be a jeles embert. Ezután Móricz környezetéből mutatott be pár ismerőst, rokont, ügyvédet, de élővé varázsolta Cserép Józsefet, Baráth Tibort is.

A Tayos barlang neuralgikus elemei c. fejezetben részletesen feltárta az aranylemezek legendáit, beleértve az arvisurát is, majd a Crespi-gyűjteményt mutatta be. Ezt az anyagot egy hit-térítő pap gyűjtötte össze, s joggal világhírű. Több mint 5000 tárgy és dokumentum látható benne. Cuenca nevű városban a Banco Central tulajdonát képezi. A bank szokott részanyagokat kiállítani belőle. Így egyben az 5000-et még soha sem mu-

tatták be. Utazó barátaim beszámolóiból több prospektust láttam már a gyűjteményről, de a szerző innen is tudott újat adni, különleges, kis groteszk szobrocskáival.

Könyve második részében őstörténeti tárgyú írást olvashatunk földalatti barlangokról, MU-ról és a kara népekről.

Számunkra Golenya Ágnes hozta emberközelségbe Móricz János életművét, s az egész dél-amerikai kérdéskört, mint a turanoid népeket is érintő esetleges őstörténeti terepet.

Kutatómunkáját előre lendítené, ha magyarországi tartózkodása alatt meghallgatná Bakay Kornél előadásait Budapesten és Czeglédi Katalint Érden. További sikeres kutatómunkát és sok elismerést kívánunk.

(Szerk.)

Németh Zsolt
A Kárpát-medence
legkülönlegesebb Árpád-kori
templomai I.

(B.K.L. Kiadó, Szombathely, 2013.)

A könyv borítója

Árpád-kori templomainkban járva gyakran elfog az érzés, hogy régi korok üzenetét rejtik az évszázados helyek: épületek, romos falak, vagy már csak kövek, amik a múlt szellemi kincseit küldik a mai kor emberének. Ezen épületek régészeti, művészettörténeti értékükről eddig is is-

KÖNYVEK

mertek voltak, de ősi magyar műveltségünkben betöltött valós szerepüket homály fedte.

Németh Zsolt könyve különleges mű: a helyszíneket személyesen bejárva, a régészeti kutatások anyagait leporolva, friss szemmel és tiszta tudattal tesz fel kérdéseket 13 dunántúli, illetve csallóközi templommal kapcsolatban. Mondanivalójának középpontjában az építés idejére utaló építészeti és régészeti adatok újragondolása áll, melynek során arra a következtetésre jut, hogy a vizsgált Árpád-kori templomok egy része mindenképpen 1000 előtt épült, méghozzá nem római rítusú keresztény szertartás számára. A szent istváni egyházszervezés során ezeket a centrális elrendezésű szentélyeket építették át a római keresztény, „frontális oktatást” használó liturgiának inkább megfelelő hosszúházas templomokká. A tudományos igényű vizsgálódás és a világos gondolatmenet végén katartikus erejű következtetés áll: a Kárpát-medencében több száz évvel Szent István kora előtt már álltak ősi templomok, melyek beavató és gyógyító helyek lehettek.

A szerzőnek van bátorsága figyelmen kívül hagyni a magyar történelemmel kapcsolatos tudományos dogmákat, és meri látni e keresztény templomokban az Árpád-kor előtti ősi magyar szent helyeinkre utaló nyomokat. Tisztánlátásának

eredményeként az olvasó előtt is feltárul az apszis ívéből a régi körtemplom, az oszlopmaradványnak bélyegzett kőből az oltár, egy-egy ablak furcsa elhelyezkedéséből a fényszentély. A könyvet áthatja a szerző lélekemelő gondolkodásmódja: hisz eleink gyógyító tudásában, nem római rítus szerinti keresztény hitvilágában, az Élő Istenre hangolt létében, és főleg abban, hogy e szent helyeket ma is lehetne eredeti funkciójuk szerint működtetni.

Németh Zsolt a fizika tudomány kandidátusa, Szent Korona-kutató, akinek korábban az Őrség Árpád-kori templomairól és a csíksomlyói Salvator-kápolnáról is jelent már meg könyve. A *Kárpát-medence legkülönlegesebb Árpád-kori templomai I.* egy induló sorozat első része, melyben a szerző mind a középkorral foglalkozó régész és történészi szakmát, mind pedig az érdeklő nagyközönséget 1000 előtti történelmi ismereteink és világképünk teljes felülvizsgálatára hívja fel. A könyv színes fotókkal gazdagon illusztrált, pontos hivatkozásokkal ellátott, múltba révedéstől és romantikus ábrándoktól mentes, gondolatmenetét tekintve letisztult, tudományosan hiteles mű. Szeretettel ajánlom mindenkinek!

Cseuz Anett

----- * * * -----

Ecséri templomrom (Révfülp) Internet

BARANGOLÁS

folyóiratok, könyvek között

Őstörténeti és nyelvészeti érdekességek,
újdomságok

Eleink

A magyar őstörténet folyóiratát nem követhetjük nyomon a világhálón (pedig a Szerencsejáték Zrt. is támogatja). Ezért kedvcsinálás végett most a 2013-as, XII. évf. 3. számáról adunk rövid beszámolót. Az írástörténethez kapcsolódó írásokkal kiemelten foglalkozunk.

(Szerk. megj.: az Ősi Gyökeret legfeljebb magán-személyek segítik, mégis önfenntartó, s a világhálón is olvasható...)

Trugly Sándor a Pozsonyi Nemzeti Múzeum gyűjteményéből mutat be kincsleleteket és kora középkori vaseszközleleteket.

Surányi Dezső tanulmányának címe: „A jászok, kunok és a birs Magyarországon”.

Csáji László (Koppány) néprajzkutató és antropológus az újjáéledő orosz-magyar együttműködésről, az U/j/elgi-tó partján felfedezett magyar vonatkozású régészeti szenzációról és a vele kapcsolatos háromnapos nemzetközi tudományos konferenciáról (címe: „Magyarok az eurázsiai sztyep-pén”) ír.

www.btk.mta.hu/magyar-ostorteneti-temacsoport-hu/tudomany-es-hagyomanyorzes-konferencia.html

Dr. Türk Attila régész és hat társa 2013. augusztusában részt vett a folytatódó feltáráson.

Csáji fő szakterülete az etnikai kérdések eddigénél árnyaltabb, interdiszciplináris megközelítése.

Sajnos nem közli a Nasilovo Gorodischtshe i. sz. 6. sz.-i település ásatási helyszíne közelében előkerült apró bronztábla (a 61. oldalon viszont már: kisméretű ezüstlemez) képét, melyen 5 sorban rovásírásnak tűnő jelek (mintegy 50 karakter) található.

Az eddigi vélemények igen eltérők: a türköket megelőző keleti szkíta emlék (Jegorov); kazáriai héber nyelvű szöveg; magyar rovásírással írt felirat; tamgák (Küzlaszov).

Nem kedvez az archeológiai terepmunkának, hogy a közelben robbant fel 1957-ben a Majak atomreaktor.

Szekeres István témája: avar kori és székely betűk piktogram-előzményei Árpád-kori templomokban (pl. az aranyosgerendi református templomban). Id. Gudor Lajos és Gudor Péter „**Aranyosgerend**” c. könyve (2007) keltette fel a szerző érdeklődését a téma iránt.

Aranyosgerend református temploma

Szekeres néhány késő avar „szarvasi betű” származtatását is bemutatja.

A szerző a ZMTE Tudományos Tanácsának felkérésére javasolta Árpád-kori templomaink módszeres átvizsgálását. Alaptézisei:

- 1., A nikolsburgi ábécé jeleit és a szarvasi-nagyszentmiklósi feliratok betűit a Kárpát-medencében képezték kínai piktogramokból.
- 2., Az avar kori lakosság döntő többsége már (magyar) nyelvünket beszélt.
- 3., Az Európába érkező hunok régészeti leletein megfigyelhető kínai piktogramok ázsiai hun múltjuk bizonyítékai.
- 4., Népköltő eleink a Kárpát-medencébe jóval nagyobb számú piktogram ismeretével érkeztek (a hun kor kezdete óta), mint amennyiből betűket alkottak.
- 5., A székely betűírás ismerete sem lehetett általános a székelyek körében, mert a legrégebbi „nikolsburgi” néven fennmaradt eredeti ábécémásolatnál későbbi, romlott (rontott) ábécék más feltevést nem engednek meg.

A rontás (romlás) okai az általánosan el nem terjedt (tömeges, népi) használat hiánya, a megkoptott ismeretekből az újra és újra „felfedezett” székely ábécé-felújítások voltak.

Szerk. megj.: a nikolsburgi ábécé két olyan jelet („us”, „tprus”) is tartalmaz, amely csak

itt szerepel (azok máshol nem bukkan elő).
 A nikolsburgi ábécénél /15. sz. második fele/ korábban /12. sz./ készült
vargyasi (keresztelőmedence- vagy keresztartó) felirat,
a homoródkarácsonyfalvi unitárius templom kőfelirata /kb. 13. sz./,
az énlakai és a dálnoki templom felirata,
a Bolognai /forrását tekintve: gyergyói/ botnaptár,
Telegdi Rudimentája stb. készítői a nikolsburgi ábécétől eltérő jelkészletet használtak.
Akkor ezek az ábécék mind „rontottak”?
Vagy inkább a nikolsburgi ábécé „lóg ki” a sorból?

Szekeres a község nevét a „gerenda” szavunkkal hozza kapcsolatba (tehát az nem a szláv eredetűnek vélt görönd /dombhát, sziget/ vagy a román grind /bucca/ a név forrása).

A főbejárat oszlopain a kínai *fu* (atya, férfi) stilizált piktogram-változatot ismeri fel, amely a nikolsburgi ábécében még athy (aty) jelentéssel szerepel.

Mivel az általa felismert, a külső falakra rögzített piktogramokról – melyek a templom oldalfalain egymással szimmetrikusan lettek elhelyezve – említés e könyvben és máshol sem szerepel, személyesen kereste fel a templomot. Véleménye szerint a kínai *mu* (élő fa) piktogramból képzett jelről van szó, mely pl. az ótörök „fa” jelentésű betű piktogram-előzménye.

Berényi László építőmérnök és Rostás László építész megj.: a szemben lévő falakon szimmetrikusan megjelenő X-alakú „jelek” falkötő vasak, melyeket a felújításkor a kifelé dőlő falak rögzítésére alkalmaztak. Számos ehhez hasonló technikai megoldást találunk Magyarországon is. A templom lelkésze bizonyára meg tudja mondani, hogy pontosan mikor végezték el a gerendi templom renoválását (vagyis a 20. században mikor kerültek oda az X-alakú „jelek”).

Az avar-székely kérdéssel *Benkő István* és *Boda László* is foglalkozik.

Boda László teológus az avar-magyar és az avar-székely kontinuitásról ír. (Véleménye szerint Baján avarhunjai „hunabbak” voltak Attila /nyugati/hunjainál.)

Dupka György Baskírföldön jár a magyarok nyomában (az ufai régészek kutatási eredményei alapján). Az ufai Szerebrennyikov elsők között foglalkozott a **baskír-magyar** nyelvi kapcsolatokkal. E. A. Halikov a tankajevszki leletek kapcsán a temetkezési szokások párhuzamait elemezte. V. F. Gening a magyarok eredetéről írt dolgozatot. V. A. Ivanov történészprofesszor az ősmagyarok baskíriai jelenlétéről publikált átfogó munkát. Ő az ősmagyarokat nem sorolja a finnugorok közé. A baskír nép kialakulását a kipcsákok (kunok) és az ősmagyarok sajátos keveredéséből eredezteti. Baskíriában eddig több ősmagyar temetőt (összesen 273 sírhelyet) tártak fel. A Káma alsó folyása és a Dél-Urál közti területeket az I. évezred folyamán lovas nomád magyar törzsek szállták meg. A Kazár Birodalom összeomlásától kezdődően az arabok erőszakosan terjesztették az itteni meghódított népek között az iszlám vallást.

Ráduly János a nemrég (2013-ban) megjelent **Rovásatlaszt** értékeli.

Hosszú Gábor impozáns műve az írástörténet (jel-fejlődés) terén hoz újat. A számítógépes kutatások eredményeit táblázatokba rendezi, így az eddigiektől eltérő összefüggérendszer, modellek felé is utat nyit.

Főbb témakörei:

Az egyes rovásgrafémák (írásjegyek, betűk, ligatúrák) változatai

A rovásszámok leszármazása

Történelmi áttekintés:

Protorovás (8-10. sz.),

korai steppei rovás (kb. 10. sz. – pl. tegezfelirat Homokmégy-Halomról),

Kárpát-medencei rovás (6-8. sz. – pl. a jánoshidai tütartó, nagyszentmiklósi aranykincs, szarvasi tütartó),

steppei rovás (9-10. sz. – pl. a kijevei levél),

székely-magyar rovás (8. sz.-tól – pl. a vargyasi, a székelyderzsi, a csíkszentmiklósi felirat)

– és az előbbi (időnként egymással átfedő) korszakok írásemlékei.

Ráduly néhány kérdésben a Rovásatlaszban leírtaktól eltérő álláspontot képvisel.

Pl. szerinte az eSZTeNDŐBeH szó végén H és nem E betű áll; a konstantinápolyi felirat minden részletére meg tud adni elfogadható olvasatot. Szerinte egyetlen graféma (esetenként) több hangértékű is lehet. Ráduly nem ért egyet Sebestyén Gyula eljárásával, aki „a szerinte hibásan másolt

kezdő szavakon javítva” jutott el a csíkszentmihályi felirat olvasatához. A homoródkarácsonyfalvi kőfelirat egyes részleteit is másképpen „olvassa”.

Összességében azonban egy széles körű tájékozottságot felmutató szerző hiánypótló műveként értékeli Ráduly a Rovásatlaszt.

Záhonyi András

* * *

Makkay János Hogyan kell történelmet írni?

A szerző kiadása, Budapest, 1998

A cím a szíriai-görög *Lukianosz* munkájára utal. Ő írta: „...bizony óriási hiba, ha a történetírást nem tudjuk megkülönböztetni a költészettől.”

Makkay humorosan tárja elénk példáit, szemléltetve, hogy az emberi elfogultság és butaság mára sem halt ki teljesen...

Makkay János jelszava: **rendszer váltást az Akadémián!** Ma ugyanis nagyrészt még mindig ugyanazok a tudósok (és „hű” tanítványaik) véleménye a mértékadó, akik évtizedekig a 'békepapokkal' együttműködve /időnként politikai befolyás hatására/ tájékoztatták félre a közvéleményt és a tanulóifjúságot.

(*Megoldás:* minden támogatást meg kellene vonni tőlük, és egy tiszta lappal induló, felkészült és becsületes gárdának lenne érdemes átadni a váltóbotot! Egy megbízható és alapos, „keleti” és „nyugati” kutatókat is felsorakoztató nemzetközi bizottság dönthetné el, kinek a munkája értékes szakmailag, illetve mentes a „szubjektívizmustól”.

Tudjuk, hogy a politikában ezt a váltást „nem sikerült” megvalósítani – de legalább történelem kezdő, illetve látszatlépések. A tudomány és az egyházak területén azonban ez az „átvilágítás” a mai napig egyáltalán el sem kezdődött!)

A tények makacs dolgok.

M. Tindall angol filozófus (1655-1733) előbbi mondását még *Sztálin* is „átvette”...

Makkay érdekes példákat hoz a „tényekre”, s közben kérdez.

Miért van az, hogy

- a nyelvész végzettségű, szótörténeti érdeklődésű fiatal munkatársak szinte teljességgel hiányoznak a Nyelvtudományi Intézet nagyszótár-készítő osztályáról? (Ezt *Makkay* 1998-ban írta! Vajon ma mennyire érvényes?)

- újabban még a nyelvtudósok is hadilábon állnak a latinnal?

Györffy György szerint az **Eunedbelianus** név összefügg a régi oguz eredetmondával. Máshol meg azt írja, hogy Eunedbelianus = Ene(ch) + Du(la) + Bel(ar).

Balogh László rövid cikkében¹ elmagyarázta, hogy Györffy mindössze két filológiai hibát követett el egyetlen szóban... A helyes olvasat: yunedubeliani (*jenődbeli*, azaz Jenő törzsbeli).

Az *Annales Regni Francorum*-ban így szerepel egy mondat:

„Sed et hostes antea illis populis inexperti, qui Ungri vocantur, regnum eiusdem populantur.”

Pontatlan fordítása (*Mátyás Flórián* szerint):

„De még azon népek által előbb nem tapasztalt ellenségek is, kik ungrinak neveztetnek, pusztítják (Német Lajos) országát.”

Györffy ezt vette át... (és ezt a fordítást Harmatta János is elfogadta.)

Tóth S. László (HKÍF²) precízebb fordítása /ezt Ungváry is megerősíti/:

„...de azon népek előtt korábban ismeretlen ellenségek is, akiket magyaroknak /Ungri/ neveznek, ugyanannak királyságát pusztítják.”

TANULSÁG: NEM MINDEGY, hogy mi pusztítunk – vagy egy általunk nem ismert nép...!

„Morva szövetségről csak *Bóna* meg *Kristó* álmaiban van szó, a forrásban nem.” /*Makkay*, 16. o./

„A Kárpátoktól keletre előforduló „ungri” akár 862 előtt is lehet árpádi magyar. Nyugaton (a Kárpát-medencében vagy attól nyugatra) semmi szín alatt nem.

¹ Balogh L.: A titokzatos Eunedbelia titka, *Névtani Értesítő* 15, 1993, 29-31.

² A honfoglalás korának írott forrásai. Szerk.: Kristó Gy. Szeged, 1995.

896 után viszont a keleten előforduló ungri már csak alkalmanként lehet árpádi magyar.

Györffynek és Kristónak/ logikából egyes!”

/Megj.: Makkay a 17. oldalon azért túloz, amikor az előbbiekért ’nullás’ érdemjegyet ad... ☺/

Makkay megjegyzései Kristó pongyolán használt „szakszavaihoz”

A szótó: nem gyök!

A gyök: nem radical (csak a vegytanban az), hanem (a nyelvészetben) stem vagy root.

Erdős steppe = forest steppe (nem „wooded steppe”).

Lovas temetkezés = Equestrian burial (nem „horse burial”).

Körte: a „paleobotanical science” foglalkozik vele, nem a „zoogeographical science” (magyarul: a körte inkább növény, mint állat...)

„... a Várhegy egyik barlangjában olyan kőbalta került elő, amelyet a közel fél százezer évvel ez előtt itt élt ősember használt.”

/Az életföldrajz-kutató Györffy György és Zólyomi Bálint: A Kárpát-medence és Etelköz képe egy évezred előtt. In A honfoglalásról sok szemmel. Szerk. Kovács L.. Bpest, 1994, 27-30./

Megj.: A cím ’magyarabbul’ így hangzik: „...egy évezreddel ez előtt”.

Makkay szerint az előbbi mondatban három épületes számárság van:

- 1., A (csiszolással készített) kőbalta nem azonos az 50 000-200 000 éve használt kődarabokkal (pattintott szakócékkal, hasogatókkal, szilánkeszközökkel stb.).
- 2., Ősember 50 000 éve már nem élt. (Őskőkori ember viszont igen.)
- 3., A budai Várhegyen élő ember kb. 200 000-400 000 éve élt ott.

Az avarok éhhalál-teóriájának bírálata „egyrészt az ősföldrajzot nem tanuló (*Makkay megj.: inkább nem oktató!*) hazai egyetemi képzés szellemi bezártságából eredő „ressentiment”-ből (*Makkay megj.: magyarul neheztelésből*), másrészt az új gondolatokkal szembeni idegenkedésből fakad.” */Kristó Gy./*

Makkay megj.: az előbbi megállapításnak (ugyanúgy, mint az ősember 50 ezer éves kőbaltajáról szóló regényes történetnek) nincsen semmi tudományos értéke!

Stilisztikai hibák *Györffy Gy.* 1997-es könyvében: „állandóbb (?) jellegű”, „nem kedvez is”, „már

nagyrészt lakóitól elhagyott” /jobb lenne pl.: lakóitól nagyrészt már elhagyott/ stb.

Makkay megj.: nemcsak görögül lehet öregkorban megtanulni, hanem magyarul is...

(A skolasztikusan gondolkodó) *Benkő Lóránd* írja 1998-ban:

„a nagyecsedei Sárvár régészeti kutatásainak területén már a bronzkorban laktak”.

Makkay megj.: már az ÚJKŐKORBAN is LAKTAK ott emberek!

Benkő L. Anonymus minden hitelességét elvitatja.

Számára a honfoglaló seregek megokolatlan visszatérést /is/ belekombináló útíránya elfogadhatatlan. Arra nem gondolt, hogy Anonymus az álmosi-árpádi útvonalat azokkal a fogalmakkal írta le

/hasonlóképpen a mai történelemtudományhoz: pl. Neolithic culture of Greece /1996/ – holott az újkőkorbán még Görögország sem létezett!/,

amelyeket az ő kora már ismert!

A FORRÁSok megbízhatóságáról (31-32. o.)

Ibn Hordádzbeh (földrajzíró): Az utak és országok könyve (Góg és Magóg falának leírása egy tolmács előadásában) – *Makkay szerint* is ez csak egy költött mese!

„Góg és Magóg oly nép, akik mindegyikének a hossza akkora, mint egy magunkfajta zömök ember fele; köröm helyett kezeiken karmok vannak, záfogaik és agyaraik vannak, mint a vadállatoknak; füleik nagyok, ha az egyiket ágy gyanánt használják, a másikkal takaróznak (?), ...úgy közöszülnek, mint a barmok.” (*Al-Hamadzáni* írja – *Wahb ibn Munabbih* nyomán...)

Makkay szerint ennyi elég is Góg és Magóg utódairól, a mai magyarokról, azok embertani és néprajzi ismertetéséről! A Mendel-törvény szerint ugyanis őseink örökölhették a karmokat, az agyarakat, a lepedőnyi füleket...

Ennyit „érnek” az arab és perzsa történetírók „hiteles és értékes” adatai (és ennyire megbízható azoknak a magyar őstörténetkutatásban való felhasználhatósága...)

Az árpádi honfoglalás fő és megbízható forrásának számító *Ibn Ruszta* tízezer (bizánci) aggastyánról, tízezer

ifjúról, tízezer apródról stb. és 5000 aranykeresztről „beszél”.

Konstantinápoly szűk belvárosában a bizánci császár kivonulása (templomba menetele) során nem is volt hely ennyi embernek és keresztnek...

A kerek sereglétszámok ugyancsak megkérdőjelezhetők!

(*Ibn Ruszta* és *Gardizi Dzsjahani elveszett művéből* kivonatolta leírásait. Ezek többszörös szövegrontást szenvedtek...

Dzsdajháni szerint (?) a magyarok tűzimádók /volt köztük egy iráni kultúrájú néprész/.

Kovács Előd balladakutató miért fél kimondani, hogy a finnugor nyelvű ősmagyarok már a 896-os honfoglalás előtt találkozhattak iráni népekkel? (A közép-iráni hagyományelemek így kerülhettek baladáinkba.)

Gardizi szerint a magyarok főnöke 20 000 lovassal /vonul ki/. → Kristónak egyedül ez ad szilárd fogódzót a honfoglaló magyarság létszámának megállapításához... amely így kb. 100 000 fő.

A százezrek csak a 13. sz.-i, igen túlzott tatár sereg és irodalmi példák alapján után induló exaggerációk /túlzások/. (*Pauler Gyula* józan fenntartása 1899-ből)

A fuldai évkönyvek szerint 20 000 lovas halottja volt a győztes (?) bolgároknak 896-ban az Árpád népe ellen vívott csatában.

Megj.: ezek szerint a muszlim források adatainak arányszámai szerint kb. 200 000-en lehettek...

...és 899 szept. 24-én Itáliában /a Brenta mellett/ pontosan 20 000 itáliai pusztult el a vesztett (?) ütközetben (In: HKÍF³ 191, ill. 192).

Megj.: 10 000, 20 000, 30 000, 50 000 – furcsa módon mindig „roppant kerek” (és túlzónak tűnő) számok... A perzsa-arab forrásokban szinte minden idő, távolság és terület 10 vagy 10-zel osztható szám: pl. 20 napi járóföld, 100 farszek szélesség, 1000 várőrző férfi, 4000 szőlőskert, 300 000 ló. Igen sematikus adathalmaz...

***Kmoskó Mihály* kételyei /a mohamedán források korlátainak bemutatása/ egyetlen szót sem kapnak a MAGYAR ŐSTÖRTÉNET KUTATÁSÁNAK FORRÁSAIT tárgyaló egyetlen egyetemi tankönyvben⁴!**

³ A honfoglalás korának írott forrásai. Szerk.: Kristó Gy. Szeged, 1995.

⁴ Bevezetés a magyar őrtörténet kutatásának forrásaiba, Bp., 1988, 211-227.

„Hála a szegedi iskolának, 1988 óta tudjuk, Nagy Sándor hódító útra kelt Tibetbe is /forrása: Qudáma közlése/. Ez bizonyára a Curtius-életrajz azon részében szerepelt, amely nem maradt ránk, de megbízható (?) moszlim földrajztudósok még olvasták...” /Makkay, 14. o./

Waltharius-legenda

(*Györffy* soha nem olvasta, alighanem csak „*Kurcz Ágnes* butuska interpretációjából” tud róla...)

Attila udvarában a szökésre készülő Walther és Hildegund lakomáján 100 asztalnál 100-100 vendég foglalt helyet. Ebből a 10 000 lakomázóból a Roland-ének /fordította: *Rajnavölgyi Géza*, 1996/ már 10 királyt és pontosan 20 000 résztvevőt „csinált”.

A 20 000 harcos lovas (itt) inkább ősi mesés elem, sem mint hitelesnek veendő történelmi tény!

(lásd még *Homérosznál*: „...sokezer kint szerzett minden akháznak”)

A 40 000 szaracén lovas ellen harcolva pontosan 20 000 a frank halottak száma (egyelőre több nem is lehetne...) Viszont a bretonok 30 000-en jönnek stb.

Remélhető hát, hogy az ősmagyar és korai ómagyar kor kiváló kutatói is felhagynak egyszer majd azzal, hogy Árpád népe lélekszámát a mesebeli 20 000-re építve állapítsák meg!

Felmerülő KÉRDÉSEK:

A félmillió árpádi magyar mennyi folyó vizét itta ki és mennyi erdőt tüzelt fel?

Hány hetet vesz igénybe ennyi ember átkelése a folyókon?

A kb. 10 000 pólyásbabát hogyan pelenkálták az édesanyák? ☺

Szabó A. Ferenc (Új Magyarország, 1977. okt. 29, 9) úgy véli, hogy az „ugor török háborúban” a levert török párt képviselői hangoskodtak „halszagú finnugor rokonságot” emlegetve.

Pedig csak a *Századok* egyik számát (131: 3, 1997, 782) kellett volna fellapoznia, hogy legalább abból megtudja: a „halszíros atyafiság” kifejezést a finnugor rokonságot valló tudósok találták ki és „adták” a török-pártiak szájába, hogy még jobban megalázzák őket...

Egyébként nem halszagúnak nevezett északi rokonságról – finnekről-észtekről – volt szó (*Szabó A. F.* rosszul

írja), merthogy inkább keletre élő nyelvrokonainkról⁵ folytak a viták.

Kristó az ómagyar etnikum szláv eredete mellett kardoskodik (Makkay szerint elképesztően unalmas stílusban...), s adatait /a megbízhatatlan/ *Dzsajhánna* építi.

(*Megj.*: megdöbbenő, hogy *Györffy* ugyanerre a forrásra építkezve már alaposan eltérő véleményen van...)

A 20 000-es csodacsapatokra (pl. újászokra) vonatkozó korai források nem az újasszír korból származnak, hanem korábról (egy korábbi forrásadat: „Kr. e. 1115-ben a muški nép 20 000 főből állott”). A fémlemezekkel erősített páncélzat sem újasszír találmány, a hetiták már korábban alkalmazták (Kr. e. 13. sz.).

Dávid 700 harci szekeret és 40 000 arámi harcost semmisített meg (lásd Sámuel könyve).

„Kerek számokról” tudósítanak a következő szerzők /neveik hol magyar átírásban, hol eredeti formában szerepelnek Makkaynál, ezen mi nem változtattunk/ is: Knidosi Ktesias, Iustinus, Periklész, Thuküdidész, Platón, Xenophón, Démoszthenész, Lukianosz, Diodorosz, Arrianosz, Curtius, Arisztotelész, Polübiosz, Strabón, Plutarkhosz, Cicero, Flavius Iosephus, Tacitus, Suetonius, Pausanias, Ammianus, Zószimosz, Eutropius, Philosztorgiosz, Victor (byzacenai püspök), Jordánész, Hydatius.

A nagyotmondás aztán elterjedt a sztyepp írástudatlan (?) nomádjainál is.

Pl. ótörök түмән, perzsa تۇمان, örmény думан, mongol түмен → magyar **tömény** = 10 000, számos, sok; a tömény szó tehát **nem kimondottan finnugor eredetű szó...** ☺)

Nibelungenlied

A szászok ellen harcoló *Siegfried* mondja az aggódó *Günthemek*:

„Ne félj, bátran megállok én harmincezret
Egy ezred magammal! Csak bízd reám magad.”
(Később meg 20 000 vérszomjas hun áll csatára
készen...)

Makkay (1998-ban) kíváncsi arra, hogy fiatal történészeink és régészeink meddig nevelkednek és munkálkodnak még meglegedetten az ilyesféle badarságok emlőin? Mikor verik már szét a *Hunfalvy/Hunsdorfer, Hampel, Pauler* és társaik

által konstruált, nyelvészek és történészek tucatjaitól 100 évig dédelgetett, *Györffy* és *Kristó* műveiben zagyvasággá kutyult és bebetonozott ócska honfoglalás-elképzeléseket?

Történelem előtti idők

Csak a nyelvtudósok (pl. *Rédei Károly*) számára voltak /és vannak/ – már viszonylag jobb történészek se használják ezt a fogalmat.

(Nyelvtörténészeinknek általában fogalmuk sincs arról, mi is lehet az a „történettudomány”...)

Rédei (Radanovics) *Károly*⁶ és társai összekeverik nyelvünk finnugor eredetét a magyar nép etnogenezisével. (A nyilvánvalóan török etnikumú nép /Árpád népe/ ajkán hozatják be a Kárpát-medemcébe a „finnugor magyar nyelvet”.)

Nyelvészeink és történészeink mindmáig nem magyarázták meg tisztességesen népiünknek, miért beszélünk mi itt finnugor-magyarul, ha elődeink évszázadokig nem finnugor módon éltek, dolgoztak, harcoltak, ruházkodtak, temetkeztek, gazdálkodtak, ettek-ittak, gondolkodtak, szaporodtak?

A „rettenthetetlen nyelvtudós” *Rédei* többször is agglutinatív láncot ír (agglutinatív helyett), amikor az uráli nyelvektől idegen inkorporációs szerkezeteket (és igeragozást) tárgyalja.

Lakó György szerint „egészében vagy részben új etimológia került ki *Rédei* tolla alól (pl. a tokhár *was)”. A **rideg valóság**: Rédei UEW-je (Uráli etimológiai szótára) 75%-ban megegyezik a Lakó által szerkesztett MszFE⁷ adataival.

Ez utóbbi elkészítésében Rédei 12 évig vett részt mint munkatárs – erről azonban egy szó se esik az UEW-ben... ☺

Záhonyi András

WWW.SUMER.HU

A SUMER-AKKÁD-MAGYAR SZÓ- és JELTÁR INGYENESEN ELÉRHETŐ a VILÁGHÁLÓN!
(Készítette: *Záhonyi András*, a Miskolci BE tanára.

A világhálóra a Rovás Alapítvány segítségével és az NKA támogatásával került fel.)

⁵ Részletesebben lásd Bereczki G.: A Névától az Urálig. Szombathely, 1994 és Békés Vera írásai

⁶ Rédei K.: Őstörténetünk kérdései (A dilettáns nyelvhasználatról). Bp., 1998, Budapesti Finnugor Füzetek 10.

⁷ MszFE: A magyar szókészlet finnugor elemei I. (Lakó Gy., 1972)

Tibold Szabina

...Ha a halál árnyékában járnék is...

Pihenő

Álmosító, szédítő liliomillat fogadta. Óvatosan kinyitotta szemeit és körülmélt. Apró kvarckristállyal kevert, aranyló kavics borította, kacskaringós sétányon állt, s a sétány ameddig a szem ellát, hófehér liliommal volt szegélyezve.

Lassan elindult az előtte kígyózó úton. Az út jobbra kanyarodott egy hatalmas fűzfa alatt, majd egy idő után balra fordult.

Mélyen és nehezen lélegzett. A liliomillat átjárta egész lényét, s úgy érezte, hogy a tüdejéből és a pórusaiból is árad a kábító virágillat. Az út most újra bal felé kanyarodott egy óriási, meghatározhatatlan korú tölgy körül. A kanyar után kiegyenesedett, rózsaszín-fehér márvánnyal takartan haladt egy darabig, majd fényes feketén emelkedő lépcsősor előtt bevégződött.

A fekete márványlépcsők végtelennek tűnő sora valamilyen épülethez vezetett fel, de az sokat nem engedett magából láttatni, csupán bejáratának négy fehér oszlopát.

Megindult felfelé

A liliomillatát maga mögött hagyván, új illattal telítődött meg tüdeje. Sós tengerszagot hozott a szellő valahonnan, s felszabadította lényét, a virág-illók kábulatából.

A megkönnyebbüléstől szinte súlytalannak érezte magát, s aranysarus lábai légiesen vették a fokokat. Fehér, gézfinomságú lepel borította testét, az arannyal és türkizzel hímzett öv tartotta össze a derekánál. Hosszú, méz-arany haja nehéz hullámokban omlott le a hátán, homlokát keskeny aranypánt fogta körül. Bár nem emlékezett rá, mikor, hol és ki öltöztette így fel, s arra sem, hogy hogyan nőtt a haja ily hosszúra, mégis természetesnek érezte küllemét és megnyugtatónak az egész ismeretlen környezetet. Az az érzés uralta el lelkét, amit a vándor érezhet hosszú-hosszú bujdosás után, végre megpillantván szeretett otthonát. A különbség csak az volt, hogy ő nem emlékezett erre a helyre, mégis ismerősnek tűnt számára. A szíve hangosan dobogott az öröm és az ismeretlentől való félelem vegyes izgalmától.

Végre elérte a legfelső lépcsőfokot, s fekete-fehér mozaikkal takart nyitott csarnokba lépett. Feje felé fehér oszlopokon nyugvó dómtető borult, s a mennyezet indigókékjében drágakövekkel kirakott csillagképek sziporkáztak. Szépségétől elakadt a lélegzete, s minél tovább nézte a mennyezetet, annál valóságosabbnak tűnt az.

Már-már úgy érezte, hogy emelkedik ő is a csillagok közé, amikor egy réz-gong mélyen rezonáló hangja, visszabillentette furcsa valóságába. Nem lehetett tudni, hogy a hang honnan ered, mivel minden irányból áradt egyszerre, s betöltötte úgy a levegőt, mint az épület és testének összes molekuláját. Még miután a gong elhalt is érezte rezgését a mellében.

Elvarázsolt mozdulatlanságából egy árnyék-szerű mozdulat ébresztette. Félelemmel vegyes csodálattal fedezett fel egy hatalmas, fekete párducot, az egyik fehér márványoszlop mellett. A nagymacska szobormozdulatlanságban ült, zöld-arany szemeit áthatóan ráfüggesztette. A póz nem volt fenyegető, azonban tiszteletet és figyelmet követelt. A nő mozdulatlanságba merevedett és pillantása a macskáéval összeforrt. Végre a párduc felemelkedett és hanyag eleganciával megindult az épület belseje felé. Egyszer visszapillantott sárga villanással a nőre, megbizonyosodván, hogy az követi.

Ő hangtalanul lépkedett az árnyékként mozgó fekete alak mögött. Vég nélkülinek tűnő termek és folyosók után egy óriási, fedett teraszra érkeztek, melynek nyitott oldala egy végtelen óceánra nézett. A terem közepén két hatalmas oszlop között – az egyik fekete a másik fehér márványból készült – ezüst trón állt. Mindkét oszlop gazdagon volt díszítve jelekkel és rovásokkal, s közöttük a trón mögött gránátalmafa virágzott és volt gyümölcstől terhelt egyszerre. A trón maga egy háromlépcsős magas emelvényen nyugodott, vörös bársonypárna pihent az ülésén, gránátalmákkal gazdagon hímzett szőnyeg terült eléje. A macska leheveredett a szőnyegre és „regális” pózt öltött.

Ő állt a teraszon a trón előtt és nem tudta mit csináljon. Kitekintett hát a hatalmas, azúr víztö-

megre. Az mozdulatlanak tűnt és a titokzatosnál is titokzatosabbnak. Mélyen sóhajtott a megmagyarázhatatlan vágyódástól. Tekintetét elszakítván a végtelen kékségtől, visszaterelte a trónra. Döbenten fedezte fel, hogy az már nem áll üresen. Indigókék fátyollal borított női alak foglalt rajta helyet, fején ezüst holdsarló korona. A nő mozdulatlan volt, mint a párdúc, s a tekintete is macskaszerű, kiolvashatatlan. Mély-smaragdzöld szemeit éj-fekete pillák keretezték, bőre áttetszően gyöngy-fehér volt és ajkai finom ívelésűek, mozdulatlanok. Ezüsttel szőtt égkék ruháját vörös palást borította, fekete-vörös, mint a vér. Az indigó fátylat gyémánttal szőtt ezüst csillagképek díszítették, s úgy tűnt szemeinek, hogy a gyönyörű nő körül délibábként táncol a levegő.

Bár az egész jelenés csodálatos volt, mégsem a nő szépsége volt az, ami elsősorban megragadta. Egy időtlen végtelenség ölelte magába a smaragd-szemű hölgyet, s ő úgy érezte, nem létezik titok az előtt, sem leplezhető cselekedet. A csillogó, zöld szemek most rászégeződtek és belehatoltak a lelkébe. A tekintettől térdei elgyengültek és a köldöke táján egy furcsa, hózó-szorító érzést tapasztalt.

„Illána üdvözöllek! Utad hosszú és nehéz volt, de végre hazaérteél.”

Hallotta a szavakat, anélkül, hogy a gyönyörű nő ajkai megmozdultak volna. Megrendülten tekintett körül a hang forrása után. Ezüstös kacagás töltötte be a csendet egy pillanatra, majd vízhangozva, lassan elhalt.

„Illána!” Ismételte meg a nevet gondolatban, „Illánának hívnak az Idők végtelenségétől!” Magára öltötte nevét mint egy rég elveszített kedves ruhadarabot, s szíve dobogott, kényelmes melegségében.

„Illána” – ízlelgette újra, s emlékezett tisztán, hogy ez igaz.

„Az emlékeid visszatérnek majd, amikor találkozol nővéreiddel és lemosod a világ porát magadról a kristálytóban. Először azonban engedj meg, hogy én üdvözöljelek.”

Ezek a szavak már a smaragdszemű nő ajkairól hangoztak, s Illána kényelmesebben érezte magát általuk.

Most a nő intett neki, hogy jöjjön közelebb, majd rámutatott a hófehér oszlopra és megkérte, hogy érintse azt meg.

Illána az oszlop elé lépett és ráhelyezte jobbtenyerét a hűvös márványra. Az érintéstől pillái elnehezültek, s csukott szemhéjai mögött színes képek elevenedtek meg életéből, mind jól ismert mozzanatok a világból, ahol egy emberöltőt leélt. Láta gyermekkorát, felnőttkorát, és vénségét, azt azonban nem látta hogyan és mikor érkezett ebbe a világba. Egy bizonyos pillanatban minden ködössé vált előtte, s az érzés, ami eluralkodott rajta, szintén megmagyarázhatatlan volt, mivel hiányzott belőle vágy és érzelmi kötődés leélt élete után.

Levette tenyerét az oszlopról és kérdően a trónon ülő nőre nézett. Az alig láthatóan elmosolyodott, majd a fekete márványpillérre mutatott. Illána bólintott, átsétált a párdúc előtt a trón másik oldalára és ráhelyezte baltenyerét a fekete oszlop titokzatos jeleire. Abban a pillanatban egy óriási örvény ragadta magával, s ő szédülten hullott a körülötte feketén tatóngó úrbe.

Egyre sebesebben száguldott, s már-már, közel állt tudata elvesztéséhez, amikor a feketeség központjában vakító fény gyúlt, s száguldása pihe-szerű hullásba lassult. A fény nőtt, de nem tűnt közelebbinek, csak egyre hatalmasabbnak, s Illána le kellett hunyja szemét, olyan vakító volt az. Amikor újra ránézett a sugárzásra, az már meleg aranyszínűben tündöklött, majd ábralángokban izzott a felmérhetetlen messzeségben. Központjában most sötétvörös fény lángolt fel, s lüktetett a szív ritmusával. Illána felismerte az embriót, a saját kezdetét, a Mindenség első dobbanásait.

‘Az élet ritmusa’ – gondolta, ‘az állandó kezdet, a végtelenség titka!’ Hatalmasat dobbant benne e felismerés, életét egy pillanat alatt színes szappanbuborékká varázsolván. A kép lassan eltűnt, puha feketeségben hagyván Illánát. A Feketeség jó volt. Csend, nyugalom, minden fókusz nélküli létezés. Illána lebegett e feketeségben céltalan, vágyak nélkül... kellemesnek találta ezt az állapotot, tudatát a Semmiben anyagtalanul létezni, kötődések nélkül. Lassan a tudata is elhomályosult, mintha egy indigószerű ködfátyol takarta volna el az utolsó szálakat is önmagától.

Csevegésre tért magához, s meglepetten észlelte, hogy már nem a zöldszemű hölgy társaságában van a teraszon, hanem illatozó rózsalugasban fekszik egy kényelmes, alacsony heverőn. A rózsaindák között fénysugarak szűrődtek át, s játékosan csillogtatták a körülötte álló fiatal nők

arany és ezüstös díszeit. Ébredését meleg mosollyal fogadták, s a három nő őt 'Illánának' szólítván, régi, meghitt barátsággal ölelte magához. Ami furcsa volt, hogy neki is ismerősnek tüntek a nők, de képtelen volt áttörni feledése fátylán.

Azok is hasonlóan, fehér, gézszerű ruhába voltak öltözve, mint ő, csak öveik hímzése és ékszereik különböztek az övétől. Az egyiknek sötét, gesztenyebarna haja volt, mely gyűrűkben kigyózott vállára. A középső vörös, ámbroláng zuhatagban omlott le, a harmadik nő ezüstszőke, selyemfürtjei játékosan tündököltek fényben. Mind a három gyönyörű volt, különösen a szemeik. A sötéthajúnak fekete szemei voltak, feneketlen tavacsák íriszek nélkül. A vörös hajúnak bronzarany, az ezüstszőkének levendulakék, mindamennyi mély, tisztán csillogó szempár.

Még egy nagyon meglepő dolog volt észlelhető rajtuk, pontosabban körülöttük, – egész lényüket halvány, szivárvány aura ölelte magába. A nők lüktetően sugárzottak e szépségben.

„Üdv neked Illána!” Szólt meg a fekete szemű dallamos, mély hangján, „örvendünk, hogy hazaérteztél, s újra velünk leszel egy álomhoszszig”. E szavakkal magához vonta Illánát, s egy végtelen pillanatig a karjaiban tartotta. Ölelésében egy, futó érzés suhant át lényén, mintha feledése fátylán apró emléksugarak törtek volna át. Azonban, miután kibontakozott a ölelő karokból, a futó emlék tovalebent.

Most az ámbroláng-hajú nő lépett hozzá és nevetve így szólt: „Illána! Ne lustálkodj, itt az ideje, hogy az Emlékezés Tavában megmártózz!” Ezzel a karját nyújtotta, hogy felsegítse Illánát a pamlagról. Ő felemelkedett, s a vörös hajú nő melegen magához szorította.

A levendula-szemű lépett most hozzá, titokzatos mosollyal. Megsimogatta Illána arcát, majd kézenfogva elindult vele, ki a lugasból, keresztül vezetvén őt egy csodálatos rózsakerten. A másik két nő követte őket.

A rózsák után egy árnyas parkon haladtak át, abból kiérkezvén gyógyfű-kertbe léptek. A fűgyak aromafelhőiben apró tündérek és törpeszerű lények szorgoskodtak, magukon hordozván a gondozásukban lévő növények jellegét.

Illána csodálkozott azon, hogy milyen természetesnek tűnik számára ez a jelenet is, de megint csak nem tudta eldönteni, miért.

A füveskertből kiérvén, egy keskeny ösvényre léptek, mely kacskaringózva emelkedet és hullott az enyhén lankás dombok között. Végre egy kisebb hegy lábához értek, melynek oldalában barlang sötét szája tátongott. Azon ők beléptek. Sötétség, s a barlang hűvös lehellelte fogadta őket. Beletelt egy kis időbe még Illána szemei hozzászoktak a homályhoz. Nedves folyosókon haladtak lefelé, az ismeretlen mélységbe. Izzadó kőfalakra helyezett fáklyák világították meg a fordulókat, végül kacskaringózásuk egy hatalmas terembe irányította őket.

A barlangterem öble óriási volt, szélei kvarc-kristály momentumokba veszttek. A kristályok szivárványszínt varázsoltak a táncoló fáklyafényekben, s halk, üvegszerű hangon beszélgettek egymással. Illána fülének ez a társalgás csodásan felémelő zenének tűnt.

A barlang közepén, herkames kristállyal szegélyezett, apró, fekete, tó-szem csillogott. „Az Emlékezet Tava!” Mutatott felé az ezüsthajú nő. A „Mindenség egyetlen Kristálytava”. Illána emlékezett rá, hogy a trónon ülő zöldszemű nő említette a kristálytavat, s hogy ő abban meg fog fürödni, mely fürdő hatására emlékezete visszatér majd.

A három nő bólintott, mintha hallották volna gondolatait.

Illána végre elmosolyodott, s kezdte levetni magáról ruháját és ékszerit. A nők segítettek neki, majd a tóhoz kísérték

Illána rátekingett a víz színére és jeges félelem markolta meg szívét; a tó felülete nem tükrözött sem fényt sem objektumot. Némán és vakon hullott elképzeltetlen mélységekbe.

Megborzongott. Félénken visszapillantott társaira, de azok eltűntek, mintha soha nem léteztek volna. A kristályok beszélgetése is elhalt, a csendnél is hatalmasabb csend vette körül.

A kristálytó éhesen várakozott. Illána a széléhez lépett, s egy pillanatnyi gondolkodás után karjait kitérve behullott a feketeségbe.

Vattacsendben ébredt, mézfényekbe burkoltan. Felismerte az oszlopokon nyugvó épületet, ahol a zöldszemű nő fogadta, s most már azt is tudta ki az a nő, s hogy hol van. Felemelkedett párnáiról és kitekintett a végtelen vizekre. 'Itthon vagyok!' Sóhajtott boldogan. Figyelme ekkor há-

rom nőtársára terelődött, kik csendben várakozva ücsörögtek körülötte. Most ő volt az, aki meleg öleléssel üdvözölte őket, felismervén bennük lelke nővéreit.

Az archaikus Főpapnő doméninmában volt, a manifesztáció és a gyógyítás, ismereteinek tárházában. Ő és nővérei innen ereszkedtek le a különböző alakító síkokra, melyek háromdimenziós nehézségekkel küzdenek meg, s vállalnak azokon szerepet egy élet-álomhosszig. Bár tudatuk felejtí valódi otthonuk emlékét, azonban tudatalattijukban hordozzák a Kezdet és az alkotás titkait.

Ezen emlékeket ők képesek egyéni tranzformációjukon keresztül felszínre hozni, s így emlékeztetni e szűkebb világokban élő lényeket a végtelenség, s a magasabb szintű lét korlátlan lehetőségeire. A tisztaság, szépség és harmónia megtalálására inspirálnak, mialatt ők maguk is szenvednek, s mély fájdalmakat élnek által, a gyakran merevnek és kilátástalannak tűnő realitásokban.

Illána könnyes csodálattal pillantott vissza utolsó Életútjára. Gazdagnak érezte magát, s szívében érezte, hogy tartalmas, jó munkát végzett.

Most pillantását körbehordozta a kényelmes, otthonos teraszon, s elmosolyodott a változáson. Mily hatalmasnak és magasztosnak tűnt az, amikor a Főpapnő színe előtt állt. Szemei végül megállapodtak, a levendulaszemű, ezüsthajú nőn, s arca mosolyra futott. Az is mosolygott rá, s egymáshoz lépve hosszán megölelték egymást. Itt, a Főpapnő doméninmában, a levendulaszemű nő Illána leánya volt. A földön viszont, ahonnan Illána most visszatért a levendulaszemű volt Illána édesanyja. Anya és leánya, s mind ketten nővérek, örökkön örökké.

Illána, itt a Főpapnő templomában nővérei között, csendet talál az Időtlenség ölelésében. Gazdagítja tudását, kiélesíti érzékeit, majd feltöltődve szépséggel, bölcsességgel és tenni vágyással, újra leereszkedik egy alakuló világba, valamelyik nővére lüktető méhébe, s a Fény felé törekszik majd a félelem és erő bársony alagútján. De most, Illána pihen.

A Kő Filozófiája

A 'tudósok' nem tudósok,
Csak nyomják a bemagolt
maszlagot!
Végtelen létünkről
tagadón dumálnak,
Időtlen múltunkat
mitológiának,
márványba faragott
képzeletvilágnak,
Megfoghatatlan
fantazmagóriának,
Ők azt öntelten, kajánul
hiszik.
Savanyú pofával,
Fennkölt ábrázattal,
Simára fésült
ideológiával,
Felszínt takargató
filozófiával,
Egzisztenciájuk
mozdulatlanságával
Lélegzet nélkül
végtelen papolják.
Tán', ha egy pillanatra
megállnának,
S tüdejökbe
oxigént szívnanak,
Fejükről a port
leveregetnék,
Szívükbe a tudat Fényét
beengednék,
Átlebbenhetnének az
álomvilágba,
Érintetlen képzeletük
valóságába;
Asztalukon a papír halmaz
Főnixlángban égne,
S a világok sokasága
értelmet nyerhetne.
Nebulók tengere hullámokban
mosná
Bölcsseink végtelen
Kristályhorizontját!

Virág szombatja estjén

Virág szombatja estjén
Mária fiát kérdezvén,
Hogy nagy héten mi lesz dolga?
Néki Szent Fia megmondja.

Virágvasárnap mit teszel?
Szent Fiam, hogy mit művelöl?
Akkor, Anyám, király leszek,
Jeruzsálembe bemegyek.

Hát nagyhétfőn mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor, Anyám, beteg leszek,
A templomba nem mehetek.

Hát nagykedden mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor, Anyám, vándor leszek,
Uccáról uccára megyek.

Hát nagyszerdán mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor Olajfák hegyére,
Megyek Gecemáni-kertbe.

Hát a nagy zöldcsütörtökön,
Szent Fiam, hogy mit művelöl?
Akkor, Anyám, hamis Judás,
Harminc ezüstpénzér elád.

Nagypénteken mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor, Anyám, egy keresztre
Föl leszek én majd szögezve.

Majd a kereszt alatt állasz,
Kezeiddel el nem érhetsz,
Kezeiddel el nem érhetsz,
Szűz öledbe le nem vehetsz.

Nagyszombaton mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor, Anyám, föltámadok,
Dicsőségben uralkodok.

Nagyvasárnap mit fogsz tenni?
Szent Fiam, mit fogsz művelni?
Akkor, Anyám, mennyországba
Leszek örök boldogságba.

Húsvét után negyven napra,
Felme(gye)k Atyám országába,
Elküldöm a vigasztalót,
A fehér színű galambot.

*Hugyag (Nógrád m.), 1974. márc. 14.
Farkas Jánosné Pézses Margit, 1904.*

Festett famennyezet

**A megyaszói (Borsod-Abaúj-Zemplén m.) református templom festett mennyezettáblái.
(Asztalos Imre és Asztalos István miskolci mesterek munkája 1735-ből) Miskolc, Herman Ottó Múzeum
(Internet)**

Következő szám tartalmából:

Messik Miklós: A Notre-Dame harangszava. Magyarok Párizs templománál

Tóth Sándor: Munkács

Gyárfás Ágnes: Pengő királyfi meseelemzésének folytatása

Végh Tibor: A Szent Koronán lévő képek szentjei és azok ünnepei számának szabályszerűségei
a csillagászati évkörben
